Algemeen wijsgeerig, geschiedkundig en biographisch woordenboek voor vrijmetselaren. Deel 1

bron
Algemeen wijsgeerig, geschiedkundig en biographisch woordenboek voor vrijmetselaren. Deel 1. W. de Grebber, Amsterdam 1844

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/_alg008alge01_01/colofon.php

A.

[Aalmoezenier]

AALMOEZENIER. Een der Logebeambten, aan wien de armenkas is toevertrouwd, en de taak is opgedragen, om de hulpbehoevenden en kranken te bezoeken, te ondersteunen en bij te staan. Voorzigtigheidshalve worde deze post bij voorkeur aan eenen arts opgedragen. In het jaar 5725 werd voor het eerst, door de nieuwe Engelsche Groote Loge te *Londen*, tot ondersteuning van noodlijdenden en zieken eene kommissie onder den naam van *Committee of Charity* (commissie van weldadigheid), benoemd.

[Aangenomen]

AANGENOMEN. Zie oud Engelsch Rituaal.

[Aanneembaar]

AANNEEMBAAR. Beneden de 20 jaren is onder het G□ O□ in het Koningrijk der *Nederlanden* en onderhoorige koloniën en landen niemand aanneembaar, dan alleen de zoon van eenen Meester V□ M□, als hij den vollen ouderdom van 18 jaren bereikt heeft, en als zijne aanneming met voorkennis en toestemming van zijnen vader geschiedt.

[Aanneming]

AANNEMING. (De) (Inwijding, Receptie, Initatie) is de toelating van eenen Profaan in de Broederschap, naar van ouds voorgeschrevene vormen en gebruiken. De daarvoor te storten toelagen in de Loge-kas zijn verschillend, en rigten zich naar de plaatselijke omstandigheden; hoc geringer deze zijn, en hoe stren-

ger eene Loge bij de keuze harer nieuwelingen handelt, des te beter is de geest, die in dezelve heerscht.

NOORTHOUCK maakt in zijne uitgave der *Constitutien* van 1784, bl. 392, enz. *over de algemeene verordening der G L*: ‘Geene Loge zal ergens iemand tot V M aannemen, zonder vooraf zijne denkwijze (karakter) beproefd te hebben,’ de navolgende aanmerking:

‘Het is te beklagen, dat dit voorschrift niet meer toegepast wordt op buitenlanders, of op zulke inboorlingen, die spoedig moeten afreizen; want evenmin als iemand een huis op een' moerassigen grond bouwen kan, evenmin kan ook een man, wiens regtschapenheid niet beproefd is, als geschikt beschouwd worden, om het eigenaardig karakter eens Vrijmetselaars te bezitten; wanneer men hierop meer lette, dan zoude er meer voor de welvaart en den goeden naam der vereeniging gezorgd worden. Men gaat niet te ver door te zeggen, dat de aanvragen tot aanneming menigmaal ligtzinnig worden goedgekeurd, en vele met gretigheid worden aangenomen op de bloote aanbeveling van dengeen, die den voorslag gedaan heeft. Wierd echter bij het onderzoek ook op de degelijkheid van den Kandidaat en op zijn karakter gelet, dan zoude het Genootschap wel minder talrijk, doch hare leden daarentegen, als menschen en Vrijmetselaren, eerwaardiger zijn.’

[Aanneming van eenen Loefton]

AANNEMING VAN EENEN LOEFTON. Indien een Mr V M tien jaren gewoon contribuerend lid eener ▭, vijf jaren officier bij dezelve geweest is, zal zijn zoon, den ouderdom van 18 jaren bereikt hebbende, kosteloos den graad van Leerling kunnen ontvangen, en zulks uit erkentenis voor de diensten, door den vader aan de Loge bewezen.

[Aanrakingen]

AANRAKINGEN. Zijn bijzondere handgrepen, waardoor de Vrijmetselaren elkander kunnen herkennen. Elke graad heeft zijne bijzondere handgreep.

[Aantal Vrijmetselaars]

AANTAL VRIJMETSELAARS. (Het) Dit te willen berekenen, is dikwijls beproefd geworden, maar behoort zonder twijfel tot de onmogelijke dingen, niet alleen dewijl menige Loge per-

sonen in de orde aanneemt, die geene leden blijven, maar ook dewijl men geene opgaven heeft nopens de reizende BB en van hen, die geene LL bezoeken. Het ontbreekt dus volkomen aan eenen grondslag tot zulk eene berekening.

[Aarons Roede]

AARONS ROEDE. (De) Is in de geestelijke Riddergraden het teeken van Hoogepriesterschap.

[Abaddon]

ABADDON. Een Hebr. woord, dat verdelger beteekent, en in de hoogere graden van zeker belang is.

[Abda]

ABDA. Een in de hoogere graden aangenomen herkenningswoord, en naam van den Opziener of Inspecteur in den Meestergraad van Israël.

[Abdamon]

ABDAMON. De naam van den Redenaar in den Schotschen graad van het heilige graf van JACOBUS VI. Het is het verbeterde Hebr. woord *Habdamon* (Dienaar).

[Abels-Orde]

ABELS-ORDE. Eene geheimzinnige orde, welker bestaan in den jare 1746 bekend werd. Deszelfs medeleden, *Abeliten* genaamd, beijverden zich, om ABEL, als hun Patroon, in zijne deugden van opregtheid en eerlijkheid, na te volgen. De orde heeft, in weerwil van alle daarmede strijdige verzekeringen, met de Vrijmetselarij niets gemeens, ofschoon zij eveneens geheime woorden, teekens, aanrakingen en inwijdingsplegtigheden had. Reeds voor CHRISTUS bestond in het Oosten eene secte, die zich *Abeliten* of *Abeloniten* noemde.

[Abibalag]

ABIBALAG. Een herkenningswoord in de hoogere graden, zijnde het verbasterd Hebr. woord *Abibalah*, beteekenende: *Hij vernietigt den vader.*

[Abif]

ABIF. Eigenlijk het Hebr. woord *Abi*, de vader. Zie HIRAM ABIF. Volgens de legende der hoogere graden was dit de naam van den laatsten der drie gezellen, die bij des meesters vermoording hem met eenen moker eenen doodelijken slag toebragt. *Abiram* is het verbasterde woord van *Abi-Ramah.* Hij werpt den vader neder. (Zie HIRAM, ook OTTERFUT en STERKIN.)

[Aborchah eth Adonai bekol gneth thamid thehillatho bephi]

ABORCHAH ETH ADONAI BEKOL GNETH THAMID THEHILLATHO BEPHI. Eene Hebr. zinsnede, in de hoogere graden gebruikt wordende, en beteekenende: Ik zal den Heere ten allen tijde prijzen, zijn lof zij steeds in mijnen mond.

[Abraxas]

ABRAXAS was in de eerste Christeneeuwen, bij de Gnostieken, de benaming der opperste Godheid, aan welke, volgens BASILIDES, met zinspeling op de dagen des jaars, 365 lagere Godheden ondergeschikt waren. Van de *Abraxas* ontsproot, volgens deze leer, die van den eerstgeboren geest, van dezen de *Logos*, of het *Woord.* Van de *Logos*, de *Phronesis*, of het *verstand*, van de *Phronesis, Sophia* en *Dynamis*, of de *wijsheid* en de *kracht.*

[Acacia]

ACACIA. Êen boom of tak van denzelven, welks zinnebeeldige beteekenis, eerst aan de Meesters bekend gemaakt wordt. Het is de mythe der ouden en de gouden tak van de fabel. In eenige hoogere graden dient deze naam tot herkenningswoord. In het Grieksch Avordt onder de Acacia (*α□α□ιχ*), de onschuld, of de afwezigheid der booze driften verstaan.

[Acacia. (Eques ab)]

ACACIA. (EQUES AB) Zie HOIJER.

[Acclamatie]

ACCLAMATIE. (De) Een gebruik in de Fransche loges, wanneer een voorstel met algemeen handgeklap, zonder bijzondere stemming, wordt aangenomen.

[Acharon-Schilton]

ACHARON-SCHILTON. (De nieuwe Regeerder) Hebreeuwsche woorden, welke in de hoogere graden eene bijzondere beteekenis hebben.

[Achias]

ACHIAS. Het verbasterde Hebr. woord *Achyah*, hetwelk broeder des Heeren beteekent; het heeft in de hoogere graden eene bijzondere beteekenis.

[Acta Latomorum]

ACTA LATOMORUM, *of Chronologie van de Geschiedenis der Fransche en vreemde Vrijmetselarij*, 2 deelen, gr. 8vo. te *Parijs* 1815 met 2 titelplaten uitgegeven. Dit is ontegenzeggelijk het beste wetenschappelijk werk over de Vrijmetselarij, hetwelk de Fransche letterkunde bezit.

[Actief]

ACTIEF. Zie MEDELID.

[Adamante. (Eques ab)]

ADAMANTE. (EQUES AB) Zie KIESEWETTER.

[Adar]

ADAR. Zie HADAR.

[Adelaar]

ADELAAR, (Ridder van den) of *volkomen Bouwmeester.* De 37ste graad van het systema van *Mitzraïm* in *Parijs*, en de 1ste graad van het Hoofdkapittel van *Clermont.* Zie ook: *de Ridder van het Rozenkruis.*

[Adelaar]

ADELAAR. (Ridder van den rooden) De 39ste graad van het *Mitzraïmitische* systema in *Parijs.*

[Adelaar]

ADELAAR. (Ridder van den zwarten) De 38ste graad van hetzelfde systema.

[Adelaar]

ADELAAR. (Ridder van den witten en zwarten) Zie KADOSCH.

[Adelphen]

ADELPHEN. (De) De benaming der medeleden van de orde van het *Palladium.*

[Adelstan]

ADELSTAN. Zie ATHELSTAN.

[Adept]

ADEPT. Zie ALCHEMIE.

[Adept]

ADEPT (De Prins), is de 28ste graad van het, uit *Amerika* naar *Frankrijk* ingevoerde, zoogenaamd oud-Engelsche systema, onder den naam van Souverein Prins, Opperhoofd van den grooten Raad, en de 25ste graad van den Raad van Keizers van het Oosten en het Westen, te *Parijs.*

[Adept]

ADEPT. Hetzelfde, als de graad, in het vorig artikel vermeld.

[Adeptus Exemtus]

ADEPTUS EXEMTUS. De 7de graad van het Kapittel van het gouden- en rozenkruis.

[Aderlating]

ADERLATING. Eene proef, om den Kandidaat te leeren, dat hij nimmer schromen moet, om des noods het leven te laten voor de orde.

[Adjunct]

ADJUNCT. Een toegevoegd onder-ambtenaar der Loge.

[Adonai]

ADONAI. Een der namen, door welke in het Hebr. het hoogste Wezen aangeduid wordt. In vele hoogere graden dient deze naam tot herkenningswoord.

[Adon-Hiram]

ADON-HIRAM. Een zamengesteld woord uit *Adon*, Heer, en *Hiram*, hetwelk beteekent verheven Meester. In eenige hooge graden wordt deze naam den Koning HIRAM zelven gegeven, in andere is het deszelfs vriend en opvolger, na zijne vermoording. In vele hoogere graden geeft men dezen naam aan sommige Logebeambten. Zie HIRAM, HIRAM-ABIF en MEESTER.

[Adoptie-Maçonnerie]

ADOPTIE-MAÇONNERIE. Zie MAÇONNERIE.

[Aduph]

ADUPH (Majestueus). Een Hebr. woord, dat in de hoogere graden beteekenis heeft.

[Adijton]

ADIJTON. Het allerheiligste in de heilige orde der oude Grieken, dat alleen de Hoogepriester betreden mogt.

[Ad vitam]

AD VITAM. Zie LEVENSLANG.

[Aediles Architecti]

AEDILES ARCHITECTI. Zie AFRIKAANSCHE BOUWHEEREN.

[Aerssen Beijeren. (A.N.)]

AERSSEN BEIJEREN. (A.N. Baron van) *tot Hoogerheide.* Eerste Grootm Nat in de vereenigde *Nederlanden*, gekozen den 27 December 1756, op den inwijdingsdag der Gr L.

[Aesculapio. (Eques ab)]

AESCULAPIO. (EQUES AB) Zie LAVATER.

[Affiliatie]

AFFILIATIE. Eene Loge heet geaffilieerd, wanneer zij zich bij een ander Groot Oosten, of eene groote Loge aansluit, door welke zij niet geconstitueerd is, hetzij door een vriendschapsverbond of op eene andere wijze. Een Vrijmetselaar wordt geaffilieerd, wanneer hij als werkend lid eener Loge optreedt, in welke hij niet is aangenomen, of tot welk systema hij niet behoorde.

[Afgevaardigde]

AFGEVAARDIGDE. Zie GEDEPUTEERDE.

[Afrika]

AFRIKA. Ook tot dit werelddeel is de Vrijmetselarij doorgedrongen, en bestaan er onder anderen, wat het vaste land betreft, Loges zoowel in *Algiers*, sedert dit door de Franschen veroverd is, als te *Senegambië* en de *Kaap de goede Hoop.*

[Afrikaansche Bouwheeren]

AFRIKAANSCHE BOUWHEEREN, ook *Aediles Architecti* genoemd; eene kleine vereeniging van Vrijmetselaren, en niet-Vrijmetselaren, die zich in 1756 in *Pruissen* vormde, en welks oogmerk was, de beoefening der geschiedenis in het algemeen, en van die der verschillende graden der V□ M□ en van andere geheime orden. Vijf onderrigtingsgraden gingen der inwijding in de eigenlijk hoogere orde vooraf. 1.) *Menes Musae*, of de leerling der Egyptische geheimen. 2.) De ingewijde in de Egyptische geheimen. 3.) De Cosmopoliet, of de wereldburger. 4.) De Bossoniaan, of Christelijke wijsgeer. 5.) De Aletophiloot, of waarheidsminnaar. De innerlijke orde, uit: 1.) *Armigen.* 2.) *Miles* en 3.) uit *Eques* of Ridders bestaande, zou niet geregeld geweest zijn, hoewel anderen zeggen, dat deszelfs inrigting met al te veel voorzorg geheim werd gehouden, om bekend te worden. In 1787 ging deze vereeniging te niet, welker eerste beschermer, naar men zegt, FREDERIK II zou geweest zijn, en aan de zamenstelling van welke Broeder VAN KÖPPEN veel deel had.

Eene naauwkeurige ontwikkeling dezer orde vinden wij in het

werk: *De ontdekte orde der Afrikaansche Bouwheerenloge*, enz. in gr. 8vo. met platen, te *Konstantinopel (Berlijn)* 1806 uitgegeven.

In den jare 1790 verschenen twee geschriften:

1°. *Die entdeckten Trümmer der Bauherren Loge. (De ontdekte puinhoopen der Bouwheeren Loge.)* van JOH. GEO. VON B., en

2°. *Beweise, das die Afrikan. Bauherren sich auf kentnisse der Alterthümer, besonders der Einweihungen, legen*; of, *Bewijzen, dat de Afrikaansche Bouwheeren zich op de kennis der oudheden, bijzonder op de inwijdingen toeleggen; als een vervolg van de ontdekte puinhoopen der Bouwheeren Loge.* Het 1ste bevat 116 bl. met 3 platen en 1 vignet, en het 2de 51 bladzijden.

[Afscheid]

AFSCHEID. (Het) Het is nuttig en noodig, dat een V M, die de Loge als werkend lid verlaat, of zijne werkzaamheden daar opzegt, een schriftelijk bewijs daarvan ontvange.

[Afwezigheid]

AFWEZIGHEID. Een Br, gedurende de werkzaamheden, de Loge willende verlaten, geeft daartoe een teeken aan den Br Opziener zijner kolom, die hem daarop de poorten des Tempels doet ontsluiten. Dit heet de Loge dekken.

[Agapen]

AGAPEN. Waren broederlijke liefdemalen der eerste Christenheid, en worden ook in den graad van Rozenkruis voorgesteld. Zie de verhandeling des Hofraads VON BORN, *over den oorsprong der Tafel-Loges*, in het *Weener Journaal voor Vrijmetselaars*, 1ste Jaargang, 3de kwartaal, bl. 97-120. De Agapen, of het geheime wereldverbond der Christenen van CLEMENS in *Rome*, waren, volgens eene hiërarchische Constitutie en een systema van Maç-Symbolieke-, godsdienstig-ceremoniele geheimen, onder de regering van DOMITIANUS opgerigt; en zijn beschreven door Dr. AUGUST KESTNER, Hoogleeraar in de Godgeleerdheid. Ook onder den titel: *Proeve eener schildering der Agapen, in de eerste eeuw*, enz. *Jena* 1819, in gr. 8vo.

[Aign]

AIGN. Zie HAIN.

[Akademie der Illuminaten van Avignon]

AKADEMIE DER ILLUMINATEN VAN AVIGNON. Zie PERNETTI.

[Akademie der Ouden]

AKADEMIE DER OUDEN. Zie THOUX DE SALVERTE EN DELLA PORTA.

[Akademie der verheven Meesters van den verlichten Ring]

AKADEMIE DER VERHEVEN MEESTERS VAN DEN VERLICHTEN RING. Is eene wetenschappelijke hoogere-erkenningsgraad in sommige Fransche Loges, bijzonder van het Schotsch philosophisch systema, waarvan het de 8ste graad uitmaakt; dezelve is opgerigt in 1780 door Br□ GRANT, Baron van *Blaerfindy*, en in drie graden verdeeld, in welke men zich uitsluitend alleen met het wetenschappelijke der V□ M□ bezig houdt.

[Akademie der ware VV□ MM□]

AKADEMIE DER WARE VV□ MM□ (De) Een Hermetisch stelsel, dat in 1778 te *Montpellier* gevestigd werd, en in de volgende negen graden, in twee klassen verdeeld werd:

A. 1.) Leerling. 2.) Medgezel. 3.) Meester der St. Johannes V□ M□

B. 1.) De ware Vrijm□ 2.) De ware Vrijm□ op den regten weg. 3.) De Ridder van den gouden Sleutel. 4.) De Ridder van den Iris. 5.) De Argonauten Ridder. 6.) De Ridder van het gulden Vlies.

[Aken]

AKEN. Reeds in het jaar 1766 bestond daar eene Loge, ofschoon de Magistraat, ten gevolge der pauselijke banvloeken, alle Maçonnieke vereenigingen verboden had. Toen de orde zich in 1799 iets minder verborgen hield, werd dit verbod hernieuwd, en de Broederen, door toedoen van twee Monniken, namelijk van eenen Dominikaner GREINEMANN en van eenen Capucijner SCHUF, die het publiek van den kansel tegen de Vrijmetselarij aanhitsten, persoonlijk op de straat beleedigd en zelfs gewond.

Alleen de bedreigingen van eenige aangrenzende Staten des rijks, dat den Monniken van *Aken* het inzamelen van liefdegiften verboden zoude worden, staakten deze vervolgingen weder.

[Akiroph]

AKIROPH. Zie ABIRAM.

[Albanus. (St. Alban)]

ALBANUS. (ST. ALBAN) De overlevering der oud Engelsche geschiedschrijvers, betrekkelijk de Vrijmetselarij, zegt, dat deze Heilige de eerste Grootmeester der Bouwlieden geweest zij, en dat hij door CARAUSIUS in 287 tot deszelfs Groot-Opziener benoemd werd. Hij was een heiden van geboorte, doch werd door AMPHIBALUS tot het Christendom bekeerd, en in het jaar 303 de eerste martelaar in *Brittanje.*

[Alchemie]

ALCHEMIE. (Hermetische kunst.) Deze kunst onderscheidt zich van de ware chemie daardoor, dat zij in plaats van de door ervaring bevestigde grondstellingen der laatste op te volgen, de verrigtingen der natuur in het binnenste der aarde, door scheikundige bewerkingen tracht na te bootsen, en langs dien weg metalen poogt daar te stellen, en onedele in edele metalen zoekt te veranderen, en den zoogenaamden steen der wijzen te vinden. Zij, die dit doel meenden bereikt te hebben, noemden zich *Adepten.* Reeds bij de Egyptenaren maakte de chemie en alchemie een der geheime leerstukken uit van de ingewijden der mysteriën, voor welker eerste leeraar en bezitter dezer wetenschap HERMES wordt gehouden, vanwaar men dezelve ook met den naam van Hermetische kunst bestempelt. Met de andere wetenschappen kwamen de chemie en alchemie tot op onze tijden, ofschoon de scheidsmuur tusschen beiden immer toenam, zoodat de eerste door haren voortgang algemeener en meer geacht werd, terwijl de laatste daarentegen zich in het duister verborg, en hare verblinde aanhangers meer en meer verminderden.

De vereenigingen der Vrijmetselaren boden, wegens hunne verborgenheden, den Hermetici eene gunstige gelegenheid aan, om hunne navorschingen in vereeniging met hen te beproeven, en zoo ontstond deze valsche Vrijmetselarij, welke van de echte Vrijmetselarij geheel onderscheiden is, en welke door hare aanhangers zeer ongepast wijsgeerige Vrijmetselarij genoemd wordt.

[Alderman]

ALDERMAN. (De) De 3de graad der Duitsche vereeniging.

[Aletophilota]

ALETOPHILOTA, (De) of waarheidslievende, de 5de graad der Afrikaansche Bouwheeren.

[Alexander]

ALEXANDER. Zie RIEM.

[Alexander I]

ALEXANDER I, Keizer van *Rusland.* Bij zijne troonsbeklimming, in den jare 1801, bevestigde hij het verbod van PAUL I, tegen de Vrijmetselarij. In 1803 liet hij zich, op aanraden van den Staatsraad BÖBER, een uitvoerig berigt over de orde mededeelen,

waarop hij de Ukase van zijnen voorganger herriep, en niet alleen aan de orde zijne bescherming verzekerde, maar zich zelven ook kort daarna liet aannemen, en zelfs, in

het jaar 1814, in eene Loge den moker als Meester voerde, en in dezelve FREDERIK WILLEM III, Koning van *Pruissen*, in de drie eerste graden inwijdde. De laatste Vorst had van de weinige aanwezigen gevorderd, dat deze zijne aanneming, gedurende zijn leven, een geheim zou blijven.

[Alexander]

ALEXANDER III, Koning van *Schotland*, verklaarde zich bij zijne troonsbeklimming tot Groot Beschermer der Bouwlieden. Onder zijne regering en op zijn bevel werd, in het jaar 1150, de Abdij te *Kilwinning* gebouwd. Zie KILWINNING.

[Alexius]

ALEXIUS. Zie HOCHMUTH.

[Alfred de Groote]

ALFRED DE GROOTE, Koning der Angelsaksers van 872-900. Hij begunstigde ongemeen alle kunsten en wetenschappen, gelijk ook de Bouwlieden, door welke hij, onder zijne regering, gansche steden en sloten, burgten en kloosters in *Brittanje* deed bouwen. Ook stichtte hij te *Oxford* vier collegiën of scholen, eene voor de Godgeleerdheid, eene voor de taalkunde en Rhetorica, een derde voor de logica, arithmetica en muziek, en een vierde voor de wiskunde en sterrekunde, uit welke scholen later de Universiteit ontstaan is.

[Alis. (Eques ab)]

ALIS. (EQUES AB) Zie METSCH.

[Alkebar]

ALKEBAR. De naam van één der negen uitverkoren Meesters, die tot opzoeking van den vermoorden Meester uitgezonden werden.

[Allegorie]

ALLEGORIE. Dit woord beteekent, volgens deszelfs oorsprong, eene voorstelling, in welke de teekens, door welke men het een of ander voorstelt, evenzeer ook nog iets anders kunnen beduiden, als hetgeen zij onmiddellijk, dat is, naar hun gewoon gebruik en volgens hunne bijzondere zamenstelling, te kennen geven. In het algemeen noemt men dus Allegorie iedere uitgebreidere voorstelling, in welke een voorwerp door een daarmede overeenkomstige of verwante zaak wordt uitgedrukt. De openbare beteekenis der voorstelling is doorgaans van een' zinnelijken of geschiedkundigen aard, welke op den natuurlijken of gewonen zin der teekens en hunne zamenstelling berust, en een bijzonder voorwerp of voorval, hetzij dan werkelijk bestaande en gebeurd, of als zoodanig slechts voorgesteld, bevat, en bekend maakt. De verborgene zin echter, welke bij den

eersten opslag algemeen te voorschijn treedt, strekt zich tot afzonderlijke gebeurtenissen en daadzaken uit, op welke de voorstelling betrekking heeft, en ligt in het rijk der denkbeelden. Dit geldt, b.v., inzonderheid van de klassieke vertelling van LESSING, in zijn' NATHAN *den Wijzen*, getiteld: *de Ring*: en van de diep wijsgeerige *Mythe* van *Plato, Amor en Psyche*, enz.

[Allerheilige]

ALLERHEILIGE (Het) wordt (zie SALOMO'S TEMPEL) in verscheidene hoogere graden de verzamelingszaal zelve, of ook alleen eene afdeeling derzelve genoemd.

[Almanak der Vrijmetselaren]

ALMANAK DER VRIJMETSELAREN. De titel van een door verschillende Groot-Oostens jaarlijks uitgegeven jaarboekje. In dat van *Frankrijk* wordt de jaarlijksche toestand van dat Groot-Oosten, en eene lijst der, onder deszelfs Jurisdictie arbeidende Loges opgenomen. In dat, behoorende tot het Groot-Oosten in het Koningrijk der *Nederlanden*, vindt men, behalve eene kronijk van aanmerkelijke voorvallen in de Vrijmetselarij, en verschillende redevoeringen en gedichten, een register der wettig geconstitueerde Loges, naar rang van derzelver constitutie of ratificatie, met de dagen wanneer, en het lokaal, waarin dezelve gehouden worden, als ook der Maçonnieke Societeiten, en opgave der namen, kwaliteiten en woonplaatsen van Groot-Meester en Groot-Officieren, zitting en stem hebbende in dat Groot-Oosten. Wat het tijdrekenkundig gedeelte betreft, verschilt de Maç almanak in onderscheidene landen en graden. Zoo is er een Maç ligchaam, dat de gewone Christelijke jaartelling volgt. Een ander Maç ligchaam, namelijk de Ritus van *Mitzraïm*, telt 4004 jaren meer dan het gewone getal der Christelijke jaartelling, zoodat 5847 van dien Ritus overeenkomt met 1843 der Christelijke jaartelling. Verreweg de meeste Maç stelsels tellen 4000 jaren meer, dan de gewone Christelijke jaartelling, doch ook onder deze stelsels zijn er, welke het jaar niet, zoo als de gewoonte is, met de maand Maart, maar met den eersten Januarij beginnen. Bij de eerstgenoemden is, b.v. 15 Februarij 1840 en 3 Mei 1843, 15e dag der 11e maand 5839 en 3e dag

der 3e maand 5843. Bij de laatsten blijft dit 15e dag der 2e maand 5840 en 3e dag der 5e maand 5843. Beiden noemen dit getal van de Scheppingsjaren afgeleid, het *jaar des lichts.*

In den Schotschen Ritus en bij vele oppergraden volgt men eene geheel andere wijze. Wat de jaren betreft, blijft men 4000 jaren bij de gewone telling voegen, maar volgt voor de maanden eene andere verdeeling, rekenende men aldaar naar de maanmaanden; zijnde: *Nissan* of *Abib* (ם□ינ . . ביב ִא□) 30 d. *ïar* (רי□יא ַ) 29 d. *Sivan* (ןו□יא□) 30 d. *Thamoez* (זומת ַ) 29 d. *Ab* (בא ַ) 30 d. *Eloel* (לולא ֱ) 29 d. *Tischri* (יד ִשׂ ְת□) 30 d. *Marchesvan* (זו□שׂ ְח ֶד ַ) 30 d. *Kislev* (ויל ֵם ְכ□) 30 d. *Thebet* (תכ ֵטו) 29 d. *Schebat* (טב ַשׂ ְ) 30 d. *Adar* (דד□א ֲ) 29 d. *Veadar* of *Adar scheni* (דדא ֲו ְ ' ינ□שׁ ֵ דד ָא ֲ) 30 d.

De eerste dezer maanden valt gewoonlijk in Maart. Overigens verschilt het maanjaar met het zonnejaar daarin, 1°. dat de maanden slechts 29 en 30 dagen hebben, en dat een' schrikkeljaar niet een' *dag*, maar eene *maand* meer telt, welke de laatste der opgenoemde maanden is, zoodat een maanschrikkeljaar 13 maanden telt.

Deze maanjaren komen in bepaalde tijdstippen overeen met de zonnejaren, zoodat beide jaren op denzelfden dag beginnen, waarop zij bij den aanvang van dien tijdkring begonnen.

Deze tijdkring omvat negentien jaren, en wordt *het guldengetal* genoemd, gedurende welken er juist 235 maanmanden verloopen zijn, die gelijk staan met de 228 verloopen zonnemaanden. Om de jaren van beide stelsels overeen te brengen, heeft men in den kring van negentien jaren zeven jaren van 13 maanden (schrikkeljaren), en twaalf jaren van 12 maanden. Deze zeven schrikkelmaanden worden ingevoegd in het 3e, 6e, 8e, 11e, 14e, 17e en 19e jaar van den tijdkring, en heeft dit onveranderlijk plaats na de maand *Adar*, waarom de sshrikkelmaand dan ook *Veadar (nog eens Adar)*, of *Adar scheni (tweede Adar)* genoemd wordt.

De kring der maanjaren moet wel onderscheiden worden van het guldengetal, vermits er nog een velschil tusschen bestaat

van 3 jaren, zoodat, b.v. het jaar 1822 het 15e is, volgens den kring der maanjaren, en het 18e in het guldengetal.

De maanmaand bestaat uit 29 dagen, 12 uren, 44 minuten en 3 sekonden, en aldus geven 235 maanmaanden 6939 dagen, 16 uren, 33 minuten en 3 sekonden, dat omtrent gelijk staat met 19 zonnejaren, die 6940 dagen tellen. De gewone jaren bestaan uit 353, 354 of 355 dagen, en de schrikkeljaren uit 383, 384 of 385 dagen, terwijl zij na de 19 jaren goed met de zonnejaren overeenkomen.

De eerste dag van elke maanmaand komt echter niet overeen met de nieuwe maan, volgens de almanakken. Dit verschil wordt geboren uit de twee omstandigheden, 1°. dat de gemiddelde tijd der maanden 29 dagen, 12 uren, 44 minuten en 3 sekonden zijnde, er ook een gebroken overblijft, dat eerst na eenigen tijd gebezigd wordt, en 2°. uithoofde de sterrekundige dag met den middag begint, terwijl, wij naar onze wijze die met middernacht aanvangen, zoodat de nieuwe maan, die 's namiddags voorvalt, volgens de eerste wijze tot den volgenden dag behoort. Dit verschil kan door dezen zamenloop van beide opgenoemde oorzaken tot twee dagen klimmen, waarom men, ter vermijding van misverstand, de nieuwe maan middelbaar berekent.

Tot goed begrip der onderstaande tafels dient, dat de on derste maanden Januarij en Februarij tot het volgende jaar behooren.

Maçonnieke almanak voor de negentiende eeuw.

De Jaren met een * zijn Schrikkeljaren, in welke de maand Februarij 29 dagen heeft.

MAANMAANDEN	**1801** **1820*** **1839** **1858** **1877** **1896***	**1802** **1821** **1840*** **1859** **1878** **1897**	**1803** **1822** **1841** **1860*** **1879** **1898**	**1804*** **1823** **1842** **1861** **1880*** **1899**	**1805** **1824*** **1843** **1862** **1881**
Nissan.	16 Maart.	5 Maart.	24 Maart.	13 Maart.	1 Maart.
ïar.	14 April.	4 April.	22 April.	11 April.	31 Maart.
Sivan.	14 Mei.	3 Mei.	22 Mei.	11 Mei.	29 April.
Thamoez.	12 Jan.	2 Junij.	20 Junij.	9 Junij.	29 Mei.
Ab.	12 Julij.	1 Julij.	20 Julij.	9 Julij.	27 Junij.
Eloel.	10 Aug.	31 Julij.	18 Aug.	7 Aug.	27 Julij.
Tischri.	9 Sept.	29 Aug.	17 Sept.	6 Sept.	25 Aug.
Marchesvan.	8 Oct.	28 Sept.	16 Oct.	5 Oct.	24 Sept.
Kislev.	7 Nov.	27 Oct.	15 Nov.	4 Nov.	23 Oct.
Tebeth.	6 Dec.	26 Nov.	14 Dec.	3 Dec.	22 Nov.
Schebat.	5 Jan.	25 Dec.	13 Jan.	1 Jan.	21 Dec.
Adar.	4 Febr.	24 Jan.	11 Febr.	31 Jan.	20 Jan.
Veadar.		22 Febr.			18 Febr.
Guldengetal.	16	17	18	19	1
Joodsche Maankring.	13	14	15	16	17

MAANMAANDEN	**1806** **1825** **1844*** **1863** **1882**	**1807** **1826** **1845** **1864*** **1883**	**1808*** **1827** **1846** **1865** **1884***	**1809** **1828** **1847** **1866** **1885**	**1810** **1829** **1848*** **1867** **1886**
Nissan.	20 Maart.	9 Maart.	28 Maart.	17 Maart.	6 Maart.
ïar.	18 April.	7 April.	26 April.	15 April.	5 April.
Sivan.	18 Mei.	7 Mei.	26 Mei.	15 Mei.	4 Mei.
Thamoez.	16 Junij.	5 Junij.	24 Junij.	13 Junij.	3 Junij.
Ab.	16 Julij.	5 Julij.	24 Julij.	13 Julij.	2 Julij.

Eloel.	14 Aug.	3 Aug.	22 Aug.	11 Aug.	1 Aug.
Tischri.	13 Sept.	2 Sept.	21 Sept.	10 Sept.	30 Aug.
Marchesvan.	12 Oct.	1 Oct.	20 Oct.	9 Oct.	29 Sept.
Kislev.	11 Nov.	31 Oct.	19 Nov.	8 Nov.	28 Oct.
Tebeth.	10 Dec.	29 Nov.	18 Dec.	7 Dec.	27 Nov.
Schebat.	9 Jan.	29 Dec.	17 Jan.	6 Jan.	26 Dec.
Adar.	7 Febr.	28 Jan.	15 Febr.	5 Febr.	25 Jan.
Veadar.		26 Febr.			23 Febr.
Guldengetal.	2	3	4	5	6
Joodsche					
Maankring.	18	19	1	2	3

Maçonnieke almanak voor de negentiende eeuw.

De Jaren met een * zijn Schrikkeljaren, in welke de maand Februarij 29 dagen heeft.

MAANMAANDEN.	1811 1830 1849 1868* 1887	1812* 1831 1850 1869 1888*	1813 1832* 1851 1870 1889	1814 1833 1852* 1871 1890	1815 1834 1853 1872* 1891
Nissan.	25 Maart.	14 Maart.	3 Maart.	22 Maart.	11 Maart.
ïar.	23 April.	12 April.	2 April.	20 April.	9 April.
Sivan.	23 Mei.	12 Mei.	1 Mei.	20 Mei.	9 Mei.
Thamoez.	21 Junij.	10 Junij.	31 Mei.	18 Junij.	7 Junij.
Ab.	21 Julij.	10 Julij.	29 Junij.	18 Julij.	7 Julij.
Eloel.	19 Aug.	8 Aug.	29 Julij.	16 Aug.	5 Aug.
Tischri.	18 Sept.	7 Sept.	27 Aug.	15 Sept.	4 Sept.
Marchesvan.	17 Oct.	6 Oct.	26 Sept.	14 Oct.	3 Oct.
Kislev.	16 Nov.	5 Nov.	25 Oct.	13 Nov.	2 Nov.
Tebeth.	15 Dec.	4 Dec.	24 Nov.	12 Dec.	1 Dec.
Schebat.	14 Jan.	3 Jan.	23 Dec.	11 Jan.	31 Dec.
Adar.	12 Febr.	2 Febr.	22 Jan.	9 Febr.	30 Jan.
Veadar.			20 Febr.		28 Febr.
Guldengetal.	7	8	9	10	11
Joodsche Maankring.	4	5	6	7	8

MAANMAANDEN.	1816* 1835 1854 1873 1892*	1817 1836* 1855 1874 1893	1818 1837 1856* 1875 1894	1819 1838 1857 1876* 1895
Nissan.	30 Maart.	19 Maart.	8 Maart.	27 Maart.
ïar.	28 April.	17 April.	6 April.	25 April.
Sivan.	28 Mei.	17 Mei.	6 Mei.	25 Mei.
Thamoez.	26 Junij.	15 Junij.	4 Junij.	23 Junij.
Ab.	26 Julij.	15 Julij.	4 Julij.	23 Julij.
Eloel.	24 Aug.	13 Aug.	2 Aug.	21 Aug.

Tischri.	23 Sept.	12 Sept.	1 Sept.	20 Sept.
Marchesvan.	22 Oct.	11 Oct.	30 Sept.	19 Oct.
Kislev.	21 Nov.	10 Nov.	30 Oct.	18 Nov.
Tebeth.	20 Dec.	9 Dec.	28 Nov.	17 Dec.
Schebat.	19 Jan.	8 Jan.	28 Dec.	16 Jan.
Adar.	17 Febr.	6 Febr.	27 Jan.	14 Febr.
Veadar.			25 Febr.	
Guldengetal.	12	13	14	15
Joodsche Maankring.	9	10	11	12

[Almoessieri]

ALMOESSIERI. (De) Deze vereeniging, als eene soort van Vrijmetselarij te beschouwen, bestaat, volgens het berigt van MOLLIEN (in diens reize in *Afrika*), in het district *Fouta-Toro*, in *Afrika.* Het geheim dezer vereeniging is nimmer ontdekt geworden. De aannemeling wordt voor zijne inwijding, gedurende acht dagen, in eene hut opgesloten, en ontvangt, gedurende dien tijd, slechts ééns Voedsel in het etmaal; in al dien tijd ziet hij geen' sterveling, dan de slaaf, welke in last heeft, hem eten te brengen; na verloop van dien tijd verschijnen er vermomde mannen, die alle mogelijke middelen te werk stellen, om zijnen moed te beproeven, en wanneer hij deze proeven met eer doorstaat, wordt hij toegelaten.

De ingewijden geven voor, dat men hen op dat oogenblik al de koningrijken der aarde vertoont; dat hen de toekomst ontsluijerd wordt, en dat de hemel zich dan, ten aanzien van al hunne verzoeken, gunstig betoont. In de dorpen, waar de ingewijden wonen, vervullen zij de plaats van waarzeggers, en dragen den naam van *Almoessieri.* De ingewijden verklaren, ingeval een hunner de geheimenissen der vereeniging verried, de anderen hem zouden ombrengen.

De *Fouta-Toro* is eene provincie of district van Senegambië, op weinig afstands van de woestijn *Sahara* en van den *Atlantischen Oceaan*, en is bewoond door de *Fouhls* of *Foullahs*, een werkzaam en onrustig volk. Hunne huid is rosachtig zwart van kleur, terwijl zij, over het algemeen, eene hoog opgeschoten gedaante hebben en welgemaakt zijn.

[Alombrados]

ALOMBRADOS. Zie ILLUMINATEN.

[Alphabeth]

ALPHABETH. Aangaande hetzelve zie men achter dit werk, waar al de verschillende cijfers van het schrift, zoowel voor de symbolische als oppergraden, gelijk ook van de Adoptie-Metselarij, en zelfs van de Tempelieren bijeengebragt zijn.

[Altaar]

ALTAAR (Het) staat onveranderlijk in het oosten der Loge. Op hetzelve moeten zich de statuten en wetten der orde, (en in sommige landen de Bijbel), de passer en winkelhaak bevinden. De Kandidaat, ter inwijding bestemd, moet op dit altaar eene gelofte van geheimhouding, enz. afleggen.

[Altenberge]

ALTENBERGE. (niet *Altenberg*) Eene kleine plaats in het Groot-Hertogdom *Weimar*, twee uren van *Jena.* In de maand Junij 1764 had daar een Convent der stricte Observantie plaats, waarin de beroemde JOHNSON, door den Baron VON HUND, in den aanvang als Heermeester der Tempelridders erkend, en daarna door denzelven weder afgezet werd, waarop de Baron-zelf zich tot Heermeester der Duitsche Vrijmetselaren verklaarde, en zich als zoodanig op het Convent huldigen liet. Zie JOHNSON EN HUND.

[Ambulante loge]

AMBULANTE LOGE. Zie VELDLOGE.

[Ambtenaar]

AMBTENAAR. Zie OFFICIER.

[Amelius]

AMELIUS. Zie BODE.

[Amerika]

AMERIKA. In dit werelddeel bestaan eene groote menigte werkplaatsen, waarvan de groote Loges gevestigd zijn: voor *Brazilië* (15 Loges) te *Rio-Janeiro*; voor *Haiti* (24 L.) te *Port au Prince*; voor *Mexico* (20 L.) in de stad van dien naam, en voor *Texas* (14 L.) te *Austin.* Wat de *Vereenigde Staten* betreft, heeft men in de verschillende staten afzonderlijke Groote Loges, welke gevestigd zijn als volgt:

Groote Loge van *Alabama*,	zetel *Tuscaloosa*, 38 L
Groote Loge van *Noord-Carolina,*	zetel *Raleigh*, 42 L
Groote Loge van *Zuid-Carolina*	zetel *Charlestown*, 15 L
Groote Loge van het Distr. *Columbia*,	zetel *Washington*, 9 L
Groote Loge van *Connecticut*,	zetel *New-Heaven*, 35 L
Groote Loge van *Delaware*,	zetel *Douvres*, 3 L
Groote Loge van *Florides*,	zetel *Tallahassee*, 10 L

Groote Loge van *Georgie*,	zetel *Milledgeville*, 19 L
Groote Loge van *Kentucky*,	zetel *Louisville*, 57 L
Groote Loge van *Illinois*,	zetel *Indian*, 8 L
Groote Loge van *Indiana*,	zetel *Indianopolis*, 17 L
Groote Loge van *Louisiane*,	zetel *Nieuw-Orleans*, 14 L
Groote Loge van *Maine*,	zetel *Augusta*, 56 L
Groote Loge van *Maryland*,	zetel *Baltimore*, 25 L
Groote Loge van *Massachusetts*,	zetel *Boston*, 29 L
Groote Loge van *Mississipi*,	zetel *Natchez*, 34 L
Groote Loge van *Missouri*,	zetel *St. Louis*, 20 L

Groote Loge van *New-Hampshire*,	zetel *Concord*, 24 L.
Groote Loge van *New-Jersey*,	zetel *Trenton*, 9 L.
Groote Loge van *New-York*,	zetel *New-York*, 86 L.
Groote Loge van *Ohio*,	zetel *Lancastre*, 50 L.
Groote Loge van *Pennsylvanië*,	zetel *Philadelphie*, 46 L.
Groote Loge van *Rhode Island*,	zetel *Providence*, 18 L.
Groote Loge van *Tennesse*,	zetel *Nashville*, 30 L.
Groote Loge van *Vermont*,	zetel *Montpellier*, 34 L.
Groote Loge van *Virginie*,	zetel *Richmond*, 63 L.

Het stelsel is met eenige afwijkingen het Engelsche, en wordt verdeeld in 1°. de *werkmetselarij, (probationary degrees)*, zijnde de symbolieke graden, onder het bestuur der Groote Loges; 2°. de *wetenschappelijke* metselarij, zijnde de graden van *Royal-Arch*, onder het bestuur der hoofdkapittels, en 3°. in *wijsgeerige* metselarij, bestaande uit de onderscheidene graden, welke in *Engeland*, onder den naam van *Chivalry*, als eene afgescheidene zaak, en niet tot de Vrijmetselarij behoorende, worden beschouwd (zie het Art. *Engeland*), doch hier als eene soort van oppergraden worden aangezien, en uit een vijftal bestaande, beheerd worden door de *Groot-Kampementen.* Het bestuur dezer drie afdeelingen is geheel van elkander gescheiden. Elke staat heeft hare afzonderlijke gr Loge, zijn Hoofdkapittel en zijn Groot-Kampement. Bovendien bestaat er te *Baltimore* een algemeen Hoofdkapittel, als opperbestuur der *Hoofdkapittels*, en een *Groot-Conclave* voor de *Groot-Kampementen.* Zie verder de versch. rijken.

[Amsterdam]

AMSTERDAM heeft vijf Loges: *Concordia Vincit Animos, la Paix, la Charité, la Bien Aimée* en *Willem Frederik*, welk laatste onder de Fransche overheersching een anderen naam droeg, leverende bij hun zoo langdurig bestaan een zeldzaam voorbeeld van echt Maçonnieke eendragt op. Van hunne vereenigde weldadigheid hebben zij bij verschillende gelegenheden bewijzen gegeven. In 1807 kollekteerden zij de som van 8000 gulden, ten behoeve van de in *Leiden*, door het springen van een kruidschip, ongelukkig geworden ingezetenen.

De Loges der Hoofdstad van het Nederlandsche rijk

hebben bij de loting, welke in 5757 plaats had, den volgenden rang verkregen:

Conc. Vinc. Anim.	kl. wit,	bijeenk. Sept.-Mei,	3e of 4e Woensd.
La Paix,	kl. groen,	bijeenk. Sept.-Junij,	1e Woensd.
La Charité,	kl. rood,	bijeenk. het geheele jaar,	3e Woensd.
La Bien Aimée,	kl. rozenrood,	bijeenk. Oct.-Mei,	2e Woensd,
Willem Frederik,	kl. bl. m. rood,	bijeenk. het geheele jaar,	4e Woensd.

De vier eerste vergaderen in hetzelfde lokaal, de laatste heeft eene afzonderlijke plaats ter bijeenkomst; bij alle zijn Kapittels van de oppergraden gevestigd. Bij de Loge *la Charité* rust echter het Kapittel, en wordt daar integendeel in de afdeelingen van den Meestergraad gearbeid. Bij de Loge *Willem Frederik* rusten daarentegen de werkzaamheden in de afdeelingen, en wordt er in de oppergraden gewerkt. Voor de geschiedenis der Loges, zie verder het art. GESCHIEDENIS. Verder bezit *Amsterdam* twee maçonnieke Societeiten, waar alle Broeders uit vreemde steden, mits door een' Br ingeleid, den vrijen toegang hebben. Onder de weldadige inrigtingen, welke zich in die stad bevinden, tellen wij, als eene, welke aan de V M haren oorsprong is verschuldigd, het voortreffelijke Blinden-Instituut (zie dat Art.), met het thans daaraan verbonden *Asyle.*

[Anagramme]

ANAGRAMME. (Letterkeering) Elke Loge neemt in *Frankrijk* en in sommige andere landen eenen bijzonderen naam aan, welke tevens tot adres der brieven dient.

[Ananias]

ANANIAS. Zie HANANIAH.

[Anderson, (Jacob)]

ANDERSON, (JACOB) Magister artium en Anglicaansch Prediker te *Londen*, stierf in den jare 1746, in den ouderdom van 61 jaren, als regerend Meester eener Loge, nadat hij in die hoedanigheid medelid van de Groote Loge der nieuwere Vrijmetselaren was geworden. Zie NIEUW RITUAAL. Door een besluit dezer Groote Loge van den 29 September 1721, werd hij belast met de vervaardiging eener wet voor onderwijs en administratie der V M Ten gevolge van deze last leverde hij reeds den 27

December deszelfden jaars, aan de Groote Loge zijnen arbeid in, welke op den 25 Maart 1722, geheel goedgekeurd, en op kosten

der Groote Loge werd gedrukt, zoodat zij in 1723, onder den titel: *The Constitutions, of The Freemasons*, (de grondwetten der VV□ MM□) in het licht verscheen. Ten opzigte der toenmaals bestaande en bijna eene eeuw geduurd hebbende twist, tusschen de oude en nieuwe Vrijmetselaren, is op te merken, dat ANDERSON in deze eerste uitgave zelf en uitdrukkelijk verklaard heeft, de zoogenaamde Yorksche Constitutie, welke Prins EDWIN in 926 aan de Bouwkorporatiën gaf, tot grondslag van zijnen ganschen arbeid gebezigd te hebben.

Dit werk werd door hem zelven herzien en vermeerderd, en in 1738 herdrukt. In het jaar 1756 bezorgde JOHN ENTICH daarvan de derde uitgave, welke in 1767 weder herdrukt werd, en in 1784 zond JOHN NOORTHOUCK de vijfde zeer vermeerderde uitgave in het licht. Van de nieuwste uitgave (door WILLEM WILLIAMS, ESQ. met volmagt der vereenigde groote Loges bezorgd,) is in den jare 1815 eerst het tweede deel, de wetten en pligten betreffende, uitgekomen. De nieuwe Engelsche Groote Loge heeft, sedert zij van den jare 1717 openlijk door den Staat geduld werd, het door ANDERSON vervaardigde Constitutieboek, bij voortduring als de eenige officiële en ware geschiedenis van de Broederschap en van haar zelve, gelijk ook van hare wetgeving verklaard. Zij heeft dit boek aan alle Loges, welke onder haar arbeiden, bij uitsluiting als wetboek voorgeschreven, en hoewel zij het aan deze overliet, zich hun rituaal naar eigen smaak te kiezen, nogtans steeds op het aannemen van haar Constitutieboek en de daarin vervatte acten, grondbeginselen en algemeene verordeningen aangedrongen. Daarom is dit werk van ANDERSON de gewigtigste openbare bron voor de geschiedenis, en de inrigting van den nieuw Engelschen hoofdtak der Broederschap, ook dan, wanneer men de hoogst belangrijke geschiedkundige berigten, over de oudere Broederschap, niet in aanmerking neemt, welke het voor den kenner bevat. (Zie het Art. GESCHIEDENIS.)

[Andreas, (De Heilige)]

ANDREAS, (De Heilige) Beschermheilige van *Schotland.* Tot het jaar 1736 vierden de Vrijmetselaren, in dit deel van *Groot-Brittanië* als overal, op den 24 Junij het feest van hunnen

Patroon JOHANNES *de Dooper*. In genoemd jaar nam echter de Groote Loge der oude Vrijmetselaren van *Schotland* het besluit, om voortaan op den 30 November, den geboortedag van den Heiligen ANDREAS, het jaarlijksche Ordefeest te vieren, en de gebruikelijke keuze van Officieren te doen.

[Andreas Leerling- en Medgezel]

ANDREAS LEERLING- EN MEDGEZEL. De vierde graad van het Zweedsch systema, welke bijna gelijk is met den *Elu secret* (geheime uitverkoren) van het *Clermontsche* Kapittel.

[Andreas-Orde. (Ridder van de Heilige)]

ANDREAS-ORDE. (Ridder van de Heilige) De orde, die het eerst dezen naam droeg, werd gevormd door die Andreas-Ridders of Ridders van de Distel-orde, welke wereldlijken waren. (Zie ROBERT I van *Schotland.*) JACOBUS II, Koning van *Brittanië*, verleende in 1640, gedurende zijn oponthoud in *Schotland*, eene gelijke orde aan zijne aanhangers, als een hoogeren graad der Vrijmetselarij. Als zoodanig is zij de 5de graad van het Clericaal systema.

[Andreas-Meester]

ANDREAS-MEESTER (De) is de 5de graad van het Zweedsche systema, welke bijna geheel gelijk is met den graad van *Elu Ecossais* (Schotsche uitverkoren) van het *Clermontsche* Kapittel.

[Andreas-Vertrouwde]

ANDREAS-VERTROUWDE. (De) Zie VERTROUWDE.

[Andreas]

ANDREAS. Zie LINDNER en KONINGSBERGEN.

[Aniham]

ANIHAM. (sterkte des volks) Een Hebreeuwsch, in de hoogere graden beteekend woord.

[Anker]

ANKER (De orde van het) was geheel gelijk met die van *de la Felicité*, uit welke zij ten jare 1745 ontsproten is, en van welke zij in niets, dan door de herkenningswoorden, onderscheiden is. Haar bestaan was even zoo kort van duur, als dat harer voorgangster. (Zie FELICITÉ.)

[Anti-Maçonnerie]

ANTI-MAÇONNERIE. Eene vereeniging, welke voor ruim vijftien jaren in *Amerika* opgerigt werd, met het doel, om de Vrijmetselarij op alle mogelijke wijzen tegen te werken, en welke geen middel, ook niet het laagste en schandelijkste, verzuimde, om dat doel te bereiken, terwijl zij op sommige plaatsen zelfs den arbeid der Loges zocht na te bootsen, of belagchelijk te maken, en waarbij men voor een zeer gering geld toegang konde verkrijgen. De vereeniging is echter reeds

sedert lang te gronde gegaan, terwijl de Vrijmetselarij meer dan ooit in *Amerika* bloeit. De aanleiding tot die stichting lag hoofdzakelijk in partijgeest, welke zoo als gewoonlijk geen middel ontzag om tot haar doel te geraken.

Eene geheimzinnige gebeurtenis diende tot voorwendsel aan de ondeugd en de eerzucht, en tot beweegreden eener blinde dweepzucht, om in *New-York* en in al de andere deelen van de Vereenigde Staten van *Noord-Amerika* eene vijandelijke congregatie tegen de Maçonnerie te vestigen en voort te planten. Deze congregatie, bestond meer dan vijf jaren, oefende een zeer groote invloed in deze omstreken uit; zij legde er zich op toe, en slaagde vaak, om mannen, welke het maçonnieke licht hadden ontvangen, te verwijderen van de openbare ambten, of van de eer der deputatie, en al de ingewijden, zonder onderscheid, in hun gevoel van haat, en hun stelsel van vervolgingen wikkelende, sloeg zij geen acht op bijzondere deugd, noch op de diensten, aan het vaderland bewezen.

De omstandigheden, die de geboorte en de vorderingen derzelve hebben verzeld, zijn uiterst belangwekkend, zoodat wij die als eene belangrijke bijdrage tot de geschiedenis der Vrijmetselarij hier mededeelen.

Een man bewoonde het dorp *Batavia*, in het graafschap *Genesee*, Staat van *New-York.* Hij heette WILLIAM MORGAN. Hij was geboren in het graafschap *Culpepper*, Staat van *Virginië*, in 1775 of 1776. Wat men nopens de geschiedenis zijner eerste jaren weet is slechts onzeker en zeer onvolkomen. Men heeft gezegd, waarschijnlijk, om er een belangrijk persoon van te maken, meer dan om eenvoudiglijk eene daad te vermelden, dat hij Kapitein was geweest in het leger van den Generaal JACKSON, en dat hij zich had onderscheiden in den slag van *Nieuw-Orleans.* Van een' anderen kant heeft men beweerd, dat hij tot eene bende zeeroovers had behoord; en dat hij, veroordeeld om gehangen te worden, vergiffenis had bekomen, op voorwaarde, dat hij in het leger zou dienen. Overigens zijn dit slechts geruchten, waarvan de bron niet

bekend is, en die niet genoeg waarschijnlijk zijn, om geloof te verdienen.

In de maand October 1819 huwde MORGAN met LUCINDA PENDLETON. Zij gingen in 1821 naar *Canada*, waar zij eene brouwerij oprigtten bij *York*, in de hooger gelegen provinciën. Later werd dit etablissement door brand vernield, dat MORGAN in armoede dompelde, en hij trok naar *Rochester*, in dezelfde provincie, alwaar hij zijn ambacht, namelijk dat van metselaar uitoefende, en bij verschillende gelegenheden eenige ondersteuning der Loges ontving. Van daar kwam hij in 1825 naar *Batavia*, waar hij voortging, zijn ambacht uit te oefenen.

In zijne jeugd van de voordeden der opvoeding verstoken, had MORGAN, in het vervolg, leeren lezen, schrijven en rekenen; en kon als een goed rekenaar beschouwd worden. Overigens was hij met veel verstand begaafd, en bezat een zeer zacht karakter. Zijn omgang, die zeer aangenaam was, zou zelfs met ijver gezocht zijn geworden, indien zijne beginsels niet zeer losbandig waren geweest, en indien hij zich niet aan dronkenschap had overgegeven.

Men heeft nimmer geweten, op welk tijdstip, noch in welke plaats hij de eerste graden der Maçonnerie ontvangen had; maar het is ontwijfelbaar, dat hij vijf jaren te voren ingewijd is geworden, in den graad *Royale-Arche*, in *Leroy.* In 1826 was er spraak, om een Kapittel te *Batavia* te vestigen; men stelde een verzoekschrift op, om van het groote Kapittel van den Staat *New-York* de noodige constitutie te verkrijgen. Hij, wien men opgedragen had, de handteekeningen bijeen te zamelen, dacht er niet aan, dat al degenen, die het stuk teekenden, natuurlijk Lid van het Kapittel zouden zijn, en bood het stuk onvoorzigtiglijk MORGAN aan, - toen ijverig metselaar, - die hetzelve teekende. Vóór dat het verzoekschrift echter aan het Hoofd-Kapittel aangeboden werd, wilden eenige teekenaren MORGAN geen deel aan hunne vereeniging doen nemen, ter oorzake van zijne zeden, en sloegen zij daarom voor, een nieuw verzoekschrift te schrijven. Men volgde dezen raad;

het nieuwe verzoekschrift werd opgezonden, en de toestemming verkregen. Toen in het vervolg de Kapittel-brieven kwamen, en het Kapittel op het punt was, geïnstalleerd te worden, werd, tot groote verwondering van MORGAN bevonden, dat zijn naam niet begrepen was op de lijst der leden, en dat hij dien ten gevolge niet kon toegelaten worden, dan na algemeene goedkeuring. In de onmogelijkheid, deze stemmen bijeen te zamelen, werd hij door het kapittel afgewezen. Hij gevoelde zich zeer beleedigd; en van ijverig aanhanger van de Maçonnerie, hetgeen hij tot nog toe scheen te zijn, werd hij van dit oogenblik af derzelver grootste vijand.

De menschen, die zijn gewoon gezelschap uitmaakten, spoorden hem aan, en hij-zelf, in verzoeking gebragt door de rijkdommen, welke hij van den uitslag van zijn voornemen verwachtte, besloot, in een geschrift, de maçonnieke geheimen te ontdekken.

MILLER is degeen zijner vrienden, die den meesten invloed op dit besluit had. Het was eenige jaren geleden, dat die man zich, als drukker van een blad, te *Batavia* gevestigd had. Ten gevolge van een geschil tusschen MILLER en een van zijne politieke vrienden, werd er korten tijd daarna in dezelfde plaats eene tweede drukkerij opgerigt, zoodat zijn beroep, als drukker en uitgever, niet langer winstgevend was. Deze omstandigheid ontvlamde zijne verbeelding, en hij beschouwde zich als een voorwerp van vervolging. Voorzien van talenten, waarvan hij een nuttig gebruik had kunnen maken, maar door levendige driften tot verkwisting gebragt, deed hem zijn toestand, zich in alle, zelfs in de meest hopelooze ondernemingen, wikkelen, van welke hij een spoedig fortuin kon verwachten. MILLER behoorde ook tot de Maçonnerie; hij was verscheidene jaren te voren te *Albany* als leerling ontvangen geworden, maar sedert dien tijd had hij opgehouden de Loges te bezoeken. Toen MORGAN het besluit nam de geheimen te ontdekken, wilde hij in allen gevalle onbekend blijven; en, terwijl hij het manuscript vervaardigde, eischte hij van MILLER en van zijne andere vrienden de verzekering, zijn naam ten strengste geheim te houden. Deze

verbindtenis, die verdient bewaard te blijven, werd in de volgende termen opgesteld.

'Wij en ieder van ons beloven bij deze plegtig en opregt, en zweren bij de heilige Evangelisten van God almagtig, dat, gedurende ons natuurlijk leven, wij niet zullen verbreiden, noch mededeelen, noch doen bekend maken aan een of meer personen in de bekende wereld, hetgeen wij, geheel of gedeeltelijk van het voornemen van WILLIAM MORGAN weten, hetgeen hij ons heeft bekend gemaakt, namelijk een werk over de Vrijmetselarij uit te geven, en dat niet schriftelijk, noch door gebaren verstaan te geven, of door eenig ander middel voor den mensch verstaanbaar zijnde.' Gezworen en onderteekend, den dertienden dag van Maart 1826. Get. DAVID KAREL MILLER, van *Batavia*, JOHN DAVIDS en RUSSELL DYER, van *Rochester.*

Zoo als men wel zal vermoeden, was de onderneming van MORGAN hem niet alleen ingegeven door de wraak; zij had ook eene geldelijke speculatie ten doel. Ondertusschen zou men moeite hebben te gelooven, tot welk punt de aanmatigingen van dien man en van zijne vrienden waren gestegen. De overdreven waarde, welke zij hechtten aan de opbrengst van den verkoop huns werks, is op eene zonderlinge wijze ontvouwd in het kontrakt, dat de verdeeling der voordeden regelde, en hetwelk onder andere papieren van MORGAN gevonden werd. Door dit kontrakt, hetgeen van 5 Augustus 1826 is, verzekerden MILLER en de andere vereenigden aan MORGAN eene som van 500,000 dollars (omtrent *f* 1,300,000), het vermoedelijk een vierde gedeelte der voordelen van de onderneming.

Alhoewel men overeengekomen was, het voornemen van MORGAN te bedekken, bleef men niet in gebreke, er in het openbaar van te spreken. Iedereen; Metselaren en ongewijden, beschouwden de voorgenomene uitgave in het eerst als eene zaak van weinig belang. Ondertusschen bemerkte men ras, dat de overdrevene Metselaren eene zekere ongerustheid lieten blijken, hetgeen natuurlijk MORGAN, MILLER en hunne vrienden aanspoorde, in hunne onderneming te blijven volharden. Er ontstond oneenigheid tusschen de dagbladen van het dorp, en dit gaf

een nieuw voedsel voor deze aangroeijende vlam. Men sprak van pogingen, om zich tegen het nieuwe plan te verzetten; er was zelfs sprake, zeide men, om met geweld te werk te gaan Het eerwaardigste gedeelte van de maçonnieke vereeniging, veronderstellende, dat men het niet zoude wagen, dusdanige dreigementen uit te voeren, en dat deze opgewondenheid met den tijd wel zou bedaren, stelde bijna geen belang in de zaak.

Het schijnt nogtans, dat veertig of vijftig personen zich te *Batavia* vereenigden, met het doel, om met geweld in de werkplaats van MILLER te dringen, en zich meester te maken van de maçonnieke handschriften, die daar bewaard waren, om gedrukt te worden. Maar zij scheidden ras, zonder iets ondernomen te hebben. Twee nachten daarna deed men eene poging, om de werkplaats in brand te steken. Men weet niet, of het van dezelfde personen, of van MILLER-zelf kwam; maar bleef daaromtrent in onzekerheid. Eenige Metselaren boden 100 dollars aan voor de ontdekking van den brandstichter. Een bevel tot gevangenneming werd uitgevaardigd tegen zekeren HOWARD, beschuldigd van medepligtigheid in deze zaak; maar een van de magistraatspersonen gaf bevel, hem niet gevangen te nemen, waarop hij vlugtte zonder dat men wist waarheen.

Dit boek van MORGAN, dat voor deszelfs verschijning de gemoederen in het dorp *Batavia* aan het gisten bragt, hetgeen later op ruimer schaal de oorzaak moest zijn van zoo vele ernstige geschillen, is later uitgegeven onder den titel van de *Uitlegging van de Metselarij.* Overigens is het een geschrift zonder belang, hetgeen slechts de Ritualen behelst van de verschillende graden der inwijding, en in allen deele gelijkt op die werken, waarvan wij in *Europa* overstelpt zijn, zoo als de *cahiers, sleutels*, enz.

In de maand Augustus 1826, werd MORGAN te *Canandaigua*, na de poging, waarvan wij gesproken hebben, onder voorwendsel van diefstal, gevangen genomen. Hij had eenige kleederen van eenen herbergier, KINSLEY genaamd, geleend, en had die niet weder gegeven. In deze zaak vrij gesproken en in vrijheid gesteld zijnde, werd hij onmiddellijk daarna voor schulden

gevat. Hier nemen de daden eene zeer ernstige, droevige en geheimzinnige gedaante aan.

Naauwelijks waren er twee dagen verloopen, toen een man, LOTON LAWSON genaamd, zich aan de gevangenis vertoonde, en de schuld betaalde, voor welke MORGAN werd vastgehouden. Een wagen wachtte voor de deur; MORGAN werd er met geweld ingezet, en men bragt hem dadelijk naar *Rochester.* Men wist naderhand, dat het rijtuig toebehoorde aan *nicolaas georges chesebro*, die daarom door den regter in staat van beschuldiging gesteld werd, zoo als ook twee andere personen, omdat zij aan die ontvoering deel hadden genomen. Wel werd het bewezen, dat geen van beiden *Canandaigua*, de plaats, waarvan MORGAN ontvoerd was, had verlaten, doch werden zij desniettegenstaande schuldig bevonden en gevangen genomen.

Deze gebeurtenis deed eene menigte van gissingen maken; de regtbank stelde hierop een onderzoek in. Men vernam, dat *morgan* naar het fort *Niagara*, op de grenzen van *Canada* gevoerd, en daar door Metselaars ter dood gebragt was. Ten minste was het eene opmerkelijke zaak, en welke aanleiding gaf tot gegronde twijfelingen, dat de vinnigheid der getuigen, hunne verklaringen op hooren zeggen, het onbepaalde hunner getuigenissen, met uitzondering van misschien een' enkelen, wiens karakter nog ver was volmaakt vertrouwen in te boezemen, overal tastbaar waren. Hoe het dan ook zij, voor de oogen der menigte bestond het bewijs voor den moord in de verdwijning zelve.

De getuige, die in dit opzigt de stelligste verklaring gaf, heette EDUARD GIDDINS. Hij verklaarde, dat MORGAN in den nacht van den 13den September 1826, geblinddoekt, en onder geleide van Metselaren, bij hem was gebragt op het fort *Niagara.* Volgens zijn getuigenis zoude hij dadelijk opgestaan zijn. Naauwelijks gekleed zijnde, zoude hij naar den oever van de rivier gegaan zijn, alwaar zich het eskorte en de gevangene bevonden. Daar zouden allen bijna twee uren gewacht hebben, tot dat de Metselaars van *Canada* zouden aangekomen zijn, die het komplot hadden gesmeed, om MORGAN uit hunne handen over te nemen. Dit wachten moede, zouden zij MORGAN naar het ma-

gazijn van het fort gebragt hebben, van hetwelk GIDDINS den sleutel had. Hier alleen gelaten, zoude de gevangene sterk geschreeuwd hebben. Eene negerin, met de dochter van den wachter aan de rivier gekomen zijnde, om water te scheppen, zoude aan GIDDINS berigt hebben, dat zij gerucht hoorde. Om haar te misleiden, zoude deze gezegd hebben, dat geesten en toovenaars het fort bezet hadden, en het gerucht maakten, dat door haar gehoord was. In den avond van den 14den zouden, naar zijn zeggen, eenige Vrijmetselaars bij hem het avondmaal gebruikt hebben. Eenigen van dezen waren spoedig daarna vertrokken, waarna GIDDINS en de anderen eene langdurige beraadslaging over MORGAN gehouden hadden. Men was het eens geworden, dat hij den dood had verdiend, en dat zij als Vrijmetselaars verpligt waren, hem dien te doen ondergaan. Hierop gingen allen, met uitzondering van twee of drie, naar het magazijn. Aangezien zij echter vermeenden, dat zoodanig besluit eenstemmig moest genomen worden, kwamen zij terug, om de achtergeblevenen over te halen tot het geven hunner toestemming, dat hen na eene nieuwe beraadslaging gelukte. Men stelde nu voor, MORGAN te binden, en hem, na het bevestigen aan eenen grooten steen, in de rivier te werpen. Allen stemden daarin toe, en deden eenige stappen naar het magazijn, om het ten uitvoer te brengen. Onderweg bleef nogtans een der zamengezworenen staan, en verklaarde, dat hij zijne toestemming niet kon geven aan die doodstraf. Deze omstandigheid gaf een ander den moed, hetzelfde te verklaren, en men zag voor het oogenblik van het voornemen af. Later zoude GIDDINS het verlangen hebben te kennen gegeven, dat men MORGAN vrij zoude laten, en zoude daarover met de anderen twist hebben gekregen. Hij gaf de sleutels over, vertrok den 17den om zaken, en kwam niet voor den 21sten terug, als wanneer MORGAN niet meer in het fort zoude zijn geweest.

Volgens de verklaring van GIDDINS, zoude de moord van MORGAN buiten zijn weten, en gedurende zijn afzijn gepleegd wezen. Hij bevestigde echter niets en deelde slechts mede, wat hij had hooren zeggen.

Na een scherp en aanhoudend onderzoek, gedurende vier jaren gedaan, waren dit de zeer onbepaalde inlichtingen, welke men had kunnen verkrijgen. MORGAN's lot bleef even onzeker als te voren, en men was verpligt, bij het vormen eener meening ten dezen opzigte, veeleer op waarschijnlijkheden, dan op eenig dadelijk en stellig bewijs te bouwen.

Dadelijk na het verdwijnen van MORGAN liep een groot deel volks uit de verschillende wijken van *Batavia* te hoop, om de werkplaats van MILLER aan te vallen, en zich meester te maken van het handschrift, welks aankondiging aanleiding had gegeven tot den aanslag. Een groot gedeelte der inwoners, onder welke er onderscheiden Vrijmetselaars waren, boden zich aan, om MILLER tegen dezen nieuwen aanval te verdedigen; maar de menigte verliep, na het doen van eenige bedreigingen, zonder eenig geweld te plegen.

Eenigen tijd naderhand kwamen een Franschman en nog iemand naar *Batavia*, ten einde MILLER om geldzaken gevangen te doen nemen. MILLER werd gevangen genomen, en naar *Strafford* gebragt, waar hij eenige uren in eene herberg onder bewaring bleef. Van daar werd hij naar den Magistraat gebragt, maar aangezien noch geregtsbode, noch aanklager verscheen, liet men hem los. Later werden de Franschman en zijn medestander over deze inhechtenisneming voor den regter getrokken en door dezen gevonnisd.

De openbaarheid, welke men had gegeven aan het onderzoek en de verhooren, hadden de verdenkingen, welke op de Vrijmetselaars rustten, natuurlijk grooter en zwaarder gemaakt, en het was toen, dat er zich eene talrijke en ontzagbarende partij vormde, die den naam van *Anti-Maçonnerie* aannam.

Van dat oogenblik zagen zich de Broeders van alle kanten door eenen vloed van schotschriften en courantenartikels aanvallen, in welke men hen beschuldigde van alle aanslagen tegen de wetten, het bestuur en de godsdienst; het waren, zeide men, geheime en gevaarlijke vijanden, aan welke men de toegang tot de kerken moest weigeren, en welke men door uitdrukkelijke wetten moest berooven van de uitoefening hunner burgerregten.

De zaken liepen zelfs zoo hoog, dat eene menigte Vrijmetselaars, zoowel afzonderlijk als in vereenigingen, in de dagbladen hunne staat- en zedekundige geloofsbelijdenis aflegden.

In February 1827 vergaderde het Hoofdkapittel van *Royal-Arche*, in den Staat van *New-York*, te *Albany* bijeen, en stelde staande de vergadering het volgende stuk:

'*Het Kapittel van de groote Royal-Arche van den Staat van New-York* heeft zijne jaarlijksche vergadering laatstleden Dingsdag geopend en tot heden geadjourneerd. Eenhonderd en tien Kapittels waren er vertegenwoordigd. Vóór het adjournement werden de navolgende besluiten genomen:

Aan het zeer uitmuntende Hoofdkapittel van den Staat van *New-York.*

De Kommissie, benoemd bij besluit van het Hoofdkapittel, om zich met de zaak van WILLIAM MORGAN bezig te houden,

Geeft met eerbied het volgende berigt:

De Kommissarissen hebben zich bezig gehouden met den hen opgedragen last, zoowel met betrekking tot de algemeene ophitsing en gisting der gemoederen, te dien aanzien, als met opzigt tot de onverdiende beschuldigingen, welke men op de Vrijmetselaars, en in het algemeen op de orde der Vrijmetselarij heeft geworpen.

De Kommissie is van meening, dat het Hoofdkapittel de uitdrukking van deszelfs gevoelens, ten aanzien van de onderhavig zaak, openlijk kenbaar behoort te maken.

De Kommissie onderwerpt de onderstaande overwegingen en besluiten, die hare meening bevatten, over de gebeurtenis, welke het onderwerp van dit rapport is, aan het onderzoek van het Hoofdkapittel.

Aangezien het regt der vrijheid en van de persoonlijke veiligheid verzekerd worden door de vrijzinnige grondwet, onder welke wij leden van het Hoofdkapittel, zoowel als onze overige medeburgers, het geluk hebben te leven.

Aangezien wij het bewaren van die regten als eene levensvraag beschouwen, ten opzigte van de instandhouding en het algeheele genot van de weldadigheid onzer republikeinsche instellingen.

Aangezien de maatschappij onlangs getuige is geweest van eene schending dier regten, waarbij men voorgewend heeft te steunen op den naam en de goedkeuring der Vrijmetselarij, in de gebeurtenissen met WILLIAM MORGAN.

Aangezien de grondstellingen onzer oude en eerbiedwaardige Broederschap niets bevatten, wat zulke daden eenigermate regtvaardigt of toelaat, maar al hare leerstellingen en gebruiken integendeel strekken, tot het aanmoedigen en inboezemen van eene behoorlijke onderwerping aan de wetten, en de bevordering van het genot van gelijke regten door elken persoon, en van verhevene denkbeelden, zoowel over persoonlijke als nationale onafhankelijkheid.

Heeft het Hoofdkapittel besloten, dat wij, deszelfs leden, zoowel in het algemeen, als ieder voor zich, alle medeweten en goedkeuring van opgemelde daden, betrekkelijk het ontvoeren van WILLIAM MORGAN, van ons afwijzen; dat wij die daden laken, als eene schending van de Majesteit der wetten en eene inbreuk op de regten van persoonlijke vrijheid, welke aan elken burger van ons vrij en gelukkig vaderland is verzekerd.

En is besloten, het rapport, benevens de voorafgaande gronden en overwegingen, in het licht te geven.

Eensluidend uittreksel uit de registers van het Kapittel der groote *Royal-Arche* van den Staat van *New-York.*'

JOHN O. COLE, *Groot-Secretaris.*

Meer andere Kapittels en Loges namen gelijksoortige besluiten, en gaven die evenzeer in het licht.

Maar vooral drongen de Vrijmetselaars van alle kanten en met nadruk aan op een gestreng onderzoek naar de verdwijning van MORGAN, wiens vermoedelijke moord aan eenigen van hen werd toegeschreven. Een groot aantal Loges, en wel voornamelijk die van het graafschap *Monroë*, namen zelfs het besluit, hunne werkzaamheden te schorsen, tot de zaak tot klaarheid gebragt, en de Vrijmetselaars geheel geregtvaardigd zouden zijn.

Intusschen hadden vele onpartijdige personen weldra opgemerkt, dat de *Anti-Maçons*, onder den dekmantel van den ijver voor zedelijkheid en algemeen welzijn, eigenlijk gedreven werden door gevoelens van eerzucht en persoonlijk belang, en dat het overige

kleinste gedeelte, zich had laten medeslepen door blinde vooringenomenheid, welke hen door de raddraaijers was ingeboezemd. De Kiezers van *Randolphe, Windsor, Broom, Stephentown, Walleyfort, Vernon*, enz. namen dienvolgens het besluit, bijeen te komen, en de beschuldiging te onderzoeken. De besluiten waren natuurlijk gunstig voor de Vrijmetselaars, en waren alle in den geest van het volgend uittreksel uit een dier stukken.

'Men heeft erkend:

1°. Dat de *Anti-Maçonnieke* vereeniging alleen daargesteld is met eer- en baatzuchtige bedoelingen, en om zich, ten nadeele der Vrijmetselaars, een gevaarlijken invloed te verschaffen op de verkiezingen en de burgerlijke aangelegenheden.

2°. Dat het beklagenswaardig is, dat eenige personen, in elk ander opzigt door hun karakter aanbevelenswaardig, zich door intriganten hebben laten medeslepen en verleiden, en medegewerkt hebben aan hunne *Anti-Maçonnieke* bekendmakingen, om eene broederlijke vereeniging aan te tasten, zoo zeer achtenswaardig door hare oudheid, door de gestrengheid van hare godsdienstige en zedelijke beginsels, en door de talrijke bewijzen, welke zij onophoudelijk geeft van hare liefde voor mededoogen en weldadigheid.

3°. Dat het de pligt van alle verstandige en voorzigtige menschen is, zich te vereenigen, om de beweging te stillen, door de *Anti-Maçonnieke* heirtogt veroorzaakt. Eindelijk,

4°. Dat de keus der kandidaten, geroepen tot civiele, regterlijke of godsdienstige ambten, moet gedaan worden zonder onderscheid, dan dat van de verdiensten, als ook de vereischte bekwaamheden, om die op eene waardige wijze te vervullen.'

De Anti-Metselaren van hunne zijde verkregen voordeden, van dezelfde soort in andere vergaderingen.

Te *Pultaney* werd besloten: 'Dat men geen prediker zoude aanhooren, die Vrijmetselaar was, ingevalle hij niet de verzekering zoude geven, geene Loge der Vrijmetselaren te bezoeken, en hij niet luide verklaarde, dat de Maçonnieke instelling eene slechte instelling is.'

In eene burgervergadering in de stad *Elba*, in het graafschap

Genesee, den 3den Maart 1827 gehouden, werd, onder anderen, besloten: 'Dat men hetzij in de stad, in het graafschap, of den staat, niemand een ambt zoude laten bekleeden, noch zoude toelaten als bedienaar van het Evangelie, die lid zoude zijn van de vereeniging der Vrijmetselaren.'

Den 10den van dezelfde maand verklaarde de vergadering te *Covington*, in het graafschap *Genesee*: 'Dat zij de Vrijmetselaren ter oorzake dezer hoedanigheid, als onwaardig beschouwde, eenig ambt van vertrouwen, in de stad, het graafschap, of den staat te bekleeden.'

Te *Cambria*, graafschap *Niagara*, maakten de burgers den 17den Februarij 1827 bekend: 'Dat, naar hun inzien, en na al de omstandigheden beschouwd te hebben, de voornaamste leden van de Maçonnieke vereeniging ingewikkeld waren in de ontvoering van MORGAN, en dat zij beschouwd moeten worden, als dezelve goedgekeurd te hebben.' Ten gevolge waarvan zij oordeelden: 'Dat het hun pligt was, hunne hulp aan ieder der leden van deze instelling te onttrekken, voor eenig ambt, in de stad, het graafschap, of den staat.'

Eindelijk werden, in die verschillende graafschappen, alle vrije grondbezitters van de lijst der *jury* geschrapt, omdat zij Vrijmetselaren waren.

De zaken waren in dien staat, toen de Loge te *Batavia* de onvoorzigtigheid beging, om, in weerwil van de gisting der gemoederen, aan te kondigen, dat zij het feest van *St. Jan* in het openbaar zoude vieren. Dit voerde de gisting ten top, en de Anti-Maçons werden, bij openlijke oproeping, uitgenoodigd, om zich op denzelfden dag te vereenigen, met een, doel, dat men gemakkelijk zal gissen.

Op den 25sten Junij 1827 kwamen omtrent drie honderd Vrijmetselaars bijeen. Op uitnoodiging van MILLER kwamen, op den anderen kant, twee tot drie duizend personen in het gebouw der regtbank bijeen. Eenigen onder hen waren met geweren gewapend, welke zij in de omstreken van het dorp lieten staan; anderen droegen breede messen, gelijk aan die der Amerikaansche wilden. De dag verliep nogtans zonder

eenig voorval, welks gevolgen het feest hadden kunnen storen. Wel is waar, er werden eenige zwakke pogingen aangewend, om den Maçonnieken optogt bij haar voorbijtrekken aan te randen, doch deze werden door de omstanders te keer gegaan.

De optogt werd eenige malen afgebroken door een wagen, die, klaarblijkelijk met opzet en bij herhaling, dwars door de rijen reed, terwijl er ook eenige steenen werden geworpen. Deze kwaadwillige pogingen, om onrust te verwekken, welke van de zijde van het laagste graauw kwamen, werden afgekeurd door al de personen der beschaafdere klasse. Men had zich, zoo het scheen, ten doel gesteld, de Vrijmetselaars door geweld tot vijandelijkheden te tarten, en wanneer dezen hunne ergernis niet hadden onderdrukt, dan zoude het dorp *Batavia* dien dag een tooneel van verwoesting hebben opgeleverd.

Te midden van deze en meer dergelijke gebeurtenissen, gevoelden de burgers van het graafschap *New-York*, dat het eenige middel om de rust te herstellen, bestond in het ontdekken der personen, die zich hadden schuldig gemaakt aan het ontvoeren van MORGAN, ten einde de wezenlijke oorzaak van dien aanslag te leeren kennen. Dienvolgens had er te *Lewistown* eene bijeenkomst plaats van personen, die afgevaardigd waren door onderscheidene openbare vergaderingen, en welke aan de wetgevende magt verzochten, eene speciale kommissie te benoemen, ten einde verdere nasporingen te doen ten opzigte van het voorval van MORGAN en te bevelen, dat de schuldigen, in zijne ontvoering betrokken, gestraft zouden worden. Deze petitie werd verzonden naar eene kommissie, die in haar rapport, eene belooning van vijf duizend Dollars (*f* 12,500) uitloofde, op de ontdekking van gemelden WILLIAM MORGAN ingeval hij nog bestond, of indien hij dood ware, eene gelijke som op de ontdekking van den moordenaar; in het laatste geval zoude de som echter eerst na de veroordeeling uitbetaald worden. Dit rapport begeerde ook, dat er vijf leden zouden aangewezen worden, en wel twee uit den Senaat en drie uit de andere kamer, welke den last zouden erlangen, de graafschappen *Ontario, Monroë, Livingston, Erié, Niagara*

en *Orleans*, en, des gevorderd, ook andere te bezoeken, met onbeperkte magt, de personen voor zich te doen komen, zich de noodige stukken en papieren te doen voorleggen, en te onderzoeken naar de feiten en omstandigheden, welke in verband stonden met de verdwijning van den gezegden *william morgan*, en den uitslag hunner pogingen aan de eerstkomende wetgevende vergadering in te leveren. Deze voorstellen werden echter door eene aanzienlijke meerderheid verworpen, na eene belangrijke beraadslaging, in welke de toenmalige voorzitter der vergadering van *New-York* zich onderscheidde door eene redevoering, gekenmerkt door bondigheid en waarlijk grondwettige beginselen.

In weerwil dezer beraadslaging vaardigde de Gouverneur van den Staat *New-York*, CLINTON, eene proclamatie uit, bij welke duizend Dollars (*f* 2500) werden uitgeloofd voor dengeen, die de daders van MORGAN'S ontvoering zoude ontdekken; waarop de nasporingen met nieuwe kracht hervat werden.

Het lijdt geen twijfel, dat deze gebeurtenissen aan menigeen aanleiding gaven, van dezelve gebruik te maken om het algemeen tot eigen voordeel te misleiden. Zoo deed er zich zekere THOMAS HAMILTON op, die voorgaf onderrigt te zijn van de bijzonderheden van het vermoorden van MORGAN, en tevens, dat hij vreesde, dienvolgens door de Vrijmetselaars vermoord te worden. Aanvankelijk speelde hij de rol van eenen Methodisten prediker, en wist door dit middel eenig geld van de bewoners van *Batavia* te trekken. Toen het bedriegelijk middel, door hem gebezigd, afgesleten was, begon hij tegen de Vrijmetselarij uit te varen, daarbij voortdurend liefdegiften inroepende. Eenigen tijd hierna werd hij echter gevat en als landlooper gevangen gezet. Toen hij uit de gevangenis kwam, had hij den naam eens martelaars verworven, en zijne Anti-Maçonnieke werkzaamheden slaagden boven alle verwachting. De diakenen en ouderlingen der Kerk vereenigden zich in het gebed voor zijne veiligheid, en de naam van HAMILTON werd in de geheele streek gevierd en herhaald door duizende monden.

Na eene zijner voorlezingen te *Avon*, in het graafschap *Livingston*, was hij, bij hem niets zeldzaams, zoo beschonken, dat men dacht, dat hij het zoude besterven. Dienvolgens verspreidde men het gerucht, dat hij door de Vrijmetselaars vergiftigd was. De Anti-Maçons verklaarden, dat HAMILTON een martelaar was; hunne dagbladen herhaalden de beschuldiging van het vergiftigen, en de geheele landstreek weêrgalmde van dit nieuwe en rampzalige treurspel. Ongelukkig voor hunne zaak, sliep HAMILTON den roes uit, en vertrok den volgenden dag gezond naar *Buffalo.*

Twee dagen na zijne aankomst aldaar, vonden eenige lieden het lijk van eenen persoon, HORMAN FAY genaamd, die zich in de kleine baai van *Tonnewanta* had verdronken, en begroeven hetzelve. HAMILTON was kort te voren uit *Buffalo* verdwenen, en hierdoor ontstond het gerucht, dat het in de baai gevonden lijk, van niemand anders was, dan van den ongelukkigen HAMILTON, welke, na ontkomen te zijn aan het vergif, eindelijk door de Vrijmetselaars verdronken zoude zijn. Een groote toeloop van volk kwam naar de plaats, waar HORMAN FAY begraven was. Het lijk werd opgegraven en aan een naauwkeurig onderzoek onderworpen. Op eene gelukkige wijze werden ook de mogelijk nadeelige gevolgen hiervan voorkomen, door dat HAMILTON juist op dat oogenblik uit eene herberg kwam, waar hij den geheelen tijd van zijn afwezen in dronkenschap en wellust en liederlijkheid had doorgebragt.

HAMILTON vertrok weinig tijds daarna naar het graafschap *Ontario*, waar hij opgenomen werd in het huis van eenen ijverigen Anti-Maçon; maar hier een schandelijken aanslag gemaakt hebbende op de eerbaarheid van zijns gastheers dochtertje - een meisje van negen jaren - eindigde hij zijne loopbaan in de staatsgevangenis te *Auburn.*

Inmiddels bleef de kommissie te *Livingston* hare nasporingen, omtrent het geheimzinnig verdwijnen van MORGAN, met ijver voortzetten. De rivier *Niagara* en een gedeelte van het meer *Ontario* werden, gedurende eenige maanden, met opzettelijk daartoe uitgedachte werktuigen onderzocht, maar al de

middelen door het vernuft uitgedacht, werden vruchteloos aangewend, vermits men niet het minste spoor vond. Ten gevolge van al die omstandigheden begon de gisting der gemoederen, door de gebeurtenis met MORGAN veroorzaakt, langzamerhand te bedaren, en men begon te hopen, dat de wraakgierigheid, waarmede men de Vrijmetselaars vervolgd had, wanneer die niet op nieuw gevoed werd, eindelijk zoude bedaren.

Maar op den 7den October 1827, daags voor eene te geschieden verkiezing, werd in de stad *Carlton*, in het graafschap *Orleans*, op omtrent veertig mijlen afstands van het fort *Niagara*, het lijk van eenen vreemdeling gevonden, dat op den oever der rivier lag, waar het aangespoeld was. Een gezworene werd er heen gezonden, gelijk dit altijd gebruikelijk is bij gevonden lijken; hij deed de lijkschouwing; er werden getuigen verhoord, die MORGAN hadden gekend, en het *verdict* (aldus noemt men de uitspraken van alle gezworenen in *Engeland* en *Amerika*) luidde, dat het 't lijk was van eenen onbekenden persoon, door verdrinken gestorven. Aangezien het onderzoek van den gezworene in onderscheidene dagbladen werd geplaatst, deden de Anti-Maçons het vermoeden weder levendig worden, dat dit het lijk van MORGAN ware.

Dienvolgens begaven zich onderscheidene inwoners van *Batavia* en *Rochester* naar de plaats, waar men het lijk ter aar. de had besteld, en deden het opgraven. Zij gaven voor, of meenden werkelijk er eenige gelijkenis met MORGAN in te vinden, en ten einde, gelijk zij zeiden, te beletten, dat de Vrijmetselaars het, gedurende den nacht, niet zouden stelen, plaatsten zij er wachters bij. Vervolgens begaven zij zich naar de vrouw van MORGAN, welke zij overhaalden, hen naar *Carlton* te verzellen. En het was toen, dat de raddraaijers het plan vormden, den publieken geest te misleiden door het schandelijkste middel, dat men bezigen kon, om de menschen te bedriegen, namelijk, door eene wettelijke bekrachtiging.

Een tweede onderzoek had plaats. Niets was er in de kleeding, of het uiterlijke, overigens reeds geheel in den staat van rotting, wat bewees dat het MORGAN was. Desniettemin ver-

klaarde MORGAN'S vrouw, dat het de overblijfselen van haren man waren. Men toonde twee tanden, welke MORGAN zich eenige jaren te voren had laten uittrekken, en zij pastten zeer goed in de gaten van het tandvleesch van het lijk. Een getuige herkende de trekken van zijn aangezigt, een ander de kleur zijner haren; een derde de tanden; eindelijk verklaarde de *jury*, dat dit het lijk was van WILLIAM MORGAN, door verdrinken gestorven. Het lijk werd met groote praal teruggebragt en begraven te *Batavia*, in tegenwoordigheid van eene tallooze menigte, waarbij een prediker JAMES COCHRAN genaamd, die beurtelings nuchter en dronken was, en zich veel in de omstreken liet hooren, eene zeer heftige lijkrede uitsprak. Deze uitslag, van welken de partijhoofden op eene sluwe wijze gebruik maakten, deed de haat op de Maçonnerie aangroeijen, en de ontdekking van het lijk scheen volgens hen een wapen te zijn, door de Voorzienigheid verschaft, om de regtvaardigste zaak te doen zegepralen. De aannadering der verkiezingen gaf nog meer kracht aan de verstoordheid der gemoederen en aan de vreugde over de zegepraal. Ondertusschen vernielde eene stem uit *Canada* deze algemeene vreugde. Het was die van eene bedroefde weduwe en van hare vaderlooze kinderen, die de overblijfselen opeischten van eenen echtgenoot en van eenen vader. Hun smeekschrift werd eerst met vooringenomenheid aangehoord, en men beleedigde hen zelfs; maar het vooroordeel en de driften zwegen eindelijk voor de waarheid.

Het lijk werd nog eens opgegraven; men deed een derde onderzoek, en er werd duidelijk erkend, dat dit het lijk was van TIMOTHEUS MONRO, die op den 26sten September in het meer *Ontario* gevallen en verdronken was.

De driften, die op den naam vaji MORGAN waren opgewekt, verkoelden een weinig, ten gevolge van deze gebeurtenis. Zij begonnen echter op nieuw door de vrijwillige bekentenis van zekeren HILL, die zich beschuldigde, een der moordenaars te zijn. HILL werd gevangen genomen en naar *Lockport* gezonden. Daar gekomen weigerde hij voor de groote *jury* te verschijnen, om zijne eerste bekentenissen te bekrachtigen, en ging toch voort, zichte beschuldigen. De groote *jury* hem als gek be-

schouwende, weigerde vonnis te geven, en hij werd in vrijheid gesteld.

In 1828 werd er nog eene kommissie benoemd, met onbeperkte magt, om het spoor van MORGAN op te zoeken. Eene memorie werd aan het congres ingeleverd, dat de zaak naar de regters van den Staat van *New-York* verzond, daarenboven werd er eene petitie aan den president van de Vereenigde Staten ingezonden; maar dit alles bragt geene nieuwe ontdekking in deze geheimzinnige zaak aan.

De sterkste uitslag, door deze groote beweging der Anti-Metselaren voortgebragt, was, in het tijdstip van 1830, de verkiezing van omtrent dertig leden voor de wetgevende vergadering van *New-York*, die de grondbeginselen en de gevoelens van de Anti-Maçonnerie vertegenwoordigden, en die altijd te zamen stemden over de staatkundige vragen. Deze leden vormden overigens eene gemengde partij tusschen de twee groote partijen, die de vergaderingen van de Vereenigde Staten verdeelden, en streefden, sterk genoeg te worden, om de overwinning te kunnen beslissen, ter gunste van den een of den ander, ten einde door dit middel, van beide zijden belooningen te verkrijgen.

Hoe het dan ook zij, deze Anti-Maçonnieke epidemie, die, geboren in het oosten, zich in al de rigtingen van de Vereenigde Staten uitstrekte, en vervolgens met eene groote hevigheid in *Nieuw-Engeland* heerschte, moest echter uit deze streken verdwijnen. De gemoedelijke personen, die tot de Anti-Maçonnerie gedreven werden uit verontwaardiging, over den moord van MORGAN door de Vrijmetselaren, bleven niet door valsche schaamte in de rangen van deze partij; zij werden eindelijk overtuigd, dat deze vermeende moord slechts een onedel bedrog was, en de intriganten, van welke zij een blind werktuig waren, bielden eindelijk op, eene stem te doen hooren, die niet meer ingang vond.

Heden ten dage weet men, dat de verdwijning van MORGAN de uitrekening van eene schandelijke speculatie was, met het doel, om de belangstelling op zijnen persoon en de aandacht op zijne

Uitlegging van de Maçonnerie te leiden, en dat MORGAN, na eenigen tijd verborgen te zijn gebleven, om den uitslag van dezen kunstgreep af te wachten, en er de vruchten van geplukt te hebben, zich onder eenen anderen naam ingescheept en *Amerika* heeft verlaten.

Verder is het overtuigend gebleken dat MORGAN sedert te *Smirna* is herkend, niettegenstaande de vermomming, welke hij had aangenomen, om aan de blikken te ontsnappen van de menigte Amerikanen, door den handel daar heen gelokt. Onder den valschen naam van GIRAUD speelde hij de rol van eenen bezielde, en eene audientie van den Pacha gevraagd en verkregen hebbende, had hij gezegd, dat MOHAMED-zelf hem verschenen was, en hem bevolen had, het geloof zijner vaderen af te zweren en Turk te worden.

De Pacha hem beschouwende, als door dolheid aangetast, had hem overgehaald, dit eenigen tijd uit te stellen, ten einde zich van de waarheid zijner roeping te verzekeren; maar MORGAN had korten tijd daarna voorgewend, eene nieuwe verschijning van den profeet gehad, en een nieuw bevel van zijnen kant, om de Mohamedaansche godsdienst te omhelzen, ontvangen te hebben, en had hij eindelijk verkregen, van daarin opgenomen te worden, waartoe hij zich aan de besnijdenis onderwierp.

Zijne aanneming in het Muzelmansche geloof had te *Smirna* veel gerucht gebaard, en is bevestigd door bewijzen en ooggetuigen, welke het grootste vertrouwen verdienen.

[Antiochie]

ANTIOCHIE. Een Pseudo-naam, welke men der stad *Bamberg* in de Illuminaten-orde heeft gegeven.

[Apen- en Leeuwenridders]

APEN- EN LEEUWENRIDDERS. (De) Een uitvloeisel van het Schotsche ridderwezen, welks ontstaan men in den jare 1777-1780, den aanhangers der Jezuiten, toeschreef, en welks inhoud geheel zonder belang is.

[Aquila Coronata. (Eques ab)]

AQUILA CORONATA. (EQUES AB) Zie VAN OSTEN.

[Aquila Fulva. (Eques ab)]

AQUILA FULVA. (EQUES AB) Zie VON STARCK.

[Arbeid, Arbeiden]

ARBEID, ARBEIDEN noemt men de werkzaamheden der Vrijmetselaren, zoowel wanneer zij aan de tafel als in gewone Loges verzameld zijn.

[Arbeider]

ARBEIDER (De) is de symbolische naam van eenen Vrijmetselaar. Een arbeidend Br is hij, die Lid eener Loge is.

[Arbeidsloon]

ARBEIDSLOON. (Het) Zulks te hebben bekomen heet, dat men met het werk, den arbeid, of het onderrigt, tevreden is. Vermeerdering of verhooging van het loon is bevordering van den eenen tot den anderen graad. Deze uitdrukking is alleen in de Johannes-graden in gebruik.

[Arbore Frugifera. (Eques ab)]

ARBORE FRUGIFERA. (EQUES AB) Zie BOSE.

[Arcanum]

ARCANUM. Zie STEEN DER WIJZEN.

[Arch]

ARCH. (the Royal) Het koninklijk gewelf. Zoo heet de in *Engeland* en *Amerika* verbreide hoogste graad der Vrijmetselarij. Deze werd door de Engelsche Groote Loge der nieuwe Vrijmetselaren als zoodanig erkend, en in den jare 1777 voor dezen graad een Hoofd-Kapittel in *Londen* opgerigt. Ook in andere systema's is deze aangenomen geworden, en maakt den 13den graad uit, zoowel in het oud-Engelsche, uit *Amerika* naar *Frankrijk* overgevoerde Rituaal, als ook in het Kapittel der Keizers van het Oosten en Westen in *Parijs*, en is in het Mitzraïmitisch systema de 31ste graad.

[Archidemides]

ARCHIDEMIDES. Zie VON STARCK.

[Archief]

ARCHIEF (Het) is de plaats, waar eene Loge hare oorkonden, acten, correspondentieboeken, schilderijen, oudheden, enz. bewaart. Eenige Loges hebben uitgemunt, door haren ijver, om dergelijke verzamelingen voltallig te maken, en ten algemeenen nutte te doen strekken, zijnde het meerendeel echter nalatig in het wel bewaren harer papieren.

[Architect]

ARCHITECT. De Officier, welke met het onderhoud van het Loge-gebouw en met deszelfs innerlijke versiering belast is.

[Architect]

ARCHITECT, (De Engelsche volkomen) de 28ste graad van het Mitzraïmitisch systema te *Parijs.*

[Architect]

ARCHITECT, (De groote) de 6de graad der *Martinisten*, de 8ste der *Élus Coëns;*; de 12de van den Raad der Keizers van het Oosten, Westen en van het uit *Amerika* naar *Frankrijk* gevoerde oud-Engelsche systema; de 23ste van het Mitzraïmitisch systema, en de 10de van de *Élus de la verité* (uitverkorenen der waarheid.).

[Architect]

ARCHITECT, (De Grootmeester) de 12de graad van het uit *Amerika* naar *Frankrijk* gevoerde oud-Engelsche systema.

[Architect]

ARCHITECT, (De kleine) de 22ste graad van het Mitzraïmitisch systema in *Parijs*, en de 9de der Uitverkorenen van de Waarheid.

[Architect]

ARCHITECT, (De Opper-) de 24ste graad van het Mitzraïmitisch systema.

[Architect]

ARCHITECT, (De volkomen) in drie klassen, Leerling, Medgezel en Meester verdeeld, maakt de 25ste, 26ste en 27ste graden van het Mitzraïmitisch systema uit.

[Archivaris]

ARCHIVARIS. De bewaarder der Loge-acten, papieren, boeken, enz. en die alzoo een archief, of eene bibliotheek, bijeenbrengt of vermeerdert. Gewoonlijk is hij tegelijk Zegelbewaarder der Loge.

[Argonauten-Ridder]

ARGONAUTEN-RIDDER. De 5de graad van de Akademie der ware Vrijmetselaren te *Montpellier.*

[Arithmetica]

ARITHMETICA. Zie REKENKUNDE.

[Armbezorger]

ARMBEZORGER. Zie AALMOEZENIER.

[Armbus]

ARMBUS. Eene bus, waarin de armengelden en kleine geldboeten bij de Tafelloge ingezameld worden.

[Armiger]

ARMIGER, (De Wapendrager) de 3de klasse van den 6den graad der *Strikte Observantie*, en de 1ste graad der innerlijke orde van de Afrikaansche Bouwheeren.

[Asarias]

ASARIAS. Zie HASARIAH.

[Aschard]

ASCHARD. De verminkte uitspraak van het Hebr. woord *Chasak* (sterk), een in de hooge graden bekend woord.

[Aspirant]

ASPIRANT. (De) Een Prof, die zich aangemeld heeft, om in de orde der Vrijmetselaren opgenomen te worden, en zijne toelating afwacht.

[Assum (von)]

ASSUM (VON) rigtte te *Grünstadt*, ten jare 1787, de orde der Drievuldigheid op.

[Astrea]

ASTREA, (dochter van JUPITER en THEMIS, de Godin der geregtigheid). Deze naam wordt somtijds gegeven aan bloemrijke. voorlezingen van Logeredenaars, doch de echte Vrijmetselarij weet van geene Mythologie. *Astrea* is de naam van de (30 Augustus 1815) in *St. Petersburg* opgerigte G L van *Rusland*, doch welke op het onverwachtst ontbonden werd door een bevel van Keizer ALEXANDER aan den Minister van Binnen-

landsche zaken, Graaf *kotschabey*, van den 12 Augustus 1812, waarbij de Vrijmetselarij in geheel *Rusland* verboden werd. Men heeft zich verdiept in het onderzoek, aangaande dit verbod, maar de oorzaak daarvan niet kunnen vinden; waarschijnlijk moet zulks aan de bemoeijingen der Jezuiten worden toegeschreven.

[Astrologie]

ASTROLOGIE, (sterrewigchelarij) Is de kunst, om uit de plaatsing der sterren, toekomstige dingen te voorzeggen.

[Astronomus]

ASTRONOMUS. De naam van den Priester der 6de klasse van de oude Egyptische geheimen. Astronomie werd in het bekende Vrijmetselaars-verhoor, naar een handschrift van Koning HENDRIK VI van *Engeland*, van den jare 1696, in het antwoord op de 6de vraag, onder de kunsten gerekend, welke de Vrijmetselaren den menschen geleerd hebben.

[Athee]

ATHEE, (De Ridder van) de 52ste graad van het Mitzraïmitisch systema.

[Athelstan, of Adelstan]

ATHELSTAN, of ADELSTAN, de 8ste Koning van *Engeland* gedurende de Saksische Dynastie van 925-941, kleinzoon van ALFRED *den Grooten.* Als Schutsheer der kunsten en wetenschappen droeg hij ongemeen veel bij tot de beschaving der toenmalige Engelschen. Hij liet uit *Frankrijk*, het zuidelijk *Duitschland* en andere vreemde landen, Bouwkundigen en Metzelaars komen, om verschillende groote bouwondernemingen te laten uitvoeren. Hij verhoogde het arbeidsloon der Metselaren, en gaf hen zijnen broeder EDWIN tot Oppertoezigter, welke in 926 tot eersten Grootmeester verkoren werd. Op diens aanzoek gaf ATHELSTAN aan dit Bouwligchaam eenen vrijbrief, volgens welken zij zich jaarlijks te *York* tot algemeene beraadslagingen mogten vereenigen, behalve nog eenige andere veel beteekenende voorregten, welke hij hen insgelijks toestond. (Zie EDWIN en ENGELAND.)

[Athersata]

ATHERSATA. Zie THERSATA.

[Augustinus]

AUGUSTINUS (Sint) werd, volgens de overleveringen, benevens 40 andere Monniken door Paus GREGORIUS I, naar *Engeland* gezonden, en bragt vele kunsten en wetenschappen derwaarts. Hij stelde zich aan het hoofd der Bouwvereenigingen, door welke hij toen als Grootmeester werd beschouwd, en legde van

de jaren 600 tot 605 den grond voor de hoofdkerken van *Canterbury, Rochester, Londen* en *Westminter.*

[Augustus III]

AUGUSTUS III, Koning van *Polen* en Keurvorst van *Saksen*, vaardigde in het jaar 1739, in zijne deels Katholijke staten, het bevel uit, om de Bul van Paus CLEMENS XII tegen de Vrijmetselaren in werking te brengen.

[Austin]

AUSTIN. Zie AUGUSTIJN.

[Avond]

AVOND. Zie WESTEN.

[Avreka]

AVREKA. Zie ABORCHAH.

[Aziatische Ridderbroeder]

AZIATISCHE RIDDERBROEDER. Zie BROEDERS.

[Azuur]

AZUUR. Zie BLAAUW.

B.

B□ De verkorting van het woord *Boas.*

B□ Verkorting voor Broeder; BB□ is Broeders. Zie VERKORTIN GEN.

B□ A□ De verkorting der Fransche woorden *Buisson Ardent* (het brandende bosch), waarvan men zich in alle schrifturen en acten der laatste hooge graden van

het oud-Engelsch uit *Amerika* naar *Frankrijk* gevoerde systema, uit 33 graden bestaande, bedient, en waarin men niet *in het oosten van Parijs*, maar *bij het brandende Bosch* zegt.

[Baana]

BAANA. Zie BAHANAH.

[Bacchus]

BACCHUS. Zie DIONYSIEN.

[Baclim]

BACLIM. Zie BEHAMLIM.

[Baden. (Het Groot-Hertogdom)]

BADEN. (Het Groot-Hertogdom) De Vrijmetselarij, zoowel als alle andere geheime genootschappen, werden in 1785 te *Beijeren*, en ook te *Manheim*, dat toen nog tot *Beijeren* behoorde, door een keurvorstelijk bevel op het strengste verboden, weshalve de medeleden der, in den jare 1778 door de Loge *Royal York zur Freundschaft* te *Berlijn*, geconstitueerde Loge *Karl zur Einigkeit*, in *Manheim*, dezelve sloten. In 1805 werd daar eene nieuwe Loge geopend, en onder toe-

lating van het Gouvernement, een Groot-Oosten van *Baden* gesticht, welks eerste Grootmeester de Vorst KARL VAN YSENBURG was, en hetwelk zich aan het Groot-Oosten van *Frankrijk* aansloot. Op den 16den February 1833 vernieuwde de Groot-Hertog KAREL FREDERIK van *Baden*, het verbod van alle geheime genootschappen zonder onderscheid.

[Baffometus]

BAFFOMETUS, ook *Baphometus* (MAHOMEDS hoofd genoemd,) de naam van het Godsbeeld, hetwelk de oude tempelheeren aangebeden zouden hebben. De vereering van dit beeld was eene der punten van de aanklagte in het proces tegen de orde, in de 14de eeuw.

[Bagol]

BAGOL. Het verbasterde *Bachur* (regtvaardig), in de hoogere graden van beteekenis.

[Bagulkal]

BAGULKAL. Is de verminkte uitspraak van het Hebreeuwsche woord *Bagognal-Kol.* (Alles is walgelijk, EZECH. XVI, 5.) Zoo ook *Bagulkal-Phoresch*, in plaats van *Begognal-Kol, Pharas-Kol* (alles is verklaard, alles is in verachting), welke in de hoogere graden (9den Schotschen graad) voorkomen.

[Bahanah]

BAHANAH. Een woord dat in de hooge graden eenige beteekenis heeft; welligt van *Bahabah*, met liefde (30sten Schotschen gr.).

[Balahate]

BALAHATE. De naam der Priesters van de 5de klasse der oude Egyptische geheimen. Zie EGYPTE.

[Baldakijn]

BALDAKIJN. (Zie TROON.) De bewolkte *Baldakyn* (troonhemel), van verscheidene verwen, welke de Loge bedekt, is een grondzinnebeeld der Vrijmetselarij.

De zin van dit schoone leerteeken is niet duister. Men bedenke, dat de Loge oorspronkelijk geen afgesloten gebouw beduidt, dat de Loge algemeen is en tot den hemel reiken moet. Zoo vernemen wij in dit beeld de leer, dat de Vrijmetselarij bestemd is, om onder alle hemelstreken en in alle jaargetijden door de broederschap uitgeoefend te worden.

[Ballottage]

BALLOTTAGE. Bij eene stemming zijn de witte of driekante plaatjes *voor*, de zwarte of ronde plaatjes *tegen.*

[Balsamo. (Joseph)]

BALSAMO. (JOSEPH) Zie CAGLIOSTRO.

[Balthasar]

BALTHASAR. Deze naam is in den 20sten Schotsch. gr. van beteekenis.

[Banaijal]

BANAIJAL. De naam van een der 12 uitverkoren Meesters,

aan welke SALOMO, na het wedervinden van HIRAMS lijk, volgens de legende van eenige hooge graden, het bestuur van den Tempel opdroeg, en ze tot zijne vertrouwelingen maakte.

[Banbullen]

BANBULLEN. Zie BULLEN.

[Banier]

BANIER. Eene vaan, waarop de zinnebeelden der Loge geschilderd zijn.

[Banket]

BANKET. Een woord, dat wel eens gebezigd wordt voor Tafelloge (zie dat Art.), als verkleinwoord van *Bank*, en overdragtelijk voor *tafel* en *gastmaal. Banken* gebruikte men wel voor eten, zoo als aangeduidt wordt door het spreekwoord *de waarheid kan nergens banken*, d.i. zij kan nergens onthaal vinden. Van hier, dat een *Confiturier* of *Suikerbakker* nog *Banketbakker* wordt genoemd, als vervaardigende het gebak en het beeldwerk voor de gastmalen.

[Bannockburn]

BANNOCKBURN. Zie ROBERT I.

[Barnaart (W.P.)]

BARNAART (W.P.) werd den 24sten Junij, van het jaar 1812, tot Grootmeester der groote Nationale Loge van de *Nederlanden* verheven, en vervulde die betrekking op eene zeer waardige wijze. Het Groot-Oosten van *Frankrijk*, tijdens de overheersching der *Nederlanden* door NAPOLEON, het Groot-Oosten van *Nederland* willende vernietigen, en in dat van *Frankrijk (Parijs)* inlijven, had de beruchte Graaf DE CELLES (Belg van geboorte en den 5den November 1841 te *Parijs* overleden), tijdens het Keizerrijk Prefekt te *Amsterdam*, waar hij zich door zijne willekeur en wreede handelwijs zeer gehaat maakte, geen moeds genoeg, zich tegen dezen onbillijken eisch te verzetten. Wat deze niet durfde, of mogelijk niet wilde, volbragt de Edele, voor *Neêrlands* Vrijmetselaren nooit te vergeten Grootmeester Nationaal, BARNAART, niettegenstaande hij, als Maire van *Haarlem*, aan DE CELLES Prof□ ondergeschikt

was. Hij weêrstond dien eisch, en handhaafde als echte Vrijmetselaar op eene waardige wijze het zelfstandig bestaan en de regten der Nederlandsche Vrijmetselarij, zoo dat men de verijdeling der poging van het Groot-Oosten van *Frankrijk* voornamelijk aan hem te danken heeft. Zie ook NAPOLEON.

[Barruel (De Abt)]

BARRUEL (De Abt) is bekend door zijn berucht werk, getiteld: *Gedenkschriften van de Geschiedenis der Jacobijnen*, hetwelk hij te *Londen*, ten jare 1797 en 1798, in 4 Deelen, gr. 8vo uitgaf; en waardoor hij niet alleen de Vrijmetselarij in de oogen van het algemeen benadeelde, maar ook aan deszelfs leden de grootste onaangenaamheden veroorzaakte. De *Monthly Review* zegt daarvan: ‘De Abt BARRUEL maakt van den aanhang der Vrijmetselaren, door hem op een millioen personen gerekend, de hatelijkste schilderij. Alles, wat ten nadeele van denzelven bedacht kan worden, is door hem op de vijandigste wijze bijeenverzameld, door stekelige welsprekendheid misvormd, en door onheusche Kanselkunstenarij verzwaard, om daardoor een' nieuw alarmwekkend spook op te roepen. Van dezen geest maakt hij een allerverschrikkelijksten bullebak, door denzelven te omhangen met het bloedig kleed uit zijn eigen land, en daarbij eene geheele, weinig zamenhangende lijst anecdotes van Fransche snoodheid, Fransche trouweloosheid, Fransche wreedheid te doen verschijnen.’ BARRUEL'S doel wordt door hem zelven, in de Voorrede, met deze woorden opgegeven: ‘Ik noem, in deze gedenkschriften, Jacobijnen, elk en een ieder, die ingewijd is in de grondbeginselen van die gelijkheid en vrijheid, die alles sloopen, en al de snoodheden en rampen der Fransche omwenteling hebben voortgebragt. De geheime geschiedenis dezer lieden, van hunne hoofden en aanhangers (*adepten*) nagaande, heb ik gezien, dat hunne Secte min hatelijk is, door de slechte daden, welke zij reeds begaan heeft, dan zij geducht is door de uitgebreidheid en algemeenheid van die, op welke zij nog bedacht is. Uitheemsche volken hebben gesidderd voor het lot van *Frankrijk*; maar zij weten niet genoeg, wat hen te wachten staat, indien het Jacobinisme de overhand houdt. Om hetzelve zoo veel mogelijk voor te komen, bestem ik deze gedenkschriften, om de driedubbele zamenzwering, de driedubbele Secte, van welke de Jacobijnen slechts het rampzalig uitwerksel zijn, uit de diepe duisternissen ten voorschijn te halen, waarin de Jacobijnen die bedolven houden. De orde,

welke ik zal volgen, om deze Secte en deze zamenzweringen te ontwikkelen, zal volstrekt dezelfde zijn, als die, volgens welke zij zich gevormd hebben.

1°. Zamenzwering der Sofisten van de ongodsdienstigheid tegen den God van het Christendom, tegen alle Christelijke godsdienst, zonder uitzondering, zonder onderscheid van Protestant of Katholijk, Engelsch Episcopaal of Presbyteriaan, tegen alle Altaren van *Geneve, Londen, Amsterdam*, zoo wel als tegen die van *Parijs* of *Rome.*

2°. Zamenzwering der Sofisten van ongodsdienstigheid en wederspannigheid, tegen al de Koningen.

3°. Zamenzwering der Sofisten van ongodsdienstigheid en regeringloosheid, tegen alle godsdienst en tegen alle regering, ja zelfs zonder onderscheid tegen elke burgerlijke maatschappij en allen eigendom hoegenaamd.

De eerste van deze zamenspanningen was van die lieden, welke zich Wijsgeeren noemden. *De tweede*, die van de Wijsgeeren, vereenigd met de Loges der Vrijmetselaren. *De derde* die der Wijsgeeren en der Vrijmetselaren, vereenigd met de Illuminaten. De zamenvoeging der Wijsgeeren, Vrijmetselaren en Illuminé's vormden de *Jacobijnen.*' 1 Ten einde echter te vermijden, dat men hem van leugen en laster konde overtuigen, heeft zijn vertaler en schrijver der voorrede, de voorzigtigheid gehad, overal *valsche* bij te voegen, als: *valsche* Loges, *valsche* VV MM, enz. waardoor hem altijd een schuilhoek bleef.

[Batterij]

BATTERIJ. Zie TOEJUICHING.

[Bayreuth (De Vorst van)]

BAYREUTH (De Vorst van) werd in 1741 te *Neurenberg* ingewijd. Kort na zijne inwijding rigtte hij eene Loge in die stad op, welker eerste bijeenkomst nog in dat jaar in zijn paleis plaats vond, van waar de BB met den Vorst aan het hoofd, in plegtigen optogt naar het Logebouw trok, waar de Tafelloge gehouden werd.

[Bazot. (E.F.)]

BAZOT. (E.F.) Een geleerde van *Parijs*, en schrijver van het Handboek der Vrijmetselaren, welks 6de uitgave, in 1841 aldaar uitgekomen is.

[Beaujeu (Pierre de)]

BEAUJEU (PIERRE DE) was, luidens de tijdrekening der stricte observantie, in 1273 tot Grootmeester der Tempelieren verkozen. Volgens de overleveringen van het Zweedsch systema, is hij de neef van JACOB MOLAY geweest, en heeft, gedurende de vervolging der Tempelieren in *Frankrijk*, benevens eenige andere Ridders naar *Schotland* gevlugt zijnde, aldaar de orde der Vrijmetselarij voortgezet. Ook heeft hij daar gelegenheid gevonden, om de asch van den ter dood gebragten Grootmeester (JACOB MOLAY) te verzamelen, en hem een gewijd graf onder eenen langen vierkanten steen, met het volgende geheimzinnige grafschrift, te bezorgen:

JACHIN	BOAS	MAK	BENAK	A.
JACOBUS	BURGUNDICUS	MOLAY	BUSTUS	ANNO
DO	NOÏ	JEHOVA	CROISADE	1314,
DOMINI.	NOSTRI.	JESU.	CHRISTI.	DEN 11 MAART.

[Beeldspraak]

BEELDSPRAAK. Zie HIEROGLYPHEN.

[Begraving]

BEGRAVING. Het geval komt zelfs hier te lande nu en dan voor, dat een afgestorven B□ door zijne Loge of door BB□ ter laatste rustplaats geleid wordt. Meestal bepalen zich de plegtigheden dan hierbij, dat het lijk door de daartoe opgeroepen BB□ gevolgd wordt, terwijl in zeer enkele gevallen de Reg□ M□ der Loge, in eenige woorden, de verdiensten van den overleden B□ bij het graf gedenkt. In vele andere landen geschiedt dit nogtans op eene veel plegtstatiger wijze. In *Frankrijk*, b.v. wordt het lijk gevolgd door de BB□ der L□, waartoe de overledene heeft behoord, met de Officieren en den Meester aan het hoofd, waarop de andere uitgenoodigde en vrijwillig opgekomen BB□ volgen. Bij het geopende graf aangekomen, *kleeden* zich de BB□ geheel, en vormen een kring om de baar. De Meester en de Redenaar treden in het midden, en doen eene aanspraak, in welke de Maç□ levensbaan, de deugden en verdiensten van den overledene geschetst worden, dat mede gedaan wordt door diegenen van des overleden vrienden, die zich daartoe opgewekt gevoelen, waarna men, soms onder het zingen van een daartoe vervaardigd graflied, de kist in het graf

nederlaat en die met aarde bedekt, waarna de BB hunne kleeding afleggen en naar huis keeren. In *Schotland* en *Amerika* zijn de BB reeds bij den optogt versierd met hunne schootsvellen, enz. In *Engeland* moeten zij hiertoe eerst verlof van het Hoofdbestuur hebben. Heeft men dit verlof in het laatste land niet verkregen, dan kleeden zij zich eerst op de grafplaats; in het tegenovergestelde geval versieren zij zich in het sterfhuis met schootsvel, handschoenen en ambtsband. Elke Loge heeft hare banier. Elke Loge gaat afzonderlijk, voorafgegaan door de minst in rang zijnde Officieren, en gevolgd door de beide Opzieners, den Reg en den afgetreden Meester, alle met hunne onderscheidingsteekenen. Het laatste komt de Loge, waartoe de overledene heeft behoord, welker leden ruikers of lintstrikken in de hand hebben. Aan het hoofd gaat de dekker met zijn uitgetogen zwaard, en voor de leden, de kapel met gedempte en befloersde instrumenten, en eindelijk tusschen den afgetreden en den reg Meester, het oudste lid, met den Bijbel en de statuten op een kussen; voorts de Kapelaan, en na dezen een koor zangers; nu volgt de doodkist, op welke zich het schootsvel, de band, (want in *Engeland* draagt elke Meester een band *en sautoir*, met een' aanhangenden winkelhaak; in *Frankrijk, België*, enz. wordt die *en echarpe* gedragen) en twee gekruiste degens bevinden. De punten van het dekkleed der kist worden elk door een' BF gehouden. Na het lijk komen de verwanten en een paar Officieren der Loge. Bij het graf aangekomen, vormen de BB een' kring, in dezelfde orde van den optogt, in welks midden de kapel, het koor, de *Chaplain*, de beide Meesters en verdere Officieren zich plaatsen. De *Chaplain* (zie dat Art.) doet een gebed, waarna het lijk, onder het zingen van een graflied, in het graf nedergelaten en met aarde bedekt wordt; hierna keert de stoet in de vorige orde naar het sterfhuis, waar die uiteen gaat.

[Behalim]

BEHALIM. (Stadhouder of Bevelhebber.) Een Hebreeuwsch, in de hooge graden (30e.), veel beteekenend woord.

[Beijeren]

BEIJEREN. De V M in dat land, waar reeds in 1784 eene opruijende predikatie eens geestelijken in *Munchen*, too-

neelen van plundering bij de VV MM veroorzaakte, welke met moeite bedwongen werden, leidt een zeer kwijnend bestaan. In het geheele rijk is zij verboden, behalve in de *Rijnprovinciën*, waar dan nog acht Loges bestaan, werkende in den Schotschen Ritus, en behoorende onder de Loge *zur Sonne* te *Bayreuth*, welke de G Loge is. Het Beijersch bestuur tracht nogtans de V M ook dáár door alle middelen te ondermijnen, zoo als b.v. door een verbod aan alle ambtenaren en officieren, om zich te doen inwijden, in 1841 opgevolgd door het verbod aan de schoolmeesters en onderwijzers, om zich te doen aannemen, terwijl de reeds aangenomenen voor hun lidmaatschap moeten bedanken. Op deze wijze zoekt men het toetreden van mannen van bekwaamheid te beletten; want men diene te weten, dat niet slechts geestelijken, maar ook advokaten en geneesheeren in *Beijeren* aangezien worden als staatsbeamten, en dus onder dit verbod begrepen zijn. (Zie verder ILLUMINATEN, WEISHAUPT en KNIGGE.)

[Beitel]

BEITEL. Een werktuig, dat in de Fransche Loges op de Leerlings en Medgezellen Tableau's is bijgevoegd geworden, en dient tot bearbeiding van den ruwen steen.

[Beker]

BEKER. (Bittere) Een drank, welke men in sommige landen gewoon is den Kandidaat bij zijne receptie te geven, en welke *eerst* een zoeten en *daarna* een bitteren smaak heeft, door het inmengen eener bittere vloeistof; zinspelende hierdoor op 't genot en de bitterheden des levens, welke de mensch gewoonlijk beide smaakt.

[Belgie]

BELGIE. De geschiedenis der orde is, wat het ontstaan en de eerste jaren betreft, onzeker en duister. Eene halve eeuw voor de vereeniging met *Frankrijk* bestonden er *zestien* wettige Loges, welke hunne constitutiën hadden ontvangen, hetzij van de G L van *Engeland*, hetzij van die van *Holland*, of wel van provinciale Groot-Meesters. Hiervan bestonden er zes te *Brussel*, van welke er vijf later weder te niet gingen. Naar men wil, zoude de G L van *Engeland*, in 1721, de Loge *la Parfaite Union*, te *Bergen*, in *Henegouwen*, en in 1750 *la Parfaite Union*, te *Gend*, geconstitueerd hebben.

Keizer JOZEF II, vernomen hebbende, dat men in de Belgische Loges over staatkundige aangelegenheden handelde, nam op den 9den Januarij 1786 een besluit, waarbij bepaald werd, dat er in elke provincie slechts ééne Loge mogt bestaan, en wel alleen in de hoofdstad. Zouden er echter te veel BB□ in die stad aanwezig zijn, om door ééne Loge bevat te worden; dan mogten er tot drie Loges, zonder meer, opgerigt worden, terwijl elke Loge onder de verpligting lag, om aan het Hoofdbestuur der Policie kennis te geven van de plaats, den dag en het uur harer bijeenkomst. Bij de strafbepalingen tegen de overtreders werd tevens gevoegd, dat de naam van hem, die zoodanige overtredingen bekend maakte, geheim zoude blijven, en dezulke niet gestraft zoude worden, al behoorde hij tot de overtreders. Het Oostenrijksche bestuur vernam nogtans, dat de Belgische Loges, bij voortduring, dezelfde staatkundige strekking bleven houden, die des te bedenkelijker was, dewijl de voornaamste edellieden aan het hoofd stonden, die daarenboven op dat oogenblik de democratische beginselen aanhingen, en dus dubbelen invloed bij het volk kregen. Zelfs de geestelijken waren in dien tijd de warme aanhangers der V□ M□, zoodat de Prins Bisschop van *Luik*, en het groote Kapittel, in 1770 tot de Luiksche Loge behoorden, terwijl al de Officieren dier Loge uit de hoogere geestelijkheid waren. De Loge *l'Heureuse rencontre* te *Brussel*, bestond in dat jaar 1786, uit 42 leden, zijnde de aanzienlijkste personen, als de Markies VAN CHASTELER, Reg.□. M□, de beruchte VAN DER NOOT, de Hertogen van URSEL en van AREMBERG, de Prinsen van LIGNE en van GAVRE, enz. (Over de, geheime handelingen dier personen vindt men veel in een anders zonderling Werk, getiteld: *de Fransche Spion*, en geschreven door zekeren DE BEAUMANOIR, onder den verdichten naam van LESUEUR).

Dienvolgens nam JOZEF II, in Mei van hetzelfde jaar, een besluit, waarbij al de Loges in *België* opgeheven werden, met uitzondering van twee of drie te *Brussel*, en met name *l'Heureuse Rencontre, l'Union* en *Les vrais amis de l'Union*, welke nu den Baron VON SECKENDORFF aan het hoofd keegen.

Bij het uitbarsten der Fransche omwenteling, besloot de Keizer nogtans de V M in al zijne Staten te verbieden, en alle ambtenaren en krijgslieden te bevelen, den eed te doen, dat zij nimmer tot geheime genootschappen zouden behooren, en wel op straffe van afzetting.

Tijdens *België* tot het Fransche rijk behoorde, stonden de Loges onder het G O van *Frankrijk.*

Toen *België* met *Nederland* vereenigd werd, werden er twee Mac Hoofdbesturen gevestigd voor elke der beide afdeelingen van het rijk. Dat voor *België* voerde den naam van *Groote Loge van Bestuur voor de Zuidelijke Provinciën*, en was te *Brussel* gevestigd, terwijl deze tevens de Loges in de West-Indische koloniën onder haar beheer kreeg, en de Prins DE GAVRE als gesubstitueerd Groot-M. Nat aan het hoofd stond.

De Loge *l'Esperance* te *Brussel*; had den toenmaligen Prins van *Oranje* (thans Z.M. WILLEM II) tot haren M van Eer benoemd, terwijl die Z V B hare werkzaamheden meermaals bestuurde.

Dezelfde Loge *l'Esperance* vierde dan ook onderscheidene malen feest, ter eere van haren doorluchtigen Meester van Eer, waarbij meestal eene schitterende pracht werd ten toon gespreid.

In dien tijd werd er door de Loges *l'Esperance* te *Brussel*, en de Loge *des Trinosophes* te *Parijs*, die beide vele uitstekende mannen telden, eene onderlinge affiliatie gesloten.

Vele woelingen hadden er gedurende al dien tijd, in de Maç wereld in *België* plaats, zoo als ook eene poging gedaan werd, om het Mitzraïmitische stelsel in te voeren, waarbij men zelfs stukken uitgaf, van onderteekeningen voorzien, welker echtheid door sommige der personen, daarbij bedoeld, openlijk ontkend werd, aan welke pogingen echter voor en goed gedeelte perk gesteld werd door het verbod van den H E M Nat, bij Circulaire van 18 November 1818. (Zie *Annales Maçonniques*, T. III. part. 2. bl. 400, n^{o}, 88).

Ook aan andere twisten ontbrak het niet, zoo als, b.v. over de heerschappij in de Schotsche graden, waarbij men niet altijd even kiesch op de middelen was, zoo als er, b.v. den

19den Maart 1818 vijf stukken verschenen, met de dagteekening van *Namen*, en waarvan het geleidende stuk geteekend was door P.C. MARCHOT, aankondigende, dat er een *oorspronkelijk* Schotsch stelsel in werking gebragt zoude worden, dat voorgegeven werd, in 1770 aldaar ingevoerd te zijn, door constitutie van eene groote Moeder-Loge te *Edimhurg* van die Ritus, welke Moeder-L nimmer heeft bestaan, gelijk er ook personen opkwamen, die verklaarden, dat men misbruik van hunne namen had gemaakt, vermits zij niet daartoe behoorden, gelijk men, om de menigte te verblinden, had opgegeven in eene naamlijst van BB die tot de hoogere graden van dat stelsel zouden behooren. Veel hierover vindt men in de *Annales Maç* T. III en IV. Later bleek, dat dit geheele stelsel van 33 gewijzigde graden uitgebroeid was door zekeren Advokaat MARCHOT, te *Nivelles*, in wiens persoon en eenige vrienden weiligt bij uitsluiting al het personeel zal hebben bestaan.

In 1838 hernieuwde de Geestelijkheid hare, reeds tijdens de vereeniging, op de Broederschap gedane aanvallen met klem, welke op het hoogste toppunt gebragt werden door de wapenkreet tegen de Vrijmetselarij, vervat in het *Mandement* (zie dat Art.), bij gelegenheid der vasten van 1839 uitgevaardigd door VAN BOMMEL, Bisschop van *Luik*, en welk Mandement op eene zeer belangwekkende wijze is beantwoord door eene brochure, getiteld: *Lettre* D'EUSTACHE LE FRANC, *à Monseigneur* CORNEILLE RICHARD ANTOINE VAN BOMMEL, *pour la plns grande utilité du St. Siège, pour la mortification et le chatiment du Clergeé Wallon, Evêque de Liège, etc.* Behalve dat men den Schrijver niet kende, zijnde *lefranc* een verdichte naam, wist men er zelfs den drukker niet van, als vermeldende het titelblad slechts: *Liège, de l'Imprimerie des Missions*, Er zijn onderscheiden uitgaven van verschenen, ofschoon dit boekje thans zeer zeldzaam is geworden. Over het algemeen maakten dergelijke tegenschriftep een' zoodanigen opgang, dat er een was, van 't welk tot 10,000 exemplaren, en wel met zulke gretigheid werden verkocht, dat de Uitgever de ge-

wapende magt moest te hulp roepen, om ongelukken door overgrooten aandrang te voorkomen.

De vervolgingen der Geestelijken namen hand over hand toe, zoodat een der elkander opvolgende ministeriën, den Baron DE STASSART, (in *Nederland* genoeg bekend) die na de afscheiding Groot-Meester Nationaal der Belg□ V□ M□ was geworden, een' door hem bekleeden post afnam, en hem geen anderen in de plaats wilde geven, ten ware hij de V□ M□ afzwoer, of althans voor zijn G□ Meesterschap bedankte, waartoe hij zich liet belezen, wat hem dan ook met eenen gezantschapspost is beloond geworden.

Ter gedachtenis van de plaats gehad hebbende vervolgingen is er eene keurige, door den stempelsnijder HART te *Brussel*, gegraveerde medaille geslagen, verbeeldende op de voorzijde eene slang, die zich om eene vijl kronkelt en in dezelve bijt, terwijl het omschrift wordt gevormd door de woorden: *La Maçonnerie vivra, Dieu le veut, Gr□ Or□ de Belgique*, 5838. De keerzijde van den penning bevat een aantal Maç□ grondregelen.

Het Belg□ Gr□ O□, dat in 5833 zijn statuten heeft uitgegeven, bestaat uit een onafhankelijken *suprême conseil* voor de Schotsche graden, en een eigenlijk Gr□ O□, dat 27 Loges telt, terwijl er drie zijn, welke zich onafhankelijk hebben verklaard, en vier Loges zich hebben begeven onder het G□ O□ van *Nederland.*

[Belly-Paaro]

BELLY-PAARO. De naam van eene geheime rereeniging bij de negers van *Guinea.* De geheimen worden drie of vier malen in eene eeuw gevierd. De Kandidaten worden voor hunne aanneming van alle versiersels en kleedingstukken ontdaan, en daarna in een bosch gevoerd, waar zij ingewijd worden. Gedurende hunnen leertijd, die eenige jaren duurt, ontvangen zij ook een' nieuwen naam, en brengen dien tijd afgezonderd van alle oningewijden en vrouwen door. Na hunne inwijding keeren zij in de maatschappij terug, waar zij te onderkennen zijn aan hunne kleeding en ook aan diepe insnijdingen op onderscheiden ligchaamsdeelen, welke zij bij hunne aanneming ontvingen. De ingewijden worden door het volk geëerbiedigd en als heiligen beschouwd.

[Belzoni. (G.)]

BELZONI. (G.) Deze bekende reiziger was geboren te *Padua*, en vertrok om staatkundige gebeurtenissen in 1800 van daar en vestigde zich te *Rome.* Hij was voornemens monnik te worden, toen het bezetten dier stad door de Franschen hem daarvan afbragt. In 1803 in *Engeland* aangekomen, huwde hij aldaar. Zich sterk op de waterbouwkunde hebbende toegelegd, vatte hij later het voornemen op, om naar *Egypte* te gaan, dewijl hij dacht, aldaar als waterbouwkundige goede vooruitzigten te hebben. Nadat hij eene reis naar *Spanje, Portugal* en *Malta* gemaakt had, begaf hij zich met zijne echtgenoot naar *Egypte*, waar hij van 1815-1819 bleef. Daar te lande hield hij zich ook hoofdzakelijk bezig met nasporingen van de overblijfselen der oudheid. Hij opende een van de twee beroemde pyramiden van *Gizeh*, en onderscheidene graven van de Koningen van *Thehe.* Een dezer, welke het graf was van *Ousirei*, is tot nu toe het voornaamste, volmaakste en prachtigste gedenkteeken in die streken. Hij onderzocht eveneens voor het eerst den tempel van *Ysambul*, in de nabijheid van den tweeden waterval van den *Nijl*, deed eene reis langs de kust der *Roode Zee*, bezocht de stad *Berenice*, enz. en keerde vervolgens naar *Engeland* terug, waar hij hoogstgewigtige kunstschatten medebragt, welke zich thans hoofdzakelijk nog aldaar bevinden.

In 1823 door het Engelsche gouvernement gezonden, om eene reize in het binnenland van *Afrika*, en wel bijzonder naar *Houssa* en *Tombuctoo* te maken, kreeg hij op zijne reize derwaarts te *Benin* eene kwaadaardige koorts met dyssenterie, en stierf op den 3den December 1823, te *Guto*, in het Koningrijk *Benin*, aan de gevolgen.

Hij was een ijverig Br en behalve de waarde zijner ontdekkingen voor de beeldende kunsten, is er ook menige onder, welke voor de orde van het hoogste gewigt is, en welk laatste gedeelte men hoop heeft, door toestemming van den bezitter der bescheiden, ten nutte der orde openbaar te zien maken.

[Benaka]

BENAKA, eigenlijk BEN-GNAKAR (zoon der onvruchtbaarheid), een in de hooge graden (4e. gr. Ned. R.; 10e. gr. Sch. R.) gebruikt woord.

[Benaijah]

BENAIJAH. Dit verbasterd Hebr. woord (Zoon des Heeren) wordt in de hooge graden (Sch. R. 10e. gr.) gebruikt.

[Benchorim]

BENCHORIM. Is een beteekenend woord in eenige hooge graden (b.v. Sch. R. 8e. gr.).

[Benchorim Hakar Jakanaï]

BENCHORIM HAKAR JAKANAÏ. (De zoon des edelen is onverwrikbaar voor dengeen, die alles verwart.) Een Hebreeuwsche, in de hooge graden (Sch. R. 8e. gr.) voorkomende volzin.

[Bendekar]

BENDEKAR. (Zoon der ootmoedigheid.) Een woord van beteekenis in de hooge graden (Sch. R. 10e. gr.).

[Benedictus XIV]

BENEDICTUS XIV. Geboren in het jaar 1675, te *Bologna*, werd den 17den Augustus 1740 opvolger van Paus CLEMENS XII, en stierf den 3den Mei 1758. Zijn familienaam was PROSPER LAMBERTINI. Hij was een man van eene uitgebreide kennis en een groot beschermer der kunsten en wetenschappen. Hoewel hij de Bul tegen de geheime genootschappen van zijnen voorganger vernieuwde, zoo werden de Vrijmetselaren onder zijne regering toch niet vervolgd; zelfs houdt men het er algemeen voor, dat hij zich in de orde heeft doen aannemen, om zich van deszelfs doel te overtuigen. (Zie BUL.)

[Bengalen]

BENGALEN. De Vrijmetselarij is in dit land, zoowel als in alle Engelsche bezittingen in de *Indiën*, zeer geacht en geëerd. De eerste Loge werd daar in 1729 gesticht door GEORGE POMFRET, ESQ., welke door de groote Loge van *Engeland (modern Masons)*, tot Provinciaal Grootmeester dezer gewesten benoemd werd.

[Bengeber]

BENGEBER, bij verbastering BENGABER. (Zoon des sterken.) Een Hebr., in de hooge graden (Sch. R. 11e. gr.), veelbeteekenend woord.

[Benjamin]

BENJAMIN. Een woordinde hoogegr. (Sch. R. 15e. gr. Ned. R. 6e. gr.).

[Bennet]

BENNET, Abt van *Wirval*, was in het jaar 680 Groot-Opziener der Engelsche Bouwlieden, en voerde het gebruik van steenen in. ANDERSON noemt hem de tweede Grootmeester der Vrijmetselaren.

[Bentinck en Varel, (Christofel Frederik Anton Graaf van)]

BENTINCK EN VAREL, (CHRISTOFEL FREDERIK ANTON Graaf van) werd den 6den Augustus 1758 tot Grootmeester van de Nationale Loge der *Nederlanden* verkozen.

[Beproevingen]

BEPROEVINGEN. Geheimzinnige handelingen, om het karakter en den zielstoestand van den Kandidaat te leeren kennen.

[Berith]

BERITH. (verbond.) *Berith-Neder-Schelemoth* (beloofd verbond der volkomene vereeniging), woord en zinsneden van beteekenis in de hooge graden. (Sch. R. 6e, 11e. en 14e. gr.)

[Berlijn]

BERLIJN. Is de zetel der drie groote Loges in de Pruissische staten. Omtrent de stelsels, zie PRUISSEN en STELSEL.

[Berlijnsche Ritus]

BERLIJNSCHE RITUS. Zie STRICTE OBSERVANTIE en PRUISSEN.

[Bern]

BERN. De Raad van dit Kanton in *Zwitserland* verbood, bij eene verordening van den 5den Maart 1745, de Vrijmetselarij onder zware straf. In vervolg van tijd werden de Maçonnieke vereenigingen in stilte geduld, en daarna in 1782 op nieuw verboden; voor het tegenwoordige vindt zij aldaar vele warme en werkzame voorstanders.

[Bernadotte]

BERNADOTTE. Zie KAREL JAN, Koning van *Zweden.*

[Bertemer]

BERTEMER. Een van de negen uitverkoren Meesters, welke SALOMO tot het opzoeken van den verslagen Meester uitzond.

[Betaling]

BETALING. Bijdrage tot instandhouding eener Loge, en verpligte bijdrage aan het Groot-Oosten (Metalen genaamd.)

[Beurnonville]

BEURNONVILLE, (Graaf van) Pair van *Frankrijk*, Staatsminister en Luitenant-Generaal, werd den 12den Augustus 1814, door het Groot-Oosten van *Frankryk*, tot een' der drie Grootbewaarders der orde benoemd, gedurende het openstaan der Grootmeesterlijke waardigheid.

[Bevordering]

BEVORDERING. De overgang van eenen minderen tot eenen hoogeren graad. Zie GRAAD.

[Bewind]

BEWIND. (Het) Dezen naam draagt dat aantal leden eener Loge, hetwelk met het administrative van dezelve belast is; het bestaat uit zoodanige Broeders, welke den Meestergraad bezitten. Dergelijke directiën worden jaarlijks herkozen. In eenige systema's maken de bezitters der hoogere graden zulk een bestuur uit.

[Bezaleël]

BEZALEëL. (De schatten Gods.) Een bekend woord in de hooge graden. (Sch. R. 22e. en 32e. gr.)

[Bezoeken]

BEZOEKEN. Den arbeid eener Loge bijwonen, van welke men geen lid is.

[Bezoekende Broeders]

BEZOEKENDE BROEDERS. De wettige aanneming van iemand tot Vrijmetselaar geeft hem het regt, om elke andere Loge van welke

hij geen lid is, bij te wonen. Alvorens toegelaten te worden, moet de bezoekende broeder *visiteur* zich aan een onderzoek onderwerpen. Sedert het midden der vorige eeuw moet men bovendien van een diploma voorzien zijn; overigens wordt hem eene aan zijnen graad passende plaats gegeven. Zie DIPLOMA.

[Bibliotheken]

BIBLIOTHEKEN. Ongeacht de nuttigheid en het aangename eener Loge-Bibliotheek, en ofschoon vele Loges dezelve bezitten, zoo heeft toch geene derzelve zich door volkomenheid en grootte beroemd gemaakt. Twee Loges hebben echter daarin den grootsten naam bekomen, namelijk, de Loge *Zorobabel zum Nordstern*, en *Friedrich zur gekrönten Hoffnung*, te *Koppenhagen.*

[Bieleveld, (Jacob Friedrich van)]

BIELEVELD, (JACOB FRIEDRICH Baron VAN) geboren den 31sten Maart 1717, Koninklijk Pruissisch geheimraad en Gezant van FREDERIK II in *den Haag*, overleden den 5den April 1770, heeft zich in de Vrijmetselarij bijzonder bekend gemaakt, niet alleen door het schrijven van Maçonnieke werken, maar ook door zijn Grootmeesterschap in de Loge *zu den drei Weltkugeln*, van den jare 1754-1757.

[Bilschan]

BILSCHAN. (Navorscher.) Een Hebr. woord in de hooge graden voorkomende.

[Blaauw]

BLAAUW. (Azuur.) Is de allegorische kleur der trouw, welke kleur de Vrijmetselarij aangenomen heeft. In alle systema's is zij de kleur der drie eerste of *St Johannes*-graden, en vaak ook van alle versierselen en bekleedingen der Broeders, weshalve men ook deze drie graden de blaauwe, in tegenstelling van de roode Vrijmetselarij of hooge graden noemt.

[Blinddoek]

BLINDDOEK. Zinnebeeldig gebruik ter beproeving van een Kandidaat.

[Bloemslingers]

BLOEMSLINGERS. Bij gelegenheid van het vijftig-jarig bestaan eener Loge, van de oprigting eener Loge, of van de aanneming van eenen Loefton, wordt de Tempel soms met bloemslingers versierd.

[Boäz]

BOäZ. *Boaz.* (de sterke.) De Hebr. naam van de kolom ter linkerhand, aan den westelijken ingang van den voorhof des Tempels, aan welke de Medgezellen, zoo als de leerlingen aan de kolom *Jachin*, als aan den Tempelbouw werkende bouw-

lieden hun loon ontvingen. Dit woord behoort zoowel tot de *Johannes*- als tot de andere graden.

[Boek]

BOEK, (Het gouden) waarin de statuten, en de notulen van een Kapittel der hooge graden, worden geschreven, als ook de namen der BB, die den graad van R † bezitten.

[Boekerij]

BOEKERIJ. Zie BIBLIOTHEEK.

[Boek voor de Bouwstoffen]

BOEK VOOR DE BOUWSTOFFEN. Register van de aanteekeningen eener Loge.

[Boetselaar, (Karel van)]

BOETSELAAR, (KAREL Baron VAN) werd in 1759 tot Grootmeester der Groote Nationale Loge der Vereenigde *Nederlanden* verkozen, en bekleedde deze betrekking 39 jaren. Aan zijne onderhandelingen met de G L van *Engeland* van de nieuwere VV MM, heeft de G L van *Holland* hare onafhankelijkheid van genoemde Groote Loge te danken, dewijl hij met deze den 25sten April 1770 een Concordaat sloot, waarbij de onafhankelijkheid der Groote Loge van *Nederland* plegtig erkend en te gelijker tijd werd vastgesteld, dat het Nederlandsch Groot-Oosten geene Loge in *Groot-Brittanje*, noch in eene der Engelsche bezittingen in de *Indiën*, mogt constituëren. Zie CONCORDAAT.

[Boheme]

BOHEME. De eerste Loge aldaar ontving hare Constitutie in 1749 van de Gr L van *Schotland.* In de hoofdstad van dat rijk bestonden er in 1776 vier Loges, welker leden buitengewoon vele weldaden verspreidden, zoo als zij dan ook niet slechts in datzelfde jaar een weeshuis oprigtten, maar bij eene plaats gehad hebbende overstrooming der stad, met verachting van eigen gevaar, honderden ongelukkigen van een' gewissen dood redden, en later, ter hunner ondersteuning, eene hoogst aanzienlijke som bijeenbragten, zoowel door eene inzameling onder de Broeders,

als door een aantal der welsprekendste leden af te vaardigen, welke zich aan de deuren der kerken plaatsten, en de kerkgangers opwekten tot ruime giften. Bij het uitbarsten der Fransche omwenteling werden echter de Loges in *Boheme*, gelijk in al de Oostenrijksche landen, door die regering verboden.

[Bombice. (Eques ab)]

BOMBICE. (EQUES AB) Zie LAVAL.

[BOMMEL. (van)]

BOMMEL. (VAN) Zie MANDEMENT.

[Born, (Ignatius)]

BORN, (IGNATIUS *Edler van*) geboren den 26sten December 1742, overleden den 28sten Augustus 1791, was Keizerlijk-Koninklijk Hofraad bij de Hofkamer te *Weenen*, voor 't Munt- en Bergwezen, en een zeer geacht mineraloog. Toen in 1785 de Keurvorst van *Beijeren*, door een edict, aan al zijne staatsbeambten voorschreef, zich tegen de Vrijmetselarij te verzetten, en dezelve af te zweren, schreef hij twee zeer krachtige brieven terug, in welke hij zeide, te meenen, dat men in *Beijeren* zich meer op verlichting en beschaving toelegde; dat hij de Keurvorstelijke verordening, welke de uitroeijing der Vrijmetselarij ten doel had, niet zoude opvolgen, en liever zich zelven zoude willen opofferen. Hij rigtte, kort na de troonsbeklimming van JOSEF II, eene Loge te *Weenen* op, onder den naam van *zur wahren Eintracht*, in welke hij zich steeds een ijverig aanhanger der Vrijmetselarij betoonde, en zulks bleef tot aan het einde zijns levens.

[Borst]

BORST. (De) De Kandidaat heeft bij zijne intrede in de orde de linkerborst ontbloot, dat eene symbolische beteekenis heeft.

[Borstteeken]

BORSTTEEKEN. Hartteeken. (Het) Het herkenningsteeken der Medgezellen, welke hen aan een gedeelte van hunnen eed bij de aanneming, herinnert.

[Bossoniaan]

BOSSONIAAN, of Christelijke wijsgeer, (De) De vierde graad der Afrikaansche Bouwheeren.

[Bouilly]

BOUILLY. Deze voortreffelijke man wijdde zijn geheele leven toe aan de belangen der V M Hij was een Metselaar en gesubstitueerd Grootmeester, die de roem

uitmaakt der Fransche VV MM Een geleerd en weldenkend mensch, de vader en vriend der kindschheid, de leidsman door allerlei levensperken, een innemend zedemeester en bevallig schrijver, en een beminnenswaardig voorbeeld der ware Vrijmetselaren.

[Bourbon. (Louis de)]

BOURBON. (LOUIS DE) Zie CLERMONT.

[Bousquet, (Johannes)]

BOUSQUET, (JOHANNES) Advokaat te *Leiden*, werd in 1804 tot Grootmeester der Groote Loge der vereenigde *Nederlanden* verkozen, en bekleedde deze waardigheid bij voortdurendheid tot 1812.

[Bouwcorporatie]

BOUWCORPORATIE. Zie CORPORATIE.

[Bouwheer. (O B d H)]

BOUWHEER. (O B d H) Aldus noemen de Vrijmetselaars het hoogste Wezen, hetwelk men gewoon is God te noemen.

[Bouwheeren]

BOUWHEEREN. Zie AFRIKAANSCHE BOUWHEEREN. Ter aanvulling van het vorige art. dient, dat die vereeniging in *Silezië* een groot gebouw had doen daarstellen, waar het Hoofd-Kapittel gehouden werd, en dat van eene boekerij en van eene scheikundige werkplaats voorzien was, terwijl de vereeniging jaarlijks een prijs uitreikte, voor het best geschreven stuk over de Vrijmetselarij.

[Bouwmeester]

BOUWMEESTER, (De volkomen) of Schotsche Ridder, de 37ste graad van het Mitzraïmitisch systema.

[Brandenburg, (Karel Willem Frederik)]

BRANDENBURG-*Onolzbach*, of *Anspach-Bayreuth*, (KAREL WILLEM FREDERIK, Markgraaf van) geboren den 12den Mei 1712, overleden den 3den Augustus 1757, werd den 20sten Julij 1740, door FREDERIK II, in de orde aangenomen, en later tot Grootmeester der Moeder-Loge *zu den drei Weltkugeln* in *Berlijn* benoemd, welke waardigheid hij tot zijnen dood bekleedde.

[Brazilie]

BRAZILIE. In dit rijk is de Vrijmetselarij reeds sedert eenigen tijd doorgedrongen, en tijdens *Don* PEDRO dat rijk als Keizer regeerde, werd hij in 1822 ingewijd, en nog in datzelfde jaar tot Grootmeester-Nationaal benoemd. Het Braziliaansche Groot-Oosten bearbeidt het nieuwe of Fransche stelsel, heeft zijn zetel in *Rio de Janeiro*, en telt omstreeks vijftien Loges onder deszelfs gebied. Afgescheiden van dat G O, bestaat er ook een Hooge Raad voor den 33sten graad van het oude en

aangenomen Schotsche stelsel. Van dat laatste bestuur heeft zich echter, ten gevolge eens geschils, een deel afgescheiden, en vormt een afzonderlijk ligchaam.

[Breedte]

BREEDTE. De zinnebeeldige breedte eener Loge is van het noorden tot het zuiden.

[Broeder]

BROEDER. Is de naam, dien de Vrijmetselaren elkander geven, ten blijke hunner onderlinge vriendschap, en tot een bewijs, dat men in de Loges van geene titels weet.

[Broeder]

BROEDER. (Uitgesloten) Zie UITGESLOTEN VAN DE LOGES.

[Broeder]

BROEDER (Verschrikkelijke) is hij, die den Kandidaat voor zijne receptie voorbereidt en behulpzaam is; ook Voorbereider.

[Broeders]

BROEDERS. (Afrikaansche) Zie AFRIKAANSCHE BOUWHEEREN en ook BOUWHEEREN.

[Broeders]

BROEDERS. (Dienende) Zie DIENENDE BROEDERS.

[Broeders]

BROEDERS, (Valsche) zijn diegenen, welke in eene geheime Loge zijn aangenomen.

[Broeders van Verdiensten]

BROEDERS VAN VERDIENSTEN. Zijn broeders, welke door verdienste waardig geacht worden, geheel kosteloos in de orde opgenomen te worden, en welke gelijkelijk deelen in al die voorregten, waarop anderen aanspraak hebben. De zoodanigen zijn *Schilders, Toonkunstenaars*, enz.

[Broederkus]

BROEDERKUS. (De) Van oudsher waren de Broederen, gelijk de eerste Christenen, gewoon, elkander bij de sluiting der Loge, ten blijke van opregte broedermin, te kussen. De nieuw ingewijdde ontving dadelijk na zijne aanneming, den kus het eerst van den Achtbaren Meester. Thans nog bestaat in enkele landen de gewoonte, dat de Broeders, bij het sluiten van den broederketen en het eindigen van den arbeid, elkander driemaal omhelzen, en dat de aannemeling door den A Meester omhelsd wordt.

[Broedermaal]

BROEDERMAAL. Zie TAFELLOGE, ook AGAPEN.

[Broederschap]

BROEDERSCHAP. Zie VRIJHEID.

[Brown. (Anton)]

BROWN. (*Lord* ANTON) Zie MONTACUTE

[Bruce. (Robert)]

BRUCE. (ROBERT) Zie ROBERT I van *Schotland.*

[Bruggenbroeders]

BRUGGENBROEDERS. (De) Eene orde in de middeleeuwen, in welke de geloften van bescherming der reizigers, verpleging der zieken, het bouwen van bruggen, daarstellen van wegen en ziekenhuizen, van in armoede en ongehuwd te zullen leven, werden afgelegd. Later ontstonden door deze orde de gasthuizen, of vereenigden reeds bestaande gasthuizen zich met dezelve. Onderscheiden daarstellers van hooge graden in *Frankrijk* hebben gepoogd deze Bruggenridderschap daar te lande weder te doen herleven; vooral was dit het geval met de *Ridders van den Degen*, doch zonder iets anders uit te werken dan het daarstellen eener nieuwe wijze van zich te decoreren.

[Bul]

BUL (Eene) is eene pausselijke verordening over kerkelijke aangelegenheden, welke, op perkament geschreven en met een looden zegel voorzien is. Dit, der VV MM geheel vreemde woord, heeft voor de BB van het R. Katholijk kerkgenootschap een allergrootst gewigt bekomen, door de banvloeken van Paus CLEMENS XII, van den 29sten Mei 1738, van BENEDICTUS XIV, van den 15den April 1751. Door het Edict, hetwelk de Staatssecretaris van Paus PIUS VII, de Kardinaal GONSALVI, van 13 Augustus 1814, tegen de orde vaststelde (zie dit Edict in het Italiaansch en Spaansch, in de *Acta Latomorum*, enz. door THORY, II. D. bl. 220-231). Bij deze Bullen werden de deelhebbers, in de meeste Katholijke staten, met gevangenis, verbeurdverklaring hunner goederen, verbanning, ja zelfs somtijds met de doodstraf bedreigd; alsmede de bul van Paus LEO XII, van den 3den Maart 1826; zijnde die van CLEMENS XII bekrachtigd door BENEDICTUS XIV, en die van LEO XII, de voornaamste, van den navolgende inhoud:

Bul van CLEMENS XII, *van den 29sten Mei* 1738, *bekrachtigd in denzelfden vorm door zijnen opvolger*, BENEDICTUS XIV.

> *Omnis enim qui male agit odit lucem.... et qui facit veritatem venit ad Lucem.*
> JOANN. Cap. III.
> Die kwaad doet, haat het licht.... die naar waarheid handelt, nadert het licht.

De Bisschop CLEMENS, Dienaar der Dienaren van God, aan al de getrouwen van JEZUS CHRISTUS. Heil en Apostolischen zegen!

Door de goddelijke Voorzienigheid verkozen tot den hoogsten graad van den Apostolischen Stoel, hoe onwaardig wij dat ook zijn, hebben wij, volgens den pligt der herderlijke waakzaamheid, welke ons is toevertrouwd, en ondersteund door de goddelijke genade, onze aandacht met allen ijver gevestlgd op alles, wat dwaling en ondeugd zou kunnen te weeg brengen, en dat dienen kan, om de zuiverheid der ware godsdienst tegen te gaan,

in deze voor ons zoo moeijelijke en gevaarlijke tijden. Wij hebben door geruchten vernomen, dat zich elken dag zekere genootschappen vereenigen, met nieuwe vorderingen; sluipgezelschappen, bekend onder den naam van Vrijmetselaren, of onder eene andere benaming voorkomende, in welke zich de leden van verschillende godsdienstige Kerkgenootschappen vereenigen, door een verdrag, zoo naauw als ondoordringbaar, volgens wetten en statuten, zoo als zij gemaakt en door dure eeden bezworen zijn op den Bijbel, en op zware straffen zich verbindende tot het bewaren hunner geheimen.

Maar het ligt in de natuur der misdaad, dat zij zich zelve verraadt door kreten, die haar doen ontdekken en haar aanklagen; zoo hebben dan ook genoemde genootschappen zware verdenkingen te weeg gebragt bij de getrouwen, die zich in dezelven hebben doen aanwerven; dat bij menschen van voorzigtigheid en eerlijkheid gelijk staat, met zich door het kenteeken van boosaardigheid en slechtheid te besmetten; want zoo zij geen kwaad deden, dan zouden zij het licht niet schuwen, en deze verdenking is zoodanig toegenomen, dat deze genootschappen in verschillende landen reeds sedert lang verjaagd en gebannen zijn, als strijdig met de veiligheid der Staten.

Het is daarom, dat wij, de groote onheilen overdenkende, die gewoonlijk uit deze genootschappen voortvloeijen, niet alleen voor de tijdelijke rust der Staten, maar ook voor het heil der zielen, waardoor zij niet kunnen overeenkomen met de burgerlijke en kannonnieke wetten, en aangezien de Godspraak ons den pligt voorschrijft, van dag en nacht te waken, als een getrouw en voorzigtig dienaar van het huisgezin des Heeren, opdat dit slag van menschen niet als dieven het huis inbreken, en als vossen den wijnstok vernielen, noch het hart der eenvoudigen bederven, noch in het geheim hen met hunne vergiftige dolken doorboren; om den zeer breeden weg te sluiten, die zich daardoor voor de ongeregtigheden zou kunnen openen, en die straffeloos zouden begaan worden, en om andere bij ons bekende regtvaardige en redelijke oorzaken, hebben wij, op den raad van velen onzer eerwaardige Broederen Kardinalen van de

Heilige Roomsche Kerk, en uit eigene aandrift, na rijpe overweging, op stellige overtuiging, en krachtens onze Apostolische magt besloten, deze uit te vaardigen, en te veroordeelen en te verbieden deze genoemde genootschappen, vergaderingen, vereenigingen, bijeenkomsten en beraadslagingen van Vrijmetselaren, of onder elken anderen naam bekend, zoo als wij die veroordeelen en verbieden door de tegenwoordige lastgeving, ook in alle eeuwigheid geldig.

Daarom verbieden wij bij deze ernstig, uit aanmerking van de heilige gehoorzaamheid, aan ieder en elk der getrouwen van JEZUS CHRISTUS, van welken staat, graad, rang, betrekking en waardigheid hij zij, leeken of geestelijken, wereldlijken of geordenden, welke zelfs eene bijzondere melding verdienen, om onder welk voorwendsel, hoegenaamd ook, in de genoemde gezelschappen der Vrijmetselaren, of anders genoemde vereenigingen, te treden, of om die te bevorderen, te onderhouden, die bij zich te ontvangen, of die elders eene schuilplaats te bezorgen, of die te verbergen, of om zich bij dezelven te doen inschrijven, of te verbinden, die vereenigingen bij te wonen, of deze de magt en de middelen te geven, om te vergaderen, dezelve iets te verschaffen, middellijk of onmiddellijk, openlijk of bedekt, raad te geven, te helpen, of ondersteuning te bezorgen, zoo door zich zelven, of door anderen, als ook, om anderen te vermanen, of aan te moedigen, om zich bij deze genootschappen te doen inschrijven, dezelven te helpen, bij te wonen, bij te staan en te ondersteunen, op welke wijze dit ook zij, of om die raad te geven; maar wij bevelen hen volstrekt, zich van deze genootschappen geheel te onthouden, en wel op straffe van excommunicatie voor elken overtreder, door de daad alleen en zonder verdere verklaring, van welken ban niemand anders de weldaad van absolutie kan verkrijgen, dan door ons, of door den alsdan bestaanden Roomschen Paus, ten ware hij op sterven lage.

Wij willen ook en bevelen, dat zoowel alle Bisschoppen, zoo hoogere als gewone Prelaten, als ook alle Inquisiteurs der ketterij, naauwkeurig zullen onderzoeken, wie zich hier tegen ge-

dragen; en tegen hen te handelen, van welken rang, stand of betrekking zij mogen zijn, die overtredingen te keer te gaan, en de overtreders te straffen met de verdiende straf, als zwaar verdacht van ketterij; want wij geven elk van hen vrije magt, om onderzoek te doen, en te handelen tegen gezegde overtreders, hen te keer te gaan, en met de verdiende straffen te kastijden, te dien einde tevens, des noodig, de hulp der wereldlijke magt inroepende.

Wij willen ook, dat men aan deze afschriften, geteekend door eenen openbaren Notaris, en gezegeld met het zegel van eenen wettigen persoon, die eene geestelijke betrekking bekleedt, hetzelfde geloof hechte, hetwelk men er aan zoude hechten, wanneer deze in het oorspronkelijke voorgesteld of vertoond zoude worden.

Het worde niemand geoorloofd, om deze Bulle van onze bekendmaking, veroordeeling, dit bevelschrift, deze verbanning en dit verbod, door eenigerhande roekelooze onderneming tegen te werken, of er inbreuk op te maken. Zoo iemand zich verstout, om zoodanigen aanslag te wagen, dat hij dan wete, dat hij zich de verontwaardiging van den Almagtigen God en van onze welzalige Apostels PETRUS en PAULUS op den hals haalt.

Gegeven te *Rome*, te *St Maria Maggiora*, in het jaar onzes Heeren MDCCXXXVIII, den vierden der Kalenden van Mei, (28 April), het achtste onzer Pausselijke regering.

Bulle of Pauselijke brief van Paus LEO XII, *tegen de Vrijmetselaars, en in het algemeen tegen alle geheime en verborgen genootschappen, van den* 13*den Maart* 1826.

LEO, Bisschop, enz.

Hoe grooter de onheilen zijn, die de kudde van CHRISTUS, onzen God en Verlosser bedreigen, hoe meer dit de bezorgdheid der Roomsche Opperhoofden moet wekken, aan welken, in den persoon van den heiligen PETRUS, de magt en zorg is op-

gedragen, om haar te hoeden. Zij zijn het waarlijk, die, als bekleeders der hoogste magt in de Kerk, de valstrikken moeten ontdekken, door de vijanden van CHRISTUS naam gespannen, om de Christelijke Kerk uit de geheele wereld te bannen (iets, dat hen nooit gelukken zal). Het komt hen niet alleen toe, om aan de getrouwen deze valstrikken aan te wijzen, opdat zij zich voor dezelven wachten, maar ook, om die door hunne eigen magt af te wenden en krachteloos te maken.

De Roomsche Opperhoofden, onze voorgangers, hebben begrepen, dat zij belast waren met de uitvoering van dezen gewigtigen pligt; daarom waakten zij altijd als goede herders, en trachtten, door middel van vermaningen, onderwijs, besluiten, ja door zelfs hun leven veil te geven, voor het welzijn hunner schapen; de secten, die de Kerk met eenen geheelen ondergang bedreigden, te keer te gaan en te vernietigen. De herinnering aan deze Hoogepriesterlijke bezorgdheid vindt men niet alleen in de oude kerkerlijke jaarboeken; men ziet daarvan ook schitterende bewijzen in de acten, door de Pausen van onze dagen en in die onzer vaderen gemaakt, om zich tegen de geheime secten der vijanden van CHRISTUS te verzetten. CLEMENS XII, onze voorganger, gezien hebbende, dat de secte der Vrijmetselaren, en elke andere van dien aard, iederen dag nieuwe krachten verkreeg, en met zekerheid vernomen hebbende, dat deze secte in openbare vijandschap was met de Katholijke Kerk, veroordeelde haar daarom bij eene uitmuntende constitutie, beginnende *in emminenti* en gedagteekend den 28sten April 1758. (Hier volgt de inhoud dier Bul.)

Deze Bul scheen onzen voorganger BENEDICTUS XIV, zaliger gedachtenis, niet voldoende te zijn, omdat verschillende personen van oordeel waren, dat dezelve met den dood van CLEMENS XII had opgehouden te werken, en staande hielden, dat de straf van excommunicatie vervallen was, omdat BENEDICTUS XIV dezelve niet had bevestigd. Zonder twijfel was het ongerijmd, voor te wenden, dat de wetten der oude Pausen in onbruik moesten geraken, bijaldien zij niet bekrachtigd werden door hunne opvolgers, en het was bekend, dat BENEDICTUS XIV, de

Bul, door CLEMENS XII afgekondigd, bekrachtigd had. Evenwel om alle voorgewende onzekerheid der sectarissen ten deze te doen verdwijnen, vaardigde BENEDICTUS XIV eene nieuwe Bul uit, beginnende aldus: *Providas* en gedagteekend den 15den dag der Kalenden van April (18 Maart) 1751. Deze bevestigde woordelijk en op de uitdrukkelijkste wijze die zijns voorgangers. (Hier volgt de Bul van BENEDICTUS XIV.)

Gave God, dat degenen, die de magt in handen hadden, deze bevelen zoo zeer naar waarde hadden weten te schatten, als dit het heil van Kerk en Staat vereischte. Gave God, dat zij overtuigd waren geweest, dat de Pausen, de opvolgers van den H. PETRUS, niet alleen de Herders, en Opperhoofden der Katholijke Kerk zijn, maar ook, dat zij de hechtste steunsels der Gouvernementen en de ijverigste wachters zijn, om de gevaren te ontdekken, die hen bedreigen en om hen daarvan te onderrigten! Gave God, dat zij hunne magt gebezigd hadden, om de secten, welker trouweloosheid de H. Stoel hen ontdekt had, te bestrijden en te verbannen! zij zouden reeds lang hun doel bereikt hebben; maar, hetzij dat deze sekten zoo behendig waren, hunne aanslagen te verbergen, hetzij men uit strafbare achteloosheid of onvoorzigtigheid de Vorsten geraden hebbe, die vereenigingen te dulden, genoeg is het, dat de Vrijmetselaren het aanwezen hebben gegeven aan nog gevaarlijker en meer verwaten vereenigingen.

Aan het hoofd, moet men die der *Carbonari* in *Italië* plaatsen, die ze alle in haren boezem scheen te bevatten. Verdeeld in verschillende takken en onder verschillende namen, heeft zij durven beproeven, de Katholijke godsdienst te bestrijden en omver te werpen, en zich tegen de wettige magt te verzetten. Het was om *Italië*, en bijzonder om de Kerkelijke Staat te bevrijden van dezen geesel, door vreemdelingen ingevoerd, dat onze voorganger PIUS VII, zaliger gedachtenis, in de iden (6-13) van September 1821 eene Bul uitvaardigde, beginnende met de woorden: *Ecclesiam a Jesu Christo*, zij veroordeelt de secte der *Carbonari*, onder welke benaming en in welk land zij zich mogt vertoonen, tot de gestrengste straffen. (Hier volgt die Bul.)

Weinig tijds, nadat deze Bul door PIUS VII was uitgevaardigd, werden wij, hoe zwak onze vermogens ook mogten zijn, geroepen, hem op den H. Stoel op te volgen. Wij legden er ons onmiddelijk op toe, den staat, het getal en de kracht der geheime genootschappen te onderzoeken, en wij hebben dadelijk ondervonden, dat hunne stoutmoedigheid toegenomen was door nieuwe secten, welke er zich mede hadden vereenigd; die, welke men met den naam van *Universitaire*, bestempelt, trok onze meeste aandacht tot zich. Zij had zich aan verscheidene hoogescholen gevestigd, waar dan jonge lieden bedorven, in plaats van onderwezen zijn geworden. Zij zijn ingewijd in schandelijke geheimen, en het was vervolgens gemakkelijk, hen tot misdaden te vervoeren. Hieruit is dus voortgevloeid, dat de voornaamste Vorsten van *Europa* zonder nut hunne schitterende overwinningen hebben behaald. De geheime vereenigingen hebben overal brandstichtende fakkels verspreid, en het is vergeefs, dat men gepoogd heeft, dezelve uit te blusschen. In plaatsen zelfs, waar men oude stormen had weten te stillen, vreest men weder, dat die secten nieuwe woelingen zullen ontsteken. Men vreest zelfs, dat de leden dezer vereenigingen, met hunne goddelooze ponjaarden, degenen zullen treffen, die zij in het geheim tot hunne slagtoffers hebben verkoren. Hoe vele gevaren heeft de overheid niet gehad tegen te gaan, om de openbare rust te handhaven!

Men moet aan deze genootschappen ook nog de groote rampen toeschrijven, die de Kerk bedroeven, en die ons zoo levendig en pijnlijk ter harte gaan. Men valt met stoutmoedigheid hare heiligste leerstukken en voorschriften aan; men zoekt hare magt te vernederen, en de vrede, op welker genot zij regt had, is niet alleen verstoord, maar men zou kunnen zeggen, dat zij vernield is.

Men moet niet denken, dat wij al die ellenden, en nog andere, welke wij niet aanduiden, die geheime vereenigingen aanwrijven, met het doel om haar te belasteren. De werken welke zij durfden uit te geven over de godsdienst, den repu blikeinschen vorm dien zij aannemen, hunne verachting voor

de overheid, de haat, die zij voor de oppermagt der goddelijkheid van JEZUS CHRISTUS en het bestaan van God aan den dag leggen, welke zij openlijk durven ontkennen, het materialismus (*leer der stoffelijkheid*), dat zij belijden, hunne wetten en statuten, die hunne ontwerpen en inzigten aan den dag leggen, bewijzen duidelijk, hetgeen wij van hunne pogingen hebben medegedeeld, om de wettige vorsten van hunne troonen te stooten, en om de grondslagen der Kerk te schokken; en dat het tevens even zeker is, dat deze verschillende vereenigingen, hoewel verschillende namen dragende, onderling verbonden zijn door hunne schandelijke ontwerpen.

Na al dit voorgestelde oordeelen wij het onze pligt, op nieuw deze geheime vereenigingen te veroordeelen, en opdat geene dezer zouden kunnen voorwenden, dat zij niet begrepen zij in onze Apostolische uitspraak, en zich van het voorwendsel kunne bedienen, om ligtgeloovige menschen te bedriegen, is het, dat wij, na den raad van onze eerwaardige Broeders, de Kardinalen van de Heilige Roomsche Kerk gehoord te hebben, uit onze eigene beweging, en na stellige kennis bekomen te hebben, en na rijpe overwegingen, voor altoos, en onder straffe door onze voorgangers gesteld in de Bullen hier aangehaald, alle geheime genootschappen, zoowel die, welke tegenwoordig bestaan, als die, welke in het vervolg mogten ontstaan, en die, welke met de Kerk en met de wettige Overheid, door hunne zoo even aangeduide ontwerpen, in openbaren strijd zijn, voor eeuwig verbieden.

Daarom verbieden wij aan elk Christen, van welken staat, rang, waardigheid of beroep, alle leeken of Priesters, wereldlijke of geordende geestelijken, zonder dat het noodzakelijk is, dezelve in het bijzonder te noemen, en krachtens de heilige gehoorzaamheid, om zich, onder welk voorwendsel ook, ooit te veroorloven, in de gezegde genootschappen te treden, dezelve voort te planten, ze te begunstigen, of te verbergen, in hunne woning of ergens anders te ontvangen, zich in die genootschappen te doen inwijden, in welken graad dit ook moge zijn, noch dulden, dat zij vergaderen, of dat men hen openlijk of bedekt,

middellijk of onmiddellijk, raad of ondersteuning verleene, of wel, om anderen aan te raden, te verleiden, op te dringen, of te nopen, zich in de genoemde genootschappen te doen inwijden, in welken graad dit ook moge zijn, of hare vereenigingen bij te wonen, te ondersteunen, of hen op eenige wijze te begunstigen; maar integendeel, dat zij zich zorgvuldig verwijderd houden van de genoemde genootschappen, broederschappen of vereenigingen, op straffe van excommunicatie, waartoe degenen door de daad zelve zullen vervallen, van zich aan deze misdaden schuldig te maken, van welke straffen zij nooit, dan door ons, of onze opvolgers, ontheven kunnen worden, ten ware in doodsgevaar.

Wij bevelen bovendien aan elk en een iegelijk, op straffe van voormelde excommunicatie, om alles aan den Bisschop en aan de andere personen, wie het aangaat, kenbaar te maken, zoodra zij kennis zullen bekomen hebben, dat iemand tot gezegde genootschappen behoort, of schuldig is aan eenige der vermelde misdrijven.

Wij veroordeelen bovenal en verklaren nietig den goddeloozen eed, door welken zij, die tot deze genootschappen toetreden, zich verbinden, om aan niemand te openbaren, hetgeen deze secten betreft, en de leden dezer vereenigingen met den dood straffen, die ontdekkingen daaromtrent aan hoogerstaande geestelijken of leeken mogt doen. Zou het mogelijk zijn, dat men zich, zonder schuldig te worden, door eenen eed, tot eenen moord kon verbinden, en om de magt van hen te verachten, die met geestelijke of burgerlijke magt zijn bekleed, en om alles na te jagen, wat hunne rust kon storen? Is het niet schandelijk en ondeugend, om God tot getuige te nemen van dergelijke misdaden?

De Kerkvaders van het Concilie van *Latraan* hebben met veel wijsheid gezegd: '*Non enim dicenda sunt juramenta, sed potius perjuria, quoe contra utilitatem ecclesiasticam et SS. morum Patrum veniunt instituta.*' (Inderdaad, zij kunnen geene eeden, maar veeleer meineeden genoemd worden, welke tegen het kerkelijk belang en de verordeningen der

H. Vaders ingesteld zijn.) Kan men de stoutheid, of liever de zinneloosheid dezer menschen dulden, die niet alleen in het geheim, maar ook openlijk zeggen, dat er geen God is; die het in hunne geschriften openbaren, en die in zijnen naam eenen eed durven vorderen van hen, welke zij in hunne secte opnemen? Deze Bul heeft dan ten doel, om al de godslasterlijke en misdadige secten te veroordeelen en te vernietigen.

En nu, eerwaardige Katholijke Broeders! Patriarchen! Primaten! Aartsbisschoppen en Bisschoppen! wij vragen, of liever, wij roepen uwe hulp in, besteedt al uwe zorg aan de kudde, welke de H. Geest u heeft toevertrouwd, door u tot Bisschoppen van zijne Kerk te benoemen. Verslindende wolven zullen zich op u storten, en zullen geenszins uwe schapen sparen. Weest zonder vrees, en houdt u niet bezig met hetgene u persoonlijk betreft. Weest overtuigd, dat het heil der menschen, aan uwe godsdienstige zorg toevertrouwd, vooral van u afhangt, en weest volhardend; want hoewel wij in hagchelijke tijden leven, en de gezonde leer nog niet door alle menschen wordt verdedigd, beschouwen echter de meesten der getrouwen hunne herders als dienaren van JEZUS CHRISTUS en als verbreiders zijner geheimen. Bedient u dan, ten opzigte uwer schapen, van de magt, welke God u door eene bijzondere genade over hunne zielen heeft gegeven. Deelt hen de listen der sectarissen mede, en de middelen, welke zij moeten bezigen, om zich voor deze te bewaren. Boezemt hen afschuw in voor degenen, die eene valsche leer belijden, die de geheimen onzer godsdienst en de zoo zuivere voorschriften van JEZUS CHRISTUS willen belagchelijk maken, en die de wettige overheid aanvallen. Eindelijk, om ons te bedienen van de woorden van onzen voorganger CLEMENS XIII, in zijnen rondgaanden brief aan de Patriarchen, Primaten, Aartsbisschoppen en aan al de Bisschoppen der Kerk, van den 14 September 1758.

'*Repleti simus obsecro fortitudine spiritus Domini judicio, et virtute, ne tanquam canes muti non volentes latrare, greges nostros patiamur fieri in rapinam, et oves nostras in devorationem omnium bestiarum agri*,

Neque nos quidquàm deterreat, quominus pro Dei gloriâ, et salute animarum ad omnes dimicationes nos metipsos objiciamus. Recogitemus eum qui talem sustinuit à peccatoribus adversus semetipsum contradictionem. Quod si nequissimorum timeamus audaciam, actum est de episcopatu rigore; et de Ecclesioe gubernanda sublimi ac divinâ potestate; nec Christiani ultra aut durare, aut esse jam possumus, si ad hoc ventum est, ut perditorum minus aut insidias pertimescamus.'

[Dat wij, vervuld met den wil en den bijstand van des Heeren geest, volstandig blijven in den gebede, opdat wij niet dulden, dat de stomme honden door hun geblaf onze kudden tot derzelver buit maken, of onze schapen door hen verslonden worden. Dat ons niets afschrikke, om te strijden voor Gods eer en het heil der zielen. Wij maken er hen, die zulken tegenstand van de zondaren moeten verduren, opmerkzaam op, dat, aangezien wij, onderschraagd door de Bisschoppelijke magt, en door de hooge regering, alsmede door het goddelijk vermogen, de stoutmoedigheid van niemand behoeven te vreezen, de Christenen veel meer staande behooren te blijven onder beroeringen, om in geen geval de lagen der verleiders te vreezen.] Katholijke Vorsten! onze waarde Broeders in JEZUS CHRISTUS, voor wie wij eene bijzondere genegenheid hebben, wij vragen u ernstig, ons ter hulp te komen. Wij herinneren u de woorden, welke LEO *de Groote*, onze voorganger, en wiens naam wij dragen, hoewel wij onwaardig zijn, bij hem vergeleken te worden, tot Keizer LEO zeide: '*Debes, incunctanter adverteri regiam potestatem tibi non solum ad mundi regimen sed maxime ad ecclesia presidium esse collatam, ausus nefarios comprimendo, quoe sunt bona statua defendas, et veram pacem his quoe sunt turba restituas.*' (Men moet u zonder verwijl onder het oog brengen, dat u de Koninklijke magt niet slechts is gegeven tot het beheer der wereldsche zaken, maar voornamelijk als eerste van de Kerk, ten einde de goede instellingen, door het onderdrukken der goddeloozen, te verdedigen, en de ware vrede te herstellen waar die gestoord zij.)

Evenwel, de tegenwoordige omstandigheden zijn zeer verschillende van die, waarin men zich toen bevond; want gij hebt niet alleen de Katholijke Godsdienst te verdedigen, maar gij moet ook waken, voor uwe eigene veiligheid en voor die uwer onderdanen. De zaak der Godsdienst is heden onafscheidelijk van die der maatschappij, dewijl degenen, die deel nemen aan deze vereenigingen, evenzeer de vijanden zijn van uwe magt, als van de godsdienst. Zij vallen beide aan, en wenschen, beide omver geworpen te zien. Weest verzekerd, dat zij op hetzelfde oogenblik, indien zij konden, de godsdienst en de koninklijke heerschappij zouden omver werpen.

Zoodanig is de trouweloosheid dezer arglistige menschen, dat, wanneer zij geheime wenschen smeden, om uwe magt omver te werpen, zij veinzen, dezelve te willen uitbreiden. Zij houden staande, en hebben reeds vele menschen diets gemaakt, dat onze magt en die der Bisschoppen binnen enge palen beperkt moet worden, en dat zij zelfs vernietigd moet worden door de wereldlijke magt, aan welke zij de regten van den Heiligen Apostolischen Stoel, die van de voornaamste Kerken, en van de Bisschoppen, welke geroepen zijn, om in onze zorgen te deelen, zouden wenschen op te dragen. Het is niet alleen de haat tegen de godsdienst, die hunnen ijver bezielt, maar de hoop, dat, wanneer de palen, die JEZUS CHRISTUS heeft geplant om de magt der Kerk te handhaven, zullen zijn omver geworpen, het alsdan gemakkelijk zal zijn, den vorm des Gouvernements te veranderen of te vernielen.

Ook tot u, beminde zonen! die de Katholijke godsdienst belijdt, rigten wij ons in het bijzonder. Vermijdt zorgvuldig degenen, die het licht met de duisternis, en de duisternis met het licht vermengen. En waarlijk, welk voordeel zou het u aanbrengen, door menschen uw vertrouwen te schenken, die aan God en aan de Vorsten hunne magt willen betwisten? die trachten door geheime lagen verdeeldheid tusschen de magten te doen heerschen, en die overal bevestigen, dat zij alleen het welzijn der Kerk en van de maatschappij beoogen, terwijl hun-

ne daden bewijzen, dat zij overal verwarring te weeg willen brengen? Deze menschen zijn gelijk aan degenen, van welke JOHANNES zegt: *Dat men hen niet moet huisvesten, noch groeten*, 2 JOH. VS. 10. Het zijn dezelfden, welke onze Kerkvaders de eerstgeborenen des duivels noemden. Wacht u dus voor hunne verleiding en voor de vleijende gesprekken, welke zij zullen bezigen, om u tot hunne vereenigingen over te halen. Weest overtuigd, dat niemand aan hen verbonden kan zijn, zonder zich aan grove misslagen schuldig te maken. Sluit het oor voor de woorden dergenen, die u in hunne vergaderingen willen lokken, en zeggen, dat men er niets tegen rede of godsdienst bedrijft, en dat hunne daden en gesprekken door de eer en de regtvaardigheid ingegeven worden. Men begrijpt ligtelijk, dat men het kwaad, dat hier bedreven wordt niet zegt aan degenen die niet in de hooge graden zijn ingewijd; maar het is integendeel bewezen, dat de magt en de stoutmoedigheid dezer secten aangroeijen, naar mate van het getal der deelhebbers, zoodat de minderen in rang beschouwd moeten worden als medepligtigen van degenen, die hen geleiden. Men kan hen de woorden toevoegen van den Apostel PAULUS, in zijnen Brief aan de Romeinen, H. I:32. *Die zulke dingen doen, zijn den dood waardig, en niet alleen, die dezelve doen, maar ook een welgevallen hebben in degenen, die ze doen.*

Eindelijk rigten wij ons met genegenheid tot degenen, die, niettegenstaande het onderrigt, dat zij ontvangen hebben, en hoewel zij deel hebben aan de hemelsche gaven, het ongeluk gehad hebben, zich te laten verleiden, en in deze genootschappen zijn getreden, hetzij in gewone, hetzij in hooge rangen of graden. Door onze pligten gedrongen, verzoeken en bezweren wij hen, om tot God terug te keeren. Wij spreken niet meer tot hen, als tot regtvaardigen, maar als tot zondaars; wij willen den herder navolgen, die zijne kudde verlaat, om het verloren schaap op te zoeken. Zonder twijfel hebben zij een groot kwaad bedreven, evenwel moeten zij niet wanhopen aan barmhartigheid; en de lankmoedigheid van God en van zijn' Zoon JEZUS CHRISTUS geve,

dat zij terugkeeren tot des Heeren wegen; Hij zal ze niet verstooten, maar hen, gelijk de vader van den verloren zoon, zijne armen openen, om hen met teederheid te ontvangen. Om alles te doen, wat in onze magt is, en om hen den weg der boete gemakkelijker te maken, heffen wij, gedurende een jaar na de publicatie van dezen tegenwoordigen Apostolischen brief, in het land, dat zij bewonen, de verpligting op, om hunne broeders aan te klagen, en de uitwerking van den kerkelijken ban, welken zij verdiend hebben, door in die vergaderingen te komen; en wij verklaren, dat zij zelfs, zonder hunne deelgenooten bekend te maken, van die kerktucht ontheven kunnen worden door de Biechtvaders, welke in de plaats, door hen bewoond, erkend zijn door de gewone geestelijke magten. Wij gebruiken dezelfde toegevendheid met degenen, die te *Rome* wonen. Indien iemand, door den Vader der barmhartigheden teruggestooten zijnde, verhard genoeg was, om deze secten in den door ons voorschreven tijd niet te verlaten, dan zal hij gehouden zijn, zijne deelgenooten aan te klagen, en zal hij, na dien tijd tot inkeer komende, onder het gewigt van den kerkelijken ban moeten bukken, en zal hij geene absolutie kunnen bekomen, dan na het aanklagen zijner deelgenooten, of ten minste na het doen van eenen eed, om dezen in de toekomst aan te klagen. Deze absolutie zal niet gegeven kunnen worden, dan door ons, onze opvolgers, of door degenen, welke van den H. Stoel volmagt hebben verkregen, om den kerkelijken ban op te heffen.

Wij willen, dat de gedrukte exemplaren van deze Apostolische Breve, na geteekend te zijn door eenen publieken Notaris, of voorzien te zijn van het kerkelijk zegel van een' Dignitaris der Kerk, dezelfde waarde zullen bekomen, als het oorspronkelijke. Dat niemand zich dienvolgens veroorlove, stoutmoedig te handelen in strijd met onze tegenwoordige verklaring, veroordeeling, bevel, verbod en ban. Indien zich nogtans iemand dit veroorloofde, dat deze wete, dat hij zich daardoor de gramschap van God Almagtig en die der heilige Apostelen PETRUS en PAULUS op den hals laadt.

Gegeven in *Rome*, te *St. Pieter*, in het jaar van de menschwording van onzen Heer 1826, den 3den van de iden (13) van Maart, en van onze Pauselijke regering het derde jaar. (Zie verder PIUS.)

B. *Kardinaal Prodatarius.*

F. CAPPACCINI, *Substituut.*

D. TESTA,

F. LAVIZZARIUS.

Voor Monseigneur den

Kardinaal ALBAIN.

Gezien van wege de Raadkamer, voorzien met het looden zegel.

Geregistreerd aan de Pauselijke Secretarie der Breven.

[Bijbel]

BIJBEL (De) is het eerste en gewigtigste der drie groote lichten, volgens het oud-Engelsch systema. Deze moet het geloof des Vrijmetselaars rigten en leiden. Op dezen legt de Kandidaat in sommige landen zijne gelofte af. Hier te lande geschiedt dit op de Constitutie.

[Bijleveld, (C.G. van)]

BIJLEVELD, (C.G. VAN) Medelid van het Staatsbewind, werd in 1798 tot Grootmeester der Vereenigde *Nederlanden* verkozen, en bekleedde die waardigheid tot 1804, zijnde de vijfde Grootmeester Nationaal der Vereenigde *Nederlanden.*

C.

[Cabbala]

CABBALA. Wij moeten, alvorens tot de eigenlijke verklaring over te gaan, de dwaling uit den weg ruimen, welke vrij algemeen verspreid, en zelfs door eenige beroemde geleerden aangenomen is, dat, namelijk, de *Cabbala* een deel zou uitmaken van hetgeen de Joden de *overlevering* of de *mondelinge wet* noemen. Het zal voldoende zijn hiertegen aan te merken, dat de *Cabbala* talrijke voorstanders gevonden heeft onder de secte der *Karaïten*, die de overlevering verwerpen, en zij, aan den anderen kant, de vermaardste rabbijnen der spaansche scholen, met name de beroemde MAIMONIDES, tot tegenstanders

had. Het woord *Cabbala*, of liever *Kabbalah*, is werkelijk afgeleid van het werkwoord *Kibbel*, hetwelk beleekent *bij overlevering ontvangen*; doch het zal geenszins bevreemding verwekken, dat de joodsche mystieken den naam van *overlevering* geschonken hebben aan eene leer, welke zij, 't mogt dan uit ligtgeloovigheid of uit kwakzalverij wezen, tot ABRAHAM en zelfs tot ADAM deden opklimmen, die, zeggen zij, den engel RAZIEL tot leermeester had. Van de zijde der Christenen is de *Cabbala* het voorwerp geweest *nu* van dweepende hulde, omdat men er de grond-leeren van de Kerk en de onfeilbare middelen tot bekeering der Joden, in meende te vinden; *dan* van spotternij en beschimping, daar zij slechts het uitvloeisel van de onbekookte droomerijen en de buitensporige verbeelding der rabbijnen zoude zijn. Indien de Joden hunne mystieke godsdienstige wijsbegeerte aan de geheimenissen der Egyptische priesters ontleend hadden, zouden de boeken van MOZES en de Profeten er de kenmerken van dragen; doch, wel verre hiervan, druischen deze boeken zelve tegen de Cabbalistische leeringen aan. De laatste boeken slechts van het Oude Verbond, inzonderheid die van EZECHIEL en DANIEL, vertoonen eenige sporen van vreemde leeringen, die op de godsdienst der Hebreeuwen geënt zijn. Gedurende de babylonische ballingschap, vermengden de Joden bij hun *monotheïsme* (begrip van één God) de leer der twee beginselen. Van hier moet men den oorsprong opsporen van het *stellige gedeelte* der *Cabbala*, de fantastische engelen- en duivelenleer, welke tot zoo veel bijgeloovigheid en ongerijmdheden heeft aanleiding gegeven. Wel is waar, kende de overlevering der oude Hebreeuwen engelen, doch zij spreekt er slechts zeer duister over, zij geeft hun geene bijzondere namen noch kent hun zekere verrigtingen toe; de leer der engelen is niet in het minste in het godsdienststelsel van MOZES opgesloten. Het *beschouwende gedeelte* der *Cabbala*, welks grondslag de leer der *emanatie* [uitvloeijing van bijzondere krachten uit het Hoogste Wezen] is, werd eerst door de joodsche alexandrijnsche wijsgeeren ontwikkeld. De scholen van *Alexandrië*, waarin de leeringen van PYTHAGO-

RAS en van PLATO met de oostersche stelsels van 't veelgodendom vereenigd werden, gaven der beschouwende *Cabbala*, mitsgaders aan de Gnosis en het nieuw Platonismus het leven. De oudste boeken, die over de *Cabbala* geschreven zijn, zijn van geen oudere dagteekening dan van de XIe. eeuw der christelijke jaartelling, het boek *Yetzira* is waarschijnlijk door rabbi AKIBA vervaardigd. De *Zohar*, aan zijnen leerling rabbi SIMEON BEN JOCHAI toegekend, kwam den rabbijnen eerst omstreeks het einde der XIIIe. eeuw ter handen, hetgeen deszelfs echtheid zeer dubbelzinnig maakt. Dit zijn de twee voorname bronnen, waaruit men de leeringen van de *Cabbala* kan putten. Men bespeurt derhalve al ras, dat de voorgewende aloudheid dezer leer niet den minsten toets kan doorstaan. Wij hebben, met vlugge trekken, er den meest waarschijnlijken oorsprong van aangetoond. Wij zullen ons thans bezig houden de leer der *Cabbala* beknoptelijk na te gaan, zoodanig als die in de oorspronkelijke geschriften der rabbijnen wordt aangetroffen.

Men splitst gemeenlijk de *Cabbala* in beschouwende (*theoretische*) חינויע, en beoefenende (*practische*), חישעמ. De eerste bevat de mystieke wijsbegeerte en godsdienst, zij ontwikkelt de leer der uitvloeijing, de verschillende namen van God, handelt over engelen en duivelen, en derzelver invloed op de ondermaansche wereld; eindelijk, onderwijst zij eene soort van mystieke schrift-verklaring, ten einde hare leeringen in de Heilige Schrift te doen wedervinden. De tweede behelst eene gewaande geheime wetenschap, te weten de zoo genaamde kunst om, in zekere gevallen, de hoogere magten op de beneden-wereld te doen werken, en daardoor bovennatuurlijke uitkomsten, of wonderen, te weeg te brengen. Door zekere woorden der Heilige Schrift, welke toespelingen bevatten op de verschillende namen der magten, die men in werking wil brengen, of door deze woorden op *amuletten (Kameoth)* te schrijven, slaagt men er in deze magten aan zich te onderwerpen; en daardoor zou men zieken kunnen genezen, brand blusschen en allerlei soorten van mirakelen verrigten. Deze hersenschimmige wetenschap, welke een treurig schouwspel van de afdoolingen van den men-

schelijken geest aanbiedt, is waarschijnlijk uit de duistere tijden der Babylonische gevangenschap voortgesproten; de Apocryphe boeken van het Oude Verbond, de Evangeliën, de Handelingen der Apostelën en de Talmoed bevatten daarvan sporen. Vele der cabbalistische boeken zijn met deze bijgeloovige leeringen vervuld, en de vijanden der Joden hebben dezelve menigwerf voorgesteld als deel uitmakende van het geloof der hedendaagsche Joden, ofschoon die boeken ook zelfs door de meestingewijden in de *Cabbala* verworpen werden. Rabbi JOSEF GIKATILIA beschouwt ze, in zijn werk: ‘de Poorten des Lichts’ (*Sjagnareh Orah*), als beguichelingen (*mystificatien*). ‘Dit zijn,’ zegt hij, ‘strikken, welke der zwakke en ligtgeloovige zielen gespannen zijn, om ze in een' afgrond neder te storten.’ MAIMONIDES, wien de hedendaagsche Joden bijkans als hun wetgever aanmerken, heeft inderdaad geen der deelen van de *Cabbala* aangenomen. De leer der zielsverhuizing, door het overgroot gedeelte der Cabbalisten aangenomen, werd met kracht bestreden door den beroemden SAGNADIAS, rabbijn der Xe. eeuw, door YEDAYA-BEDRACHI, door LEVI-*ben*-CHABIEB en door verscheiden andere rabbijnen. De wereld *Atzilah*, (Uitvloeijing) stelt de werkende eigenschappen van *Adam-Kadmon* voor; dit zijn vermogens of gaven des geestes, uit hem voortgesproten, en die te gelijker tijd Zijne wezenlijke hoedanigheden en de werktuigen waarmede hij zijne verrigtingen volvoert, uitmaken. Deze eigenschappen worden tot tien gebragt, en vormen het heilig tiental der *Sephiroth.* De afleiding van dit woord is onzeker; indien men het als een Hebreeuwsch woord aanmerkt, beteekent het *telling, getal*, doch het is waarschijnlijker dat het uit het Grieksch afstamt, *σφαϊ□α Spheer*, hetwelk uit twee heilige getallen, *drie* en *zeven*, bestaat, want de drie eerste *Sephiroth* worden *geestelijke* genoemd, terwijl de zeven andere slechts *attributen* zijn.

Men stelt ze somwijlen voor in tien cirkels, die in elkander loopen, en waarvan de *En-soph* het gemeenschappelijk middelpunt is. Men herkent gereedelijk in de *Sephiroth* de *magten* (*δοναμεις*) van PHILO en de *Eons* van de Gnostieken. Wan-

neer men de drie eerste *Sephiroth* voor eene enkele rekent, gelijk verscheiden leeraars der *Cabbala* doen, heeft men juist de acht *Eons.* Uit deze eerste ontvloeide, *geëmaneerde* wereld, vloeide op hare beurt de wereld *Beriah* (Schepping) voort: hier is het begin der schepping; het daarin begrepene is van geheel geestelijken aard, doch daar het niet onmiddellijk uit de *En-soph* is voortgevloeid, staat hetzelve beneden de *Sephiroth.* Uit hetgeen hierin begrepen was onstond de wereld *Jetzirah* (Vorming), welke de engelen bevat, zijnde onstoffelijke, maar individuële wezens, met een' lichtstroom omgeven. Eindelijk, de wereld *Gnaziah* (zamenstelling); de laatste uitvloeijing: dit is de stof. Deze wereld bevat dingen, welke aan gedurige veranderingen zijn blootgesteld, welke geboren worden en sterven, zich verdeelen en afscheiden. Al het stoffelijke behoort daartoe; het is 't laatste overschot [de draf] der ontvloeijing, dáár berust het Kwaad. De mensch heeft, door zijne geaardheid, deel aan de drie geschapen werelden, en hierom wordt hij *Microcosmus (Gnolam Katan)*, Kleine Wereld, geheeten, want al wat de *Adam Kadmon*, of de *Macrocosmus*, werkelijk bezit, bevat de mensch in wezenlijkheid. Door de ziel, als levens-beginsel, behoort hij aan de wereld *Gnaziah*, door den geest aan de wereld *Jetsirah*, en door de verstandelijke ziel aan de wereld *Beriah*; die laatste is een deel der Godheid, zij heeft vooraf bestaan. De mensch is uit twee beginselen, een goed en een kwaad, zamengesteld; het staat aan hem om het een over het ander te doen zegevieren, en na zijn' dood wordt hij beloond naar zijne werken, want de *nesjamah* is onsterfelijk. Door dit stelsel vermeenden de Cabbalisten dat zij alles konden ophelderen; doch de zwarigheden zijn, in plaats van weggenomen, slechts ter zijde gelaten. De Gnostieken, eveneens als de hedendaagsche duitsche wijsgeeren, die de leerstellingen in *philosophemata* hebben willen veranderen, zijn in het veelgodendom vervallen.

Onder de Joden bloeide de *Cabbala* bovenal in de twee eerste eeuwen der Kerk; de voornaamste Cabbalisten van dien tijd

zijn: R. GNAKIBA, die onder Keizer HADRIANUS leefde, en R. SIMEON *ben* YOCHAI, die, naar men verzekert, dertien jaren lang in een onderaardsch hol doorbragt, om te ontsnappen aan de wreede vervolgingen des keizers, waarvan zijn leermeester GNAKIBA het slagtoffer was geworden. Het schijnt dat na zijnen dood de beoefening van de *Cabbala* aan het kwijnen geraakte. Men hoort er genoegzaam niet vroeger dan in de Xe. eeuw weder van spreken; vermoedelijk hadden middelerwijl de talmoedische studiën de aandacht der rabbijnen geheel geboeid gehouden. De Talmoed nu behelst, wel is waar, talrijke plaatsen, welke met de symbolische en dogmatische *Cabbala* in verband staan; doch de bespiegelende *Cabbala* heeft daarin maar zeer luttel sporen achter gelaten. In de Xe. eeuw deed R. SAGNADIAS GAON van *Fayoum* de *Cabbala* herleven; men is hem eene verklaring op het boek *Yetsirah* verschuldigd. Toen de rabbijnsche scholen in *Spanje* overgebragt waren, bloeide de Cabbalistische wijsbegeerte naast die van ARISTOTELES, doch zij vond evenzeer magtige tegenstanders. Na MOZES *ben* NACHMAN, die in de XIIIe. eeuw bloeide, zien wij een groot aantal Cabbalisten opdagen, zoowel in het Oosten als in *Spanje.* Wij bepalen ons bij het noemen van ISAAC LURIA (in 572 overl.) en ABRAHAM COHEN IRIRA (of liever ERERA, in 1631 overl.). Hunne werken hebben aan de hedendaagsche Cabbalisten onder de Christenen ten grondslag gestrekt. Sedert de XVe. eeuw, namelijk, hadden Christen geleerden begonnen de *Cabbala* te beoefenen; de beroemde PIC DE MIRANDOLE (in 1494 overl.) heeft de *philosophemata* van PLATO en ARISTOTELES daarmede vermengd; hij geloofde zelfs dat de grieksche wijsbegeerte uit de boeken der Joden was geput. JAN REUCHLIN (in 1522 overl.) volgde zijn voetspoor en bragt veel tot verspreiding van de kennis der *Cabbala* bij, door zijne werken *De Verbo mirifico* en *De arte Cabbalisticâ* (over het *wonderbaarlijk woord* en over de *kunst der Cabbala*). Ongelukkigerwijs waren deze beide schrijvers minder bij het wijsgeerig gedeelte, dan wel bij het symbolische blijven stil staan; om de Christelijke leerstellingen in het Oude Testament weder te vinden, bedienden zij zich

vooral van de verwisseling en de zamenvoeging der letters: zij droegen hierdoor tot de verspreiding van verkeerde denkbeelden over de ware strekking van de *Cabbala* bij; en, ten gevolge van de dwaasheden, welke CORNELIUS AGRIPPA in zijn boek *de Occultâ philosophiâ* (over de verborgene geheimzinnige wijsbegeerte) opdischte, werd welhaast het woord *Cabbala* als gelijk in beteekenis met *Magie* en *tooverij (heksen- of zwartekunst)* aangemerkt. Zij verscheen andermaal en nu in een veel gunstiger licht in de geschriften van den geleerden Engelschman HENDRIK MORE of MORUS (in 1687 overl.). Zijn tijdgenoot CHR. KNORR V. ROSENROTH heeft, in zijne *Kabbala denudata* (ontsluijerde *Cabbala*), 2 deelen in 4°., eene belangrijke handleiding tot de beste cabbalistische werken gegeven. Betreurenswaardig is het inmiddels, dat deze geleerde geen menigvuldiger gebruik van de *Zohar* gemaakt, en dat hij zich te zeer aan de werken der lateren gehouden heeft, waarin, zoo als b.v. in de *Porta Coelorum* van ERRERA, de Cabbalistische wijsbegeerte in een' peripatetischen nevel gehuld is.

[Cabbalistische graden]

CABBALISTISCHE GRADEN. Nadat ten jare 1743 te *Lyon* de graad van *Kadosch* was zamengesteld, die, zoo het heette, tegen alle dwingelandij was gerigt, en waaruit de verschillende Ponjaardgraden gesproten zijn, sloegen al die leerstellingen, welke het daglicht vreesden, haar gestoelte in de Loges op, en men leerde daar de *Cabbala*, de geestenbezwering, de waarzegkunde, het goud-maken, de theosophie en honderd andere niet minder ter kwader faam staande wetenschappen. Schaamtelooze kwakzalvers trokken hun voordeel uit de nieuwsgierigheid en ligtgeloovigheid der Metzelaars; het zoo eenvoudige en tevens zoo verhevene karakter der Vrijmetselarij werd bedorven; haar zoo grootsch en edel doel geraakte in vergetelheid; de gelijkheid en broederschap, die haren grondslag uitmaken, de eendragt, toegenegenheid en zelfverloochening, die er van zelf uit voortvloeijen, werden met voeten getreden, en het Maçonniek genootschap vertoonde niets anders, dan een zamenvoegsel van bedriegers en bedrogenen, van guiten en zwakhoofden, onder welke enkele regtschapene en eerlijke lieden vermengd wa-

ren, die vruchtelooze pogingen deden, om den voortgang van het kwaad te stuiten.

Die menigte van graden, welker ritualen men zonder walging niet kan lezen, werden op onderscheidene wijzen tot stelsels bijeengevoegd, en nu ontstonden de reeksen van inwijdingen, in graden afgedeeld, waaraan men den naam van *ritus* geeft. Deze waren gebragt onder verschillende afdeelingen van graden, en elke afdeeling werd bestuurd door een afzonderlijk ligchaam, onder den naam van Kapittel, Collegie, Raad of Consistorie.

Het eerste middelpunt van beheer der hoogere graden werd gevestigd te *Arras*, in 1747, door KAREL EDUARD STUART zelven, die aan de Advokaten LAGNEAU, ROBESPIERRE en andere broeders de instellingsbul van een *Jacobitisch* Schotsch kapittel gaf, uit dankbaarheid voor de weldaden, die hij van hen had ontvangen. Het tweede Kapittel werd in 1751, door een' Schotschen reiziger te *Marseille*, opgerigt.

[Cadet]

CADET. Zie GASSICOURT.

[Cagliostro]

CAGLIOSTRO, te *Parijs* en elders onder dien naam bekend, heette eigenlijk JOSEF BELSAMO, geboren uit geringe ouders op *Sicilië*, in het jaar 1784. In zijne jeugd zich aan een ongeregeld leven schuldig gemaakt hebbende, bedreef hij vervolgens vele schelmerijen, en vlugtte uit *Palermo* naar het vaste land, waar hij allerlei rollen speelde en zeer vele menschen bedroog. Nadat hij een aantal landen van *Europa* en een deel van *Azië* had door gezworven, kwam hij te *Napels* terug, met aanbevelingsbrieven van den Grootmeester van *Maltha.* Van daar begaf hij zich naar *Rome*, en trouwde er met de door hem verleide schoone LORENZA FELICIANI, welke hij vervolgens met geweld tot overspel noodzaakte, om alzoo te woekeren met hare bekoorlijkheden. Met haar ondernam hij verscheidene reizen naar *Italië, Spanje, Portugal, Duitschland, Engeland, Rusland, Polen, Holland, Zwitserland* en *Frankrijk.* Nu eens zag men hem in het pelgrimskleed, dan weder in krijgsmansdos, den grooten heer spelende, gevolgd door eene menigte lakkeijen, dienstboden van allerlei aard, in de prachtigste livereijen. Te *Parijs* bewoonde hij een weidsch hôtel;

zijne zalen stonden open voor de aanzienlijkste en smaakvolste lieden, die elkander bij hem verdrongen; hij gaf voor, in het bezit te zijn van bovennatuurlijke geheimen; dat hij de wetenschap verstond, om het leven te verlengen, door middel van den philosophischen steen; dat hij getallenparingen kende, om onfeilbaar in de loterij te winnen, en een watertje en eene pommade vervaardigde, die de kracht bezaten, om ieder spoor des ouderdoms uit te wisschen. Zijne recepten, welke hij zich duur liet betalen, vonden tallooze koopers, en wanneer deze zich beklaagden, dat zij het beloofde gevolg niet gezien hadden, wist hij hen te overreden, dat deze slechte uitslag te zoeken was in hunne zonden, of in hun gemor, of in hun te weinig vertrouwen op zijne woorden. Kortom, hij wist hen te verblinden en hunne nieuwsgierigheid voedsel te geven. Aan eenigen vertelde hij, en zij geloofden het ook, dat hij ten tijde van den zondvloed was geboren en dat hij JEZUS CHRISTUS had gezien; aan anderen, dat hij de zoon was van den Grootmeester van *Maltha* en de Prinses van *Trebisonde*, of dat hij afstamde van KAREL MARTEL, de eerste van het Karlovingische huis. Dan weder hield hij het diepste stilzwijgen omtrent zijnen stand en zijne afkomst in acht, en antwoordde aan dezulken die hem op dit punt ondervraagden: ‘Ik ben degene die is,’ of wel teekende hij zijn naamcijfer, hetwelk een slang voorstelde, die met eene pijl doorboord was en eenen appel in den bek hield. Hij legde zoo veel talent aan den dag, dat men hem weldra als een' Profeet, als een beeld der Godheid begon te beschouwen. Hij werd omringd door menschen van allerlei rang, en zag zich overladen met bewijzen van den diepsten eerbied, met de teekens van de meest slaafsche onderwerping. Men zag allerwege zijn portret en dat zijner vrouw op snuifdoozen, waaijers, en op ringen; de vrouwen droegen het aan haren hals, in den vorm van een medailjon. Zijn borstbeeld prijkte in de paleizen der grootste heeren, met dit opschrift: *de goddelijke* CAGLIOSTRO. Zijne woorden waren even zoo vele godspraken. In *Warschau* zette hij eenen Poolschen Prins eene groote som gelds af, hem belovende, dat hij den duivel aan diens wil zou-

de onderwerpen. Te *Straatsburg* oefende hij een onbepaald gezag over den Kardinaal DE ROHAN, waartoe zijne vrouw hem behulpzaam was. Door zijne betrekking tot dezen Kerkvoogd werd hij later in de beruchte zaak van het halssieraad gewikkeld, in de *Bastille* geworpen, door het Parlement, bij gebreke van bewijzen, vrijgesproken, en op bevel van LODEWIJK XVI uit *Frankrijk* gezonden.

CAGLIOSTRO was in *Duitschland* Vrijmetselaar geworden, en had zich tot al de mysteriën, die in de Loges van dat land geleerd werden, laten inwijden. Hij is de vinder of voortplanter van eene nieuwe Metselarij, *Egyptische Ritus* geheeten, door hem ten jare 1782, te *Parijs* opgerigt, tot welke hij het denkbeeld ontleende uit eenige handschriften, die hij toevallig te *Londen* kocht, en die zekeren GEORGE COFTON, welken hij niet kende, hadden toebehoord. In lateren tijd verzekerde hij zelf, dat hij niets anders gedaan had, dan de tooverkunstige ea bijgeloovige praktijken, welke hij in dien *Ritus* had gevonden, hier en daar wat in te korten en te besnoeijen.

De groot-Kopte (dus noemde hij zich) beloofde aan zijne volgelingen, hen tot de volmaaktheid te voeren, door middel van de natuurlijke en de zedelijke wedergeboorte. Door de natuurlijke wedergeboorte moesten zij de eerste stof of den steen der wijzen vinden, als ook de *Acacia*, die den mensch in de kracht der jeugd houdt en hem onsterfelijk maakt. Door de zedelijke wedergeboorte verschafte hij den ingewijden een *pentagoon* of maagdelijk blad, waarop de engelen hun naamcijfer en zegel hadden gedrukt, en dat de kracht zou hebben, den mensch terug te voeren tot den staat der onschuld, die hij door de eerste zonden heeft verloren.

Bij de proeven, welke ten doel hadden, den Kandidaat te doen deel krijgen aan de zedelijke wedergeboorte, sloot men zich zelven op in eene tent, op den top van eenen berg geplaatst, en hield zich aldaar een' bepaalden tijd lang met allerlei geheimzinnige oefeningen bezig. Na afloop daarvan kreeg men de geschiktheid, om zigtbaar met de zeven oorspronkelijke engelen om te gaan; men werd begaafd met eenen geest, vol heilig,

goddelijk vuur, met een onbegrensd doorzigt, met een allergrootst vermogen; men bezat den *pentagoon* (vijfhoek). Wat de ligchamelijke wedergeboorte betreft, door welke men een ligchaam kreeg, zoo zuiver, als dat van het onschuldigste kind, en waardoor men tot de spiritualiteit kon geraken, of zijn gezond en rustig leven kon voortzetten, tot dat het God behaagde, eene oproeping te doen, die wedergeboorte werd door middel van het volgend reeept verkregen. Men moest elke vijftig jaar, in de volle maan van Mei, met eenen vriend naar het land gaan, en er eenen strengen leefregel in acht nemen. Men bleef in eene alkove; men gebruikte dagelijks slechts eene soep met wat versche groenten, daarbij vooral niets drinkende, dan gefiltreerd- of regenwater. Elk maal moest men met vloeibaar voedsel beginnen en met vaste spijs eindigen. Op den zeventienden dag liet men zich eene kleine aderlating doen. Men gebruikte zes droppels witte tinctuur bij het opstaan en evenveel bij het naar bed gaan, elken dag twee droppels meer nemende, tot aan den twee en dertigsten. Dan liet men zich, juist bij zonsopgang, andermaal aderlaten, waarna men zich in de dekens rolde, en het bed hield tot aan het einde der behandeling. Was men op deze hoogte der operatie gekomen, dan schikte men den eersten korrel van de eerste stof van die, welke God schiep, om den mensch onsterfelijk te maken, en waarvan deze de kennis door de eerste zonde had verloren. Onder die kuur verloor men wel eenige uren lang bewustheid en spraak, maar dan kwamen er vrij sterke stuiptrekkingen met overvloedig zweet, waarna men tot zich zelven kwam. Na deze krisis ging men in een ander bad en gebruikte een krachtig vleeschnat. Als men de acht volgende dagen op dergelijke wijze voortging, dan was men, na verloop der veertig dagen, gezond en frisch, in één woord, geheel verjongd en wedergeboren.

Sommige menschen waren gek genoeg, om zich te onderwerpen aan deze voorschriften, ten einde de natuurlijke wedergeboorte deelachtig te worden; maar men kan, ligt denken, dat weinigen ze ten einde toe konden volgen.

In 1779 ziet men CAGLIOSTRO voor de eerste maal, en wel in *Koerland*, gebruik maken van zijne Metselaars-Ritualen. Aldaar opende hij eene Adoptie-Loge, en nam er verscheidene dames op, bijzonder Mevrouw de BECKE, wier invloed hij hoopte aan te wenden, om de Keizerin CATHARINA te naderen. Deze dame werd eene poos misleid door de verbazende toeren van den Siciliaanschen goochelaar, en gaf hem huisvesting in hare woning; doch ten laatste de zedeloosheid en laaghartigheid van dezen bedrieger bespeurende, maakte zij het zich ten pligt, hem voor het publiek ten toon te stellen.

Deze teleurstelling belette CAGLIOSTRO niet, nog in hetzelfde jaar naar *Straatsburg* te gaan, en er eene Loge, volgens zijnen Egyptischen Ritus, op te rigten. In de maand Mei van het volgende jaar stelde hij eene andere te *Warschau* in. Daar bood hij zijne volgelingen aan, om in hunne tegenwoordigheid het *groote werk* (het vinden van den steen der wijzen) te volbrengen. Men stond hem, tot dat einde, het gebruik van een buitengoed af. Eene menigte misleiden woonden zijne proefnemingen bij, en volgden met angstige oplettendheid al hare verschijnselen. Na vijf en twintig dagen arbeids kondigde hij hen aan, dat hij den volgenden dag het philosophisch ei openbreken, en hen den uitslag der stofverandering toonen zou. Die groote dag verscheen, en nu vernam men met verbazing en schaamte, dat CAGLIOSTRO verdwenen was, en dat hij hunne diamanten van waarde, met eene aanzienlijke som gelds, had medegenomen.

Na dezen schurkenstreek droeg hij geene zorg meer, om zich te verbergen. Hij kwam in 1782 te *Lyon*, en rigtte er eene Moeder-Loge van den Egyptischen Ritus op, onder den titel van *la Sagesse triomphante*; vervolgens vestigde hij in hetzelfde jaar te *Parijs* eene Moeder-Loge *van Adoptie der hooge Egyptische Metselarij.* Hij maakte talrijke en aanzienlijke proselieten, en wist zelfs in 1784 den Prins VAN MONTMORENCY-LUXEMBURG over te halen, om de waardigheid van beschermend Grootmeester van zijnen Ritus aan te nemen.

In 1786 uit *Parijs* gedreven zijnde, nam hij de wijk naar

Londen, vroeger het tooneel zijner tooverkunsten. Daar poogde hij zich weder bij zijne vorige leerlingen aan te sluiten, en waarschijnlijk zou CAGLIOSTRO van de ligtgeloovigheid der Engelschen even goed partij getrokken hebben, als hij het van die der Franschen gedaan had, indien hij tot zijn ongeluk dit niet zelf had belet door zijne vreemde stellingen. Zijn rijk aldaar geen opgang makende, stak hij over naar het vaste land, doorreisde *Zwitserland*, waar hij geen bestaanmiddelen kon vinden, begaf zich naar de staten van den Koning van *Sardinië*, die hem liet aanzeggen, onverwijld zijn gebied te verlaten, trachtte zich toen in *Oostenrijk* met de empirische geneeskunst af te geven, maar de regering belette hem dit aldra. Eindelijk, niet meer wetende waarheen zich te wenden, besloot hij naar *Rome* te gaan, alwaar hij aankwam met aanbevelingsbrieven van den Bisschop van *Trente*, wien hij had weten diets te maken, dat hij berouw had over zijne vorige afdwalingen, en van voornemen was, in den schoot der Kerk terug te keeren.

Te *Rome* leefde hij met groote omzigtigheid. Daar hij zich niet met Vrijmetselarij durfde afgeven, zocht hij bestaanmiddelen in de geneeskunst te vinden; doch de patiënten verergerden onder zijne behandeling, en weldra had hij alle vertrouwen verloren. Ten einde raad, schreef hij aan zijne buitenlandsche leerlingen om onderstand, maar kreeg geen antwoord. Kort na zijne aankomst had hij zich met de Vrijmetselaars te *Rome* verbonden; hij was echter zorgvuldig uit hunne bijeenkomsten gebleven. Dan door geldgebrek gedwongen, deed hij aan twee personen, welke hij meende tot de Vrijmetselarij te behooren, het voorstel, hen de magische geheimen van zijnen Egyptischen Ritus mede te deelen.

Die gewaande Vrijmetselaars onderwierpen zich aan het ceremonieel der inwijding; maar toen het aankwam op betaling van vijftig Romeinsche kroonen, den bepaalden prijs voor de receptie, kwamen zij niet meer opdagen. De beide mannen waren spionnen der politie. Gebruik makende van de verworvene inlichtingen, bragten zij bij de Inquisitie zoowel het bestaan der Vrijmetselaars te *Rome*, als de praktijken van CAGLIOSTRO aan.

Den 27sten December 1789 overrompelden de bedienden van het Heilig Officie een huis, alwaar de Loge der *Opregte Vrienden* bijeen kwam. De Broeders vonden een middel, om te ontsnappen; maar de archieven, de correspondentie en al de gereedschappen der Loge vielen in hunne handen. Op hetzelfde oogenblik werd CAGLIOSTRO gegrepen en in de gevangenis van het kasteel *St. Angelo* gesloten. Hij bleef er bijna twee jaren, eer hij gevonnisd werd. Eindelijk, den 7den April 1791, sprak de Inquisitie zijn vonnis uit. Van verschillende misdaden beschuldigd en overtuigd, inzonderheid van zich de kerkelijke tucht en straf, uitgesproken tegen de eigenlijke ketters, valsche leeraars, scheurmakers; meesters en leerlingen van bijgeloovige tooverkunst, enz. op den hals gehaald, en bij gevolg den dood verdiend te hebben, werd hij echter, uit bijzondere genade, enkel veroordeeld tot eene levenslange gevangenschap, tot afzwering van zijne ketterijen en tot boetedoeningen.

Zijn boek, *Egyptische Metselarij* geheeten, werd, als bevattende oproerige, bijgeloovige, lasterlijke, goddelooze en kettersche ritualen en stellingen, gedoemd, om openlijk door beulshanden verbrand te worden. Dit vonnis werd uitgevoerd. Weinig tijds daarna verzocht CAGLIOSTRO boete te mogen doen voor al zijne fouten, en verlangde eenen biechtvader, om eene volledige bekentenis van dezelve af te leggen. Men zond hem een' Kapucijner. Toen hij zijne biecht had geëindigd, bad hij den Monnik, hem terstond met zijne gordelkoord eene geeseling toe te dienen, en deze liet zich dit geen tweemaal zeggen. Maar naauwelijks was de eerwaarde Vader met dit vrome werk begonnen, of de boeteling greep de koord, viel op den Kapucijner aan en trachtte hem te worgen. Zijn plan was, zich zelven in diens monnikskleed te hullen en onder deze vermomming te ontsnappen. Doch hij had met eene stevig gespierde partij te doen; de Kapucijner worstelde met voordeel tegen CAGLIOSTRO; hij schreeuwde om hulp; de waechters schoten toe, en sedert dat oogenblik werd de gevangene naauw bewaakt. Dit is de laatste maal, dat er melding van CAGLIOSTRO gemaakt wordt. Men meent, dat hij kort daarna in zijnen kerker stierf.

[Cahos]

CAHOS, (De eerste en tweede verzwegen) is de 49e. en 50e. graad van het Mitzraïmitisch systema.

[Caithness]

CAITHNESS. (Graaf VAN) Zie ROSLIN.

[Calender]

CALENDER. Zie ALMANAK.

[Cambaceres, (J.J. Regis van)]

CAMBACERES, (J.J. REGIS VAN) werd geboren te *Montpellier*, den 15den October 1756, uit eene familie van aanzienlijke Regtsgeleerden, en werd tot lid in het Parlement van *Toulouse* benoemd. Toen de Fransche revolutie uitbarstte, was CAMBACERES Raadsheer in het Hof van belastingen te *Montpellier*. Weldra werd de revolutie voor hem voordeelig. Nadat hij zich, bij den aanvang der omwenteling, met de behandeling van verscheidene staatszaken belast had, werd hij in 1792 tot afgevaardigde in de conventie verkozen. Hij arbeidde veel in verschillende afdeelingen, doch hield zich inzonderheid met het regterlijke vak bezig. In Wintermaand des genoemden jaars droeg men hem den last op, om LODEWIJK XVI te vragen, van welke regtsgeleerden hij zich wilde bedlenen, en bewerkte, dat de gekozenen eenen vrijen toegang tot den Koning verwierven. In Louwmaand 1795 verklaarde hij dien Vorst voor schuldig; maar betwistte aan de conventie het regt, om hem te vonnissen; hij stemde echter voor eene gevangenis, en, ingeval van vijandelijken inval, voor den dood. In dezelfde maand werd hij tot Secretaris benoemd, en later tot lid van het Committé van algemeen welzijn. In Oogst- en Wijnmaand daaraanvolgende, leverde hij zijn eerste ontwerp tot een burgerlijk wetboek in, waarin de demokratische denkbeelden van den toenmaligen tijd doorstraalden. Naderhand werd hij beschuldigd, de herstelling van het Koningschap te wenschen; doch hij wederlegde dit gevoelen bij eene openlijke redevoering; welke de vergadering liet drukken. Ondertusschen kon hij niet verhinderen, dat het goede gevoelen, hetwelk men van hem als republikein koesterde, hierdoor verzwakt, en hij geweerd werd uit het Directoire, waartoe hij bestemd was. Hij werd nu lid van den raad van 500, waarin hij een nieuw plan van burgerlijk wetboek overlegde; doch welken hij in Bloeimaand 1797 verliet. Een jaar daarna was hij onder de Kiezers van

Parijs, en, na de omwenteling van den 19den van Zomermaand 1799, werd hij tot Minister van Justitie verheven, waarop hij in Wintermaand den post van tweeden Consul aanvaardde, blijvende echter de nieuwe inrigting van het regtswezen zijne hoofdbezigheid. Toen NAPOLEON den troon beklom, werd hij tot Rijkskanselier, en vervolgens tot Groot-Officier van het legioen van eer benoemd. In 1808 werd hij door den Franschen Keizer tot Hertog van *Parma* verheven, en na diens terugkomst van *Elba* op nieuw in den post van Minister gesteld, blijvende de betrekking van Rijkskanselier behouden tot aan de terugkomst der Bourbons in 1814. Bij de groote verandering in 1816 echter, werd hij op de lijst der gebannenen gebragt, en moest hij *Frankrijk* ruimen. Hij begaf zich naar de *Nederlanden*, bewoonde meestal *Amsterdam*, en stierf in den nacht tusschen den 24 en 25sten November 1818.

Over zijne daden, als kind van het groote huisgezin, zullen wij ons niet te lang bezig houden. Al de Maç□ systema's, toen in *Frankrijk* beoefend, al de verschillende vereenigingen, die er toen bestonden, schenen zich te beijveren, om hem tot hunnen beschermer of Grootmeester te hebben. Hij werd den 13den van Wintermaand 1805, door het G□ O□ van *Frankrijk*, geinstalleerd in de waardigheid van eersten Adjunct-Grootmeester. De Prins JOZEF (broeder des Keizers) benoemde hem zelfs tot Grootmeester der Vrijmetselarij in *Frankrijk.* CAMBACERES zat bijna altijd voor in de zittingen van den Maç□ Senaat. Kort daarna, werd hij geinstalleerd als achtb□ Meester van Eer van de Loge *St. Carolina*, in het O□ van *Parijs.* Den 13den Augustus 1806 erkende de *suprême Conseil* van den 33sten graad hem als Groot-Kommandeur. Den 25sten October van hetzelfde jaar benoemde de Groote Provinciale Loge van *Herodom*, in *Frankrijk*, hem tot de waardigheid van Grootmeester van Eer, en werd hij geinstalleerd in het Kapittel van de *Vrai-Zèle*, in het dal van *Parijs.* Den 4den Maart 1807 benoemde de Moeder-Loge van het philoso-

phisch Schotsch systema hem tot Grootmeester, en deed ter zijner eer eene heerlijke medaille vervaardigen.

Deze medaille verbeeldt het borstbeeld des Prinsen van de regterzijde; hij draagt zijn band als Grootm; daaronder vindt men een vlammenden degen; op den kling zijn een passer en winkelhaak door elkander gewerkt, omvattende eene vlammende ster, die het volgende, om het hoofd staande opschrift in tweeën scheidt: J.J. REGIS CAMBACERES, *Hertog van Parma, Aarts-Kanselier des Rijks.*

De keerzijde draagt tusschen twee Acaciatakken het opschrift: *De eerwaardige Schotsche Moeder-Loge van Frankrijk, onder den vereenigden titel van St. Alexander van Schotland, en het Maatschappelijk Verdrag, in het O van Parijs, aan haren Grootmeester. Den* 30*sten dag d* 1e *m d w* L 5807.

In 1808 benoemde hem het Directorium van *Bourgondie*, zitting houdende te *Besançon (Régime rectifié)*, tot de waardigheid van Grootmeester der orde van weldadige Ridders der heilige stad.

In hetzelfde jaar, op den 8sten Maart; benoemde de *Rite primitif* hem tot beschermer, en CAMBACERES nam die betrekking aan.

In Maart 1809 benoemde het Directorium van *Auvergne (Régime rectifié)*, zitting houdende te *Lyon*, hem tot Grootmeester Nationaal. Twee maanden daarna werd dit voorbeeld gevolgd door het *Directoire de Septimanie*, zitting houdende te *Montpellier.*

Geen Br heeft zich ooit in zulk eene schoone stelling bevonden, om in al de toen in *Frankrijk* beoefend wordende systema's ingewijd te worden. Vraagt men echter, heeft CAMBACERES daar gewerkt, zoo veel in zijn vermogen was, zoo veel als het vertrouwen eischte van allen, die hem het Grootmeesterschap van elk der systema's hadden opgedragen? Dan moet men antwoorden: Neen! Het is jammer voor onze orde, het is jammer, zeggen wij, dat hij van zijne magt geen gebruik heeft

gemaakt, om alle oorzaken van misverstand weg te ruimen, om alles tot een geheel te vereenigen, en om allen onder ééne vaan te scharen, om één systema aan te nemen, dat in zijne leerstellingen de bijzonderheden van ieder bevatte.

Zoo iets te doen ware eene dienst geweest aan de orde bewezen; en zoude CAMBACERES veel verschillen in onze vrije vereeniging tusschen da onderscheiden systema's voorkomen hebben, maar hij deed niet, wat hij kon verrigt hebben, hoewel men geenszins de moeijelijkheden kan ontkennen, die hij op zijnen weg heeft ontmoet.

[Campbell. (Johann)]

CAMPBELL. (JOHANN) Zie LONDON.

[Canada]

CANADA. Reeds in 1721 was de Vrijmetselarij naar *Canada* overgebragt. Zij vestigde zich te *Louisburg* en te *Kaap Breton*, in 1745. In de Vereenigde Staten werd ten jare 1730, de eerste Loge gevestigd in *Georgië*, en de Broeder ROGER LACEY werd er tot Provinciaal Grootmeester aangesteld. Het aantal der werkplaatsen had zich in dezen staat vermenigvuldigd, toen de Provinciale Grootmeester SAMUEL ELBERT, den 16den December 1786, al hare afgevaardigden te *Savannah* verzamelde, en in hunne handen de magt nederlegde, welke hij dus verre in naam der Groote Loge van *Engeland* had uitgeoefend. Van dit oogenblik af werd er eene onafhankelijke Groote Loge geconstitueerd voor den Staat van *Georgië.* Zij stelde hare statuten op, benoemde hare Officieren, en handhaafde den Broeder ELBERT in het Grootmeesterschap. Zij telt thans 19 Loges onder haar bestuur en heeft haren zetel in *Milledgeville.*

[Candidaat]

CANDIDAAT. Zie KANDIDAAT.

[Capellis. (Eques ab tribus)]

CAPELLIS. (EQUES AB TRIBUS) Zie MURUSI.

[Capite-Galeato. (Eques ab)]

CAPITE-GALEATO. (EQUES AB) Zie CHEF DE BIEN.

[Capittel]

CAPITTEL. Zie KAPITTEL.

[Cappacini]

CAPPACINI, (Monseigneur) is de naam van eenen Italiaanschen Prelaat, en later Nuncius in *Nederland.* Hij kwam te Brussel op den 7den October 1828, om het Concordaat te regelen. Hij woonde daar bij den Br MAZZ...., een V M en Italiaansch gevlugt *Carbonari*, die verbannen, en

vroeger in *Spanje* tot de pijnbank veroordeeld was. Deze Prelaat, de laatste Bul van PIUS VII tegen de Vrijmetselaars uitgevaardigd en geteekend hebbende, veroorzaakte zijn verblijf in dat huis argwaan, en gaf aanleiding tot vele redeneringen, zoodat er waren, die zeiden, dat hij zelf V M was.

[Capricorno. (Eques ab)]

CAPRICORNO. (EQUES AB) Zie SECKENDORF.

[Caprimulgo. (Eques ab)]

CAPRIMULGO. (EQUES AB) Zie MURUSI.

[Carbonari]

CARBONARI. Deze secte, welke omwentelingsgezinde bedoelingen had, en eene republiek in *Italië* wilde vormen, ontstond het allereerst gedurende de Fransche overheersching van dat land, en was oorspronkelijk tegen de vreemde overweldigers gerigt. Toen de Franschen het land verlaten hadden, bleven de *Carbonari* nogtans voort bestaan, en arbeidden nu met hetzelfde doel tegen de Italiaansche gouvernementen, terwijl zij ook later hunne vertakkingen in *Frankrijk* hadden, en aldaar tegen den oudsten tak der Bourbons werkzaam waren, ja zelfs menig staatsman, daar te lande thans op het kussen, onder de leden der *Carbonari-Venta's* (aldus werden hunne vergaderingen genoemd), telden.

Zij hadden eene staatsregeling opgesteld, bestaande in 58 artikelen, en in welke de tegenstrijdigste stelsels elkander kruisden.

Geheel *Italië* werd daarbij in 21 provinciën verdeeld, welke elk een afgevaardigde, benoemd voor 21 jaren, zouden zenden naar eene algemeene vergadering, die de natie zou vertegenwoordigen, en uit welke elk jaar één lid zou aftreden. Elke provincie zoude eene gewestelijke vergadering hebben, en verdeeld zijn in departementen van ongeveer 300,000 zielen. De departementen moesten verdeeld worden in distrikten van 100,000 zielen, in kantons van 10,000 zielen, en in gemeenten, zoo als zij bestonden. De burgers waren alle gelijk voor de wet. Alle burgerlijke posten zouden verkiesbaar en tijdelijk zijn. Tot denzelfden post kon niemand herkozen worden, voor dat er een tusschentijd verloopen ware, gelijk aan dien, gedurende welken men de post had vervuld. De gemeente-, kantons-, distrikts-, departements- en gewestelijke vergaderingen hadden een vooraf bepaald gedeelte der posten en bedieningen te benoemen.

Het uitvoerend bewind zou opgedragen worden aan twee koningen, door de algemeene vergadering voor 21 jaren benoemd. Een dezer beide vorsten zou *Koning der zee* en de andere *Koning des lands* heeten, en ieder van hen zou dat gedeelte moeten besturen, dat door zijn' naam aangeduid werd. Zij zouden elkander hunne besluiten moeten mededeelen, voor welke beider overeenstemming noodig was, om kracht te hebben. In geval van verschil moesten zij hier van kennis geven aan de opperste vergadering, welke dan uit hare leden een *tijdelijk koning van het volk* zou kiezen, die de zaak zonder beroep zou beslissen.

Het kollegie van Kardinalen zou alleen gedurende het leven van den als dan regerenden Paus betaald en erkend worden. Zij moesten *Italië* verlaten, en werd na des Pausen dood een ander gekozen, dan moest ook deze buiten *Italië* blijven. Als belasting zouden de armen 1/7, en de rijksten 6/7 van hun inkomen betalen. De doodstraf bleef alleen bestaan op moed willige doodslag. Voor alle andere misdaden zou zij vervangen worden door de verbanning naar eenig eiland, waar de misdadigers goed bewaakt, maar ongeboeid zouden blijven. Zij zouden daar tot den landbouw en andere nuttige bedrijven gebezigd worden. Er zoude eene strenge afscheiding tusschen de verschillende cathegoriën van misdadigers plaats hebben. Zij, die tot korte verbanning veroordeeld waren, zouden, wanneer die verbanning langer dan drie maanden moest duren, naar een eiland gebragt worden, dat naderbij lag, dan dat, waarop de zwaarder gestraften gebragt werden. Duurde de verbanning korter dan drie maanden, dan zouden zij in stedelijke verbeterhuizen verblijven. Het zelfde stelsel van straffen zoude ook op de vrouwen toegepast worden, behalve dat zij afgescheiden van de mannen zouden bewaard, en niet naar een eiland vervoerd worden, dan alleen op haar eigen verzoek en om de wettige vrouwen te worden der voor eeuwig verbannenen. De bedelorden zouden in stand gehouden worden, doch bleven de leden dier orden, alsdan de kloosters bewonende, vrij, om binnen een jaar na de afkondiging der grondwet, van stand te veran-

deren, en weder in de maatschappij te komen. In de toekomst zou niemand in die orden en derzelver kloosters mogen treden, dan na zijne verpligting jegens het vaderland voldaan, en den staat gedurende zeven jaren gediend, of zich te hebben doen vervangen door een' krijgsman, boven de 25 jaren. Eerst na den ouderdom van 45 jaren konden zij hunne gelofte doen, en bleven altijd vrij, om in de kloosters, of bij hunne verwanten te wonen. Deze vrijheid ontsloeg hen nogtans niet van de pligten hunner orde, en van de gehoorzaamheid aan hunne opperhoofden.

De andere monnikenorden zouden evenzeer in stand blijven; dat gedeelte nogtans van derzelver eigendommen, wat het inkomen van 300 piasters voor elken monnik te boven ging, zoude aan den staat vervallen. De vrouwenkloosters zouden onder dezelfde voorwaarden in stand blijven. Geene ongehuwden zouden voortaan vroeger, dan op den ouderdom van dertig jaren in de orde mogen treden, en hare gelofte afleggen, voor zij veertig jaren bereikt hadden. Voor weduwen zonder kinderen was de vereischte ouderdom voor beide tijdperken vijf jaren vroeger gesteld. Zij mogten, na het doen der gelofte, naar verkiezing in de kloosters, of bij hunne familiën blijven wonen, volgens het nog heerschend gebruik in *Italië*, waar de geestelijke zusters dikwerf belast zijn met het bestuur van het huishouden. De grafteekens der groote mannen en weldoeners van hun vaderland zouden op lands kosten, op eene eenvoudige, maar in het oog loopende wijze, langs de groote wegen opgerigt worden, en toepasselijke opschriften zouden hunne daden vermelden. De grondwet zoude alle 21 jaren herzien worden.

Het stelsel was in drie graden verdeeld, en wel in die van (1) Leerling, (2) Meester en (3) opper-uitverkoren Grootmeester.

De ordewoorden van den eersten graad waren *Geloof, hoop* en *liefde.* De leden waren met driekleurige banden versierd. De drie kleuren waren *rood* (zinspelende op het geloof), *hemelsblaauw* (duidende op de hoop), en *zwart* (moetende de liefde te kennen geven). De woorden van den tweeden graad waren: *eer, deugd, eerlijkheid.*

Om toegelaten te worden tot den derden graad, welke nooit anders, dan met de grootste omzigtigheid, en na voorafgegaan nadrukkelijk en ernstig onderzoek naar des Kandidaats beleid, moed, ijver en gehechtheid aan de orde, werd medegedeeld, moest men drie en dertig jaren bereikt hebben. De Kandidaat was geweerd, wanneer zich drie zwarte balletjes in de stembus bevonden.

Kleeding. 1e. Graad alleen de halsband. Bij feestelijke gelegenheden korte broek, opperkleed tot aan de kniën, met een kap aan hetzelve, rooden doek om het hoofd geknoopt, met de punt achter afhangende; hemelsblaauw buis, - welke kleur ook de broek heeft, - naakte beenen, blaauwe sandalen of brozen.

Wijze van ontvangst in den derden Carbonari-graad. De *venta* werd gehouden in eene grot, in welke zich een driehoekig vertrek met afgeknotte punten bevond. In den oostelijken hoek was de troon geplaatst; in de beide overige hoeken zijn de plaatsen der *helpers*, welke *zon* en *maan*, of *eerste* en *tweede lichten*, genaamd worden. In den muur, tegenover den troon (in het westen), was de toegang naar het binnenste der grot, welke alleen voor beproefde *Opper-Uitverkorenen* geopend werd; ter wederzijde van dien toegang stonden twee gewapenden. De zaal werd verlicht. De Opper-Uitverkorenen stonden rondom voor hunne plaatsen, gekleed in zwarte slepende tabbaarden met kappen. Na de opening der *venta* werd de verdeelde en onderdrukte toestand van *Italië* afgemaald, en de beschikkingen, ingeval van het uitbreken en gelukken van den opstand, voorgelezen. Hierna hernamen de aanwezigen hunne plaatsen. Nu werd de Kandidaat aangemeld, en nadat daartoe het bevel gegeven was, werd hij gedeeltelijk ontkleed, daarna, geboeid en geblinddoekt, en in dien toestand binnengeleid. Intusschen is in de *venta* of *vendita* alles gereed gemaakt. Men heeft er twee versche lijken aangebragt en die met ketens beladen. Twee leden worden uitgekozen, om achter de lijken te blijven en in hunne plaats te antwoorden. Men geeft den Kandidaat, zoowel als de beide leden, die voor de lijken moeten antwoorden, elk een groot kruis te dragen.

De Kandidaat wiens oogen bedekt zijn, weet niet dat hij door twee andere personen gevolgd wordt, voordat hunne doodvonnissen door den voorzitter der vergadering of Groot-Uitverkorene uitgesproken zijn.

De lijken hebben dezelfde kleeding, als de Opper-Uitverkorenen, met uitzondering, dat derzelver borst en armen ontbloot zijn, terwijl om den hals der beide lijken, zoowel als om dien des Kandidaats, eene keten geslagen is, welker eene einde door elk der drie wachters in de hand wordt gehouden. De lijken, en zij die voor dezelven moeten antwoorden, worden zoodanig geplaatst, dat de Kandidaat in het midden en op eene lijn met dezen staat. Achter de drie wachters stonden negen Opper-Uitverkorenen, in drie groepen verdeeld, welke belast waren, de bevelen van den Groot-Uitverkorene ten uitvoer te brengen.

Wanneer alles in die orde geplaatst was, zeide de Groot-Uitverkorene met vaste en heldere stem: 'Achtbare goede neven! Opper-Uitverkorenen! men heeft de beide ellendelingen voor u gebragt, die de orde der *Carbonari* verraden hebben, en wier geheime aanwijzingen, welke zij aan onze vijanden gedaan hebben, ons bestaan bedreigd zouden hebben, en ons dwingen, het tijdstip te vervroegen, van het ten uitvoer brengen onzer ontwerpen, welke zij ontdekt hebben. Wij moeten deze schelmen de straf doen ondergaan, welke zij verdiend hebben. Men brenge den eersten tot voor den troon.'

Twee wachters vatten nu het kruis aan, dat zich op den schouder van den persoon ter regterzijde bevindt, en planten dat vast in de aarde, terwijl anderen diens plaatsvervanger voor den troon brengen en doen knielen.

Nadat de Groot-Uitverkorene denzelven het verachtelijke van den meineed, aan welken hij zich zou hebben schuldig gemaakt, heeft voorgehouden, zegt hij hem zijn doodvonnis aan, en voegt er bij, dat hij eerst gekruisigd, vervolgens vaneengereten, dat zijn hart en ingewanden verbrand, de overblijfselen op vaalten geworpen zullen worden en onbegraven blijven, en dat een eeuwigdurende vloek op zijnen naam zal rusten. Eindigende hij met de woorden: 'In naam van den Bouwmeester van het

Heelal, verklaar ik u vervallen en onwaardig, om deel uit te maken van de eerwaardige *Carbonari.* En gij, uitvoerders van de vonnissen der Opper-Uitverkorenen van de verhevene orde der *Carbonari*! maakt u van dat gedrogt meester, en nagelt hem dadelijk aan het kruishout, aan hetwelk hij sterven moet.'

De plaatsvervanger zegt nu op klagenden toon: 'Ik heb mijn lot verdiend; ik zal mijn vonnis met moed ondergaan; dat God mij mijne misdaad vergeve!'

Men leidt hem naar het kruis en nagelt onmiddellijk het eerste lijk aan een der kruisen.

Hierna wordt hetzelfde tooneel herhaald met den anderen, doch degene, die in de plaats van het lijk spreekt, geeft antwoorden, welke een geheel anderen geest ademen; deze doet zich voor, als gevoelde hij niet, dat hij kwaad had gedaan, met zijn' eed te verbreken. 'Ik zal,' zegt hij, 'ik zal mijn vonnis zonder morren ondergaan; ik zal zelfs tevreden sterven, omdat ik de zekerheid heb, dat de *vreemdelingen*, welke ik ter dienst heb willen zijn, tot den laatsten *Carbonari* zullen uitroeijen. Beeft! want weet, dat ik uwen afschuwelijken schuilhoek ontdekt heb aan het hoofd der legers, die deze streken zullen bezetten. En zoo al uwe zendelingen, met behulp van het door hen opgeruide volk, eenig voordeel behalen, zoo zult gij desniettemin binnen weinige oogenblikken in de magt vallen van hen, welke gij de slaven der dwingelandij durft noemen. Dat men mij nu ter dood brenge!' Ook deze wordt, gelijk de geblinddoekte Kandidaat meent, gekruisigd; deze beguicheling wordt nog vermeerderd door de hamerslagen, gelijk ook door het gekerm van hem, die voor den eenen spreekt, en de verwenschingen van den anderen. Nu rigtte de Groot-Uitverkorene het woord tot den Kandidaat, en zeide hem: 'Waardige goede neef! uw aanhoudende arbeid en uwe ijver, ten behoeve van de orde der *Carbonari*, hebben deze wijze *vendita* doen besluiten, om u tot de verlichte ingewijden der orde toe te laten. Gij hebt uwe proeven met moed doorgestaan, en ingeval gij in uw voornemen blijft volharden, dan zal ik, in

weerwil van het verschrikkelijke voorbeeld, dat wij zoo even hebben gegeven met de twee verraders, welke hunne misdaden aan het kruis boeten, uwen eed ontvangen. Gij zult vervolgens aan het kruis gebonden worden, en de heilige merkteekens ontvangen, door welke de Opper-Uitverkorenen van alle *vendita's* elkander herkennen, waarna u het gezigt zal hergeven worden. Alsdan zult gij, aan het kruis gehecht, den eed herhalen, waarop gij ontbonden, en met het ordegewaad zult gekleed worden. Blijft gij volharden?'

Op het bevestigend antwoord wordt (nadat inmiddels de handen en voeten der eersten met bloed besmeerd zijn, en zij, die de rol der veroordeelden spelen, door het zwakker worden der klagten van den een, en het zwakke en afgebrokene der klagten en verwenschingen van den ander, te kennen hebben gegeven, dat deze stervende zijn), het formulier van den langen verschrikkelijken eed nog eens voorgelezen, waarop de Kandidaat antwoordt: 'Ik zweer het. Men vatte nu den nieuweling aan, strekte hem uit op het kruis, en bond hem er stevig aan vast door banden, die al zijne leden de beweging beletteden, zonder hem te kwetsen. Hij ontving vervolgens de merkteekens, en wel drie op den regter- en zeven op den linker arm, benevens drie onder de linker borst. Het kruis werd opgerigt in het middelpunt der *vendita*, tegenover den Groot-Uitverkorene. Op een teeken, door den Groot-Uitverkorene gegeven, omringen de aanwezigen in dreigende houding het kruis, dat den nieuweling draagt. Diens blinddoek viel op dat oogenblik, en hij zag nu aller wapens op hem gerigt, terwijl hij ook de gekruisigde lijken bemerkte. Men lette naauwkeurig of hij ook blijken van vrees gaf, en in dit geval deed men hem verwijtingen. De Groot-Uitverkorene begon hem nu het doel en de plannen der vereeniging mede te deelen. Te midden echter van die mededeeling, en van het uitdrukken der hoop op het spoedig welgelukken der plannen, riep de verharde verrader, of eigenlijk de persoon die diens rol op zich had genomen, op eenen brullenden toon uit: 'Weldra zult gij allen vergaan!' Naauwelijks was deze voorzegging gedaan, of een verschrikkelijk

gedruisch deed zich buiten de grot hooren; men onderscheidde duidelijk het wapengekletter. Een der wachters stoof naar binnen, onder den uitroep: 'dat de deuren ingeslagen waren!' en onmiddellijk daarop stormden de aanvallers naar binnen. De Groot-Uitverkorene, de waardigheidsbekleeders en de *Carbonari* der beide zijden ontblootten hunne wapens, en verzamelden zich ijlings achter het kruis, waar het gewaande gevecht, dat door den nieuweling niet gezien kon worden, eenigen tijd aanhield. De personen, die binnengestormd waren, droegen Oostenrijksche uniformen, en spraken geen Italiaansch. Eensklaps kwamen de Groot-Uitverkorenen, benevens een dertigtal *Carbonari*, voor het kruis en het gezigt van den aannemeling, voor den gewaanden vijand wijkende. Naauwelijks voor het kruis gekomen, verzonken de wijkende *Carbonari*, te midden der vlammen, door eene opening van den grond. Er verschenen nu een aantal der gemelde krijgslieden, welke geheel met bloed en stof bedekt waren, en zich verwonderden over de spoedige verdwijning der *Carbonari.* Zij schenen verbaasd, in het hol niemand, dan de drie gekruisigden, te vinden. Geheel besluiteloos schijnende, hielden zij raad. Eindelijk riep de bevelhebber, in slecht Italiaansch uit: 'Kameraden! deze ellendelingen schijnen nog te leven, en hetzij deze schuldig of onschuldig zijn, moeten wij hen afmaken!' De soldaten rigtten hunne geweren naar de drie gekruisigden. De aanvoerder beval vuur te geven.... doch op hetzelfde oogenblik floten een aantal kogels door de grot, waarop de aanvoerder en zijne soldaten op den grond vielen, onder den uitroep van: 'wij zijn doodelijk gekwetst!' uit alle hoeken en door geheime openingen der *vendita* of verzamelgrot kwamen, onder het verkondigen der victorie, eene menigte *Carbonari* voor den dag. Dadelijk werden de gewaande gesneuvelde soldaten en de beide gekruisigde lijken weggeruimd. Alleen het kruis met den nieuweling bleef over, en als hij door de verschillende op elkander gevolgde aandoeningen buiten kennis was geraakt, bragt men hem, zoodra hij van het kruis afgelaten was, weder bij, kleedde hem in het ordegewaad, wapende en omhelsde hem, waarna de *vendita* gesloten werd.

Na al het bovenstaande is het wel noodeloos hierbij te voegen, dat het Carbonarisme in doel en strekking hemelsbreed verschilde van de Vrijmetselarij, en dat deze vereeniging aannam en leerde, wat door de V M uit haar midden gebannen wordt, ja, dat het slechts eenige uiterlijke formaliteiten van deze laatste aannam, om deszelfs plannen des te beter te verbergen. De ijsselijkheid van de proeven bij de aannemingen leeren ons ook, wat den Kandidaat te wachten stond, wanneer hij, bij kennis gebleven, een enkel teeken gaf, de geheimen der *Carbonari* te willen openbaren. Men moet de personen beklagen, welke zoodanige reeks van doodsangsten moesten doorstaan, bij hunne aanneming en inwijding in eene vereeniging, welke als eerste middel, om haar doel te bereiken, het bloedvergieten moest tellen. Eindelijk heeft men reden verwonderd te staan, dat hun geheim, na zoodanige proeven, welke hen van alle Kandidaten zeker had moeten doen zijn, nogtans uitgelekt zij.

[Catechismus]

CATECHISMUS. Een uit vragen en antwoorden bestaand onderwijs, hetwelk men gewoon is bij de Instructie-Loges voor elken graad, alsmede hij het openen en sluiten eener Loge, te gebruiken.

[Ceremoniemeester]

CEREMONIEMEESTER. (De) Een der Officieren, wiens betrekking daarin bestaat, de bezoekende Broeders in den voorhof te ontvangen, te onderzoeken, en hen, na overhandiging hunner certificaten, in de Loge te leiden, en hen hunne plaatsen aan te wijzen.

[Ceremonien]

CEREMONIEN. Een werk getiteld: *Ceremonies et coutumes religieuses de tous les peuples du monde*, met platen, van B. PICART, Fol., *Amsterdam*, 1723-1743, bevat niet slechts de juiste afbeelding en beschrijving van alle oude mysteriën en kerkelijke gebruiken van de toen bekende godsdiensten, maar ook eenige andere afbeeldingen, met den Franschen Ritus der V M in verband staande.

[Chapelle, (Vincent de la)]

CHAPELLE, (VINCENT DE LA) presideerde eene der eerste wettig gevestigde Loges in *Holland*, welke hij op den 30sten November 1734, onder den titel van *l'Union Royale*, in *'s Hage* oprigtte. In deze vergadering werd de Graaf VAN WASSENAAR tot Groot-

meester der daar bestaande Orde gekozen. In 1749 nam deze Loge den titel van Groote Loge aan.

[Chaplain]

CHAPLAIN. Zie KAPELLAAN.

[Charter van Keulen]

CHARTER VAN KEULEN. Dit zoo belangrijke stuk, waarvan het oorspronkelijke in het Latijn op een groot vel perkament, en met letters, overeenkomstig het Maçonniek karakterschrift (zijnde het geheel getrouwelijk afgebeeld in de *Ann Maç*, IV. Deel), geschreven is in middeleeuwsch Latijn, werd daaruit dadelijk na de ontdekking overgebragt in goed Latijn. De stijl, de punctuatie en verkortingen dragen geheel en al het kenmerk van den ouden tijd. De gelegenheid bij welke en de BB door wien het stuk in het Nederduitsch vertaald is, zullen wij lager opgeven.

Dit stuk, zoo belangrijk voor de geschiedenis der V M, is een van de drie oudste Maçonnieke oorkonden (zijnde de beide andere die van de oude Straatsburger Orde der Steenhouwers van 1459, en van de latere Steenhouwers van 1563), doch overtreft de beide andere in belangrijkheid.

Bij gemeld Charter bevinden zich ook nog eenige uittreksels uit de *Notulen der L Frederiks Vreedendal* (zie dat Art.), te *'s Hage*, van 1637 en 1638.

Dit register (namelijk de extracten uit de gezegde notulen) schijnt zeer dik te zijn geweest; de weinige bladen, welke men bezit, bewijzen, dat zij één klein gedeelte hebben uitgemaakt. Het schijnt, dat zij door het vuur beschadigd zijn, want de sporen daarvan zijn er duidelijk in overgebleven. Uitstekende geleerden en oudheidkundigen, hebben het papier onderzocht, en bewezen, dat dit hetzelfde was, waarvan men zich in het begin van de zeventiende eeuw in *Holland* bediende. Zij hebben ook op eene zekere wijze herkend, dat de manuscriptletters van deze fragmenten van hetzelfde tijdstip waren. Dit fragment heeft, gedurende eenen geruimen tijd, onder de papieren van de familie van WASSENAAR berust; men weet, dat de Heer VAN WASSENAAR OBDAM die tusschen 1780 en 1790 gaf aan den Heer BOETZELAAR, toen G M Nat, als ook het Charter van 1535.

Het is waarschijnlijk, dat Br□ OBDAM, overgrootvader van hem, dien wij genoemd hebben, dezelfde is, die onder FREDERIK HENDRIK lid van de L□ van '*s Hage* was, waarvan het register spreekt; dat hij die stukken zonder doel heeft bewaard, toen omstreeks den dood van FREDERIK HENDRIK, in 1647, de L□ *Frederiks Vreedendal* in vergetelheid of verval geraakte, sedert wanneer deze papieren in het geslacht van WASSENAAR bleven. Toen Br□ BOETZELAAR gedurende de omwenteling, de stad '*s Hage* verliet, stelde hij de stukken in handen van eenen Br□, van wien hij ze echter voor zijnen dood terug vorderde. Na zijnen dood werden zij in handen gesteld van eenen persoon, welke zich door eene plegtige gelofte verbond, die stukken aan den tijdelijken G□ M□ in handen te stellen, dat later geschiedde bij een' brief, blijkbaar door eene vrouw geschreven en geteekend C.V.T. (VAN TEILINGEN?) aan den H□ E□ G□ M□ Nat□, en welke stukken zich toen nog bevonden in hetzelfde kistje van notenboomen hout met koper beslag, in hetwelk zij lagen, toen deze aan den Broeder BOETZELAAR ter hand gesteld werden, blijkens een stuk, geteekend door Br□ D. VELDHUIZEN, van den 1sten Maart 1637, en met meer andere belangrijke stukken, te vinden in de *Ann. Maçonn. Tome* III, en in het werk, getiteld: *Feestviering der L□ la Bien Aimée, ter gedachtenis van het driehonderdjarig Jubilé van het Charter van Keulen*, bl. 108 en volg.

Na de vermelding van het gelukkige toeval, waardoor het kwam in handen van Z.H. Eerw. Prins FREDERIK *der Nederlanden*, zullen wij overgaan tot de mededeeling van den geheelen inhoud.

Ter grootmaking van den naam des almagtigen Gods.

Wij, uitverkorene Meesters der eerwaardige Broederschap van *St.* JAN, ofte Leden van de Orde der Vrije Metselaren, Bestuurders der Loges of Werkplaatsen, gevestigd te *Londen, Edimburg, Weenen, Amsterdam, Parijs, Lions, Frankfort, Hamburg, Antwerpen, Rotterdam, Madrid, Venetië, Gendt, Koningsbergen, Brussel, Dantzig, Mid-*

delburg, Bremen en *Keulen*, en wel in dezelve stad *Keulen* gezamenlijk vergaderd, ten jare, maande en dage, hieronder vermeld; onder voorzitting van den zeer geleerden, voorzigtigen en waakzamen Meester des Tempels, in deze stad gevestigd, onzen eerwaarden Broeder, door ons met eenparige stemmen tot deze voorzitting gekozen; verklaren, door deze aan alle voornoemde Werkplaatsen gerigte brieven, aan alle zoo tegenwoordige als toekomende Leden:

Nademaal het ons, achtgevende op zoodanige oogmerken, meeningen, en zoo geheime als openbare aanslagen, welke in deze ongelukkige, door burgerlijke geschillen en tweedragt beroerde dagen, aan gemelde onze Broederschap en aan alle Broeders Vrije Metselaren, of in de Orde van *St.* JAN opgenomen, aangetijgd worden, en welke echter even vreemd zijn aan ons, als hoogst strijdig met den geest, de bedoelingen en voorschriften dezer Broederschap, nog boven dat alles gebleken is: dat de Leden onzer Orde, ten einde met te meerdere zekerheid door menschen, die buiten ons en niet ingewijd zijn, veracht en aan de algemeene vervloeking prijs gegeven te worden, wel bijzonderlijk betigt worden met de misdaad der wederoprigting van de Orde der Tempelieren, en wel omdat wij door onoplosbare geheimen en overeenkomsten vastgesnoerd zijn, die ons verbinden en door allen heiliglijk geëerbiedigd worden; en dat wij doorgaans bij het publiek worden afgeschilderd, alsof wij bijzonderlijk met dat oogmerk verbonden en zaamgezworen waren, om, als leden dier Orde, de goederen en eigendommen te herkrijgen van hem, die derzelver laatste hoofd geweest is; dat wij den moord diens Grootmeesters zouden willen wreken op de nakomelingen der Koningen en Vorsten, die, met dit misdrijf beschuldigd, de bewerkers van den ondergang der gezegde Orde geweest zijn; dat wij te dien einde scheuringen in de Kerk en wanorde en oproer in de wereldlijke Staten en regeringen zouden verwekken; dat wij zouden branden van haat en vijandschap tegen den Paus als Opperpriester, tegen den Keizer en alle Koningen, zonder te gehoorzamen aan eenig ander gezag van menschen buiten ons, maar alleenlijk aan de

hoofden en uitverkorene Meesters van onze over den ganschen aardbodem verspreide Broederschap; en dat wij derzelver geheime bevelen en oogmerken door bedekte briefwisseling en zendelingen zouden uitvoeren; eindelijk, dat wij aan niemand anders den toegang tot onze geheimen zouden verleenen, dan die, na door ligchaamsfolteringen op de proef gesteld en door en door getoetst te zijn, zich, met eenen ijsselijken eed, aan onze geslotene Loges verbonden en geheiligd zouden hebben: Zoo is het ons, na dat alles rijpelijk overwogen te hebben, hoogst nuttig en noodzakelijk voorgekomen, den waren oorsprong en toestand onzer Orde, en de strekking harer weldadige instelling, zoo als zulks in alle opzigten door de voornaamste, in onze kunst ervarene en met de echte kennis verlichte Meesters, bevonden en bevestigd geworden is, te ontvouwen, en hetzelve, alzoo ontvouwd, in een afzonderiijk, door ons onderteekend en verzegeld, geschrift te stellen, en aan elke Loge onzer Broederschap te doen toekomen, ten einde zij zich ter eeuwige gedachtenisse dezer zaak, wegens de hernieuwing van ons verbond en de onbesprokene zuiverheid onzer bedoelingen, stellig zouden mogen verzekeren, en te gelijk, wanneer eenmaal onze Broederschap door de gestadig toenemende overhelling van burgerstaten en volken tot haat, nijd, onverdraagzaamheid en oorlog, in het vervolg wederom meer en meer mogt benadeeld worden, zoodanig, dat zij haar bestaan en hare zelfstandigheid te minder behouden, zich alzoo in sommige gewesten minder verspreiden, en zich zelve, bij verloop van tijd, min zuiver, ongeschonden en onbesmet mogt bewaren, deze oorkonden, zoo niet allen, ten minste ééne of meerdere derzelven, bij gunstiger oogenblik en tijdsgelegenheid, zullen mogen overblijven, om de Orde, bijaldien zij al mogt wankelen, wederom op te rigten, ofte indien zij geschonden, of van doel en oogmerk vervreemd mogt zijn, overeenkomstig derzelver rigtsnoer geheellijk te herstellen.

Het is uit dezen hoofde, dat wij, uitverkorene Meesters, door den ijver voor het ware licht gedreven, bij deze algemeene oorkonde, vervaardigd naar den inhoud der oudste archiven en bescheiden onzer aloude en geheimzinnige Orde, zoo als die

omtrent hare bedoelingen, plegtigheden en gebruiken, thans nog voor handen zijn, alle onze Medearbeiders, aan welken dezelve, nu of in het vervolg, onder het oog komen zal, op onze heiligste gelofte bezweren, dat zij zich nimmer van dit gedenkstuk der waarheid verwijderen. Eindelijk, verkondigen en verklaren wij, ten behoeve zoowel der gewijde als ongewijde wereld, welker beider welstand ons ter harte gaat en krachtiglijk aanspoort:

A. Dat de Broederschap ofte Orde der Vrije Metselaren, aan *St.* JAN geheiligd en op zich zelve afgezonderd, noch van de Ridders Tempelieren, noch van eenige andere, hetzij kerkelijke of wereldlijke Ridderorde, op zich zelven of met meerdere in verband, haren oorsprong ontleent, noch met dezelve, hetzij regtstreeks, of door tusschenkomst van eenige verbindtenis, zelfs de minste gemeenschap heeft; maar dat zij veel ouder is, dan alle deze Ridderorden, als hebbende zoowel in *Palestina* on *Griekenland*, als in deze en gene gedeelten des Romeinschen gebieds, reeds lang bestaan vóór de kruistogten en voor die tijden, waarin voornoemde Ridders naar *Palestina* getogen zijn; en dat het ons uit onderscheidene echte gedenkstukken der oudheid met volkomene zekerheid gebleken is, dat deze onze Broederschap, reeds van dien tijd af, haar aanzijn ontvangen heeft, toen sommige ingewijden, door en door onderrigt in de gezonde zedeleer en gegronde uitlegging der geheimenissen, uit hoofde van verschillende secten des Christendoms, zich van den grooten hoop moesten afzonderen. Immers, van dien tijd af, hebben eenige wijze en verlichte mannen, zijnde echte Christenen, geenszins met de dwalingen des Heidendoms bezoedeld, zoodra zij begrepen, dat de scheuringen, bij de schennis van de godsdienst, noch vrede, noch verdraagzaamheid en liefde, maar schandelijke oorlogen verkondigden, zich met den heiligsten eed verbonden, om de zedelijke beginselen van deze godsdienst, als in het menschelijk gemoed ingeplant, beter en ongeschonden te bewaren en zich aan dezelve te heiligen, ten einde het ware licht uit de duisternis meer en meer opdagen, en door de beoefening van alle menschelijke deugden gunstig

medewerken zoude om het bijgeloof te bestrijden, en vrede en geluk onder het menschdom te bevestigen:

Dat alzoo de Meesters dezer Broederschap, onder zoodanige gelukkigen voorbedoelingen, *St. Jans*-Broeders geheeten zijn, daar zij het spoor drukten en het voorbeeld volgden van JOANNES *den Dooper*, den voorganger van het licht, dat opgaan zoude, en eersten martelaar onder de verlichters: Dat voorts de leeraars en schrijvers, volgens de gewoonte dier tijden Meesters genoemd, uit de bekwaamsten en braafsten hunner Leerlingen, Medearbeiders verzameld en verkozen hebben, waaruit de naam van Medgezel ontstaan is; terwijl de overige zamenvergaderden, doch niet verkozen, naar den steil der Hebreeuwsche, Grieksche en Romeinsche wijsgeeren, met den naam van Leerlingen zouden betiteld worden.

B. Dat onze Broederschap, even als voorheen, zoo ook tegenwoordig, bestaat uit deze drie graden van Leerling, Medgezel en Meester, de laatste echter ook uit uitverkorene Meesters en uitverkorene Grootmeesters: maar dat alle andere zoogenoemde vereenigingen of Broederschappen, welke meerdere of andere benamingen en onderafdeelingen toelaten, of zich eenen anderen oorsprong toeëigenen, zich mengende in burgerlijke of kerkelijke zaken, een ieder haat en nijd bezwerende, en onder den naam van Vrije Metselaren, of aangenomene *St. Jans*-Broeders, ofte onder welke andere titels ook, belijdenissen of betuigingen doende, tot onze Orde niet behooren, maar, als scheurmakers, uit dezelve geweerd en gebannen worden.

Γ. Dat onder die leeraars en Meesters dezer Orde, die de meetkunde, sterrekunde en andere wetenschappen beoefenden, na derzelver verspreiding over den ganschen aardbodem, eene onderlinge gemeenschap van kennis en licht stand gegrepen heeft, waaruit ontstaan is, dat men begonnen heeft, uit dezelve uitverkorene Meesters bovenal éénen te verkiezen, als uitmuntende boven de overigen, die als uitverkoren Grootmeester of Opperhoofd geëerbiedigd, en alleen aan de uitverkorene Meesters bekend, tegelijk als het zigtbare en onzigtbare Opperhoofd van onze gansche Broederschap zoude erkend worden; gelijk dan

ook, ten huidigen dage, de Grootmeester en het Opperhoofd, ofschoon slechts aan zeer weinigen bekend, inderdaad op die wijze bestaat.

Na deze voorafgaande aanmerkingen, uit eene menigte der oudste handschriften van onze Orde en hare Archieven, op last van ons Opperhoofd, bijeen gebragt, met de heilige gedenkstukken vergeleken, en voor de toekomst aan de goede trouw des Voorzitters en zijne Opvolgers toevertrouwd wordende, bepalen en gebieden wij, als voorzien met het gezag van dat zeer doorluchtig Opperhoofd.

Δ. Het bestuur, de vorm en wijze, hoe de stralen van het helderste licht op de verlichte Broeders, en tevens op de onverlichte wereld, afdalen en zich verspreiden zullen, berusten bij de uitverkorene Grootmeesters. Zij behooren te waken en toe te zien, dat geene leden, van welken staat of rang, iets tegen de echte beginselen onzer Orde ondernemen. Op dezelfde Bestuurders der Orde berust ook de handhaving der Broederschap, en de bewaring en bescherming harer zuiverheid. Zij behooren haar, bij voorkomend ongeval, met opoffering van goed en bloed, zoo dikwerf en waar het noodig zij, tegen alle belagers onzer Orde te verdedigen.

E. Het is ons nimmer gebleken, dat deze Broederschap, voor het jaar 1440 na CHRISTUS geboorte, onder eenen anderen naam, dan van *St. Jans*-Broeders bekend geweest is; maar dat alstoen, zoo als aan ons gebleken is, de Broederschap, voor het eerst, met den naam van Vrije Metselaren is begonnen genoemd te worden, en dat wel bijzonderlijk te *Valenciennes* in *Vlaanderen*, als wanneer, door den rijkdom en bijstand dier Broederen, in sommige streken van *Henegouwen*, voor het eerst gasthuizen opgerigt zijn geworden, ter genezing van behoeftigen, die door het zoogenoemde *St. Anthonies* vuur aangetast waren.

Z. Hoezeer wij in de beoefening van weldadigheid, noch godsdienst, noch vaderland in aanmerking nemen, oordeelen wij het echter voor als nog noodzakelijk en voorzigtig, om geene anderen in onze Orde aan te nemen, dan die, in de bijeenkom-

sten der ongewijden en duisterlingen het Christendom belijden.

Bij het onderzoek en de beproevingen van hun, die zich ter inwijding tot den eersten graad, dien van leerling, aanbieden, behooren geene ligchaamsfolteringen, maar alleenlijk zoodanige proefnemingen gebezigd te worden, welke dienen kunnen om het verstand, de geneigdheden en de geaardheid der aankomelingen te doen kennen.

H. Onder de pligten, die bevolen en met plegtigen eede bezworen worden, behooren de getrouwheid en gehoorzaamheid aan de wereldlijke en wettiglijk over ons gestelde overheden.

Θ. De beginselen onzer daden en de strekking van alle onze bedoelingen zijn in twee voorschriften begrepen: Bemin alle menschen en heb hen lief als broeders en uwe naasten: Geef Gode, dat Godes, en den Keizer, dat des Keizers is.

I. De geheimenissen en verborgenheden, waarin onze bedoelingen verscholen liggen, dienen alleenlijk om zonder uiterlijke vertooning wel te doen, en door ongestoord te volharden, ons doel ten volle te treffen.

K. Jaarlijks vieren wij de gedachtenis van *St.* JAN, als den voorganger van CHRISTUS en den Patroon onzer Orde.

Λ. Deze plegtigheden onzer instellinge, en de overige daarmede overeenstemmende, welke in de Broederlijke bijeenkomsten, of door teekenen, of door woorden, ofte op andere wijzen verrigt worden, zijn echter ten eenenmale van kerkgebruiken verwijderd.

M. Hij alleen wordt als *St. Jans*-Broeder, of Vrijmetselaar erkend, die op eene wettige wijze, met behulp en onder toezigt van eenen uitverkoren Meester, in het bijzijn van ten minste zeven Broeders, in onze geheimenissen ingewijd en in staat is, zijne aanneming met de teekenen en woorden te bewijzen, die bij de overige Broeders in zwang zijn. Onder welke teekenen en woorden echter ook die begrepen worden, welke in de Loge of werkplaats te *Edinburg* en derzelver aanhoorige, voorts te *Hamburg, Rotterdam, Middelburg* en ook bij die te *Venetië* is opgerigt, in gebruik zijn; terwijl derzelver verrigtingen en bedrijven, ofschoon naar den Schotschen vorm geordend, in datgene, wat den oorsprong, de be-

doeling en instelling betreft, geenszins van die verschillen, welke bij ons gebruikt worden.

N. Daar, nu, onze Broederschap slechts door één en algemeen Hoofd, maar de verschillende Meesterschappen, waaruit zij bestaat, door onderscheidene Grootmeesters, naar de wijze en behoeften der verschillende Gewesten en Rijken, bestuurd worden, is er niets noodzakelijker, dan de gelijkvormigheid van allen, over den ganschen aardbodem verspreid, als leden van één zamengesteld ligchaam, gelijk mede de gemeenschap door middel van boden en brieven, zoo als voor iedere plaats en leerwijze het beste voegt: waarom dan ook deze tegenwoordige Oorkonde, als kenmerkende den aard en geest onzer Broederschap, aan alle en ieder thans afzonderlijk bestaande Loges zal gezonden worden.

Om bovengemelde redenen, zijn van deze alzoo bijzonderlijk ingerigte Oorkonde, negentien eensluidende afschriften, van denzelfden volkomen gelijken inhoud, met onze namen en onderteekeningen bekrachtigd en bevestigd, afgegeven te *Keulen* aan den *Rijn*, in het jaar een duizend vijf honderd vijf en dertig, den 24sten dag der maand Junij, volgens de Christelijke jaartelling.

HARMANUS †. CARLTON. JO. BRUCE. FR. V. UPNA. CORNELIS BANNING. DE COLLIGNI. VIRIEUX. JOHAN SCHRÖDER. HOFMAN, 1535. IACOBUS PREPOSITUS. A. NOBEL. IGNATIUS DELLA TORRE. DORIA. JACOB UTTENHOVE. FALCK. NICLAES VA. NOOT. PHILIPPUS MELANTHON. HUYSSEN. WORMER ABEL.

Langen tijd zijn die stukken, gelijk boven is gezegd, in het bezit der familie van WASSENAER gebleven. Omstreeks het jaar 1790 gaf de Heer WASSENAER OBDAM dezelve aan den Broeder BOETZELAAR, toen Grootmeester der Nederlandsche Loges. Bij den dood van dezen Grootmeester geraakte het Charter, benevens vele andere papieren, in handen van een' onbekend gebleven persoon, die ze in 1816 getrouwelijk aan Prins FREDERIK deed ter hand stellen.

Dadelijk na het ontvangen van dat hoogst belangrijke stuk, droeg de Gr□ M□ Nat□ den Br□ Groot-Secretaris VAN VREEDENBURCH op, hetzelve in te leveren aan de destijds toevallig zitting houdende gecombineerde vergadering van de Loges te '*s Ha*-

ge en *Delft*, opdat deze die stukken zoude onderzoeken, hetgeen ook geschiedde. Hierna droeg de Gr M Nat het ontcijferen en vertalen van het Charter op aan eene kommissie, bestaande uit de BB J. KONIJNENBURG, M.C. VAN HALL en R.H. ARNTZENIUS, welke die taak in September 1818 ten einde bragten. Kort daarop werd er, op last van den Gr M Nat, een *fac-simile* van dat stuk vervaardigd en aan elke Loge toegezonden.

De Loge *la Bien Aimée*, te *Amsterdam*, kennis hebbende gegeven, voornemens te zijn, het derde eeuwfeest van de uitvaardiging des Charters te vieren, benoemde de Groote Loge van Bestuur van 5835, op voorstel van den Br F.A. VAN RAPPARD, eene kommissie van vijf leden, bestaande uit de BB M.C. VAN HALL, G.W. VERWEY MEJAN. P. WENTHOLT, F.A. VAN RAPPARD en L. VAN HETEREN GEVERS, met last tot het verzamelen en uitgeven van alle bescheiden, inlichtingen en daadzaken, betrekkelijk deze oorkonde.

Deze kommissie vaardigde in 5837 eene circulaire uit, om de Loges te verzoeken, alle stukken, daartoe betrekkelijk, bij haar in te zenden. Dit had echter weinig gevolg, zoodat zij in het volgende jaar een tweede dergelijk stuk uitvaardigde, en daarbij voegde de opgave van hetgeen er toen hoofdzakelijk voor en tegen de echtheid van dat stuk was geschreven, op welk stuk van de zijde der kommissie tot heden niets is gevolgd.

De bekendmaking van die oorkonde gaf aanleiding tot verschillende schriften, zoo voor als tegen. De eerste bestrijders stonden in *Nederland* op, omdat de Gr M Nat, kort na het vinden van dat stuk, het voorstel had gedaan tot het daarstellen van twee nieuwe graden (zie MEESTERGRAAD). De bezitters der zoogenaamde oude hooge graden verwarden nu het Charter met de voorgestelde nieuwe graden, welke zij als eene en dezelfde zaak beschouwden, en trokken niet slechts tegen de nieuwe afdeelingen van den Meestergraad, maar ook tegen het Charter te veld. De vreemdelingen werden daardoor vooringenomen, en in hunne meening gestijfd, door dat er een geheel gebrekkig en onjuist vertaald afschrift naar het buitenland was gekomen (zie het lager vermeld werk van

FETSCHERIN, bl. 13), waarop men nu de tegenwerpingen begon te bouwen.

De hoofdtegenwerpingen der bestrijders bestonden in de volgende drie punten:

1°. Dat men er tot nu toe slechts een exemplaar van had gevonden.

2°. Dat er in de brieven van MELANCHTON juist in dat tijdsgewricht eene gaping bestaat, waardoor men zijne aanwezigheid te *Keulen* niet kon staven, en

3°. Dat het cijferschrift eerst van veel later dagteekening is.

De voorstanders voerden daartegen aan:

1°. Dat, om een stuk van valschheid te kunnen verdenken, eenig voordeel aan die vervalsching moest verbonden zijn, dat in het onderhavige getal niet denkbaar is.

2°. Dat, zoo er van sommige werken, welke bij honderden gedrukt of afgeschreven werden, thans slechts zeer enkele exemplaren gevonden worden, dit des te eerder kon plaats hebben met stukken, van welke er oorspronkelijk slechts 19 bestonden; dat er eensdeels zeer wel 18 kunnen zijn verloren gegaan, en anderdeels, door de zorg, om die te verbergen, nog wel meerdere afschriften in sommige familie- en andere archieven kunnen verborgen liggen.

3°. Dat de gaping in de brieven van MELANCHTON, welke tot heden niet kan aangevuld worden, integendeel voor de echtheid spreekt, nademaal een vervalscher zoodanige omstandigheid niet kon voorzien, en deze gaping een bewijs is, dat MELANCHTON zijne Keulsche reize bedekt heeft willen houden, en

4°. Dat het cryptographisch (geheim- of cijferschrift) reeds bij de Hebreeuwen bekend, en dus van ouder dagteekening is, dan het Charter, en dat dit schrift in de tijden, toen de leeskunst niet algemeen was, zeer goed konde dienen, om oningewijden, welke een afschrift mogten te zien krijgen, door de moeite, aan de ontcijfering verbonden, daarvan af te schrikken.

Men heeft ook tegen het bestaan, het aanwezen te *Keulen*, en zelfs de spelling der namen vaa sommige onderteekenaars

gesproken, doch tot heden heeft men geen deugdelijk bewijs voor die bestrijdende meeningen kunnen opdelven.

Aangezien het twistpunt heden ten dage nog niet geheel afgedaan is, zullen wij een overzigt geven van de werken, zoowel die er voor als tegen schrijven.

F. HELDMANN, *Die drei ältesten geschichtlichen Denkmalen der Teutschen Frei-Maurer Brüderschaft*, 1819.

Iets, wegens den inhoud en de waardij van het V□ M□ Charter te *Keulen*, gegeven den 24sten Junij 1535, in den V□ M□ Almanak van 5821, door Br□ F.A. VAN RAPPARD, bl. 49-73.

HERMES, *kritisches Jahrbuch der Literatur, Jahrgang* 1820, *S.* 33. *ff.*

Jenasche Literaturzeitung, 1820, N. 29 *und* 30.

Jenasche Literaturzeitung, (Ergängungsblätter dazu) N. 21. *ff.* 1820.

STIEGLITZ, *von altdeutscher Baukunst. Leipz.* 1820, *S.* 225. *ff.*;

Literarisches Conversationsblatt, N. 110 *und* 112. A°. 1821.;

KRAUSE, *Die drei ältesten Kunsturkunden der Freimaurer Brüderschaft, Dresden*, 1821, 2e. *Aufl.* 2er. *Band*, 1e. *Abth. S.* 262. *ff.*

Gegen die Angriffe des Professor STEFFENS *auf die Freimaurerei; von vier Brüdern. Leipz.* 1821, *S.* 111. *ff.*

Kreisschreiben der Loge zur Bescheidenheit in Zürich, 1822.

HOTTINGERS, *Antwort auf drey Fragen der* Helvetia.

Brief van de Loge *Wilhelm zum silbernen Kreutz in Varel*, met een Aanhangsel van THELLUNG VON COURTLARY, aan de kommissie (niet gedrukt).

ACERELLOS, *Die Freimaurerei in ihrem Zusammenhange mit den Religionen der alten Aegypter, der Juden und der Christen. Leipz.* 1835, *Band* III. *Seite* 98. *ff.*

POSELGER, Brief aan de gecombineerde Vergadering der Haagsche en Delftsche Loges, 1835 (niet gedrukt).

BRETSCHNEIDER, *Corpus reformatorum.*

Feestviering der L∴ *la Bien Aimée*, ter gedachtenis van het driehonderdjarig *Jubilé* van het *Charter* van *Keulen*, en het honderdjarig *Jubilé* der stichting van de L∴ *de la Paix, la Bien Aimée*, in het O∴ van *Amsterdam*, 1835.

Dr. BRETSCHNEIDER, *Allgemeine Kirchenzeitung*, N. 41, 12 *März* 1836.

Dr. WILKE, *in derselben Zeitung*, N. 114 *und* 115, *vom* 21 *und* 23 *Juli* 1836.

Dr. BERKHAUS, *in derselben Zeitung*, N. 183, *vom Jahre* 1836.

Dr. FÖRSTEMANN, *Neue Mittheilungen des Thuringisch Söchischen Vereins., u.s.w.* III. *B.* 2e. *Stück, und Preuss. Staatsz.*, N. 53, *vom Jahre* 1840.

Professor BELLERMAN, N. 157 *der Berliner Nachrichten*, 8 *Juli* 1837.

FETSCHERIN, *Ueber die cölner Urkunde, ein historischer Versuch, Bern* 1838.

Dr. BOBRICK, *Geschichte, Grundidee und Verfassung der Freimaurerei, Zürich* 1838, *S.* 198.

Dr. KLOSS, *In der Altenburger neuen Zeitschrift für Freimaurerei, Jahrgang*, 1839; 2*tes Heft.*

Dr. BOBRICK, *Text, Ubersetzung und Beleuchtung der Cölner Urkunde. Zürich* 1840.

Urtheil gegen die Aechtheit der maurerischen Urkunde zu Cöln abgefasst, vom Br∴ GIESELER *in Göttingen, nebst Votum des Mutterbundes, vom Br∴ Dr.* SIEMERS *in Hamburg, und Gegenbemerkungen vom Br∴ Dr.* BELLERMAN *in Berlin* (geautographieerd stuk in fol., genummerd CXVII, *C Des Hamburger Mutterbundes und Göttingen* N°. VII), zijnde het tegenschrift getiteld: *Bemerkungen des Br∴* Dr. J.J. BELLERMANN, *über die Urtheile der Brüder* GIESELER, *Dr.* SIEMERS. KRAUSE, BOBRICK, FETSCHERIN *und* HELDMANN. *so wie des Dr.* FÖRSTEMANN, *in betreff der Cölner Freimaurer-Urkunde.*

Behalve nog eenige opstellen in de stukken van verschillende *Engbünde*, als van

STRACKERJAN en VAN HALEM,	*Bund Varel*, N. VI.
HEEREN,	*Bund Göttingen*, N. VI.
GUNTHER,	*Bund Dresden*, XXXIV.

en *Bund Hamburgh*, N. XCVIII, XCIX, gelijk ook minder beduidende overzigten in het Fransche Tijdschrift *le Globe, Paris* 1839-1841.

[Chartres]

CHARTRES. (Hertog van) In het jaar 1771, p s werd genoemden Hertog het Grootmeesterschap der Orde van VV MM aangeboden, hetwelk hij ook op raad van den Hertog van *Luxemburg* aannam, en hetwelk op den 24sten Julij deszelfden jaars, door een proces-verbaal, aan al de LL van *Parijs* en der overige Provinciën werd bekend gemaakt, waardoor aan dit G O eene nieuwe constitutie en nieuwe wetten werden gegeven, die echter zeer tegen den zin der Broeders waren. Er werd eene deputatie van vier Broederen Officieren benoemd, om hem nieuwe en andere stukken voor te leggen, doch hij weigerde dezelve te ontvangen. Sedert dien tijd ontstonden er twee partijen onder de Broederen. De Groote Loge was de eenige regelmatige en wettige instelling des rijks. Het Groot-Oosten was dus gevormd door eene oproerige scheuring, beschermd door den Hertog van *Chartres* en door de hovelingen van LODEWIJK XVI; deze vormden het Corps Officieren van Eer, en behielden het evenwigt als scheurmakers, tegen de overige Broeders. Eene reis door den Hertog en de Hertogin van *Chartres*, door de zuidelijke Provinciën des rijks in 1776 gedaan, was van grooten invloed voor het Groot-Oosten. De Loges beijverden zich, om ter hunner eer prachtige feesten te geven, die de vorstelijke personen behaagden.

Na den dood van den toen regerenden Grootm ALEXANDER LOUIS ROETTIERS DE MONTALEAU, had de Hertog van *Chartres* zich in het Groot-Oosten, op den 13den Mei 1793, niet verkiesbaar gesteld voor den titel van Grootmeester en gedeputeerd Grootmeester, en keerde hij tot de Orde als gewoon Broeder terug.

[Chef der twaalf Stammen]

CHEF DER TWAALF STAMMEN. (De verlichte) De 11e. graad van den Raad van Keizers van Oosten en Westen te *Parijs*.

[Chef van den Tabernakel]

CHEF VAN DEN TABERNAKEL. (De) De 23e. graad van het uit *Amerika* naar *Frankrijk* ingevoerde oud-Engelsche systema.

[China]

CHINA. In *China* hebben sedert langen tijd onderscheidene vereenigingen bestaan, welke reeds vroeger zich in geheime genootschappen vervormd hebben, sinds de Keizerlijke regering elke vereeniging van vijf medeleden voor onwettig verklaard en de leden met doodstraf bedreigd heeft. Deze Broederschappen dragen verschillende namen, van welke eenige zijn: 1°. *Het groote opstrevende Genootschap.* 2°. *Het glorierijke en schitterende Genootschap.* 3°. *Het Genootschap der Triade, der Magten des Hemels, der Aarde en der Menschen.* 4°. *De Witrokken.* 5°. *De Roodbaarden.* 6°. *De korte Zwaarden.* 7°. *De witte Waterlelie.* 8°. *Het Zee- en Landgenootschap.* 9°. *Het zich in deszelfs regt verheffende Genootschap, enz.*

Het derde genoemde dezer Genootschappen, welks leden, zoo veel men weet, alle tot eenen stam behooren, is het uitgebreidste in *Canton*, en bijna het eenigste, hetwelk zich over *Malakka* en de eilanden van den *Indischen Archipel* uitbreidt. Hetzelve verdeelt zich somwijlen in twee takken, dien van *Canton* en dien van *Fokien*, tot welke provincie de meeste Chinesche emigranten behooren, ofschoon de meeste van *Canton* komen. Er zijn nog andere *Kongsi*, dat zijn gezelschappen, welker doel is, de ondersteuning van derzelver armere medeleden, doch komen zij grootendeels overeen met het derde der opgenoemden.

Het schijnt, dat het Genootschap van deszelfs oorsprong af aan een politiek doel had, en wij vinden, dat men van de ingewijden verlangde, dat zij in het behandelen van alle wapenen geoefend moesten zijn, en dat ook hun moed beproefd werd. Het getal der Leden nam spoedig toe, en zij bevrijdden toenmaals den Keizer van eenen gevaarlijken opstand. De Keizer overlaadde in den aanvang de Broederschap met eer en gunstbewijzen, doch later verontrustte hem hun toenemend getal en invloed; hij greep hen aan, deed, na eenen hevigen tegenstand, het grootste gedeelte der Leden sneuvelen en verstrooide de

overigen. Het Genootschap bestond in het geheim voort, en de tegenwoordige talrijke Broederschap stamt van hen af. In den jare 1817 was zij in *Canton* zeer algemeen, hoewel de Onderkoning YUEN-TADSCHIN hen met groote gestrengheid vervolgde.

Het is zeer natuurlijk, dat de Chinesche kolonisten van *Malakka, Java, Borneo* en andere deelen van den *Indischen Archipel*, spoedig na hunne landverhuizing bevonden, dat het hen voordeelig was, ter hunner wederzijdsche verdediging en beschutting in een vreemd land, zich onderling te verbinden, te meer, daar buiten twijfel velen van hen reeds in hun vaderland tot zulke verbindingen behoord hadden. Daarvandaan komen die talrijke *Kongsi* of Klubs, waartoe zij, bijna zonder uitzondering, vooral in de volkplantingen in het binnenland en in de bergwerks-distrikten behooren. Hoe het echter daarmede ook gelegen moge wezen, zoo veel is zeker, dat de Broederschap der *Triade* in de laatste jaren groote voortgangen heeft gemaakt. Volgens berekening van een Chineesch medelid van dezelve, bestaat deze in de Engelsche volkplantingen, in de zeeëngte van *Malakka*, uit niet minder dan *zevenduizend* leden. Onder de Hollandsche regering was dezelve bijna geheel onderdrukt geworden, verhief echter haar hoofd onder de Engelsche administratie op nieuws, en trok door moorden en onrustigheden spoedig, na de bezitneming van *Malakka*, derzelver opmerkzaamheid tot zich.

In 1826 veroorzaakte zij eenige onlusten op *Malakka.* De Broederschap bestond toen aldaar uit tienduizend medeleden, deels in de stad *Malakka*, deels in de volkplantingen en tinbergwerken in het binnenland. De leden waren allen uit *Canton* of *Macao*, want zij veroorloofden geene uit *Fokien* geboortigen de intrede, naardien men in die provincie een ander dialect spreekt. Hunne bijeenkomsten werden zoo geheim gehouden, dat de regering jaren lang niet in staat was, een spoor te ontdekken, dat tot gevangenneming der aanvoerders leiden kon, van welke zij er vijf hadden. Hun eerste Chef was toen een man, met name KWANGSAN, die,

om zich moed in te boezemen, eens de gal van eenen vermoorde, met wijn gemengd, dronk. Hij woonde gewoonlijk bij de tinbergwerken van *Lukut*, en kwam somwijlen in het geheim in de stad.

De finantiën van dezen tak der Verbroedering leden zeer veel bij den aanval, welke de Maleijers op de Chinezen in de tinbergwerken van *Sungie-Ujong*, in het jaar 1828, ondernamen, waarbij die Broederschap derzelver geheele schat en vele menschen verloor. Ten gevolge van dit ongeluk konden de Broeders het groote huis in *Malakka*, in hetwelk zij derzelver bijeenkomsten plagten te hebben, niet in bezit houden. In September 1834 wreekten zij zich op de Maleijers, dewijl zij in eenen regenachtigen nacht de inwoners van *Lukut* overvielen, derzelver huizen in brand staken, en mannen, vrouwen en kinderen plunderden en vermoordden; TWANGKA-BUSU, de eigenaar der bergwerken, in welke de Chinezen arbeidden, en die een nabestaande was van den tegenwoordigen Koning van *Sangalore*, viel bij deze gelegenheid. Zijne geheele bezitting, welke over de twintigduizend piasters in goudstof en geld bedroeg, zoo als ook eene massa van edelgesteenten, goud en zilverwerk, werd door de Chinezen naar *Malakka* vervoerd, alwaar zij door de Engelsche regtbanken niet konden gestraft worden, dewijl de misdaad aan gene zijde der Engelsche grenzen gepleegd was.

Men zegt, dat een groot gedeelte dezer rijkdommen in de gemeenschappelijke kas der Broederschap gestort werd, en een gedeelte daarvan diende tot den aankoop van twee groote huizen voor hunne bijeenkomsten.

Ten dage, waarop het berigt van het gevolg van dezen rooversstreek in *Malakka* aankwam, kon men aan de illuminatie der huizen van een groot gedeelte der Broederschap zien, dat hetzelve algemeene vreugde verwekt had.

Op *Java*, en op vele andere Hollandsche volkplantingen, hebben zij van tijd tot tijd gevaarlijke zamenzweringen tegen de regering gemaakt. In de Engelsche kolonie *Penang* hebben de Broederschappen zich ten jare 1799 vereenigd en de regering

wederstand geboden, en zijn alleenlijk door de krachtigste maatregelen tot onderwerping gebragt geworden. Bij het onderzoek kwam het aan den dag, dat zij zich door de plegtigste eeden verbonden hadden, om de Britsche heerschappij af te werpen, een onafhankelijk gouvernement op te rigten en elkander getrouwelijk bij te staan. Naar de getuigenis van den Majoor LOU behoorden de Chinezen, op eene genoemde suikerplantaadje, bijna allen tot eene klub of *Kongsi*, en waren tot het jaar 1829 zeer onrustig, zoodat zij bij vele gelegenheden, op een sein door het blazen op eenen buffelhoren, zich tegen de burgerlijke overheid verzetteden.

Tegenwoordig zijn zij, bij vergelijking, rustig. Wanneer echter te *Penang* een Chinees, uit hoofde eener misdaad, hoe groot dezelve ook zijn mogt, gevat wordt, wendt het geheele gezelschap, waartoe hij behoort, alles aan, om hem vrij te maken. Zij betalen eenen Advokaat door inschrijvingen, koopen de getuigen om, ten einde die te verwijderen, of om hen tot valsche getuigenissen te bewegen, bedreigen de meer vreesachtigen met eene vreesselijke wraak, helpen den aangeklaagde, om hem uit de gevangenis te redden, enz.

Wanneer de eene *Kongsi* aan eene andere, door de aanklagt eens medelids, tegenover gesteld is, zoo gaan deze onwettige bedrijven alle maat te boven.

Deze combinatiën hebben dikwijls de uitoefening der justitie verhinderd, en men beschuldigt dezelve van vele rooverijen en moorden, bijzonder in *Singapoer*, alwaar eene menigte van hen zich in het gebergte en in de bosschen van het binnenland ter woon nedergezet heeft. Deze lieden bestaan hoofdzakelijk uit emigranten van *Canton*, welker klub gewoonlijk met die der emigranten van *Fokien*, welke kortelings opgerigt is, in twist leeft. In *Siam* waren zij, eenigen tijd geleden, magtig genoeg, om de afpersingen der regering te wederstaan, doch naar de getuigenis van GUZLAFF, zijn zij, sinds eenige jaren, gedeeltelijk aldaar uitgeroeid geworden.

De Chinezen in *China* zelve, voeden eenen grooten afschuw voor deze Broederschappen, gelijk het volgende document zegt,

hetwelk in de *Chinese Repository* verschenen, en uit het Chineesch vertaald is: 'De emigranten, welke uit den *Archipel* terugkomen, geven eene treurige beschrijving van den toestand der Chinesche kolonisten aldaar. In al de koloniën zijn geheime gezelschappen ontstaan, die alle takken van het gezelschap der *Triade* zijn. Zij hebben geheime teekenen en onverstaanbare spreekwijzen, die bewijzen, dat zij tot dit gehate gezelschap behooren. Kortelings hebben zich deze verbondenen zeer vermeerderd, en bestaan uit talrijke medeleden, die tegelijk magtig en hartstogtelijk zijn. Zij noemen zich *het Land- en Zeegezelschap.* en *het zich in geregtigheid verheffende gezelschap.* Deze beide verbroederingen zijn over den ganschen *Archipel* verbreid, en al de medeleden gehoorzamen blindelings hunne Chefs, die den titel van *groote Broeder* voeren. De verbinding vertakt zich in elke kolonie in *vier, acht* of *twaalf takken*, en uit elke derzelve ontspruiten weder talrijke zijtakken; elke van deze heeft zijn Chef, welke de *oudere Broeder* genoemd wordt.'

Zoodra een emigrant uit *China* aankomt, zendt de Broederschap gemagtigden aan denzelven, om hem over te halen, aan die vereeniging deel te nemen, en wanneer hij het weigert, wordt hij dadelijk vervolgd. Voor het overige zijn de beide genoemde gezelschappen dikwijls onder elkander in twist, en wie slechts tot één en niet tot beiden behoort, is evenzeer aan vervolging blootgesteld.

Chinezen, welke uit *Bengalen* komen, na zich aldaar een vermogen verworven te hebben, worden door deze bandieten in het gebergte tot lustpartijen uitgenoodigd, en, wanneer men hen aan eene eenzame plaats gelokt heeft, vermoord en uitgeplunderd. De eene helft van den buit behoort aan het gezelschap, de andere aan de moordenaars. De plaatselijke overheden hebben somwijlen berigten daarvan bekomen en de moordenaars vastgezet, doch de gebruiken in de Europesche koloniën zijn gebrekkig, dewijl er getuigen noodig zijn eer men er eene veroordeeling uitspreekt, en geen dwangmiddel aangewend mag worden, zoodat de regter, wanneer hij een of twéé ge-

tuigen op de ééne en honderd op de andere zijde vindt, den beschuldigde vrijspreken moet. Wanneer derhalve de landgenooten des vreemdelings de moordenaars ook aanklagen, zoo staan honderden en welligt duizenden van getuigen tegen eenen man op, en de geheele Broederschap stelt zich tot borg voor den aangeklaagde.

De overheden zijn op deze wijze dikwijls verblind geworden, en de getuigen van den vermoorde moeten de kolonie spoedig verlaten, om de wraak der verbondenen te ontgaan.

Men heeft van eenen der ingewijden in *Malakka* het volgende berigt bekomen over de ceremoniën der aanneming eens Broeders en over de eedaflegging.

De statuten der *Triade* zijn in een boek aangeteekend, dat de Chef van het Genootschap, die den titel *Tai-ko* (de oudere Broeder) voert, onder zich behoudt. Hij heeft twee ondergeschikten, welke *de tweede* en *de derde broeder* heeten, en die hem in de waarneming der Ordesaangelegenheden bijstaan, en den Kandidaat ter opneming tot hem brengen. De *Tai-ko* leidt dan den nieuweling des nachts voor het beeld van den schutsgeest der verbroedering, dat in de vergaderzaal staat; het boek der statuten wordt geopend en voor het afgodsbeeld gelegd, aan welks regter- en linkerzijde vier mannen met blanke zwaarden staan, welke zij in eenen boog boven den nieuweling houden. Het boek ligt naast eenen beker, welke eene vermenging van brandewijn, enz. bevat, op eene tafel; het wordt dan den nieuweling, die onder de zwaarden staat, gebragt. De *Tai-ko* zit, met eenen dolk gewapend, op eene soort van troon, en vraagt den Kandidaat, wat hij begeert. Deze antwoordt, dat hij onder de medeleden van het genootschap wenscht aangenomen te worden. De *Tai-ko* vraagt: ‘Hoe kunt gij daarin treden, daar gij u aan zoo vele beproevingen onderwerpen moet?’ De Kandidaat antwoordt: ‘Dat hij een vreemdeling is, zonder ouders, broeders of zusters, en derhalve verzoekt, dat de *Tai-ko* voortaan derzelver plaats vervulle.’ De *Tai-ko* vraagt dan driemaal, of dit gezegde waar is, en roept, na driemaal herhaald antwoord, met pleg-

tige stemme uit: ‘Wanneer gij in waarheid aan onze Broederschap wilt deel nemen, zoo is het noodig, vooreerst drie plegtige eeden aan het genootschap te doen.’

Men roert nu trommen en legt geel papier op het vuur neder, waarna de twee jongere Broeders hem opheffen. De *Tai-ko* klimt van den troon, reikt hem den beker en den dolk, en verklaart hem, dat hij zijn bloed met den inhoud des bekers moet vermengen, en legt hem de volgende geloften voor:

1. Gij zult de statuten nakomen.
2. Gij zult u niet op uwe sterkte verlaten en eenen zwakken Broeder mishandelen.
3. Gij zult, wanneer de Broeders, welke door de melk uwer moeder gevoed zijn, met de Broeders van het gezelschap twisten, de laatsten bijstaan.
4. Gij zult, wanneer een Broeder in uw huis komt, en gij rijstwater hebt, hem dat geven; wanneer gij rijst hebt, hem rijst geven; gij zult hem naar vermogen onthalen.
5. Gij zult, wanneer gij in het huis eens Broeders komt, en hij u alleen rijstwater kan aanbieden, daarvan genieten; wanneer hij rijst heeft, daarvan eten, en wanneer gij u over zijn slecht onthaal beklaagt, moogt gij onthoofd worden.
6. Gij zult, wanneer een Broeder in nood is, hem helpen; wanneer hem een ongeluk overkomt, hem ondersteunen.
7. Gij zult, wanneer een Broeder speelt, niet aan dezelfde plaats spelen.
8. Gij zult niet over de aangelegenheden der Broederschap spreken, of de geheimen derzelve verraden.
9. *De plaats van den negenden eed is in het exemplaar van het Aziatische Gezelschap (waaruit deze eeden zijn overgezet) in blanco gelaten.*
10. Wanneer uwe oude moeder eenen gordel nalaat, zoo zult gij denzelven niet uit hebzucht verkoopen.
11. Gij zult, wanneer een Broeder arm is, hem helpen.
12. Gij zult een kind uws Broeders bij u opnemen.
13. Gij zult u niet tegen uws Broeders vrouw vergrijpen.
14. Gij zult eenen Broeder, die op reis zaken te verrigten heeft, daarin bijstaan.
15. Gij zult, wanneer een Broeder ziek is, en u om hulp verzoekt, ze hem bewijzen.
16. Gij zult, wanneer een Broeder gestorven is, en gij verzocht wordt, ter begrafenis gaan.
17. Gij zult, wanneer een Broeder zich aan den drank heeft overgegeven, en aan het hoofd des gezelschaps niet gehoorzaamt, hem den rand des oors afsnijden.
18. Gij zult, wanneer een Broeder met opium handel drijft, en het Opperhoofd zulks gewaar wordt, hem de beide ooren afsnijden.

19. Gij zult, wanneer een Broeder aan het woord eens anderen twijfelt, hem 108 stokslagen geven.
20. Gij zult, wanneer een Broeder in den nood tot u komt, met hem eten en drinken.
21. Gij zult, wanneer een Broeder in een vreemd land sterft, en niet genoeg tot zijne begrafenis nalaat, daartoe bijdragen.
22. Gij zult, wanneer een Broeder zijne moeder niet behoorlijk behandelt, hem 36 slagen met een bamboesriet geven.
23. Gij zult hem, die met eens Broeders vrouw overspel bedrijft, met een zwaard doorstooten.
24. Gij zult, wanneer Broeders niet in eendragt leven, maar met elkander twisten, deze 96 stokslagen geven.
25. Gij zult, wanneer een Broeder slecht handelt, en aan eens anders woord geen geloof slaat, hem 108 slagen met het roode hout geven.
26. Gij zult, wanneer een Broeder geld naar *China* afzenden wil, en daartoe van u leenen wil, hem leenen.
27. Gij zult, wanneer een Broeder zich op reis slecht gedraagt, en aan de statuten niet gehoorzaam is, hem 32 slagen met het roode hout geven.
28. Gij zult, wanneer een Broeder, in weerwil van alle onderrigtingen en vermaningen, ongehoorzaam is, hem 96 stokslagen geven.
29. Gij zult, wanneer gij tijd hebt, de bruiloft eens Broeders bijwonen.
30. Gij zult, wanneer een Broeder eenen brief aan zijne familie door u doet bezorgen, denzelven bestellen.
31. Gij zult, wanneer een Broeder hongerig is, hem spijzigen, en wanneer gij iets te eten hebt, het met hem deelen.
32. Gij zult, wanneer gij overnacht in eene herberg, welke een Broeder houdt, hem twee koperen geldstukken betalen.
33. Wanneer gij een schip hebt, en een Broeder naar een ander land gaat, zoo zult gij hem eene plaats daarop als passagier geven.
34. Wanneer een Broeder het gebruik zijner handen en voeten verliest, zoo zult gij uwe beurs trekken en hem aan brood helpen.
35. Gij zult, wanneer een Broeder sterft, en geen geld genoeg ter oprigting van eenen grafsteen nalaat, daartoe bijdragen.
36. Wie deze 36 eeden der Broederschap openbaar maakt, zal 216 slagen met het roode hout bekomen.

Hierop volgen 36 geboden, welke over het algemeen dezelfde aanbevelingen behelzen als de eeden, en die wij voorbij gaan.

Wanneer de eeden en de geboden den Kandidaat zijn voorgelezen, dan zegt hij: ‘Mogen mijne dagen verkort worden, wanneer ik de regels, welke in dit boek bevat zijn, schende!’ Hierna snijdt hij met den dolk in den vinger, en laat drie bloeddroppels in den kelk vallen; de drie chefs doen hetzelfde, vermengen den brandewijn met het bloed, en allen

drinken staande, een gedeelte van den inhoud des kelks, waarmede de ceremonie geëindigd is.

De Broeders hebben vele geheime teekens, aan welke zij elkander herkennen, en waaronder de volgende eenige der hoofdzakelijkste zijn.

Wanneer zij in een huis treden, alwaar zij herkend willen worden, vatten zij hunnen haarbos met de regterhand, en draaijen dezelve van de linker- naar de regterzijde; zij hebben eene bijzondere manier, om hun regenscherm op te zetten, hunne kleederen aan te trekken, of eene schaal met rijst of arak, die zij drinken willen, aan te vatten, hetwelk zij altijd met drie vingers doen. De heer des huizes beantwoordt deze teekens door de vraag, of zij van het Oosten komen, en wanneer zij dit toestemmen, neemt hij hen broederlijk aan.

Wanneer vreemdelingen elkander op de straat ontmoeten, en de eene wenscht te weten, of de andere een Broeder zij, zoo vraagt hij hem: *van waar hij komt*? Is de andere ingewijd, zoo antwoordt hij: *Ko-kay*, dat beteekent: *van des Broeders familie*, en vraagt dan op zijne beurt: *hoe zwaar zijn last is*, waarop hij tot antwoordt bekomt: *twee ponden dertien oncen* (hetwelk zich, volgens eenigen, op het gewigt van een zwaard betrekt, hetwelk een vroegere Keizer eens aan het gezelschap zou geschonken hebben; volgens anderen op het gewigt van een vat met asch, hetwelk oorspronkelijk voor hunne afgoden stond). Een Broeder kan zich ook doen herkennen door de wijze, waarop hij zijn arm uit de eerste mouw trekt, en denzelven in de borstopening van zijn vest steekt, onderwijl hij de eerste mouw onder den linker arm neemt, of daardoor, dat hij zegt, dat hij zijn gebed op den 5den, 15den of 25sten van elke maand verrigt.

Onder welke omstandigheden en in welk een land ook een Broeder aan deze teekenen herkend mag worden, zoo is hij terstond tot gastvriendschap, en alle hulp, welke hij benoodigd is, geregtigd.

Wanneer hij van eenen anderen geld wenscht te leenen, zoo neemt hij, zoodra hij het huis betreedt, het thee- of arakkopje,

hetwelk bijna in elk Chineesch huis altijd gereed staat, vult hetzelve, en zet het, zonder daarvan te drinken, op eenen hoek der tafel. Wil de huisbezitter hem geld leenen, zoo moet hij het kopje nemen en uitdrinken, zoo niet, zoo zet hij hetzelve, zonder er uit te drinken, op het midden der tafel.

Behalve de drie bovengenoemde Chefs, heeft de Broederschap eenen schatmeester, die echter niets anders te doen heeft, dan de kas onder hunne leiding te besturen, en welken geen' invloed en geene stem in de leiding van de aangelegenheden der Orde toegestaan wordt.

De Chefs bewaren het boek der statuten en de papieren van het gezelschap, beslissen alle oneenigheden, besturen de gemeenschappelijke gelden, verkiezen nieuwe medeleden, onderrigten hen in hunne pligten en beëedigen dezelve; zij zitten voor bij de vergaderingen en ceremoniën, en kunnen de straffen, welke in de statuten vervat zijn, aan de medeleden opleggen. In hunne boeken worden de namen der ingewijden, de ingekomene gelden en de dagteekening derzelve zeer naauwkeurig opgeteekend. De verschillende takken van het genootschap van *Malakka, Lukut, Sungier ajong*, staan onder hoofdlieden, die bestendig met de contrôleplaats in *Malakka* in verbinding staan. De Orde bezit in *Malakka* drie huizen, van welke het eene derzelver verzamelingzaal, hunne goden en den schat bevat. Deze laatste wordt onderhouden door een intrêegeld van twee piasters van elk medelid, en dient tot reparatie der huizen, tot betaling van de kosten der feesten en tot de verdere hiervoren opgegevene doeleinden. Zij houden in de negende maand van het Chinesche jaar een groot feest, ter viering van den geboortedag hunnes schutshelds, waartoe ieder medelid eene som naar believen, doch niet minder dan eene Javaansche ropij, bijdraagt.

Anders zijn er geene openbare bijeenkomsten, dan bij de aanneming van een nieuw medelid, dat altijd bij nacht geschiedt. Elk medelid bekomt een exemplaar der statuten en den afdruk eens zegels, dat op een stuk rood doek of zijde afgedrukt is, en hetwelk zij, gelijk een diploma, bij zekere gelegenheden moeten vertoonen.

Het verzamelingshuis in *Malakka* is een groot gebouw, welks onderste verdieping geene vensters heeft, en onbewoond is. Een trap op gegaan zijnde, komt men op eene groote zaal, die ook geene vensters heeft, maar zich aan de eene zijde aan eene straat opent, van welke zij haar licht ontvangt. De muren zijn met lange strepen van veelkleurig papier versierd, en met Chinesche opschriften bedekt. Op de zijde, tegenover het terras, hangen drie beelden, voor welke offeranden gebragt worden; voor dezelve staat, in eene glazenkast, eene brandende lamp, welke men nooit laat uitgaan. Voor de beelden staan verscheidene vazen, met wierook en asch versierd; aan de zoldering hangen lampen en eene fraaije glazen kroonluchter, en aan de wanden veelvuldige instrumenten, als: monsterachtige regenschermen, houten speren, zwaarden, slangen, enz. welke tot de nachtelijke ceremoniën dienen.

[Choiseul]

CHOISEUL. (Hertog van) De Supr□ Cons□ 33e. graad van het oud en aangenomen Schotsch systema in *Frankrijk*, vierde op den 5den Julij 1827 te *Parijs* het feest der Orde met grooten luister, onder het voorzitterschap van genoemden Hertog, die Groot-Kommandeur was.

[Chorim]

CHORIM. (De edelen) Een Hebr. woord van beteekenis in de hooge graden. (Sch. R. 8e. gr.)

[Christiaan VIII]

CHRISTIAAN VIII. Zie DENEMARKEN.

[Christophorus]

CHRISTOPHORUS. De naam van den Priester der vierde klasse in de oude Egyptische geheimen.

[Christus-orde]

CHRISTUS-ORDE. In 1806 poogde een Portugees, NUNEZ genoemd, te *Parijs* een Genootschap in te voeren, dat hij verzekerde de Orde van CHRISTUS te zijn, welke in 1314 in *Portugal* uit de overblijfsels van de Orde des Tempels was gevormd, en

die hij, naar zijn voorgeven, last had, ook in *Frankrijk* te vestigen. Zijn stelsel was in verscheidene inwijdingsgraden verdeeld, welker vormen van de hoogere graden der Tempel-Maçonnerie waren ontleend. Men ontdekte aldra, dat deze vreemdeling slechts een intrigant was, en dat hij van zijne zoogenaamde Orde eene zuivere handelsspeculatie had gemaakt. Door sommigen van zijne menigvuldige bedrogenen bij de

policie aangegeven zijnde, kreeg hij bevel, *Frankrijk* te verlaten. Van genoemd stelsel, bevinden zich te *Rennes, Perpignan* en *Orleans* nog eenige Kapittels.

[Civi]

CIVI is een woord in de hoogere graden.

[Clarence]

CLARENCE, (De Hertog van) sedert Koning van *Engeland*, onder den naam van WILLEM IV, werd den 20sten Januarij 1828 met groote pracht plegtig geinstalleerd als Grootmeester der Loge N°. 493, te *Londen*, in de plaats van zijnen Broeder, den Hertog van *York*, die overleden was. Meer dan 300 Engelsche Vrijmetselaren, bijna allen van hoogen rang, waren bij deze plegtigheid tegenwoordig en zetteden het feest luister bij.

[Clavis Muratorum]

CLAVIS MURATORUM. Deze naar de vier zoogenaamde hoofdstoffen, (*aarde, lucht, water* en *vuur*) genoemde graden, maken de 54-57ste graden van het *Mitzraïmitisch* systema uit.

[Clemens XII]

CLEMENS XII. De Grootmeester der Orde van *Maltha* deed in 1740 de Bul (zie dat Art.) van CLEMENS XII afkondigen, en verbood de Maçonnieke bijeenkomsten. Een groot getal inwoners en vele Ridders, die Vrijmetselaars waren, namen toen het besluit, het eiland te verlaten. Niettemin gingen de vergaderingen der Loges voort. De Inquisitie trad tusschen beide, maar de Grootmeester matigde de strengheid van de door haar uitgesproken vonnissen, en vergenoegde zich, met zes Ridders, die op heeter daad als Vrijmetselaars betrapt waren, tot levenslange ballingschap te veroordeelen. In de andere oorden van *Italië* hielden de Monniken dolzinnige predikatiën tegen de Orde, en hadden er talrijke gevangennemingen plaats.

Dan, al die geweldenarijen belemmerden den voortgang der Vrijmetselarij in geenen deele, daar zij zich over de gansche oppervlakte der aarde voortplantte, met eene snelheid, welke niets scheen te kunnen stuiten. In het jaar 1751 werd zij openlijk in *Toskanen*, te *Napels* en in vele andere deelen van het Italiaansche Schiereiland uitgeoefend. Te *Rome* zelfs waren Loges, en zij droegen weinig zorg, om zich verborgen te houden.

Deze gesteldheid van zaken was een steen des aanstoots voor de meeste leden der geestelijkheid, en daar BENEDICTUS XIV,

die toen op den Pauselijken Stoel zat, weinig gewigt aan het bestaan der Vrijmetselarij scheen te hechten, werd zijne onverschilligheid luide gelaakt; men beschuldigde hem zelfs, zich als Vrijmetselaar te hebben doen aannemen. Om al die schreeuwers het zwijgen op te leggen, meende hij een zonneklaar bewijs van zijne regtzinnigheid te moeten geven, en hij vernieuwde alzoo, bij eene Bul (zie dat Art.) van den 15den der Kalenden van Junij, den banbliksem, door CLEMENS XII tegen de Maçonnieke Broederschap uitgeschoten.

Bij den val van NAPOLEON begon voor de Metselarij een nieuw tijdperk van vervolgingen van allerlei aard. De verbondene Souvereinen vernieuwden hunne verbodsbevelen, en Paus PIUS VII hernieuwde den banvloek, door zijne voorgangers CLEMENS XII en BENEDICTUS XIV uitgesproken.

[Clermont]

CLERMONT. Na het overlijden van den Hertog van *Antin* vereenigden de Meesters van *Parijs* zich, den 11den December 1743, in eene algemeene vergadering; zij verkozen tot Grootmeester den Graaf van *Clermont.* De Prins van *Conti* en de Maarschalk van *Saxen* hadden in deze verkiezing ook vele stemmen. De Vrijmetselarij was, gedurende de eerste jaren van het Grootmeesterschap des Graven van *Clermont*, in eenen gunstigen staat. Maar de Vorst nam er zelf geen zeer levendig deel aan. De eerste daad zijner zorgeloosheid bestond in het verwijderen van al de BB uit de Groote Loge, die zich beijverd hadden, om onder zijn bestuur deze waardigheden te bekleeden. Geen der Officieren namelijk der partij *Lacorne*, werd, bij de driejarige, door de reglementen voorgeschrevene verkiezingen, en welke den 22sten Junij 1765 plaats hadden, herkozen. Op het hoogst gebelgd over dezen uitslag, dien zij als onwettig en vooraf bestoken aanzagen, kwamen zij tegen de verkiezingen op, scheidden zich van de Groote Loge, en gaven tegen dit ligchaam eene beleedigende en onteerende memorie in het licht. De wederpartij nam deze omstandigheid te baat, om aan de uitdrijving der dissidenten den schijn van wettigheid te geven. Bij een besluit van den 13den Mei 1766, verklaarde zij dezen voor vervallen van hunne Maçonnieke regten, en gaf

hiervan kennis aan al de Loges van *Parijs* en in de provinciën. De uitgeslotene Broeders antwoordden door nieuwe schotschriften op het dekreet der Groote Loge; en op den 4den Februarij 1767, toen dit ligchaam tot viering van het Ordefeest was bijeengekomen, kwamen ook zij in groot getal ter vergadering, beleedigden de aanwezigen, en gingen zelfs jegens hen tot grove geweldadigheden over. Des anderendaags deed de Luitenant van Policie, na kennis van het voorgevallene gekregen te hebben, de bijeenkomsten der Groote Loge verbieden.

De gedwongene werkeloosheid van dit ligchaam werkte de plannen der uitgesloten Broeders in de hand. Zij hielden geheime vergaderingen in een lokaal der voorstad *St. Antoine*, en schreven aan al de Loges van *Frankrijk*, dat de Groote Loge, door de bevelen der regering genoodzaakt zijnde, hare bijeenkomsten te schorsen, aan drie Broeders uit hun midden, PENY, DURET en LEVEILLÉ, de magt had toevertrouwd, om, tot op beter tijden, met de werkplaatsen van haar gebied te corresponderen. Onder den aangematigden titel van Groote Loge van *Frankrijk*, reikten zij constitutiën uit aan Loges te *Parijs* en daar buiten, zonden circulaires, en hieven schattingen. Eenige dier Loges echter, welke hunne mededeelingen ontvangen hadden, begonnen twijfel te koesteren aangaande de deugdelijkheid der ambtsbetrekkingen, die de onderteekenaars zich toekenden, aangezien zij onder die namen ook dezulken vonden van Broeders, welker uitsluiting hen was berigt, en van wier wederopneming hen niets bekend was. Zij schreven daarover aan B□ CHAILLON DE JONVILLE, om van hem te vernemen, wat geloof zij daaraan schenken mogten. In antwoord op dit schrijven zond Broeder CHAILLON DE JONVILLE, den 8sten October 1769, eene circulaire aan al de Loges, waarbij hij de aanmatiging der uitgestotene Broeders logenstrafte, en andermaal de lijst hunner namen opgaf. Dus gewapend tegen het voorgeven der valsche Groote Loge, staakten de werkplaatsen der Provinciën alle correspondentie met haar, en de nieuwe Maçonnieke vereenigingen, welke van dezen tijd af aan zich wilden constitueren, wendden zich regtstreeks aan den Broeder CHAIL-

LON DE JONVILLE. Deze nederlaag ontmoedigde de uitgeslotene Broeders niet; zij zetteden hunne bijeenkomsten voort. Dit baarde onrust bij de leden der Groote Loge; zij verzochten den Luitenant van Policie om volmagt, ter hervatting hunner werkzaamheden, en ondanks het weigerend antwoord dat zij kregen, riepen zij, tegen den 28sten Februarij 1770, eene vergadering bijeen; doch alleen een klein getal leden kwam op, daar de meerderheid weigerde, die bij te wonen, en werd er alzoo geenerlei beraadslaging gehouden. Terwijl dit alles voorviel, stierf de Graaf van *Clermont*, in Junij 1771, en deze gebeurtenis kwam de oogmerken der uitgeslotene Broeders juist te stade. Zij bezorgden zich toegang bij den Hertog van *Luxemburg*, en verzochten zijne tusschenkomst, om den Hertog van *Chartres*, later Hertog van *Orleans*, te bewegen, tot het aannemen van het Grootmeesterschap over de Fransche Metselarij, dat zij hem wilden opdragen. Hun verzoek vond gehoor; de Prins deed hen zijne geschrevene aanneming geworden, en koos tot zijnen plaatsvervanger den Hertog van *Luxemburg.* Dit had plaats den 13den Junij. Opgeblazen door zulk eenen voorspoed, beschreven de uitgesloten Broeders tegen den 24sten eene algemeene vergadering, tot welke zij niet slechts de Leden hunner partij, maar ook die der Groote Loge van *Frankrijk* opriepen. Zij gaven daarbij kennis van het aannemen der waardigheid van Grootmeester door den Hertog van *Chartres*, en boden der Groote Loge aan, dat zij haar het verkregen voordeel wilde overlaten, mits zij het dekreet hunner uitsluiting herriep, en al de handelingen, in hunne afwezigheid en buiten hun medewerken voorgevallen, aan eene herziening onderwierp. Deze voorwaarden werden aangenomen.

[Clermontsche Kapittel]

CLERMONTSCHE KAPITTEL. In het jaar 1754 stichtte de Ridder DE BONNEVILLE te *Parijs* een Kapittel der hoogere graden, onder den titel van *Kapittel van Clermont*, en installeerde het in een groot lokaal, dat hij daartoe opzettelijk had laten bouwen in de voorstad van *Parijs*, genaamd *Nouvelle France.* De graden van dit stelsel, die in de laatste tijden vrij menigvuldig werden, bestonden aanvankelijk slechts uit drie:

de Ridder van den Adelaar of uitverkoren Meester, de doorluchtige Ridder of Tempelier, en de verheven doorluchtige Ridder. Vier jaren later, in 1758, werd er uit de overblijfsels van het Kapittel van *Clermont* een nieuw ligchaam gevormd, dat zich noemde *Raad der Keizers van Oosten en Westen*, waarvan het trapsgewijze onderrigt bestond uit 25 graden. (Zie Rituaal van HEREDOM of van Volmaking.)

[Comité]

COMITÉ. (Een) Een tot een zeker oogmerk door eene Loge gekozene kommissie van een aantal Broeders, die bij hunne werkzaamheden de hen voorgeschrevene grenzen niet mogen overschrijden.

[Commandeur]

COMMANDEUR. (De Ridder) De 9de en hoogste graad van de sectie der uitverkoren Coëns.

[Commandeur van den Tempel]

COMMANDEUR VAN DEN TEMPEL (De Souverein) is de 27ste graad van het uit *Amerika* naar *Frankrijk* ingevoerde, zoogenaamde oud-Engelsche systema.

[Commissie]

COMMISSIE (Eene) is een zeker door eene Loge gekozen aantal Broederen, om in haren naam te handelen.

[Commissie]

COMMISSIE (Eene administrative) is zamengesteld uit de zeven eerste Officieren eener Loge, en houdt zich met alles bezig, wat der Loge belangrijk en voordeelig kan zijn.

[Compagnonage]

COMPAGNONAGE. Zie GEZELLEN VEREENIGINGEN.

[Concordaat]

CONCORDAAT. In het jaar 1767 sloten de beide Groote Loges van *Frankrijk* en *Engeland* een Concordaat met elkander, waarbij elke Groote Loge zich onderwierp, geene Maçonnieke Constitutiën in elkanders rijk te verleenen, en in 1770 sloten de Groote Loges van *Holland* en *Engeland* een dergelijk verdrag met elkander. Eene dergelijke overeenkomst vond plaats in 1821, in *Frankrijk*, over de vereeniging van het Schotsch systema in *Frankrijk* en *Amerika*, en over den algemeenen staat van den Schotschen Ritus in *Frankrijk*, alsmede tusschen de beide Groote Loges der Vrijmetselaren van *Engeland*, op den 17den December 1813, onder het bestuur der beide Grootmeesters, den Hertog VAN SUSSEX en VAN KENT.

[Conferentie-Loges]

CONFERENTIE-LOGES zijn die vereenigingen, waarin de Officieren en de daartoe bevoegde medeleden over de administratie hunner Loge beraadslagen als wanneer geene bezoekende Broe-

ders toegelaten worden. In de systema's waarin het bestuur der blaauwe of *Johannes*-Loges een voorregt der hoogere graden is, zijn de medeleden der mindere graden van de leiding en administratie hunner eigene aangelegenheden geheel verstoken.

[Consistorie]

CONSISTORIE. (Het Opper-) De 72e. graad van het systema van *Mitzraïm.*

[Constantijn]

CONSTANTIJN *de Groote* stelde alle middelen in het werk, om de verwijtingen van zijn geweten tot bedaren te brengen en begeerde de inwijding van ELEUSIS, maar konde dezelve niet verkrijgen. Bevlekt met het bloed van zijne echtgenoot, bood hij zich bij de Heidensche Priesters aan, om zich van zijne misdaden te ontlasten, doch deze antwoordden hem, dat zij geene vergeving hadden voor zoo vele misdaden, en dat geene godsdienst eene hulp bood, die magtig genoeg was om den regtvaardigen toorn van de Goden te ontwapenen, dien hij verdiend had. Een zijner vleijers, die getuige was van zijne ontroering, leerde hem, dat de Christenen magtiger reinigingen hadden, dan de Heidensche godsdienst, en dat zijne kwaal niet zonder geneesmiddel was. CONSTANTIJN, bewogen door deze hoop, verklaarde zich tot beschermer der Christenen, liet zich doopen door EUSEBIUS, Bisschop van *Nicomedië*, en voerde daarna altijd den titel van Groot-Hoogepriester der Romeinen.

[Constitutie]

CONSTITUTIE (Eene) is de acte door eene Groote Loge, of een Groot-Oosten verleend, welke het wettig bestaan van een Kapittel, of van eene Loge bevestigt. Tot de oprigting van de Groote Loge der nieuwe Vrijmetselaren van *Engeland*, was een aantal Broederen toereikend, om voor zich zelven eene Loge op te rigten, doch na dien tijd beschouwde men geene Loge voor wettig, bijaldien dezelve geene Constitutie bezat. De Constitutiebrieven der Loges van het Nederlandsch Groot-Oosten worden veelal jaarlijks op het St. Jansfeest voorgelezen.

[Constitutie]

CONSTITUTIE. (Yorksche) De oorkonde der Yorksche Constitutie bestaat uit drie deelen. Het eerste gelijkt *naar het begin van een gebed*; het 2e. is *eene korte geschiedenis der Bouwkunde van de oudste mythische tijden tot* ATHELSTAN, *Koning van Engeland*, het 3e. zijn de eigendommelijke bijvoegsels, als: *de*

Grondwetten van het Bouwgezelschap, door deszelfs Grootmeester, Prins EDWIN, in eene algemeene vergadering, ten jare 926 bijeengeroepen, en bij welke zich de Gedeputeerden van al de toenmaals bestaande Engelsche Loges voegden, voorgesteld.

Voorgestelde wetten aan de Broederen Metselaren door Prins **Edwin.**

1. De eerste pligt is, dat hij God opregt vereere en de wetten der Noachiten opvolge, dewijl het goddelijke wetten zijn, die de geheele wereld moet nakomen. Van daar zal hij ook alle dwaalleeringen vermijden, ten einde zich niet bij God te bezondigen.

2. Uwen Koning zult gij getrouw zijn, zonder verraad, en de overheid, waar gij u ook bevinden zult, gehoorzamen zonder valschheid. Hoogverraad zij verre van u, en ontdekt gij zulks, dan zult gij den Koning waarschuwen.

3. Jegens alle menschen zult gij dienstvaardig zijn, en zoo veel gij kunt trouwe vriendschap met hen aanknoopen, en er u niet om bekreunen, wanneer zij eene andere Godsdienst of meening toegedaan zijn.

4. Bijzonder zult gij getrouw jegens elkander zijn, elkander eerlijk onderwijzen en in de kunst bijstaan, elkander niet belasteren, maar onder elkander doen, zoo als gij wilt, dat anderen u doen zullen. Ingeval een broeder zich jegens iemand, of jegens eenen broeder mogt vergeten, zoo moeten allen hem bijstaan, ten einde hij zijn misslag weder trachte goed te maken, opdat hij verbeterd worde.

5. Getrouw hebt gij u ook in de beraadslagingen en bij den arbeid der medeleden in elke Loge te houden, en voor een ieder die geen broeder is moet gij de kenteekenen geheim houden.

6. Ieder zal zich van de ontrouwen onthouden, dewijl de Broederschap niet zonder trouw en eerlijkheid bestaan kan, en een goede naam een groot goed is. Ook zult gij steeds op het nut zien van den Heer of meester, wien gij dient, en hem hetzelve helpen bevorderen, en altijd zijnen arbeid eerlijk ten einde brengen.

7. Eerlijk zult gij ook altijd betalen waar gij schuldig zijt, en geene schulden maken, waardoor de goede naam der Broederschap gevaar zoude kunnen loopen.

8. Ook zal geen Meester een werk ondernemen, wanneer hij zich daartoe niet geschikt rekent, want hij zoude der Broederschap en den Bouwmeester tot schande zijn. Verder zal elk Meester billijk loon vorderen, doch zoo, dat hij leven en zijne gezellen betalen kan.

9. Verder zal niemand een ander verdringen, maar hem den gevonden arbeid laten, tenzij, hij er ongeschikt voor ware.

10. Verder zal geen Meester eenen leerling, dan na den tijd van zeven jaren aannemen, en dan zal hij hem eerst na raad en toestemming zijner Medebroeders tot Metselaar maken.

11. Verder zal geen Meester of medgezel iemand aannemen, om tot Metselaar gemaakt te worden, dan die vrij geboren is, in eenen goeden naam staat, goede bekwaamheden bezit en gezonde leden heeft.

12. Verder zal geen Medgezel den anderen berispen, wanneer hij het niet beter weet te maken, dan degeen, dien hij bestraft.

13. Verder zal elk Meester, wanneer hij door den Bouwmeester, en elk Medgezel, wanneeer hij door den Meester vermaand wordt, om zijnen arbeid te verbeteren, zich daarnaar regelen.

14. Verder zullen alle Metselaars hunne overheden gehoorzaamheid bewijzen, en gewillig doen, wat hen bevolen wordt.

15. Verder zal elk Metselaar de gezellen, die over land komen en hunne teekens geven, ontvangen. Hij zal dan voor hen zorgen, zoo als hem geleerd is; ook zal hij noodlijdende Broeders te hulp komen, wanneer hij wetenschap van hunne behoefte bekomt, zoo als hem geleerd is, en zal hij het ook tot op eene halve mijl wegs zijn.

16. Verder, geen Meester of Gezel zal een ander, die niet tot Metselaar gemaakt is, in de Loge gedoogen, om de kunst van den vorm te zien, of hem steenen te laten vormen; ook hem geen winkelhaak of waterpas maken, of hem het gebruik daarvan leeren.

[Consummatum est]

CONSUMMATUM EST. Een uitroep, die in eenige hoogere graden na eene zekere Ceremonie volgt.

[Contributie]

CONTRIBUTIE. Is de jaarlijksche betaling van eene zekere som door de leden aan hunne Loge, of die elke Loge aan haar G□ O□ moet voldoen: In dit geval wordt dit geld ook *support* genoemd.

[Convent]

CONVENT (Een) heeft plaats, wanneer de Gedeputeerden van eenige Loges zich vereenigen ter beraadslaging over eenige punten, betreffende de Orde in het algemeen, of een systema in het bijzonder. Onder zulke Conventen telt men bijzonder dat van *Kohlo* in 1772, van *Brunswijk* in 1775, van *Lyon* in 1778, van *Wilhelmsbad* in 1782, van *Parijs* in 1785 en 1787.

[Convent van Brunswijk]

CONVENT VAN BRUNSWIJK. Voor de oprigting der Orde van de *Strikte Observantie* hadden vele Loges van *Duitschland*, met name eene werkplaats van *Unwürden* en eene andere te *Dresden*, het Tempeliers-Systema aangenomen, en de Ritus, dien men *verbeterde Orde regels van Dresden* noemt, werd sedert 1766 in laatstgenoemde stad gevolgd. Daar de aanmatigingen van deze verschillende ligchamen aanleiding hadden gegeven tot oneenigheden, werd er den 22sten Mei 1775 te *Brunswijk* eene algemeene vergadering gehouden, om die bij te leggen.

[Convent]

CONVENT. (Gallisch) te *Lyon.* De Loge *Theodorus van den goeden Raad*, die het Illuminismus had opgenomen, was in 1775 te *Munchen* gevestigd door de Moeder-Loge *Roijal-York der vriendschap* van *Berlijn.* Haar Reg Meester was Professor BAADER. Weldra scheidde zij zich af van de authoriteit, die haar had daargesteld; zij schaarde zich bij de Loge der *weldadige Ridders van Lyon*, die het Martinismus beleed, en nam insgelijks dit stelsel aan. De Loge *der weldadige Ridders* had - men weet niet op wat grond - een overwigt gekregen op de Duitsche Loges; zij werd door de verschillende brokstukken der *Strikte Observantie* als Moeder-Loge der Broederschap beschouwd, en was dit ook het geval met die werkplaatsen, welke, hetzij geheel of ten deele, het Tempeliers-Systema volgden.

Die Loge had het plan beraamd, om den Hertog FERDINAND van *Brunswijk*, die in *Duitschland* reeds Grootmeester was van de voornaamste takken der Tempeliers-Maçonnerie, aan het hoofd van haren Ritus te plaatsen. Om tot dat doel te geraken, had zij te *Lyon* eene algemeene vergadering of convent beschreven, onder voorwendsel, van de Vrijmetselarij te hervormen, eenige punten van duistere leerstellingen op te helderen, en de in zwang zijnde Ritualen te verbeteren. De vergadering werd den 25sten November geopend, onder den titel van *Gallisch Convent*; haar voorzitter was de Broeder DE VILLERMOZ, een rijk Lyonneesch handelaar, een man van veel geest en kunde; zij duurde eene geheele maand, en van al de zaken, die er behandeld zouden worden, kwam er slechts ééne ter sprake. Alles liep uit op het verbeteren der Ritualen, en de Tempeliersfabel werd er, ten minste oogenschijnlijk, uit weggenomen, want men wil dat deze wegneming slechts voor de leus, op bevel der policie, geschiedde. Er bestaat intusschen voor die onderstelling geenerlei deugdelijk bewijs, en waarschijnlijk is het, dat de verzaking der Tempelierbeginsels zuiver gemeend was, en dat het convent zich liet leiden door eene meening, die toenmaals den boventoon had in vele Loges

buiten de hoofdstad, en wel bepaaldelijk in die der *Parfaite Union* te *Rennes*, met welke het Martinismus eene geregelde briefwisseling hield.

[Convent van Jena]

CONVENT VAN JENA. In 1763 meldde JOHNSON, een Duitscher van geboorte, maar die gaarne voor een' Engelschman doorging, zich bij de Metselaars der *Strikte Observantie* aan, voorgevende gezonden te zijn door het Kapittel der Tempelridders van *Oud-Aberdeen*, ten einde de Duitschers de ware geheimen der Vrijmetselarij te leeren.

Op den 6den November doet hij onder trompetgeschal en krijgsmuzijk al de geschriften en rondgaande brieven verbranden, die door de Moeder-Loge *der drie Wereldbollen*, of door ROSA, haren afgevaardigde, waren uitgegeven, als behelzende valsche en dwaalbegrippen. In de maand December zendt hij het verslag van deze verrigting aan de door ROSA gevestigde Kapittels, en stelt hen voor, zijn stelsel aan te nemen. Eenige nemen zijnen voorslag aan, en zenden hem de doorgehaalde of verscheurde constitutiën, die zij van de Loge *de drie Wereldbollen* ontvangen hadden. In het volgende jaar, den 11den Junij, roept hij te *Jena* een Convent bijeen, waarop hij verklaart, dat hij-alleen het regt heeft Tempelridders te maken; dat hij die magt ontleent van de onbekende Overheden, in *Schotland* residerende; dat deze Oppersten der Orde de schatten der hoogere wetenschappen bezitten, en dat zij dezelve willen mededeelen, mits de Loges de regelen der *Strikte Observantie* willen volgen. Hij voegt er bij, dat èn in *Italië* èn in het Oosten nog andere onbekende Opperhoofden zijn, die zich zullen vertoonen, zoodra het tijd is. De Baron VAN HUND (zie dat Art.) woonde deze algemeene vergadering bij; hij zag met verdriet, dat JOHNSON eene belangrijke rol in de Loges zou gaan spelen, en hij-zelf bijgevolg op den achtergrond zou geraken. Nu begon hij de afkomst van dien man uit te vorschen, en alras ontdekte hij, dat zijn ware naam BECKER was; dat hij eertijds secretaris was geweest bij den Hertog van *Bernburg*, wiens vertrouwen hij had misbruikt; dat hij vervolgens, onder

den aangenomen naam van LEUCHT, vele jaren achtereen *Duitschland* had doorreisd en velen had opgeligt; dat hij laatstelijk aan de dienst van een' Koerlandsch heer was verbonden geweest, wiens papieren hij gestolen en daarmede nieuwe schurkerijen had gepleegd. De Baron VAN HUND maakte dit alles openbaar, en nu werd JOHNSON geregtelijk aangeklaagd, vervolgd en te *Maagdenburg* aangehouden. Hij werd veroordeeld, als schuldig aan het bestelen eener landskas en het maken van valsch geld. Opgesloten in het kasteel van *Wartenburg*, stierf hij daar plotseling in Mei 1775.

[Convent van Parijs]

CONVENT VAN PARIJS. Verschillende wijzigingen hadden den zin der symbolen en de strekking der Broederschap in eenige landen uit het oog doen verliezen. Men moest dat alles op nieuw tot een voorwerp van studie maken, en er waren zoo vele dwalingen voortgeplant, dat niemand zich meer in staat gevoelde, om zulk een kluwen te ontwarren. Eenige onderzoeklievende mannen besloten een beroep te doen op alle kundige Vrijmetselaars, ten einde op eene algemeene bijeenkomst alle verzamelde inlichtingen kortelijk zamen te trekken. Dit was de aanleiding tot het Convent van *Parijs*, dat in 1785 door de Broederschap der *Philaleten* aldaar werd bijeen geroepen.

Reeds in 1784 waren de beschrijvingsbrieven gezonden aan alle aanzienlijke Vrijmetselaars van *Frankrijk* en het buitenland, en zelfs aan alle personen, die, ofschoon niet tot het Maçonniek genootschap behoorende, echter de verborgen wetenschappen beoefenden, of zich aan nasporingen wijdden, die met de hoogere graden in verband stonden. Onder deze laatsten behoorden de kaartlegger ETEILLA en de magnetiseur MESMER. Bij de convocatiebrieven ging eene reeks vraagstukken, waarin men las: ‘Wat is de wezenlijke aard der Maçonnieke wetenschap? Welken oorsprong moet men haar toekennen? Welke genootschappen of bijzondere personen hebben die wetenschap oudtijds bezeten en ze tot ons overgebragt? Bij welke Broederschappen of bijzondere personen is zij thans inderdaad berustende? Staat de Maç wetenschap in verband met de verborgene wetenschap-

pen? Welke Ritus onder de thans bestaande, zou het meest geschikt zijn, om in de ware Maçonnieke wetenschap vorderingen te doen maken?'

Het Convent hield den 13den November 1784 eene inleidende vergadering. Het voorzitterschap van deze werd opgedragen aan den Broeder SAVALETTE DE LANGES; tot Secretarissen werden benoemd de Baron VON GLEICHEN en de Markies CHEFDEBIEN, de eerste voor de Hoogduitsche- en de andere voor de Fransche taal. Er werd voorlezing gedaan van de brieven van Prins FERDINAND van *Brunswijk*, van den Markies DE SAINT-MARTIN en van Doctor MESMER, waarbij deze hunne weigering te kennen gaven, om deel te nemen aan de verrigtingen van het Convent. Later weigerde de Markies DE LAROCHEFOUCAULD almede de vergadering bij te wonen, aangezien de Moeder-Loge van den wijsgeerigen Schotschen Ritus, waartoe hij behoorde, aan alle op zich zelve staande Broeders harer leer, verboden had, eenige inlichting te geven omtrent de door haar gevolgde stellingen.

Den 19den Februarij 1785 had de plegtige opening van het Convent plaats. De reglementen, volgens welke de beraadslagingen moesten behandeld worden, waren het eerste, men kan zelfs zeggen het eenige onderwerp, waarmede men zich bezig hield. Er werd besloten, dat CAGLIOSTRO in de vergadering zoude geroepen worden. Hij beloofde er te komen; doch weinige dagen daarna gaf hij een manifest uit, waarbij hij vorderde, dat men vóór alles de archieven ten vure zoude doemen. Ook ontving het Convent in de maand April een schrijven van de *Sagesse Triomphante*, Moeder-Loge van den Egyptischen Ritus te *Lyon*, geteekend door den achtbaren Meester SAINT-COSTART en de voornaamste Opzieners der Loge, waarbij zij er op aandrongen, dat het Convent, naar den wil van den Groot-Kopte CAGLIOSTRO, den Egyptischen Ritus zoude aannemen en zijne archieven vernietigen.

Het voorstel was netelig. Zich te laten inwijden in de mysteriën van CAGLIOSTRO, ging nog aan, maar archieven te verbranden, die met zoo veel zorg, nasporing en tijd waren bijeenverzameld, daartoe konden de *Philaleten* in gemoede

niet besluiten. Eene formele weigering zou hen beroofd hebben van het licht, dat zij bij de zittingen van het Convent, uit de mededeelingen van den Groot-Kopte, hoopten te ontvangen; zij onthielden zich dus van deze, en sloegen een bedekt zijpad in, waardoor alles had kunnen vereffend worden, zoo niet CAGLIOSTRO eene zwarigheid had opgeworpen, die hij onoverkomelijk moest oordeelen, en welke hem ontsloeg van tegenwoordig te zijn bij eene vergadering, waar men hem zoo gemakkelijk had kunnen doorzien. Het Convent had aan de Loge der *Sagesse Triomphante* geantwoord, dat haar schrijven, als ook het manifest van *cagliostro*, wel konden gerigt zijn aan eene eigenlijk gezegde Loge, maar niet aan eene bijeenkomst van Vrijmetselaars van verschillende landen en ordesregelen, wier kortstondige vereeniging moest ophouden, zoodra haar bijzonder doel was bereikt; dat het Convent, volgens die bedenking, de beide stukken had gezonden aan de Loge der *Amis Réunis*, het middelpunt van den ordesregel der *Philaleten*, welke Loge alleen kennis van dezelve kon nemen en daarover beslissen, indien daartoe aanleiding was; dat niettemin de Loge der *Sagesse Triomphante* werd uitgenoodigd, om afgevaardigden te benoemen tot het bijwonen van de vergadering, en tot het geven van alle inlichtingen, die niet in strijd waren met hare pligten, en die de waarheid openbaar konden maken. CAGLIOSTRO, die slechts een voorwendsel zocht, om zijn woord te kunnen intrekken, vond het in dit antwoord. Hij schreef dus aan de vergadering, dat, aangezien zij een onderscheid zocht daar te stellen tusschen het Convent en den ordesregel der *Philaleten*, om aldus langs een' slinkschen weg de archieven van de verlangde vernietiging te redden, en zij bij gevolg weigerde, zich te onderwerpen aan de haar opgelegde voorwaarden, derhalve ook alle betrekkingen tusschen haar en hem, van dit oogenblik af moesten ophouden.

Ofschoon de Leden van het Convent bijna algemeen van gevoelen waren, dat CAGLIOSTRO niets anders, dan een kwakzalver was, had men echter niet geaarzeld, hem uit te noodigen, ten einde in staat te zijn, indien dit gevoelen gegrond was, hem

te ontmaskeren, of, ingeval hij werkelijk de wetenschap bezat, waarop hij pochte, partij te trekken van de inlichtingen, die hij kon geven. Om eene dergelijke rede besloot men ook, ondanks zijn laatsten brief, met hem in ruggespraak te treden, en zelfs, zoo het noodig en niet met de eere in strijd was, hem eenige inwilligingen te doen. Tot dat einde zond men hem eenige Broeders. Hij ontving ze met onderscheiding, en bood aan, om eenige Leden van het Convent, die men hem zou aanduiden, in de mysteriën van zijn' Ritus in te wijden, ten einde zoo veel mogelijk het doel, hetwelk de vergadering beoogde, te bereiken. Maar op het eigen oogenblik, dat de vergadering zich gereed maakte, om de Metselaars te kiezen, die de inwijding tot den Egyptischen Ritus moesten ontvangen, bedacht CAGLIOSTRO zich andermaal, schreef een nieuwen brief, waarin hij zich beklaagde, dat men zijne woorden verkeerd had uitgelegd, en verklaarde, dat hij vast hield aan hetgeen hij had besloten, en alzoo de Egyptische inwijding noch aan de vergadering, noch aan een gedeelte harer leden zoude geven, dan nadat de archieven, waarop men zoo veel prijs stelde, zouden verbrand zijn. Van toen af werd alle onderhandeling afgebroken.

Dit voorval hield de zittingen van het Convent voor een goed deel bezig; het werd den 26sten Mei gesloten en had, gelijk wij reeds zeiden, geenerlei uitkomst.

De *Philaleten* riepen in 1787 een tweede Convent bijeen. Daar beredeneerde men een hervormingsplan, door den Prins van Hessen-Darmstadt ingezonden, hetwelk, na vele debatten, werd verworpen; daar las men een verslag over eene nachtwandelaarster, die in hare magnetische crisis als een doctor geredeneerd had over bovennatuurkunde en theosophie. Het Convent hield 29 zittingen, bijna even nietsbeteekenend als die, welker onderwerpen wij daar noemden. Van dag tot dag verminderde het getal der aanwezigen. De Voorzitter, Broeder SAVALETTE DE LANGES, wel voorziende, dat deze vergadering, gelijk de vorige, zou mislukken, sprak zelf de sluiting uit. Alzoo was niet een der vraagstukken, die aanleiding tot

de bijeenkomst gegeven hadden, opgelost, en de oorsprong, de aard en het doel der Maçonnerie werden er niet eens aangeraakt en nog veel minder behandeld.

[Convent Wilhelmsbad]

CONVENT WILHELMSBAD. Het Convent van *Lyon* was de voorlooper van dat, hetwelk den 16den Julij 1782 werd gehouden te *Wilhelmsbad*, onder het voorzitterschap van den Hertog FERDINAND van *Brunswijk.* Het doel der bijeenroeping, reeds in September 1780 ontworpen, was, eene algeheele hervorming in de Vrijmetselarij daar te stellen. Onder de 10 voorgestelde vraagstukken waren deze de voornaamsten: 'Is de Vrijmetselarij een genootschap van nieuweren oorsprong? Is zij integendeel aan een ouder genootschap ontleend? En indien dit het geval is, van welk genootschap is zij dan de voortzetting? Heeft de Vrijmetselarij algemeene Opperhoofden? Welke zijn die? Wat is hunne taak? Bestaat die in bevel te voeren of in te onderwijzen?' Dit programma werd evenwel niet ter sprake gebragt; men verklaarde enkel, dat de Vrijmetselaars niet de opvolgers van de Tempeliers waren. Men stelde een' nieuwen Ritus in, onder den naam van *Orde der weldadige Ridders van de heilige stad*, en men benoemde Hertog FERDINAND van *Brunswijk* tot algemeen Grootmeester van het verbeterd stelsel. Het Martinismus, waardoor dit Convent bedektelijk was uitgelokt, oefende er den meesten invloed uit; deszelfs leerstellingen dreven in de nieuwe Ritualen boven, en de naam van de Moeder-Loge der Martinisten, *de weldadige Ridders*, kwam zelfs in de benaming der hervorming voor; ook namen hunne Loges zonder uitzondering den verbeterden Ordesregel aan, in de plaats der Metselarij van SAINT-MARTIN. Dit stelsel werd vooral in *Frankrijk, Zwitserland* en *Italië* verspreid, doch het maakte slechts luttel opgang in *Duitschland*, alwaar men nog lang de voorkeur gaf aan het tempelstelsel, in zijne verschillende onderverdeelingen.

Terwijl de algemeene vergadering van *Wilhelmsbad* bijeen was, deed eene Duitsche Loge, *Frederik van den gouden Leeuw*, eene memorie voorlezen, verzeld door eenen brief van Prins FREDERIK van *Brunswijk*; zij beloofde nieuwe kun-

digheden aan het licht te brengen, de namen der onbekende overheden te openbaren, en het echte Rituaal der hoogere Maçonnerie mede te deelen; maar het Convent besliste, dat men omtrent dit voorstel tot de orde van den dag zoude overgaan. Overigens waren reeds vooraf al de punten beklonken, en de drijvers der vergadering hadden besloten, langs alle mogelijke wegen tot hun doel te geraken; ook werden al zulke personen, die, naar hunne meening, met andere of strijdige inzigten kwamen, zorgvuldig van de zamenkomst uitgesloten.

[Convocatie]

CONVOCATIE. Berigt, wanneer de gewone of buitengewone vergaderingen gehouden zullen worden.

[Copthe of Kopte]

COPTHE of KOPTE. (De Groot-) De titel, die CAGLIOSTRO zich in de door hem daargestelde Vrijmetselarij gaf.

[Cordons]

CORDONS. Deze wijzen den graad eens Broeders in de Vrijmetselarij aan, of de betrekking, die iemand als Officier bekleedt.

[Cordova. (Luis)]

CORDOVA. (Don LUIS) Een jong Spaansch Officier, die met FERDINAND VII, ten gevolge van den opstand in 1820, in *Frankrijk* de wijk had genomen, had zich als Vrijmetselaar te *Parijs* doen aannemen, en was in 1822 in de Loge *la Clémente Amitie* geaffilieerd. In *Spanje* teruggekeerd zijnde, werd hij als Secretaris gevoegd bij het gezantschap van den Hertog VAN VILLAHERMOSA, aan het hof der *Tuileriën.* Zijne benoeming als zoodanig was officieel aangekondigd, en hij werd elk oogenblik te *Parijs* verwacht, toen een onbekende, versierd met het kruis van het *Legioen van eer*, zich als Fransch oud-Officier, aanmeldde bij Broeder DE MARCONNAY, achtbare Meester van de *Clémente Amitie*, en dezen vertelde, dat Br LUIS CORDOVA hem gelast had, zijn diploma te ligten, daar hij de Loges op zijnen weg, vooral die van *Bordeaux*, wenschte te bezoeken. Er werd oogenblikkelijk gevolg gegeven aan dit verzoek; het diploma had eene andere bestemming. Het werd naar *Spanje* gezonden, en aan FERDINAND vertoond, als het diploma van den ouderen Broeder van *Don* LUIS, den Graaf CORDOVA, die een' hoogen post aan het hof bekleedde, en bij den monarch

in blakende gunst stond. Bij den eersten blik op het diploma gloeide FERDINAND van toorn en verontwaardiging; hij liet den Graaf CORDOVA ontbieden, en

verweet hem in de grievendste bewoordingen, dat hij, door eene den duivel waardige verbindtenis, in eene Broederschap was getreden, die in openbaren strijd was met goddelijke en menschelijke wetten. De Graaf, zich zonder redding verloren achtende, zocht zich niet te verschoonen; maar, ter prooije aan de vreesselijkste wanhoop, was hij nog naauwelijks in zijn huis teruggekeerd, of hij schoot zich voor het hoofd.

Met dit uitwerksel was men nog niet voldaan. Het diploma werd nu aan den Hertog VILLAHERMOSA gezonden, die niet minder een afschuw van de V□ M□ had als FERDINAND, en CORDOVA voorloopig is zijn hotel gevangen zette en de vervolging begon. Eenige vrienden van den beschuldigde zeiden, dat het diploma welligt van een' anderen CORDOVA was, van welken naam er onderscheiden Officieren bestonden. Van den anderen kant maakte men Br□ MARCONNAY, Reg□ M□ van de *Clements Amitié*, met het geval bekend, vóór hij voldeed aan den last van den Ambassadeur, om voor denzelven te verschijnen. Toen hij bij den Hertog kwam, zorgde deze, dat er een stuk huisraad tusschen hen beiden stond, om in geene aanraking met een V□ M□ te komen. De Hertog vraagde, of hij den persoon zoude herkennen, aan wien het diploma afgegeven was. Op het toestemmend antwoord werd CORDOVA binnen gebragt. De Hertog vraagde nu: ‘Gelooft gij aan het Evangelie?’ ‘Ja.’ ‘Wilt gij dan daarop zweren, dat het diploma niet aan dien persoon is afgegeven, en dat gij hem niet kent?’ Waarop MARCONNAY antwoordde: ‘Ik zweer op dat boek, dat ik het diploma, niet aan den mij voorgestelden persoon heb afgegeven.’ CORDOVA werd daarop in vrijheid gesteld, werd later gezant in *Portugal*, vervolgens Generaal der Christinos en bleef op het slagveld.

[Corybanten]

CORYBANTEN. Zie PHRYGIë.

[Cosmopoliet]

COSMOPOLIET. (Wereldburger.) De derde graad der Afrikaansche Bouwheeren.

[Cotytten]

COTYTTEN. Zie THRACIë.

[Court de Gebelin. (Anton)]

COURT DE GEBELIN. (ANTON) Uit de vermenging der leerstellingen van SWEDENBORG en PASCHALIS was in 1773, in de Loge der *Amis Réunis* te *Parijs*, de

Ordesregel der Philaleten, of *zoekers der waarheid.* De uitvinders van dit stelsel waren de

Broeder SAVALETTE DE LANGES, Koninklijk Schatbewaarder, de Burggraaf VAN TAVANNES, de President D'HERICOURT, de Prins van *Hessen*; de Broeders VAN SAINTE-JAMES en Broeder COURT DE GEBELIN, schrijver van *le Monde primitif.* De kundigheden van hetzelve waren verdeeld in twaalf klassen, of kamers van onderrigt. De zes eerste klassen werden aangeduid onder den naam van kleine Metselarij; de zes laatste heetten hooge Metselarij. De klassen der eerste afdeeling waren die van Leerling, Gezel, Meester, Uitverkorene, Schot en Oostersche Ridder. Tot de tweede afdeeling behoorden de Rozenkruizen, de Tempelridders, de onbekende Philosophen, de verheven Philosophen, de Ingewijden, en eindelijk de *Philaleten* of Meesters in alle graden, die alleen de geheimen der Orde bezaten, en hare Opperhoofden en Beheerschers waren. Gelijk alle andere Maçonnieke hervormingen, strekte ook die der *Philaleten*, om den mensch te volmaken, en hem zijnen goddelijken oorsprong nader bij te brengen. Overigens waren de leerstellingen die zij hadden aangenomen, voor wijziging vatbaar, en de ingewijden poogden aanhoudend den kring hunner ontdekkingen in de verborgene wetenschappen uit te breiden. De Loge der *Amis Réunis*, het middelpunt van het stelsel, bezat belangrijke archieven en eene bibliotheek, waarin alles was zamengebragt, wat er over de verschillende geheime leerstellingen was geschreven. Zij had ook een zeer schoon kabinet voor natuurkunde en natuurlijke geschiedenis. Broeder SAVALETTE DE LANGES was de bewaarder van al deze schatten. Bij zijnen dood, die in 1778 voorviel, geraakte alles verstrooid en verloren, terwijl het genootschap ophield bijeen te komen.

[Coustos, (Jan)]

COUSTOS, (JAN) geboren te *Bern*, in *Zwitserland*, waar zijn vader Architect was, doch op aanzoek van eenen zijner vrienden met zijn huisgezin naar *Engeland* overstak, en zich te *Londen* met der woon vestigde, bleef zich op het vak der bouwkunde toeleggen bij zijnen vader, totdat hij den leeftijd van 22 jaren bereikt had. Toen verlangde hij de wijde wereld in te gaan, en, door middel der kundigheden, welke hij had opgedaan, elders zijne fortuin te beproeven. Zijn vader be-

willigde in zijn voornemen, en van goede getuigschriften van andere lieden der kunst voorzien, verliet hij het ouderlijke huis en stak het kanaal over, zich naar *Parijs* begevende, alwaar hij aan de *Galerie* der *Louvre* werkte. Na een verblijf van 15 jaren te *Parijs*, gedurende welken tijd hij geene gelegenheid liet voorbij gaan, om meerdere kennis en ondervinding in zijn vak op te doen, verliet hij deze hoofdstad en begaf zich naar *Lissabon*, in de hoop, er gelegenheid en brieven van aanbeveling te vinden, om van daar naar *Brazilië* over te steken, alwaar hij zich voorstelde, beter vooruit te zullen komen, en welk land hij gaarne bezoeken wilde.

Daar de gewenschte gelegenheid hiertoe zich niet zoo spoedig opdeed, als hij wel verwacht had, werd hij genoodzaakt, langer, dan hij had gedacht te *Lissabon* te blijven. Hij bevond zich hier in eenen der hoofdzetels van de gevreesde Inquisitie, een geregtshof, of liever eene zamenspanning van bijgeloovige beulen, vooral waakzaam ten opzigte van vreemdelingen, of zij ook met eenig geheim genootschap in betrekking stonden, hetgeen vooral plaats had ten aanzien van zulke vreemdelingen, die bekend stonden van tot de Protestantsche belijdenis te behooren.

In weerwil en als ten spijt van al het argwanend toezigt van het zoogenaamd Heilig Officie, had men nogtans te *Lissabon* eene Loge van Broeders Vrijmetselaren weten tot stand te brengen, en waartoe hij, die tot eene der Engelsche Loges behoorde, ook als lid werd toegelaten. Gedurende meer dan een jaar, dat COUSTOS zich te *Lissabon* ophield, ontweek hij het Argusoog van het kettergerigt, doch viel eindelijk in deszelfs handen. Den 5den Maart 1743, des avonds tusschen negen en tien ure werd hij gevat, terwijl hij zich in een koffijhuis bevond. Op eenigen afstand van het koffijhuis stond een rijtuig gereed, met twee muilezels bespannen. Na hem zijnen degen te hebben ontweldigd, dwong men hem, dit voertuig te beklimmen. Bij zijne aankomst in het gevangenhuis der Inquisitie werd hij door eene soort van Onderschout van de dienaars overgenomen. Deze leverde hem over aan eenige dienaren van minderen rang, en verliet hem daarop, zeggende, den Presi-

dent van zijne aankomst te gaan verwittigen, en diens nadere bevelen omtrent hem te zullen vragen. Terug gekomen zijnde, gelastte hij den dienaren, de kleederen van den gevangene te doorzoeken, en dezen alles te ontnemen, wat hij bij zich had, zoo als geld, brieven, messen of wapenen, enz. Hij werd daarop in een hok gebragt, dat met verscheidene grendels achter hem gesloten werd, terwijl men hem ten scherpste vermaande, om niet hard of overluid te spreken, en dat hij zich zoude hebben te wachten van tegen de wanden zijner gevangenis te kloppen, of ander gedruis te maken; hem tevens te kennen gevende, dat, bijaldien hij de tegenwoordigheid der wacht of van den cipier mogt noodig hebben, hij zich alsdan had te bedienen van eenen klopper, dien hij konde bereiken, door zijnen arm tusschen de ijzeren traliën te steken, welke aan het achterbeschot der deur van zijne gevangenis zaten vast geklonken.

Op den tweeden dag na zijne gevangenneming verscheen er een bediende der Inquisitie, die hem zeide in last te hebben, hem te scheren en het haar te snijden, om in eene betamelijke houding voor zijne regters te kunnen verschijnen. Deze zijn' arbeid verrigt hebbende, trad een ander dienaar het hok binnen, en hij werd onder geleide der wacht voor eene soort van regtbank gebragt, uit den Voorzitter en vier Raden Inquisiteurs bestaande. Hij moest blootshoofds voor hen verschijnen. Na drie verhooren ondergaan te hebben, werden de punten van beschuldiging opgemaakt, welke in de hoofdzaak hierop nederkwamen:

> Dat JAN COUSTOS zich schuldig had gemaakt aan verkrachting van de plaatselijke voorschriften en verordeningen, door zich te laten inlijven bij de Orde der Vrijmetselaren, als makende deze Orde eene afgrijsselijke zamenzwering uit tot het bedrijven van de snoodste heiligschennis, van onnatuurlijke wellust en de grofste schandelijkheden van allerlei aard, welk een en ander genoegzaam was op te maken uit de onschendbare geheimhouding, waartoe al de leden der Orde verbonden waren, als ook uit de verwijdering en uitsluiting van de andere sekse van het lidmaatschap der Orde. Dat alzoo de wandaden, welke in dezen schuilhoek van boosheid werden gepleegd, zoowel tegen de wetten van den Staat als van de Kerk aandruischten. Dat alzoo genoemde JAN COUSTOS, volhardende bij zijne

> weigering, om aan het Hof de ware strekking en het doel der Vrijmetselarij te openbaren, en blijvende bij zijn beweren, dat deze vereeniging in haren aard goed en deugdzaam was, de aanklager eischte, dat deze gevangene met alle gestrengheid zou worden vervolgd, en dat mitsdien het Hof verzocht werd, deszelfs volle magt en gezag daartoe aan te wenden, en zelfs door middel van pijnigingen, ten einde van den gevangene de noodige bekentenissen te verkrijgen, waardoor de beschuldiging gestaafd zoude worden.'

De President deed den gevangene deze aanklagte voorleggen, met bevel, om dezelve mede te onderteekenen; doch toen hij zulks volstandig bleef weigeren, werd hij naar zijne gevangenis terug gebragt.

Na verloop van eenige dagen werd hij wederom voor de regtbank gebragt, bij welke de Kardinaal DA CUNHA, Opper-Inquisiteur, het voorzitterschap bekleedde, die hem eene akte of een vonnis deed voorlezen, behelzende het goedvinden van het Hof, dat hij verwezen werd tot het ondergaan der pijniging, ten gevolge van zijne weigering, om de waarheid te zeggen en de eigenlijke strekking en bedoelingen van het snoode genootschap der Vrije Metselaren aan het H. Officie bekend te maken. Oogenblikkelijk daarna werd hij door twee sterke kerels aangegrepen en naar eenen kerker gesleept, die tot folterkamer diende. Weldra werd hij aangegrepen door zes vermomde beulen, die, na de werktuigen der pijnbank in gereedheid te hebben gebragt, hem naakt uitkleedden, aan eenen ijzeren halsband vastmaakten, en zijne voeten met ijzeren kluisters boeiden. Zij dwongen hem alstoen zijne beenen uit te strekken, en bonden hem vervolgens in de moeijelijkste houding vast. Zijne armen en beenen werden daarenboven nog met sterke koorden vastgemaakt, waarvan de einden door gaten gingen, die in het foltertuig gemaakt waren, en welke op een gegeven teeken door vier beulen gelijkelijk uit al hunne magt aangetrokken werden, waardoor zijne leden op eene zoo ongehoorde wijze werden uitgerekt, dat de koorden of touwen, door het sterke aantrekken, zoo diep in zijn vleesch drongen, dat zij schier het gebeente raakten, en het bloed hem uit acht onderscheidene wonden tegelijk afvloeide. Daar hij volstandig bleef weigeren, iets anders te zeggen, dan hij bij zijne vroegere verhooren gedaan had, werd deze ver-

schrikkelijke foltering tot vier malen hervat. Na acht malen deze pijnigingen, van welke de laatste het hevigste waren, te hebben doorgestaan, bragt evenwel COUSTOS er het leven af, tot verwondering zijner beulen, die, misschien om eenige houding aan de zaak te geven, hem, toen hij aan de betere hand begon te komen, tot vier jaren galeistraf veroordeelden. Deze beslissing van het geregtshof der Inquisitie hem bekend gemaakt, en hij naar de plaats zijner veroordeeling overgebragt zijnde, werd hij bedacht, zich van daar te verwijderen. Hij had namelijk een' zwager, die in dienst van den Graaf VAN HARRINGTON was. Aan dezen liet hij door een' zijner vrienden eenen brief schrijven, waarbij deze hem een omstandig verslag gaf van den beklagenswaardigen toestand, in welken zich COUSTOS bevond. Hij deed hem verzoeken, de hulp en belangstelling van zijnen meester, die een vermogenden invloed op het Staatsbewind van *Groot-Brittanje* had, voor hem in te roepen. Zijn behuwdbroeder voldeed hieraan, en de Graaf VAN HARRINGTON beloofde hem, zijne goede diensten daartoe te zullen aanwenden. Hij maakte den Hertog van *Newcastle*, een der eerste Secretarissen van staat, met het deerniswaardig lot van COUSTOS bekend, en deze staatsman wist bij den Koning van *Engeland* te verwerven, dat de Engelsche gezant bij het hof van *Portugal* gelast werd, zijne uitlevering en in vrijheidstelling als Britsch onderdaan te vorderen. De gezant, drong dienvolgens bij de Portugesche regering op zijne onmiddellijke invrijheidstelling aan. Aan dezen aandrang werd dan ook voldaan in het laatst der maand October des jaars 1744. Hij werd op nieuw voor den Inquisitieraad geleid; de Voorzitter gaf hem te kennen, dat de Kardinaal DA CUNHA bevel gegeven had tot zijne in vrijheidstelling, en na vier dagen erlangde hij zijn ontslag uit het *bagno*, of den slavenkerker van *Lissabon.* COUSTOS zich alzoo weder op vrije voeten bevindende, begaf zich aan boord van een Hollandsch vaartuig, en kwam, na eene reis van eenige weken, den 15den December 1744 in den schoot zijner familie behouden te *Londen* aan.

[Crudeli]

CRUDELI was een Florentijner, die sedert lang zuchtte in de gevangenis der Inquisitie te *Florence*, dewijl hij verdacht was

van Vrijmetselaar te zijn. Hij werd op het aanhoudend en dringend verzoek der Loges van *Engeland* in vrijheid gesteld, wordende hem tevens een geldelijken onderstand van 20 pond sterling verstrekt.

[Culdeërs]

CULDEëRS. Zie KULDEëRS.

[Cureten]

CURETEN. Zie DACTYLEN.

[Cyferschrift]

CYFERSCHRIFT. Zie GEHEIMSCHRIFT en GEHEIME GETALLEN.

[Cyrus]

CYRUS. Stichter der Perzische monarchie. Volgens de geschiedkundige overleveringen van eenige hoogere graden, had hij eenen droom, waarin God hem in de gedaante van eenen brullenden leeuw verscheen, hem bevelende, de gevangene Israëlieten vrij te laten, met bijvoeging, van aan dit bevel niet alleen te gehoorzamen, maar ook, om de terugkeerenden alle geroofde heilige goederen en schatten terug te geven. In de graden van de Ridders van het Oosten, van den Degen en Prins van *Jeruzalem*, voert de A M den naam van CYRUS.

D.

[Dactylen]

DACTYLEN, (geheimen der) zekere mysteriën, welke in *Phrygië* op den berg *Ida* bestonden. Zij hadden dezelfde legende ten grondslag, als de geheimenissen van VAN SAMATHROCIëN (zie dat Art.); maar KADMILUS kwam er voor onder den naam van KELMIS. Een tak dezer mysteriën werd overgeplant naar *Kreta*, waar die den naam ontvingen van mysteriën der *Kureten.* (Zie dat Art.)

[Dagran (Lodewijk)]

DAGRAN (LODEWIJK) zat voor als President in de algemeene vergadering, welke 13 Hollandsche Loges, op den 27sten December 1756, in *den Haag* hielden, om eene Groote nationale Loge tot stand te brengen, waartoe de Loge *l'Union Royale* het plan ontworpen had. De uitslag dezer bemoeijingen en der

opgekomene algemeene vergadering was, dat de grond gelegd werd tot het bestaan van het tegenwoordig Groot-Oosten der Vereenigde *Nederlanden*, terwijl de keuze tot eersten Grootmeester derzelve viel op den Baron AERSSEN VAN BEIJEREN TOT HOOGERHEIDE. Zie AERSSEN en NEDERLAND.

[Dames]

DAMES (De Schotsche) van het hospitaal van den berg *Thabor*, eene vrouwelijke Orde, die zich heeft vereenigd met de Loge *des Commandeurs du Mont Thabor*, te *Parijs.* Buiten het doel van onderhoudende bijeenkomsten, is weldadigheid jegens zieken en herstellenden haar hoofddoel. (Zie het Art. VROUWEN MAÇONNERIE.)

[Darius]

DARIUS. De titel of naam van den Voorzitter in den graad van Prins van *Jeruzalem.*

[David I]

DAVID I, Koning van *Engeland*, gaf in 1124 privilegiën aan de Vrijmetselaren in *Schotland*, en verklaarde zich tot hunnen Grootmeester.

[Decazes]

DECAZES, (De Hertog) Elie DECAZES, Hertog van *Glucksbierg*, in *Denemarken*, werd geboren te *St. Martin de Laye*, bij *Libourne*, departement *de la Gironde*, op den 28sten September 1780, uit een oud geslacht, waarvan een lid adelsbrieven had bekomen van HENDRIK IV. Deze huwde in 1805 de tweede dochter van den Graaf MURAIRE, eerste Voorzitter van het Hof van cassatie, Luitenant Souverein Groot-Kommandeur van het Schotsche systema, 35e. graad.

DECAZES werd Regter in de Regtbank van eersten aanleg en in 1810 Raadsheer in het Keizerlijk Hof. Ten gevolge van deze regterlijke posten, kwam hij ook later in staatkundige betrekkingen. De Prins LODEWIJK, Koning van *Holland*, had hem eenige jaren te voren benoemd tot Kabinetsraad, President van zijnen Raad, bijzonder te *Parijs.*

Bij NAPOLEONS terugkomst van het eiland *Elba* behoorde hij onder het klein getal dergenen, die meende, niet ontslagen te zijn van den eed, aan LODEWIJK XVIII afgelegd.

Bij de tweede herstelling werd hij benoemd tot Prefect van Policie, en betoonde in dezen post eene groote naauwgezetheid en een geest van regtvaardigheid, die hem de achting van het algemeen deden verwerven. Eene lijst van ban-

nelingen, bevattende 68 namen, en geteekend door den Hertog van *Otrante*, werd door hem tot 38 gebragt. Onder de personen, die door DECAZES werden doorgehaald, behooren MONTALIVET, de vader, en BENJAMIN CONSTANT.

Tot Gedeputeerde verkozen, trad hij als Minister van Policie in het Kabinet, bestuurd door den Hertog DE RICHELIEU.

Door den heer DE SESMAISONS beschuldigd zijnde, van met DE MARBOIS, zegelbewaarder, in de vlugt van DE LA VALETTE behulpzaam te zijn geweest, had hij zijn behoud alleen te danken aan zijne tegenwoordigheid van geest en aan de gevatheid des Konings, die de kommissie van de kamer, welke rapporteerde, dat de beide Ministers de achting van het volk verloren hadden, antwoordde: 'Welnu, ik zal het gaan onderzoeken!'

Gedurende zijn bestuur begunstigde hij bijzonder den handel, de landbouw en nijverheid.

DECAZES, die ziekelijk en zwak was geworden, door de menigvuldige onaangenaamheden, welke hij gedurende zijn bestuur had ondervonden, werd opgevolgd door den Hertog DE RICHELIEU, terwijl DECAZES, Minister van Staat, Hertog en Ambassadeur van *Engeland* werd, welke betrekking hij in 1822 nederlegde. De Hertog DECAZES was in 1818 gehuwd met de dochter van den Graaf ST. AULAIRE; de Hertogin DECAZES was door hare moeder, de kleindochter van den laatst regerenden Prins van *Nassau-Saarbruck*, en achternicht van de Hertogin van *Brunswijk-Bevern*, aan welke de Koning van *Denemarken*, voor het huwelijk van hare nicht, het Hertogdom *Glucksbierg*, in *Holstein* schonk, waarvan de titel, op den oudsten zoon uit dit huwelijk voortgesproten, den Broeder LOUIS DECAZES VAN GLUCKSBIERG kwam. De jonge Hertog was behalve dat, Gedeputeerde van den Souverein Commandeur Grootmeester van den *Suprème Conseil* van *Frankrijk*, en daarna Souverein Grootmeester van *Denemarken.*

Tot het jaar 1830 bekleedde hij de betrekking van Minister, doch bedankte toen, en in 1834 werd hem de betrekking van Groot-Referendaris opgedragen.

Aangaande zijne betrekkingen als V□ M□ weten wij, dat

DECAZES in 1808 lid van de Loge *Anacreon* was; dat hij den 18den Augustus 1818 benoemd werd tot President van eenen Areopogus der Ridders Kadosch (30e. graad); dat hij den 15den September daaraanvolgende door den *Suprême Conseil* van *Amerika*, werd benoemd tot Souverein Groot-Kommandeur van het oud en aangenomen Schotsch systema, tevens belast met het inwendig bestuur daarvan over *Frankrijk.* In deze betrekking bepleitte hij de zaak der V M voor LODEWIJK XVIII, en hield haar tegen alle vooroordeelen en dwalingen staande. Wij weten nog, dat den 17den September van hetzelfde jaar de Souverein Groot-Kommandeur, de Hertog DECAZES, en de *Suprême Conseil* de G L oprigtte der *Propagateurs de la tolérance* (Bevorderaars van verdraagzaamheid), voorgezeten door den Generaal Graaf DE FERNIG. Den 2den December deszelfden jaars overhandigde hij, uit naam van den *Suprême Conseil*, den Koning eene medaille, geslagen ter gedachtenis der ontruiming van den Franschen grond door de vreemde troepen, die op de eene zijde het beeld des Konings draagt, met het opschrift: Aan LODEWIJK XVIII, Koning van *Frankrijk*, door de dankbare Schotsche V M, en die aan de keerzijde dit opschrift droeg: Graaf DECAZES, zeer magtige uitverkoren Souverein Groot titulair Conservateur. Tempel ingewijd; Groote Loge geinstalleerd. Aftogt der Vreemdelingen, October 1818. De Vorst nam dezelve gretig aan, en beloofde deze medaille in gedachtenis te zullen houden, er bijvoegende, dat hij dezelve altijd bij zich zoude dragen, doordien zij hem zulke gelukkige en verblijdende voorvallen herinnerde. Hoezeer de VV MM ook in verscheidene moeijelijke omstandigheden bedreigd werden, heeft de Hertog DECAZES nooit gevreesd, hen voor te staan en te beschermen, tot in 1821, toen de VV MM in twee Maçonn senaten werden verdeeld. De Hertog DECAZES schaarde zich onder den schepter der Groot-Kommandeurs, de Graven DE VALENCE en SÉGUR. Maar na den dood van den Hertog DE CHOISEUL kwamen de leden van den *Suprême Conseil* hem smeeken, diens betrekking op zich te nemen, welke hij den 24sten Junij 1858 aanvaardde, en optrad als Groot-Kommandeur,

Grootmeester. Onder zijn bestuur is de *Suprème Conseil* tot aan de verste punten des aardbols verspreid. De Hertog LOUIS DE GLUCKSBIERG, zoon van den Hertog DECAZES, mede V M, door den Koning der Franschen aan dien van *Denemarken* gezonden zijnde, heeft hij vriendschappelijke betrekkingen aangeknoopt met de Deensche V M, waarin deze Vorst zelve voorzit.

[Degen]

DEGEN (De) maakt in vele Fransche en Nederlandsche Loges nog een wezenlijk deel van de kleeding des Vrijmetselaars uit. In vele Duitsche Loges daarentegen wordt dezelve niet meer gebruikt. Voormaals mogt hij (6e. gr. N.R., 15e. en 16e. gr. Sch. R.) welligt dienen tot verdediging van de gewijde plaats, in navolging van de werklieden van den tempelbouw van *Jeruzalem*, onder ZERUBBABEL, die in de eene hand met den troffel, en in de andere hand met het zwaard arbeidden, om hunne vijanden te verjagen, en ongestoord hun heilig werk te kunnen verrigten. De Broeders vormen met hunne degens het stalen gewelf. Zie KLEEDING.

[Degen]

DEGEN. (Ridder van den) Zie RIDDER VAN HET OOSTEN.

[Degen- of Zwaarddrager]

DEGEN- of ZWAARDDRAGER. Zekere betrekking, in de Schotsche Loges gebruikelijk.

[Dekken]

DEKKEN is, den ingang eener Loge, voor het indringen van oningewijden te bewaren; gedekt zijn, is buiten gevaar te verkeeren van door Profanen gezien of gehoord te worden. Eene Loge dekken is ook, dezelve voor eenen bepaalden of onbepaalden tijd verlaten.

[Dekker]

DEKKER, of wachthebbende Broeder, is dat lid eener Loge, welke binnen of buiten aan de poort staat, en zorg draagt, dat niemand in den tempel kome, welke bij hem

niet als Vrijmetselaar bekend is, zonder dat hij zich door W□, T□ en A□ heeft doen kennen.

[Delille (Jacques Montanier)]

DELILLE (JACQUES MONTANIER) werd in het jaar 1738 in *Aigue-Perse*, eene kleine stad in *Auvergne*, geboren. Hij was de natuurlijke zoon van eenen Advokaat van *Clermont*, den Heer MONTANIER, die hem JAQUES MONTANIER liet doopen, en hem bij zijn sterven een pensioen van honderd kroonen naliet.

DELILLE werd vroeg tot den geestelijken stand opgeleid, en droeg zijn gansche leven den titel van Abt. Reeds in zijne vroege jeugd studeerde hij te *Parijs*, in het kollegie van LISIEUX, waar hij zijn' smaak vormde. Bij zijn vertrek uit hetzelve werd hij Hoogleeraar bij dat van *Amiens*, waar hij den geleerden DELAMBRE onder zijne kweekelingen telde.

Hier ondernam hij zijne vertaling der *Georgica*, die, in 1769 voor de eerste maal bekend gemaakt zijnde, hem van den letterkundigen FREDERIK II, Koning van *Pruissen*, de loffelijke getuigenis verwierf, *dat dit het eenige oorspronkelijke werk was, hetgeen hij sedert langen tijd gezien had.* Deze vertaling verdient buiten twijfel niet alleen bewondering, uithoofde der menigte van overwonnen hinderpalen en vooroordeelen, maar is ook van dien aard, dat zij onder alle gedichten, sedert meer dan eene eeuw uitgegeven, voor de Fransche dichtkunst de ongekendste en nieuwste rijkdommen heeft aan het licht gebragt, om welke reden VOLTAIRE hem PUBLIUS VIRGILIUS DELILLE noemde.

In 1774 lid van de Fransche Akademie geworden, en sedert dien tijd lid van het Instituut en onderwijzer der Latijnsche dichtkunde aan het *Collège de France*, voltooide hij, weinige jaren daarna, zijn gedicht *les Jardins*, hetwelk bijna in alle talen is overgezet. Eenigen tijd later vergezelde hij den Heer CHOISEUL GOUFFIER, eenen zijner vrienden, naar *Konstantinopel*, begaf zich vervolgens naar *Athene*, en schreef van daar, door het gezigt der aloude gedenkstukken verrukt, eenen brief aan Mevrouw DE VAINES te *Parijs*, die grooten opgang maakte. Van *Athene* te *Konstantinopel* teruggekeerd, bragt hij daar den winter en genoegzaam den zomer door op het bekoorlijke landgoed *Tarapea*, over den mond der *Zwarte Zee* gelegen, en arbeidde hier aan zijn gedicht *l'Imagination.*

Na zijne terugkomst in zijn vaderland, vervulde DELILLE, met even goed gevolg, zijnen post als Hoogleeraar in de fraaije letteren bij de Universiteit, en dien in de poëzy, zijnenthalve bij het *Collège de France*, daargesteld, en had talrijke toehoorders, die hem *Juvenalis, Horatius* en bovenal zijnen

geliefden *Virgilius* hoorden verklaren. In het jaar 1794 verwijderde zich DELILLE van *Parijs*, en begaf zich naar *St. Diez*, in *Lotharingen*, waar hij, in den schoot der diepste eenzaamheid, de vertaling van den *Aeneas* voltooide, welke hij reeds voor dertig jaren ondernomen had.

Ten tijde der omwenteling vervaardigde hij, op last van den Procureur der gemeente, de fraaije *Dithyrambe sur l'immortalité de l'ame*, welke ten voordeele der gevangenen werd uitgegeven, en waarvan in 1803 eene goede dichtmatige vertaling, onder den titel: *de onsterfelijkheid der ziel*, werd uitgegeven door J. IMMERZEEL, JUN. De algemeene onrust in *Frankrijk*, en de elkander snel opvolgende omwentelingen, deden hem de wijk naar *Bazel* nemen, van waar hij in 1796 naar het bevallig Zwitsersch dorp *Gleiresse*, regt tegenover het eiland *St. Pierre*, vertrok. Hier vond hij alles, wat zijne zucht voor de schilderachtige tooneelen der natuur konde streelen, en voltooide hij zijn gedicht *l'Homme des Champs*, door BILDERDIJK vertaald onder den titel van *het Buitenleven.* In 1798 begaf hij zich naar *Duitschland*, vertoefde inzonderheid in den omtrek van *Hamburg*, en schreef in deze streken zijn gedicht *la Pitié*, waarvan eene Nederduitsche vertaling bestaat, onder den titel van *het Mededoogen*, door J. IMMERZEEL, JUN. uitgegeven in 1804. Hij stak hierop naar *Engeland* over, bleef twee jaren te *Londen*, en bragt in dien tijd *het verloren Paradijs*, van *milton*, in Fransche verzen over. Na de herstelling der rust in *Frankrijk* keerde DELILLE in 1801 naar *Parijs* terug met de vruchten van zijnen arbeid, en vond hier op nieuw ware vrienden en talrijke lezers.

Hij was een man van beschaafde, zachte zeden en vol van geleerdheid; hij was het vermaak van al de gezellige kringen waarin hij verkeerde, en niemand sprak zoo bevallig, of luisterde op zijne beurt met zoo vele inschikkelijkheid als hij. Als Vrijmetselaar schitterde hij als eene ster van de eerste grootte. De Loge *les neuf Soeurs* telde hem onder hare leden. Wij moeten evenwel erkennen, dat de schrijver *van het naauwkeurig geschiedverhaal der Vrijmetselarij, sedert haar*

ontstaan in Frankrijk tot in 1829, zich heeft bedrogen, daar waar hij zegt, dat DELILLE reeds lid was voor de hervatting harer werkzaamheden in 1806. Er bestaat een woordelijk afschrift van de beschrijving van dit tijdvak, zoo als het in het G□ O□ van *Frankrijk* bestond. Men vindt daarin geenszins den naam van DELILLE. Daarentegen vindt men in 1783, in de archieven der Loge *la Clemente Amitié*, den naam van den Abt DELILLE, lid van de Fransche Akademie, wonende in het *Collège Royal.* De daarvan bestaande teekenpl□, welke 108 namen bevat, geeft DELILLE slechts den Leerlingsgraad. Dit stuk voert ook de namen van PASTORET, CHOFFARD, CORMENIN, LA LANDE, FRANKLIN, CUBIÈRES, CHAILHAVA, SEBASTIEN LEMERCIER, PICCINI, FRANÇOIS DE NEUFCHATEAU, FONTANES, PAUL JONES, CABANIS, BOUCHER, GREUZE, LACÉPÈDE, VERNET, HOUDON, GARAT, DUPATY, LAYS, GUINGUENÉ, CANDEILLE, allen het puik der kunsten en wetenschappen.

Eene bijna volslagen blindheid belette den waardigen man eindelijk, zijnen post bij het *Collège de France* verder waar te nemen, en zijne krachten toe te wijden aan de K□ K□, terwijl vier aanvallen van beroerte hem, den eersten Mei 1813, voor den O□ B□ d□ H□ deden verschijnen. Zijn lijk werd eenige dagen in eene der zalen van het *Collège de France* ten toon gesteld, en vervolgens op eene zeer plegtige wijze ter aarde besteld.

[Deltha]

DELTHA. De Grieksche letter D (Δ), door welke figuur aangewezen wordt de stralende driehoek, die reeds bij de Egyptenaren het beeld der Godheid was, en ook in de Vrijmetselarij dezelfde beteekenis heeft. Zie DRIEHOEK.

[Denemarken]

DENEMARKEN. Het tijdstip van de vestiging der Vrijmetselarij in *Denemarken* ligt in duisternis gehuld. Volgens LAURIE zou de Groote Loge van dit Koningrijk in 1742 te *Koppenhagen* zijn ingesteld, terwijl, volgens SMITH, de eerste Deensche Loge niet vroeger dan 1743 in die stad zou zijn opgerigt. Dit is zeker, dat er in 1747 een Provinciale Grootmeester voor *Denemarken* werd benoemd door de Groote Loge van *Engeland*, onder het Grootmeesterschap van Lord BYRON. Het

is waarschijnlijk, dat, zoo er al in deze eerste tijden Maçonnieke werkplaatsen in *Denemarken* ontstonden, zij er geen langdurig bestaan hadden; want in 1754 bleef er geen spoor van dezelve over. In dit jaar rigtte de Groote Loge van *Schotland* eene Loge te *Koppenhagen* op, onder den titel van *het Klein Getal*, en stelde ter zelfder tijd eenen Provincialen Grootmeester aan, die zij met de magt bekleedde, om nieuwe werkplaatsen te constitueren en ze met zijne Groote Loge te vereenigen: op voorwaarde, van de opperheerschappij der Groote Loge van *Schotland* te erkennen. Er werd inderdaad een Maçonniek middelpunt gevormd, dat zich later van de Moeder-Loge afscheurde en onafhankelijk verklaarde. Een Koninklijk bevelschrift, toenmaals uitgegeven, besliste, dat elke werkplaats, die niet door de Nationale Groote Loge zou zijn erkend, beschouwd en behandeld zou worden als eene geheime Societeit, in strijd met de wetten. Sedert dien tijd heeft de Vrijmetselarij in dit land eene onafgebrokene toelating gevonden, zelfs werd zij in 1792 bij eene Koninklijke ordonnantie officieel erkend. Tegenwoordig maakt zij er eene instelling van den staat uit, en de regerende Koning CHRISTIAAN VIII is haar Grootmeester.

[Deputatie]

DEPUTATIE (Eene) is een zeker aantal van 3, 5, 7, 9 of 15 Broeders, welke door eene Loge met eenen last ergens heen gezonden wordt.

[Deputatie-Loge]

DEPUTATIE-LOGE is de benoeming eener afdeeling van eene Loge, die voor medeleden, welke op eene afgezonderde plaats wonen, in last van de Groote Loge, den Logearbeid in eenen wettigen vorm kunnen houden.

[Dervent Waters]

DERVENT WATERS was de eerste Grootmeester der Orde van Vrijmetselaren in *Frankrijk*, die in het jaar 1725, van welk jaar de Fransche Vrijmetselarij dagteekent, met nog eenige andere Engelsche personen, uit het gevolg van den Pretendent, te *Parijs* eene Loge oprigte, welke hare constitutie van de Groote Loge van *Engeland* had bekomen, waarop spoedig eenige andere Loges in *Frankrijk* werden opgerigt. Hij verliet *Frankrijk* in 1635, en keerde naar *Engeland* (zijn va-

derland) terug. *Lord* HARNWESTER werd in 1736, na hem, uitverkoren Grootmeester, wordende de laatste jare 1738, door den Hertog van *Antin* opgevolgd.

Lord DERVENT WATERS werd te *Londen*, den 19den December 1746, onthoofd, wegens zijne gehechtheid aan den Pretendent.

[Desaguliers]

DESAGULIERS was geneesheer, en hoewel Franschman van geboorte, werd hij in 1719 verkoren tot Grootmeester der Groote Loge van *Engeland*, welke post hij tot in 1720 bekleedde, toen hij door den Br PAYNE werd opgevolgd.

[Diaken]

DIAKEN (Een) is de bewaarder van de Orde in de Schotsche graden.

[Dienende Broeders]

DIENENDE BROEDERS zijn bezoldigde dienstboden van de Loges, die evenwel door hunne aanneming dezelfde regten als de andere Broeders hebben. In eenige hoogere graden worden in het geheel geene dienende Broeders toegelaten, en vervullen de medeleden zelven alle diensten. Dit besluit werd in den jare 1721 vastgesteld, dewijl er geene Profanen tegenwoordig mogten zijn.

[Diepte (Maçonnieke)]

DIEPTE (MAÇONNIEKE) eener Loge gaat van de oppervlakte der aarde tot haar middelpunt.

[Dieu le veut]

DIEU LE VEUT of *Dieu le volt* (God wil het). De oude krijgsleus der kruisvaarders, welke ook in de meeste der hoogere tempelgraden aangenomen is geworden.

[Dignitarissen]

DIGNITARISSEN worden in de Fransche Loges alleen de vijf eerste Officieren genoemd, namelijk: de achtbare Meester, de eerste en tweede Opzieners, de Redenaar en de Secretaris. In de Groote Loges heeten zij Groot-Dignitarissen.

[Diploma]

DIPLOMA. Certificaat. Een stuk door eene Loge of een Kapittel bezegeld, waardoor bevestigd wordt, dat deszelfs bezitter op eene wettige wijze in de Broederschap is aangenomen in den opgegeven graad. Voormaals was alleen het geven van het woord toereikend, om als Vrijmetselaar erkend te worden en de vergaderingen te mogen bijwonen. Op den 24sten Julij 1755 besloot de Groote Loge van *Engeland* (van de nieuwere Vrijmetselaren) tot de invoering van het Diploma, en in 1768 volgde de Groote Loge van *Schotland* dit voorbeeld.

[Diploma van het Gr□ O□]

DIPLOMA VAN HET GR□ O□ Dit Diploma in *Frankrijk*

onderscheiden van dat eener gewone L, is gelijk aan dat der Loge; maar de vorm is minder veranderlijk. Hetzelve geeft, als dat van het vorige Art., de Broederen vrijheid, om zonder eenigen hinder ergens te visiteren, ja zelfs verschaft het hem den toegang tot alle werkplaatsen van vreemde Groot-Oostens.

[Doel]

DOEL. Zie STREKKING.

[Dolk]

DOLK (Een) is het wapen en het kleinood der Uitverkorenen en der Kadosch-Ridders.

[Don Gratuit of Support]

DON GRATUIT of SUPPORT. Onder dezen naam is elke Loge verpligt, aan het Groot Oosten eene zekere som af te staan, ter bestrijding der kosten.

[Doorgang]

DOORGANG. Ordewoord, om al de deelen of plaatsen aan te wijzen, die naar den Tempel geleiden.

[Doorluchtig]

DOORLUCHTIG. De 13e. graad van het Mitzraimitisch systema.

[Dormer Stanhope, (Philippus)]

DORMER STANHOPE, (PHILIPPUS) Graaf van *Chesterfield*, geboren 1694, overleden 1775, beroemd als staatsman, als redenaar, en vooral ook door zijne uitmuntende brieven aan zijnen zoon, was Engelsch gezant in de *Nederlanden*, en bekleedde als zoodanig in 1731 het voorzitterschap in de Loge, in welke FRANS I, Groot-Hertog van *Toskane*, als Vrijmetselaar werd ingewijd.

[Dorson]

DORSON is de naam van eenen der negen Meesters, welke SALOMO afzond, om het lijk van den uitverkoren Meester HIRAM te zoeken.

[Dresden]

DRESDEN zag binnen hare muren in 1738, door de zorgen van den Maarschalk RUTOWSKI en den Baron D'ECOMBES, Raadsheer der Fransche legatie bij het Berlijner Hof, eene Loge verrijzen, onder den naam van de *drie witte Adelaars.* Deze schonk in hetzelfde jaar het aanzijn aan de Loge *der drie Zwaarden*, en later aan nog eene derde Loge, *de drie Zwanen* geheeten. Deze werkplaatsen, vormden in 1741 eene Groote Loge van *Saksen*, tot welker Grootmeester Graaf *rutowski* werd verkoren. De Loge *Minerva bij de drie Palmboomen*, in 1741 te *Leipzig* gevestigd, schaarde zich weldra onder de banieren der Groote Loge van *Saksen.* Het eerste proces-verbaal van deze Loge, hetwelk bewaard is gebleven, is in de Fransche taal opgesteld.

Sedert de invoering der Vrijmetselarij in het tegenwoordig koningrijk *Saksen*, was te *Dresden* ten minste eene Loge onafgebroken werkzaam, en de Broederschap aldaar heeft onder anderen, in 1772, eene armenschool opgerigt, welke een jaar later zeer is uitgebreid, en, namens de L *de drie Zwaarden*, bestuurd wordt door VV MM, welke veel zorg aan die stichting ten koste leggen. Het instituut voor blinden aldaar, wordt door de tweede Loge (*de gouden Appel*), met aanzienlijke sommen ondersteund, en de jongste Loge, *Astrea bij de groenende ruitplant*, heeft eene zondagsschool voor ambachtsleerlingen opgerigt, in welke zelfs eenige leden der Loge gedeeltelijk in persoon onderwijs geven.

De Groote Lands-Loge van *Saksen*, in 1812 opgerigt, heeft haren zetel in *Dresden*, en telt tien Loges onder haar beheer.

[Drie]

DRIE. Dit getal werd reeds in de vroegste oudheid als heilig beschouwd. Bij de Egyptenaren (zie dat Art.) werden de *evene* getallen als ongelukkig, maar daarentegen de *onevene*, en vooral de *drie*, als gelukkig aangezien; dit laatste getal, omdat, gelijk PLUTARCHUS zegt, dit het eerste onevene en desniettemin volkomene getal is, en de verhevenste werkingen der goddelijke Almagt uit drie bestaan, te weten: de *geest*, de *stof* en het uit beide zamengestelde *heelal.* Daarom vergelijken de Egyptenaars het Heelal bij eenen driehoek.

In de Vrijmetselarij is dit getal evenzeer het hoogst vereerde en meest gebezigde getal. Alles geschiedt door *drie*, alles wordt drievoudig voorgesteld. Er zijn *drie* voorname Officieren. De Leerl moet zich gedurende *drie* jaren vormen, om bevorderd te kunnen worden; hetzelfde getal komt bij hunnen symbolischen ouderdom in aanmerking. De *Johannes*-V M bestaat uit *drie* graden. De L wordt verlicht door *drie* groote en *drie* kleine lichten; *drie* slagen openen en sluiten haar; zij rust op *drie* hoofdzuilen. Door *drie* schreden betreedt de V M het heiligdom; enz. De Pythagoreërs leerden, dat *een* geen getal was, maar dat het evene en onevene de grondbestanddeelen (*elementen*) van alle getallen zijn. Zij namen aan, dat het *evene* onvolkomen en onvolmaakt was,

terwijl het *onevene* integendeel volkomen en volmaakt was; want, zeiden zij, het *onevene* brengt met het *evene, oneven*, en met *oneven, even* voort, terwijl op den anderen kant *even* met *even*, nooit *oneven* geeft; bovendien heeft alleen het *onevene* tevens een *begin*, een *midden* en een *einde*, welke eigenschappen zijn, van wat volmaakt geheeten wordt. Eindelijk is *drie* het eindgetal der eerste reeks, want om de verhouding tusschen de verschillende getallen eener reeks te weten, heeft men ten minste *drie* getallen noodig; zoodat *drie* (*oulings dry*) zoo veel is, als *d'ry* of *de ry* (of *reeks*) bij uitnemendheid. Het getal *drie* herinnert aan het oude gezegde: *drie* vormen een kollegie; *drie* is scheepsregt.

Drie is het aantal der afmetingen, *lengte, breedte* en *dikte.* In het Heelal bestaan *ruimte, stof* en *beweging.* De tijd wordt in *drie* deelen verdeeld, de *verledene*, de *tegenwoordige* en de *toekomende* tijd. De mensch heeft *drie* voorname geestkrachten, het *geheugen*, het *begrip* en den *wil.* Onder de kleuren zijn er *drie* oorspronkelijke, namelijk *geel, rood* en *blaauw.* Er zijn *drie* natuurrijken, het rijk der *dieren, planten* en *delfstoffen.* De kolom, van welke er bij de Grieken slechts *drie* orden, de *Dorische, Jonische* en *Corinthische*, bestonden, wordt in *drie* deelen verdeeld, en is zamengesteld uit de *basis*, de *schacht* en het *kapiteel.* In den tijd heeft men het *begin, midden* en *einde; morgen, middag* en *avond, opgang, culminatie-punt* en *ondergang.* In de ruimte, *boven, midden* en *beneden; regts, midden* en *links.* Bij de ontwikkeling der denkbeelden, de *thesis*, (stelling), *antithesis*, (tegenstelling) en *synthesis* (zamenstelling), enz.

Geen wonder dan ook, dat een zoo algemeen vereerd getal bij de meeste volken, ook in het godsdienstige, eene gewigtige rol speelde. Bij de Grieken sprak de mythenleer, dat het opperbestuur der wereld onder *drie* koningen stond, als: JUPITER, de vorst des hemels, NEPTUNUS, god der zee, en PLUTO, meester der hel; er waren *drie* razernijen, ALECTO, MEGERA en TISIPHONE; *drie* helregters: MINOS, EACUS en RHADAMANTUS; *drie*

schikgodinnen: CLOTHO, LACHESIS en ATROPOS; *drie* bevalligheden: AGLAJA, THALIA en EUPHROSINE, en driemaal *drie* zanggodinnen. Bij de Indiërs had men BRAMAH, VISHNOE en SIVA. Bij de Parsen ZERUANÉ AKERÉNÉ, ORMUZD en MITHRA. Bij de Scandinaviërs en Batavieren ODIN, FREIJA en THOR. Bij de Egyptenaars OSIRIS, ISIS en HORUS. Bij de Kureten OURANOS, RHEA en JASION, enz.

[Drie en twintig]

DRIE EN TWINTIG is een getal, dat in zekere hoogere graden van veel beteekenis is.

[Driehoek]

DRIEHOEK. Deze is eene meetkundig figuur, in hetzelfde vlak gelegen, en door drie ligte lijnen omvat, die elkander aan de uiteinden ontmoeten, en op die wijze drie hoeken vormen. De *gelijkzijdige* driehoek staat in de V M in bijzondere achting. Reeds in de Egyptische mysteriën was die het zinnebeeld der Godheid (volgens PLUTARCHUS was de gelijkzijdige driehoek het zinnebeeld der Godheid, de *gelijkbeenige* dat van een' genius, en de *ongelijkzijdige* dat des menschen), en werd door de vereeniging van den *water*- en den *vuur*-driehoek de zespuntige ster gevormd, die de goddelijke kracht in de natuur voorstelde. De vuur-driehoek, die met den tophoek naar boven stond, was den Hebreeuwen als beeld der Godheid dierbaar, en is in dien zin ook bij de Christenen overgebleven. Nog in de latere scheikunde beteekent een gelijkzijdige, met den top naar boven staande driehoek het *vuur*, en een dergelijke, doch met de punt naar beneden gekeerde driehoek, het *water.* Volgens de begrippen, welke zich de Egyptenaars van het ontstaan der wereld uit den chaos of bajert vormden, hielden zij water en vuur voor de krachtigste middelen voor dit ontstaan. PLUTARCHUS, die de geschiedenis van OSIRIS, ISIS en HORUS als eene allegorische schildering van de werkingen der natuur beschouwt, bevestigt dit door de verzekering, dat de vochtigheid der natuur, of het water, het grondbeginsel der stoffelijke voorwerpen, en een bestanddeel der aarde en der lucht zij. Volgens hem is het vuur daarentegen, als eene drooge grondstof, aan het water tegenovergesteld, verwant met de zon, maar niet hetzelfde als deze, en, even als de Egyptenaren een goed en een slecht grondbeginsel aannamen, zoo is ook het

water, dat alles bevochtigt, en onmisbaar is voor het worden en ontwikkelen der voorwerpen, als het ware een uitvloeisel van den weldadigen OSIRIS; het vuur daarentegen, dat alles vernielt, eene eigenschap van TYPHON.

Reeds in het Egyptisch hieroglyphenschrift bezigde men den driehoek, het vierkant, de ruit, den cirkel, de ellips en het ovaal als meetkundige grondvormen, in verschillende betrekkingen en in eene beteekenis, welke met het Maçonnieke verwant is.

Volgens PLUTARCHUS beduidde de driehoek de natuur van het Heelal. De eene zijde deszelven beteekende het *mannelijke*, de andere het *vrouwelijke* wezen, en de grondlijn het *voortbrengsel.* Volgens PALIN (in zijne *lettres sur les Hieroglyphe, Dresde* 1802) beteekenen in dat schrift, twee naast elkander staande winkelhaken, *zon* en *maan.* Het vierkant verbeeldde het ligchamelijke Heelal en de opvolging der gebeurtenissen, welker beeld de regte lijn is; de oneindige strekking van den vierhoek werd aangetoond door de elkander doorkruisende diagonalen, wier uiteinden naar de vier hemelstreken gerigt waren.

PYTHAGORAS bediende zich zoowel van den driehoek als van het vierkant, een zijner gewigtigste teekens, om stellingen, ten opzigte zijner godsdienstleer, der natuurleer en zedekunde te verzinnelijken. In zijne leer werden driehoek en vierkant met elkander verbonden en in onderlinge betrekking gebragt, zoo als dit ook in de Vrijm□ geschiedt.

Gelijk het oude *Vrijmetselaarsverhoor* en de Yorksche Constitutie (zie dat Art.) ons bij uitnemendheid naar PYTHAGORAS verwijzen, zoo vinden wij ook in *oude Ritualen* sporen van Pythagoreesche leerstellingen, b.v. het zoogenaamde *Triangel*, de figuur Y. Naar men zegt, verbond PYTHAGORAS met de letter Y de zedekundige beteekenis, dat die het leven van den mensch aantoonde, die in het begin, in zijne onschuldige kindschheid, een' effen en regten weg voor zich had, doch die, zoodra hij den ouderdom der ontwikkeling was genaderd, den kruisweg van deugd en ondeugd voor zich zag liggen, en dat hij alsdan moest overwegen en besluiten, welken van de twee hij zoude

kiezen, nademaal zij tot geheel verschillende einden voerden. Uit dien hoofde is de Y de Pythagoreesche letter genoemd geworden. Volgens anderen duidt die letter op de *Trias* (het geheiligde drietal), welke den Pythagoreërs heilig was. PYTHAGORAS schijnt overigens de grondstelling te hebben gehad, om te zorgen, dat zijne leerlingen, bij de meest gewone, schijnbaar onverschilligste zaken, zich de verhevenste waarheden zouden herinneren, en in dien zin is ook het geheele oud-Engelsche Rituaal daargesteld, en *alzoo geheel in den geest van* PYTHAGORAS.

De Pythagoreesche *Pentalpha (Pentalf*, eene uitdrukking, welke nog in de wapenkunde voorkomt) is eene figuur, die vijf door elkander geslingerde, en met een' enkelen trek gevormde A of Alpha vertoont, en daarom *Pentalpha* (vijf-A) heet. Het is eene regelmatige stervormige figuur, welker punten hoeken van 36 graden vormen. PYTHAGORAS heeft de Pentalpha, vermoedelijk wegens het regelmatige terugkeeren tot zich zelve, om het getal der punten, en vooral uithoofde der *drie door elkander geslingerde driehoeken*, als een zinnebeeld van gezondheid *Hygiea*) gebezigd, uit welker hoofde het ook *het gezondheidsteeken van* PYTHAGORAS genoemd wordt. Welligt was die ook bij de Druïden bekend. Het is een teeken van overvloed, waarom het in *Duitschland* soms als uithangbord van herbergen en logementen wordt gebruikt. Overigens bestaan er onderscheidene soorten van *Polyalpha* (veel-A), of veelhoekige, regelmatige, stervormige figuren, b.v. twee stervormige zevenhoeken (*Heptalpha*), van welke eene scherphoekig en de andere stomphoekig is; voorts een stervormige achthoek (*Octalpha*), die in de hoogere graden van eenige Maçonnieke stelsels voorkomt.

De Esseërs (zie dat Art.) hadden in hunne vergaderingen het zoogenaamde DAVIDS-schild of SALOMONS-zegel geplaatst, zijnde hetzelfde als het Pythagoreesche zinnebeeld der schepping, en bestaande uit twee in elkander geslingerde gelijkzijdige driehoeken, door zonnestralen omgeven; bevattende dienvolgens de mystieke en latere chemische teekens voor de zoogenaamde hoofdstoffen, zijnde het vuur, het water, de lucht en de aarde, uit welke de Schep-

per, met hulp des lichts, de wereld volgens maat, getal en gewigt geometrisch had gebouwd.

[Drietand]

DRIETAND. Dus noemt men de vork bij de Tafelloge.

[Drievuldigheids-Ridder]

DRIEVULDIGHEIDS-RIDDER. (De) Deze graad is in drie klassen, Leerling, Medgezel en Meester, verdeeld, en maakt de 14e., 15e. en 16e. graad van het Mitzraïmitisch systema uit.

[Drotten]

DROTTEN. Zie DRUÏDEN.

[Druïden]

DRUïDEN. Zoo wel als de ingewijden bij de Egyptenaren, waren bij de Celten de Druïden, de Priesters en uitsluitende bezitters van alle wetenschappen, die onder een volk van zulke ruwheid, als de Celten waren, konden plaats vinden. Hun aanzien en hunne magt was onbepaald. Zij gaven wetten, verkozen overheden, die zich naar hen moesten schikken, gaven orakelspreuken, en waren geneeskundigen, waarzeggers, sterrenwigchelaars, enz.

De mysteriën der Druïden werden eene halve eeuw voor CHRISTUS geboorte, bij de volksverhuizingen der *Cimbren*, naar *Noord*- en *West-Europa* ingevoerd. De opperhoofden dezer mysteriën werden in het land der Gaulers, Druïden genoemd. Zij waren verdeeld in drie klassen of graden. De leden der eerste waren zij, die belast waren met het burgerlijk bestuur (*eubagen*); de tweede werd gevormd door de zangers (of *barden*), en de derde of hoogste klasse bestond uit hen, die de geheimen der godsdienst bezaten, en de plaatsen van Priesters en Regters vervulden (*vaceën*). Zij stonden onder het bestuur van eenen Opperpriester, die uit en door de eerste klasse was gekozen. Zij leefden afgezonderd, en kwamen alleen dan met het volk in aanraking, als een of andere oorzaak dit noodzakelijk maakte. Zij vulden hunne rangen aan, door leden der lagere klasse in hunne geheimen in te wijden, tot welke inwijding een tijdverloop van twintig jaren gevorderd werd, en alleen bij monde gedaan werd, zonder dat er geschreven onderrigt bestond. Waren de Kandidaten, na het verstrijken van dien proef- en leertijd, genoegzaam onderrigt, dan werden zij ingewijd, en genoten van toen af al de regten, aan hunnen

nieuwen stand verknocht. Zij hadden twee voorname zetels, namelijk: in *Gallië*, in het bosch van *Dreux*, en in het tegenwoordige *Engeland*, op het eiland *Man.* Bij hunne inwijdings-ceremoniën maakten zij gebruik van een driehoekig altaar, van een geheimzinnig koffertje en van het zwaard van BELINUS, hun zonnegod.

Deze mysteriën gingen te niet bij de overheersching van *Brittanje* en *Gallië*, door de Romeinen, hoezeer men er nog langen tijd naderhand sporen van vindt. Derzelver hoofdzetel werd echter toen verplaatst naar *Scandinavië.* (zie dat Art.)

Druïden beteekende in de Celtiche taal *wijze mannen*, die, even als bij de Perzische Magiërs, te gelijk wijsgeeren en Priesters waren. Hunne godsdienstige stellingen waren: *één* God, geen tempel, geene beeldtenis, een altaar van zoden, of van steen en offers van de voortbrengselen der kudden, of van het veld, met een rein hart en onbevlekte handen gebragt; en deze godsdienstige stellingen hielden aan, tot hunne godsdienst met die van andere volken werd vermengd. Zij hadden drie voorname leerstellingen: *vereer de Godheid; onthoud u van het kwade; wees onverschrokken en dapper.* De eerste was de stelregel hunner godsdienst; de beide andere strekten ter dienste van een ieder in de burgerlijke maatschappij en voor den krijgsman. De plaatsen voor hunne godsdienstvereering waren gevormd als een', hetzij grooteren, hetzij kleineren kring van groote, steenen, op afstanden geplaatste zuilen zonder dak, van welke er in *Engeland* merkwaardige overblijfsels bestaan. De Druïden namen alleen zulke mannen in hunne mysteriën of Orde op, welke geest toonden te bezitten, en die hunne geschiktheid daartoe hadden gestaafd door eene reeks van goede en groote daden. Waren zij eens ingewijd, dan bragten zij ook een goed gedeelte van hunnen levenstijd, met wetenschappelijke oefeningen door. Hunne bijeenwoning in maatschappijen of kollegiën oefende een' zeer voordeeligen invloed op hunne kundigheden en wederkeerig onderwijs. Van de kundigheden, welke zij onder anderen van de werktuigkunde bezaten, getui-

gen hunne groote *loodregte* en *waterpasse steenen*, en vooral de gebouwen, of liever ruïnen van *Stonehenge*, in de vlakte van *Salisbury.* Overigens beschouwden zij de menschen toen als nog niet rijp genoeg, om de wetten alleen in het belang van deze op te volgen, en kregen hieruit aanleiding voor hunne grondstelling, *uit alles een geheim te maken, en hunne ontdekkingen in een' digten sluijer te wikkelen.* Zoowel hierdoor, als door hun achtingswaardig gedrag en wezenlijke verdiensten ten opzigte hunner medemenschen, verwierven zij zich een' zoodanig uitgebreiden invloed, en behielden dien gedurende een zoo langen tijd in *Gallië* en *Brittannië.*

[Druzen]

DRUZEN. Eene sekte onder de Turken. Hunne geheime vergaderingen worden des nachts gehouden. Ofschoon zij voor het uiterlijke de plegtigheden der verschillende godsdiensten uitoefenen, volgen zij in hunne bijeenkomsten bijzondere leerstellingen. Hunne bijeenkomsten worden tegen het overvallen door oningewijden, beschermd door uitgezette wachters, die elken zoodanigen indringer dadelijk dooden. Zij hebben onderscheiden graden, die elk op eene andere plaats bijeen komen en verschillende herkenningswoorden hebben.

[Dublin]

DUBLIN. Zie IERLAND.

[Duchenteau (Touzay)]

DUCHENTEAU (TOUZAY), een beroemd mysticus en theosooph te *Parijs*, omstreeks het midden der achtiende eeuw. Hij gaf eene mystieke kaart van de zoogenaamde verborgen wetenschappen in het licht; zij bestond uit vier bladen, voerde ten titel: *Carte philosophique et mathematique*, en bevatte, behalve zijne eigene combinatiën, ook de beide kaarten van TYCHO DE BRAHE en SABATIER. Hij stierf in 1786, aan de gevolgen van de proeve, welke hij aan zich-zelf had genomen met de door CAGLIOSTRO voorgeschreven handelwijze, om tot de wedergeboorte des ligchaams te geraken.

[Duinkerken]

DUINKERKEN. De eerste Loge, welker vestiging in *Frankrijk* historisch bewezen is, is die, welke de Groote Loge van *Londen*, ten jare 1721, te *Duinkerken* instelde onder den titel van *l'Amitié et la Fraternité.* Op de lijsten van het Groot-

Oosten van *Frankrijk* komt deze Loge voor als geconstitueerd in 1756; dit is echter de tijd harer reconstitutie, door de Groote Loge van *Frankrijk.*

[Duistere Kamer]

DUISTERE KAMER. Zie KAMER.

[Duisternis]

DUISTERNIS noemt men den staat, waarin de Profanen zich bevinden.

[Duitsche Heeren of Duitsche Ridders]

DUITSCHE HEEREN of DUITSCHE RIDDERS. Zie HEEREN.

[Duitschland]

DUITSCHLAND. Volgens PRESTON zou de oudste Vrijmetselaars-Loge in *Duitschland* gesticht zijn te *Hamburg*, in 1733, door eenige Engelsche afgevaardigden. Hij voegt er echter bij, dat er reeds in 1730 een Grootmeester-Provinciaal voor *Neder-Saksen* bestond, alhoewel dit land nog geene Loges telde. Hoe dit zij, deze eerste werkplaats bestond slechts weinige jaren, zij smolt in 1740 ineen met de Loge *Absalom*, welke in dezelfde stad door de Groote Loge van *Engeland* was gesticht. Eenige leden der Loge *Absalom*, die zeer talrijk was geworden, zonderden zich in 1743 van haar af, en rigtten naast haar eene nieuwe werkplaats op, onder den naam van *St. George.* De Graaf van SCHMETTAU had, in 1741, te *Hamburg* de Loge *Judica* gevestigd. Later beijverden zich de stedelijke regeringen in *Duitschland*, om de Maçonnieke vergaderingen te verbieden en te ontbinden, en daar hare eerste pogingen niet den gewenschte uitslag hadden, namen zij eindelijk hare toevlugt tot de allerstrengste maatregelen. Zoo lieten de Regenten van *Dantzig*, onder anderen, op den 3den October 1745 een besluit afkondigen, waarbij aan ieder' burger, herbergier of tapper, hoegenaamd, verboden werd, voortaan, op wat wijze ook, de vergaderingen der Vrijmetselaars toe te staan, of hen eene Loge te laten oprigten, op straffe van gevangenschap; tevens werd ieder ingezeten gelast, de Reg Meesters, Officieren en bedienden der Loges, de vergaderplaatsen, de bergplaatsen der archieven, kisten, Maçonnieke meubelen en gereedschappen aan te brengen; terwijl den aanbrengers geheimhouding werd beloofd. Na aldus de aanvallen der burgerlijke magt te hebben uitgestaan, zag de Vrijmetselarij zich ten doel aan de vervolgingen der geestelijken. Deze

vervolgingen later gematigder wordende, hielden eindelijk geheel op; doch nu ontstonden er beroeringen van eenen geheel anderen aard. Terwijl de verdeeldheden den vrede der Vrijmetselarij in *Frankrijk* stoorden, genoot de Broederschap ook in de Duitsche staten geene betere rust. De vestiging van de Kapittels van *Rozenkruis*, van die der *Strikte Observantie*, en van al de stelsels, die in deze landen op het Maçonniek tooneel verschenen, was de bron van duizenderlei beroeringen. De aanmatiging der Groote Loge van het rituaal van ZINNENDORF (zie dat Art.), om alle Loges van *Duitschland* te besturen, aan welke die Loges zich aanvankelijk onderwierpen, werd in 1785 het voorwerp van luide klagten. De andere Maçonnieke vereenigingen, die zich verbeeld hadden, dat die opperheerschappij louter nominaal zoude zijn, en hare onafhankelijkheid niet kon benadeelen, bemerkten toen, dat de Nationale Groote Loge het in ernst had opgenomen, en over haar een werkelijk gezag uitoefenen, hare werkzaamheden regelen en beoordeelen wilde. Er volgden van hare zijde tegenstand en protesten; van dien der Nationale Groote Loge veroordeelingen en banvonnissen. Intusschen werden al die verschillen in 1788 vereffend. De Nationale Groote Loge liet hare aanspraak varen, de andere Maçonn vereenigingen behielden een afzonderlijk bestaan en eene volledige onafhankelijkheid. Tegenwoordig hebben de drie Groote Loges te *Berlijn*, ofschoon onderscheiden, voor zoo veel de oppergraden aangaat, eene soort van verbond gesloten, waarbij met gemeen overleg alles wordt geregeld, wat tot de wetgeving en het beheer der Loges van de blaauwe Metselarij betrekking heeft. Zie verder de onderscheidene Staten.

[Dunstan]

DUNSTAN, (De Heilige) Aartsbisschop van *Canterbury*, werd in 959 door Koning EDGAR tot Patroon of Opperhoofd van de bouwlieden in *Engeland* benoemd.

[Du Puy (Raymund)]

DU PUY (RAYMUND) was in het begin der twaalfde eeuw, de stichter der Malthezer Ridders in *Jeruzalem.* Zie MALTHEZER RIDDERS.

[Duret]

DURET, lid der oude Groote Loge van *Frankrijk*, te *Parijs*, was met PENY en L'EVEILLÉ van 1767-1771 de hoofdoverwel-

diger van de magt der toenmalige Groote Loge van *Frankrijk.*

[Dutch. (Willem)]

DUTCH. (WILLEM) Een Engelschman, die geplaatst was bij het Engelsche gezantschap in *'s Gravenhage*, en die de plaats van tweeden opziener vervulde in de Loge, in 1731, onder voorzitterschap van den Graaf van *Chesterfield* (zie DORMER STANHOPE) gehouden, en in welke de Groot-Hertog van *Toskane*, later Keizer FRANS I, ingewijd werd.

[Dweeperij]

DWEEPERIJ is iets, dat men in de Vrijmetselarij niet te vreezen heeft, wanneer zij zich met geene vreemde leerstukken en beginselen bemoeit, en aldus de fakkel van het fanatisme in den Vredetempel niet wordt ontstoken.

De Loges, welke aan de echte overgeleverde en oude grondstellingen getrouw blijven en gebleven zijn, hebben nimmer den verderfelijken invloed der dweeperij bespeurd.

E.

[Eclectisch]

ECLECTISCH. Zie STELSEL.

[Edda]

EDDA. Aldus worden twee verzamelingen genoemd, betrekkelijk de noordsche godenleer en heldengeschiedenis. De oudste dezer verzamelingen bestaat uit eene reeks van gezangen der *Skalden* en uit zeer oude legenden, vanwaar de naam van *Edda*, d.i. moeder der poëzy. Deze verzameling was meer dan 400 jaren verborgen en vergeten, en werd van deze in 1643 door Bisschop BRIJNGULF SVENSON te *Skaholt* slechts een gedeeltelijk handschrift op perkament gevonden. Uit deze verzameling is, ruim eene eeuw later, een prozaïsch uittreksel (de tweede *Edda* genoemd) uitgegeven door SNORRO STURLESON. Dit laatste werk bestaat thans uit drie deelen, waarvan het eerste leerstellig en het tweede verhalend is, terwijl het derde, *Skalda* genaamd, een alphabetisch uittreksel van poëtische uitdrukkingen bevat, welke in de beide eerste deelen voorkomen. Dit werk, voor oudheid en geschiedenis, ook van onze' voorouders, hoogst be-

langrijk, is door onderscheiden vreemde geleerden uitgegeven, en met noten en verklaringen verrijkt. Onder onze landgenooten heeft Br D. BUDDINGH er in 1829 (te *Utrecht*) een werk over uitgegeven, dat getiteld is: *de Eddaleer*, en om deszelfs uitstekende behandeling allen lof verdient.

Ook in een Maç opzigt is de *Edda* hoogst belangrijk, als een overblijfsel van de inwijding der Scandinaviërs (zie verder dat Art.), wordende in een der eerste zangen zelfs eene zoodanige inwijding beschreven

[Edgar]

EDGAR. Onder de regering van EDGAR bloeide nog de kunst der Vrijmetselaren, waarvan toen de Bisschop DUNSTAN Grootmeester was. Gedurende de oorlogen tegen de Denen viel hij in ongenade, maar MACBETH, kleinzoon van MALCOLM en Koning van *Schotland*, zocht hem, volgens ANDERSON, in 1040 te herstellen. *Engeland* werd gedeeltelijk veroverd in 1013, door CANUT, Koning der Denen, terwijl WILLEM I, Hertog van *Normandië*, de verovering in 1066 volvoerde. Hij benoemde den Bisschop van *Rochester* GANDULF en ROGIER DE MONTGOMMERY als Grootmeesters der Vrijmetselaren. Zij deden onder het bestuur van den Graaf VAN SCHREWSBURY, den *Tower* te *Londen* en vele andere sterke kasteelen bouwen; zij lieten ook uit *Normandië* opzettelijk werklieden komen.

[Edimburg]

EDIMBURG. Zie SCHOTLAND.

[Edom]

EDOM. (Rood of bloedig) Een Hebr. woord, in de hoogere graden van veel beteekenis. (Sch. R. 11e. gr.)

[Eduard III]

EDUARD III, Koning van *Engeland*, eindigde zijn leven in 1377. Een document uit zijne regering geeft kostbare inlichtingen over de geschiedenis der Maçonnieke gezelschappen in *Engeland*, in de tiende eeuw. Men leest daarin, dat ATHELSTAN, kleinzoon van ALFRED *den Grooten*, gebruik makende van de rust des vredes, vele groote gebouwen deed oprigten, en eene bijzondere bescherming aan de Broederschap der Metselaars verleende. Hij riep vele leden der Fransche vereenigingen naar *Engeland*, en stelde hen aan als opzigters der bouwkundige werkzaamheden. Bovendien gelaste hij hen de bijeenzameling der statuten, reglementen en

verpligtingen, door welke de Romeinsche of bouwcollegiën bestuurd werden, en welke onder de Maçonnieke genootschappen van het vaste land in kracht waren gebleven, met oogmerk, om daaruit een wetboek voor de Metselaars in *Engeland* zamen te stellen. Dit gewigtig werk had plaats in eene algemeene vergadering der Broederschap, die in de maand Junij 926 werd gehouden, en in welke EDWIN, de jongste zoon des Konings, vooraf in de Metselarij ingewijd, in den rang van Grootmeester voorzat (zie CONSTITUTIE van *York*).

Van dit oogenblik af had de Broederschap in *Engeland*, onder den naam van Groote Loge, een regelmatig bestuur, welks hoofdplaats de stad *York* was, en dat in zijne jaarlijksche bijeenkomsten vaststelde, wat het genootschap betrof. Het getal Metselaars groeide aan, de Loges vermenigvuldigden, en het land werd met zeer vele kerken, kloosters en andere groote gebouwen verrijkt.

De statuten uit de regering van ATHELSTAN van het jaar 1358, werden onder EDUARD III, aan eene herziening onderworpen, gelijk men daarvoor het bewijs vindt in een monument van dat tijdstip, zijnde eene soort van aanhangsel tot de herziene statuten, waarin men reeds benamingen en vormen ziet voor den dag komen, welke in latere documenten duidelijker worden vermeld. De tekst der statuten, waartoe dit stuk betrekking heeft, schijnt met andere handschriften in 1720 te zijn vernietigd, om redenen die men nimmer regt gekend heeft. Dan, dit verlies is in zeker opzigt hersteld, door het onlangs ontdekken van een Anglo-Saksisch dichtstuk van de veertiende eeuw, bestaande uit 794 verzen, en in 1840 in het licht gegeven door JAMES ORCHARD HALLIWEL (zie dat Art.), lid van de genootschappen der oudheidkenners te *Londen, Parijs, Edimburg, Koppenhagen, Oxford*, enz. onder den titel: *de oudste geschiedenis, of het oudste historisch gedenkschrift der Vrijmetselarij in Engeland.* Het stuk behelst de reglementen, ten gebruike van de Broederschap der Engelsche Metselaars. Naar alle waarschijnlijkheid heeft de maker van dit dichtstuk in hetzelve de statuten van 1358 in rijm gebragt, om ze daar-

door te ligter door de Metselaars, voor wie zij bestemd waren, te doen onthouden. Wat men in hetzelve leest over de zamenstelling der Maçonnieke broederschap, en over de regelen, waaraan zij op dit afgelegen tijdpunt was onderworpen, heeft eene treffende overeenkomst met datgene, wat men in de constitutiën vindt, die in 1723, op bevel van de Groote Loge te *Londen*, zijn gedrukt.

De Broederschap der Metselaars vond in *Engeland* niet immer die bescherming, welke zij onder ATHELSTAN en EDUARD III had genoten. Ten jare 1425 werd door het Parlement een edict tegen haar uitgevaardigd, op aandrijven van den Bisschop van *West-Minster*, voogd van den toen minderjarigen HENDRIK VI. Deze *bill* verbood de Kapittels en vergaderingen der Metselaren, op straffe van gevangenis, en eene boete, of losgeld, naar het welgevallen des Konings. Dan, het blijkt niet, dat deze wet ooit is toegepast. Men ziet daarentegen in het Latijnsche register van WILLIAM MOLLART, Prior van *Canterbury*, dat er in het jaar 1429, toen Koning HENDRIK nog minderjarig was, eene Loge werd gehouden te CANTERBURY, onder de bescherming van den Aartsbisschop HENRI CHICHELEY, welke werd bijgewoond door THOMAS STAPYLTON, Reg□ Meester, JOHN MORRIS, Custos van de Loge *Latomorum*, of Opziener van de Loge der Metselaren, en vijftien Gezellen met drie Leerlingen, wier namen worden opgegeven.

[Edwin]

EDWIN, (Prins) Broeder van Koning ATHELSTAN van *Engeland.* Hij leerde zelf de bouwkunde, en liet zich in de vereeniging der bouwlieden aannemen, welke zijn broeder uit *Frankrijk* en andere landen had laten komen. Hij wist van zijnen broeder te verkrijgen, dat deze bouwlieden, behalve meer andere voorregten, hun eigen regters bekwamen. Hij werd hun Grootmeester, en riep in 926 eene algemeene vergadering te *York* bijeen, bij welke zich de Gedeputeerden van alle toenmaals bestaande Engelsche Loges voegden, en in welke vergadering hij hen eene constitutie, pligten en wetten gaf. Zie YORKSCHE CONSTITUTIE en OORSPRONG DER VRIJMETSELARIJ.

[Eed]

EED (De) is de van elken nieuw aangenomen Vrijmetselaar met

voorgeschrevene woorden en gebruiken gevorderde verpligting tot stilzwijgendheid, aangaande alles, wat de Orde betreft, en tot beoefening van algemeene menschen- en broederliefde. Het oude voorschrift van den eed was juist overeenkomstig met den ouderdom van het ontstaan der Vrijmetselarij, maar heeft tegenwoordig vele wijzigingen ondergaan. Elk systema heeft haren bijzonderen eed, in welken van tijd tot tijd veranderingen en verbeteringen gebragt zijn geworden.

[Eerbewijzen]

EERBEWIJZEN. Deze verschillen naar den graad of de ambten, welke de BB□ visiteuren eener L□ bekleeden. Indien de BB□ eenvoudig Meesters zijn, laat men hen binnenkomen in de gewijde vormen, en de Meester rigt eene korte toespraak tot hen, op welke een hunner antwoordt; voorts, nadat hunne tegenwoordigheid op Metselaarswijze is begroet, laat men hen aan eene der beide kolommen plaats nemen.

Wanneer de Visiteur, die de L□ der hooge graden in vreemde landen bezoekt, met de hoogere graden is bekleed, scharen zich de leden der L□ op zijnen doorgang, en vormen het stalen gewelf. Onderwijl slaan de achtbare Meester en de Opzieners beurtelings met hunne M□, en staken dit eerst, wanneer de Visiteur in het O□ is gekomen. Dan gaan de BB□ weder naar hunne plaatsen.

Zoo de Visiteur tot de Maçonnieke gezagvoerders behoort, zendt men hem in het voorportaal eene bezending van zeven Broeders te gemoet, die zwaarden en sterren dragen. De Ceremoniemeester, welke aan hun hoofd is, neemt hem bij de hand, en leidt hem tot aan de Tempelpoort. Aldaar vindt hij den Reg□ Meester, die hem op een kussen de drie M□ van de werkpl□ aanbiedt, en eene redevoering, op de omstandigheden passende, uitspreekt. De Visiteur neemt de M□, en gaat onder het stalen gewelf door naar het O□, verzeld door den Meester, de Opzieners, den Ceremoniemeester en de zeven leden der bezending. Aan den Tr□ gekomen zijnde, geeft hij de M□ aan den achtbaren Meester en de Opzieners terug, terwijl hij tot ieder hunner eenige verpligtende woorden spreekt.

De grootste eerbewijzingen vallen den Grootmeester te beurt. Wanneer deze zich als Visiteur in eene L∴ aanmeldt, dan zendt men hem terstond in het voorvertrek twee Ceremoniemeesters, vergezeld van zeven Broeders met sterren. Daarop begeeft zich de Meester, voorafgegaan van de Standaard- en Zwaarddragers, omringd van de beide Opzieners en twaalf Broeders met sterren, derwaarts, spreekt hem aan, biedt hem op een kussen de drie M∴ met de sleutels van de schatkist en de L∴ aan, en geleidt hem voorts naar het O∴ door eene dubbele rij van Broeders, die op zijnen weg het stalen gewelf vormen. Daar vinden dezelfde pligtplegingen als in het vorige geval plaats. Wanneer de Grootmeester wil heengaan, wordt de stoet, die hem heeft ingeleid, op nieuw gevormd, en vergezelt hem weder tot in het voorportaal des T∴ De Reg∴ Meester en de Opzieners blijven daarbij op hunne plaatsen, en slaan met hunne M∴ tot hij vertrokken is.

Men bewijst ook eer aan de Reg∴ Meesters der L∴ wanneer zij zich als Visiteurs aandienen, en wel op dezelfde wijze, welke den BB∴ van de hoogere graden ten deel vallen, en die wij boven hebben beschreven.

[Eerens (D.J. de)]

EERENS, (D.J. DE) geboren te *Alkmaar*, den 17den Maart 1781, scheen, van deszelfs bakermat af, bestemd te zijn, om het vaderland in gewigtige betrekkingen te dienen. Nog was de negentiende eeuw niet aan den horizon gestegen (1798), of de B∴ DE EERENS gordde de wapenen voor het vaderland aan. Als zeventienjarig jongeling schitterde hij reeds in de rijën der dapperen. Wars van bloote vertooning, kenmerkte zich de jeugdige held al spoedig door een gewigtig wapenfeit, en de geschiedrollen van 1800 mogten reeds den edelen DOMINIQUE JAQUES DE EERENS, benevens zijne daad, vermelden, als waardoor de bevrijding uit 's vijands handen van eenen zijner Officieren werd bewerkt, en zijne spoedige benoeming tot Officier op het slagveld ten gevolge had. De velden van *Noordholland*, in 1799; van *Duitschland*, in 1800 en 1801; de kusten van *Zeeland*, 1803; *Hessen* en *Pruissen*, 1806; *Zeeland* en *Braband*, 1809; de gewesten van *Spanje*,

1810 en 1811; die van *Portugal* en *Rusland*, 1812; de omstreken van *Dantzig*, 1813; die van *Grave*, 1814; en *Frankrijk*, 1815, waren dan ook achtereenvolgend getuigen van den meer en meer aanwakkerenden heldenmoed van dezen verdienstelijken Broeder, terwijl de wonden, bij die veldtogten door hem bekomen, het zegel op deszelfs daden drukten.

Zoowel de rasse bevorderingen van DE EERENS, in 1807 tot Kapitein, in 1809 tot Luitenant-Kolonel, later tot Kolonel en Generaal-Majoor, in 1826 tot Luitenant-Generaal, en in 1829 tot Directeur-Generaal voor de zaken van oorlog in het vaderland, als ook de hooge onderscheidingsteekenen, welke hem te beurt vielen, (in 1807 zijne benoeming tot Ridder der Unie-Orde van *Holland*, in 1812 zijne benoeming tot Ridder der Keizerlijke Reunie-Orde van *Holland*, van het Legioen van Eer, als *Chevalier de l'Empire* of Ridder des Rijks, in 1819 tot Ridder der derde klasse van de Militaire Willemsorde, in 1820 tot Ridder van den Nederlandschen Leeuw, en in 1831 tot Kommandeur van gemelde Orde), al deze uitstekende verheffingen en onderscheidingen moeten van 's mans gewigtige diensten getuigen, terwijl eindelijk deszelfs benoeming tot Gouverneur-Generaal van *Neêrlands Indië* het hooge vertrouwen bevestigde, hetwelk DE EERENS zich verworven had, bij het vaderland en bij den Koning.

In welk eene hooge mate de Broeder DE EERENS de leer der Orde van de Vrijmetselarij voorstond, staafde hij gedurende zijnen ganschen levensloop, maar vooral bij zijn verblijf in *Spanje*, ten tijde, dat onze verhevene Orde aan de hevigste vervolgingen was blootgesteld. Toen was DE EERENS in dat land Reg□ M□ eener L□, en, met de zucht in het hart, tot verspreiding van licht en waarheid, en buiten staat, om zulks in openlijke tempelen te verrigten, getuigen de onderaardsche gewelven van den onvermoeiden ijver in het belang der Orde, en van den verlichten geest van dien Broeder. Hij stichtte elders, als het ware, in het donkere der aarde, geholpen en bijgestaan door twee Roomsch-Katholijke Geestelij-

ken, van de Orde der Kapucijnen, als opzieners, het helderste redelicht. Ook op *Java* deed de Br DE EERENS zich steeds als een waar en opregt voorstander der Vrijmetselarij op het edelst kenmerken. Immers, hoe hoog ook in rang in het maatschappelijk leven verheven, trad hij meermalen den Tempel binnen, en vervulde in het midden der Broederen als Meester van Eer zijne plaats. Ja, die geest van verlichting en trouw aan de Orde bleef hem ook op zijne sponde bij, en de laatste oogenblikken van het leven diens Broeder droegen het onloochenbaar kenmerk, dat, gelijk hij als een waar Vrijmetselaar had geleefd, hij ook als een trouw lid der Orde de eeuwigheid is ingegaan, om zijn loon van den O B d H te ontvangen. De Br DE EERENS ontsliep den 15d d 4e m van het j d W L 5840.

[Eerwaardig]

EERWAARDIG (ook zeer eerwaardig) is de titel van den achtbaren Meester in de *St. Johannes-Loge*; daarentegen zijn Waardig en Hoogwaardig de titels der medeleden van de verschillende graden.

[Egypte]

EGYPTE. Even duister, als het met dat land en deszelfs bewoners tegenwoordig overal ten opzigte der beschaving en verlichting uitziet, in dezelfde mate schitterde dit gedeelte van *Afrika* reeds voor meer dan 3000 jaren als de zetel van vele kunsten en wetenschappen, die aan de latere volken tot grondslag van het uitbreiden hunner kundigheden hebben gediend. Het waren echter alleen de verschillende klassen van de ingewijden in de mysteriën, voor welke in *Egypte* de kennis dier kunsten en wetenschappen toegankelijk waren. Volgens de meening van vele geschiedschrijvers stammen de Eleusinische geheimen (zie dat Art.) in *Griekenland* van deze af, en zelfs zijn er veel Maç schrijvers, die aannemen dat de oorsprong der tegenwoordige V M in de Egypt. mysteriën gelegen is.

De ingewijden waren in zeven graden of klassen verdeeld, en kwamen aldus trapsgewijze tot de verschillende kundigheden, in die mysteriën geleerd. Zij moesten zich zoowel bij hunne inwijding, als bij den overgang van de eene klasse tot de andere, aan de hardste proeven onderwerpen. Het gedrag van

eenen ingewijde in de laagste klassen diende den opperhoofden tot rigtsnoer, om hem naar gelang te bevorderen, of te laten staan op het punt, dat hij reeds had bereikt.

In den *eersten* graad verkreeg de ingewijde den naam van *Pastophoros*, en ontving hij onderrigt in de symbolische taal, het hieroglyphenschrift, de beginselen der natuurleer, der genees- en ontleedkunde. De priester der *tweede* klasse heette *Neocoris*, en werd geleid tot de kennis der wis- en bouwkunde. In de *derde, Melanophoros* genoemd, ging hij over tot de verhevener mysteriën; hij werd alsdan onderwezen in de zedekunde, in het geloof aan een leven na den dood, in de wetgeving, in de grondslagen der geschiedenis, der sterre- en aardrijkskunde, en eindelijk in de welsprekendheid. In de *vierde* klasse gekomen, en *Kistophoros* genoemd, keerde de ingewijde voor het eerst weder in het profane leven terug, terwijl hij tot hiertoe in het geheime en onderaardsche gebouw der mysteriën had geleefd. Hij werd nu verklaarder der wetten en regter van het volk, verkreeg toegang tot den Koning, en moest zich in al de verschillende onderdeelen der wijsbegeerte oefenen. De *vijfde* klasse, of de *Balahata*, onderwees hare medeleden de scheikunde. In de *zesde* werd de bevorderde *Astronomos* genoemd, en in de hoogere wiskundige wetenschappen onderwezen. In de *zevende* en laatste klasse eindelijk werd de Priester *Propheta* of *Saphenath Paneach* (een man die de geheimenissen kent), genoemd, en kreeg hij kennis van al de mysteriën; alle geheimen werden hem medegedeeld, zonder dat hem iets verborgen bleef.

Van het oogenblik, dat de Kandidaat ter inwijding ingeleid werd, mogt hij geen' wijn drinken, tot hij daartoe in een' hoogeren graad verlof bekwam; hij moest, gedurende eenige maanden in een onderaardsch hol verblijven, en zich aan overdenkingen overgeven; hij moest verder een' eed van trouw en geheimhouding doen, bij welke de zon, maan en sterren als getuigen werden aangeroepen. Hierna ontving hij het herkenningswoord (*Amoun*, d.i. zwijg), en werd hem eene soort van

puntige muts opgezet; zijne heupen werden omgord met eene soort van kleedingstuk, *Xylon* genaamd; om den hals droeg hij een kraag, die glad op de borst sloot, en van nu af moest hij op zijne beurt eene der poorten bewaken. Vóór zijne verdere bevordering moest hij streng vasten, waarna hij zich door keur van spijzen mogt verkwikken. Hij werd uitgelokt, om zich aan zingenot over te geven; weerstond hij die aanloksels, dan werd hij gewasschen, en na eene zware proef met slangen werd hij tusschen twee hooge zuilen gevoerd, waar hij den graad ontving. De derde graad, *de poorten van den dood* genaamd, werd den Kandidaat eenigen tijd daarna gegeven. Men voerde hem in een vertrek, dat vol was van lijken, op verschillende wijze gebalsemd, terwijl al de muren behangen waren met gelijksoortige afbeeldingen. In het midden stond de kist van OSIRIS, die nog, uithoofde zijner verstikking, met bloed bedekt was. Men vraagde den aannemeling, of hij deel had genomen, aan den moord van zijnen heer, en voerde hem, als hij dit had ontkend, in eene zaal, waar al de aanwezigen in rouwgewaad waren gekleed. De Koning-zelf, die deze inwijding steeds bijwoonde, zeide hem op een' vriendelijken toon, dat hij de kroon, welke hij hem toereikte, zoude aannemen, als hij geloofde, de verdere proeven niet te kunnen doorstaan. De aannemeling wierp die echter, tot bewijs zijner volharding, weg, en trad dien met voeten. Dadelijk schreeuwde de Koning: *beleediging, wraak*, hief eene offerbijl op, en sloeg den aannemeling daarmede zachtkens op het hoofd. Twee priesters vatteden hem aan, wierpen hem neder, omzwachtelden hem met banden, en bragten hem naar eene plaats, waar boven den ingang stond geschreven: *heiligdom der geesten*, en uit welke plaats hem, bij het openen van den ingang, donder en bliksem tegensloegen. Hier werd hij streng onderzocht omtrent zijnen levenswandel, en veroordeeld daar te blijven, de zwachtels werden los gemaakt, en werd hem onder anderen ingescherpt, nooit naar bloed te dorsten, zijne medebroeders in levensgevaar steeds bij te springen, en te hopen op eene opstanding

der dooden en een toekomstig oordeel. Op deze plaats bleef hij gewoonlijk anderhalf jaar, en wanneer hij geene geschiktheid bezat voor de verdere wetenschappen, levenslang.

Voor zijne inwijding in den *vierden* graad, *de slag der geesten*, kwam een Priester tot hem, groette hem vriendelijk, zeide hem, dat hij mede moest gaan, en gaf hem een zwaard en schild. Zij traden door donkere gangen, waar zich eensklaps schrikbarende gedaanten met fakkels en slangen aan hem vertoonden en hem aangrepen; zijn geleider ried hem, zich dapper te verdedigen en alle gevaren te verachten. Hij werd echter overwonnen en geblinddoekt, waarna men hem een strik om den hals bond. Men sleepte hem naar de zaal, waar hij bevorderd zou worden, waarop zijne overwinnaars verdwenen. Geheel uitgeput werd hij naar binnen gedragen; men hergaf hem het gezigt, en hij bevond zich in eene schoone en rijk versierde zaal, waar zich met de andere priesters ook het opperhoofd (*Demiurgos*) en de Koning bevonden. Zij droegen alle een ordeteeken (*Alydei* genaamd, van □*ληδεια*, waarheid). Een der ambtenaren wenschte hem met zijn voornemen geluk, maar verwittigde hem, dat hij nog meer proeven moest ondergaan. Nadat hij een' bitteren drank had gedronken, gaf men hem het schild van ISIS, (der Grieken MINERVA), deed hem de laarzen van ANUBIS aan (gelijk staande met MERCURIUS), een' mantel met eene kap om, en gaf hem eindelijk een zwaard. Hierna ontving hij den last, een persoon, die zich in een nabijzijnd hol bevond, het hoofd af te houwen en aan den Koning te brengen. In dat hol was eene zeer schoone vrouw, die levend scheen, doch dat slechts eene pop was, op het kunstigst uit fijne blazen en vellen vervaardigd. Wanneer de Kandidaat aan dien last had voldaan, dan prezen hem de opperhoofden, en verhaalden hem, dat hij het hoofd had afgeslagen van GORGO (de Egyptische naam van MEDUSA), die gehuwd was geweest met TYPHON, en aanleiding had gegeven tot den moord van OSIRIS. Men zeide hem, dat hij aanhoudend de wreker van het kwaad moest zijn, en veroorloofde hem, voortdurend de ontvangen kleeding te dragen. Zijn naam werd ingeschreven in een boek, dat al

de regters des lands bevatte. Hij ontving alle wetboeken des lands, en een ordeteeken, dat hij slechts in dien graad, of in de stad *Saës* mogt dragen, en hetwelk *Isis* (of *Minerva*) in de gedaante van eenen uil voorstelde. Men geef hem hiervan de volgende verklaring.

Bij zijne geboorte is de mensch zoo blind als een uil, maar door beproeving en wijsbegeerte wordt hij mensch. De helm beteekende den hoogsten graad der wijsheid; het hoofd van GORGO het onderdrukken der hartstogten; het schild de bescherming tegen spotternijen; de zuil de standvastigheid. De kruik duidde op de zucht naar wetenschappen; de koker met pijlen op de welsprekendheid; de lans was de overreding in de verte, nademaal men door zijnen goeden naam anderen kon overwinnen; de palm- en olijftakken beteekenden den vrede.

Eene zoodanige vergadering werd *Pyxon* geheeten, en de ingewijde begon thans de *Ammanische* taal te beoefenen, welke de geheiligde was, doch welker beginselen thans medegedeeld werden, omdat hij thans bijna op het punt was, al de geheimen te leeren kennen.

De priester der vierde klasse kon zijne bevordering tot de *vijfde (Balahate)* vorderen, zonder dat men hem die toelating mogt weigeren. De Kandidaat werd naar de plaats der bijeenkomst gebragt, waar hij door alle medeleden ontvangen en in de zaal geleid werd. Alstoen werd er eene soort van schouwspel vertoond, dat hij slechts moest aanzien, en van hetwelk men hem op het laatst de verklaring mededeelde. Een persoon, aangeduid onder den naam van ORUS, ging, verzeld door eenige *Balahaten*, die alle fakkels droegen, in de zaal rond, terwijl zij naar iets schenen te zoeken. Eindelijk trok ORUS zijn zwaard. Men bemerkte toen in een hol, daar vlammen uitsloegen, TYPHON, geheel treurig, als een moordenaar zitten. ORUS naderde hem. TYPHON stond echter op en vertoonde zich in eene verschrikkelijke gedaante, honderd koppen zaten op zijne schouders. Zijn geheel lijf was met schubben bedekt, en zijne armen hadden eene verwonderingbarende lengte. Desniettemin ging ORUS op hem toe, wierp hem op den grond en

versloeg hem. Nadat men het hoofd had afgehouwen, wierp men het ligchaam in het hol, uit hetwelk nu schrikkelijke vlammen barstten. Hierna toonde men het hoofd aan allen, zonder dat er, echter een enkel woord werd gesproken. Na het einde van dit schouwspel deelde men den nieuwen *Balahate* mede, dat TYPHON het vuur beteekende, dat een der schrikbarendste grondstoffen was, zonder hetwelk niets ter wereld kon worden ten uitvoer gebragt. ORUS, de arbeid en vlijt, konden het zich echter grootelijks ten nutte maken, als zij deszelfs magt aan zich onderwerpen, en die, om zoo te zeggen, konden dooden. Eindelijk werd den *Balahate* eene handleiding tot de scheikunde gegeven, en als hij daartoe lust gevoelde, mogt hij, zoo dikwijls hij wilde, de navorsching der gewijden bijwonen.

De *zesde* klasse, of de *astronomus voor de poort der goden.* Deze graad ging met eenige voorbereidselen gepaard, en de Kandidaat werd, bij het binnentreden in de zaal, dadelijk geboeid, en door zijnen geleiders teruggevoerd naar de *poort des doods*, naar welke men langs vele trappen moest afklimmen, om dat het hol, bij de inwijding in den derden graad, met water gevuld was. Hier zag hij lijken liggen, welke als verraders der Broederschap omgebragt waren. Men dreigde hem met een dergelijk noodlot, en voerde hem dan weder terug, om een' nieuwen eed te doen. Na het afleggen van denzelven werd hem de oorsprong van de geheele godenleer medegedeeld, en hem eene handleiding gegeven tot de werkdadige sterrekunde. Hij moest de nachtelijke observatiën bijwonen, en in den arbeid behulpzaam wezen. Men waarschuwde hem voor de *Astrologen* (sterrewigchelaars) en de *horoskopen*; want voor deze voedden zij een' wezenlijken afschuw, dewijl die de aanleiding en oorzaak waren van alle afgoderij en bijgeloof. Dadelijk na zijne inwijding voerde men hem naar de *poort der goden* en opende die. Binnengetreden zijnde, zag hij daar al de goden afgeschilderd, waarbij het opperhoofd-zelf hem de geheele uitlegging hunner geschiedenis bekend maakte, zonder hem iets te verzwijgen. Ook vertoonde men hem de reeks van alle

vorige opperhoofden en de lijst van hunne heinde en ver verspreide medeleden. Men leerde hem ook eenen priesterlijken dans, in welks toeren de loop der sterren was afgebeeld. Het herkenningswoord was *ibis*, dat kraanvogel beteekende, en het zinnebeeld der waakzaamheid voorstelde.

De *zevende* klasse, zijnde de *Propheta* of *Saphenath Paneach* (een man, die der geheimenissen kent), was de laatste en voortreffelijkste graad, in welken alle geheimen naauwkeuriger werden verklaard. De leden der zesde klasse konden dezen graad niet bekomen, dan na voorafgegane toestemming en goedkeuring van den Koning , den *Demiurgos* en al de verhevene medeleden van dezen graad. Hierna deed men een' openbaren omgang (*Pamylach*, of besnijdenis der tong genaamd), in welken omgang de heiligdommen aan het volk werden getoond. Na den afloop dezer omgangen verlieten zij des nachts heimelijk de stad, buiten welke zich eenige huizen bevonden, die in een vierkant gebouwd waren, en onderscheidene vertrekken bevatteden met prachtige schilderstukken, die het menschelijk leven voorstelden.

Deze huizen werden *Maneras* (lijk- of doodenhuizen) genoemd, omdat het volk geloofde, dat de gewijden een' bijzonderen omgang hadden met de afgestorvene *Manes.* Wanneer zij aankwamen in deze huizen, die omringd waren door vele zuilen, bij welke beurtelings een *Sphinx* en eene doodkist was geplaatst, dan ontving de nieuwelings aangenomene een' drank, *oimellas* genaamd, welke uit wijn en honig was zamengesteld, en berigtte hem tevens, dat al de proeven ten einde waren.

Daarna ontving hij een kruis van eene bijzondere beteekenis, dat hij altijd moest dragen, en een wit gestreept wijd kleed, *Etangi* genoemd. Het hoofdtooisel was vierkant. Een zijner voornaamste kenteekens was, dat hij gewoonlijk zijne handen kruiswijze in zijne wijde mouwen stak. Hierna werd hem het haar afgeknipt. Eindelijk ontving hij verlof, alle geheime boeken te lezen, welke in de *Ammanische* taal waren geschreven, en daartoe den sleutel der cijfers, welke *koninklijke bouwbalk* genaamd werd. Het grootste voorregt, dat zij bezaten, was,

dat zij mede konden helpen in het kiezen van den Koning. Na een' zekeren tijd kon hij ook ambten in de vereeniging bekleeden en zelfs opperhoofd van deze worden. De *Demiurgos*, of het opperhoofd, droeg een hemelsblaauw gewaad, waarop sterren geborduurd waren, en dat bevestigd was door een' gelen gordel. Om den hals droeg hij een safier, met andere edele steenen omzet, die aan eene gouden keten hing. Tevens was hij de hoofdregter in het geheele land.

De *Hierophant* was bijna gekleed als de *Demiurgos*, met dit onderscheid, dat hij een kruis droeg. De *Stolistas*, of waterdrager, droeg een wit gestreept kleed en eene bijzondere soort van laarzen. De *Hierostolitas* droeg eene veder of pluim op den hoed en eene soort van cylindrischen inktkoker. De *Thesmosphores* was diegene, welke al de ingewijden moest binnenleiden. De *Zacoris* voerde de kas. De *Komastis* zorgde voor de tafel. De *Odos* was de redenaar en zanger. Alvorens aan tafel te gaan moesten allen zich wasschen. Zij mogten geen' wijn, maar wel bier drinken. Onder den maaltijd werd een geheel geraamte, of een *Butoi (Sarkopeja)*, of doodkist, in het rond getoond, waarbij de *Odos* het *Maneros*, d.i. *o, dood! verschijn ter juister uur*! aanhief, dat door al de leden mede werd gezongen Na het einde van den maaltijd verrigtten zij hunne zaken, gaven zich aan beschouwingen over, gingen ter ruste, of openden de *Godenpoort (Biranta)*, in welk geval zij den geheelen nacht met beschouwingen en oefeningen doorbragten.

De Kandidaten moesten zuiver zijn van hart, en eene symbolische reiniging ondergaan, door middel van gewijd water; ook moest hij zich vóór zijne inwijding van zekere spijzen onthouden. Van het oogenblik, dat zijne inwijding een aanvang nam, was alles berekend, zoowel om zijne zedelijke kracht en zijne standvastigheid te beproeven, als om zijn gemoed langzamerhand voor te bereiden tot de diepzinnige leeringen, die hem medegedeeld zouden worden. Na behoorlijk voorbereid te zijn, begaf hij zich midden in den nacht met een' ingewijde, die hem den weg moest wijzen, naar eene der piramiden. Daar aangekomen,

ontstak men eene medegenomen lamp. Na het doorkruisen van een' naauwen doorgang, kwam hij aan een' put, wiens bodem zijn oog niet konde bereiken, en in welken hij moest afklimmen, zonder bij het flaauwe en flikkerende lamplicht de treden te bemerken. Op zekere diepte afgedaald, kwam hij aan een' kronkelenden gang, in welken zich eene metalen deur bevond, die met groot gedruisch weder achter hem digt viel, als hij ze eens had geopend. Binnen getreden zijnde, had hij eene reeks van gangen voor zich; in de verte klonken welluidende lijkzangen, door muzijk verzeld, welke geluiden zijne overdenkingen opwekten, aan welke hij eenigen tijd werd overgelaten. Nóg konde de Kandidaat terugkeeren, maar bleef hij bij zijn voornemen, dan verliet hem zijn geleider, en hij moest, naar hij dacht, onverzeld verder gaan, nadat hem zijn gids had medegedeeld, dat hij zich aan groote gevaren moest blootstellen, zonder een oogenblik te wankelen, en dat het hem tot op dat oogenblik vergund bleef terug te keeren, wanneer hij die niet wilde wagen, maar dat hij, eens teruggekeerd nimmer ingewijd mogt worden. Bij het verder gaan kwam hij aan eene poort, door drie gewapenden bewaakt, die hem waarschuwden, dat hij na den doorgang, ingeval hem den moed ontzonk, nimmer weder het daglicht zoude aanschouwen. Bleef hij volharden, en ging hij verder, dan kwam hij weldra in een vertrek, waar de boven zijn hoofd zamenslaande vlammen eene vuur-allée vormden, welke hij door moest gaan, en waar na hij aan een snelvlietend water kwam, dat hij met moeite overzwom. Had hij dit volbragt, dan kwam hij aan eene poort, welke van twee ringen voorzien was. Na vruchtelooze pogingen, om deze te openen, trok hij, om dat doel te bereiken, aan de ringen, maar alsdan zonk de vloer plotseling onder hem weg, en hij moest zich stevig aan de ringen vast houden, wilde hij niet nederzinken in den onder hem gapenden peilloozen afgrond, waarbij zijne inmiddels nog brandende lamp, door den sterken togt, uitging. Had deze ijzingwekkende toestand eenige oogenblikken aangehouden, dan kwam de weggezonken vloer weder naar boven; de poorten openden zich, en gaven hem toegang tot een'

schitterend verlichten tempel. Deze was rondom versierd met zinnebeelden van verschillende natuurkrachten en natuurverschijnselen, en bevatte de ingewijden met hunne mystieke zinnebeelden van gelijke beteekenis. Men omarmde en begroette hem en reikte hem een' verkwikkenden dronk, waarna liefelijke lofzangen weêrgalmden.

Na zekeren rusttijd, in welken hij zich kon herhalen van de doorgestane vermoeijenissen, begonnen de voorbereidingen en proeven voor de verdere inwijdingen. Onder deze behoorden eerst een streng vasten, en vervolgens een zwijgen van tweemaal negen dagen, gedurende welke hij zijne overdenkingen wel mogt ter neder schrijven, maar met woorden, teekens, noch gebaren mogt antwoorden op de vragen, die hem gedaan werden, met oogmerk, hem het zwijgen te doen afbreken.

Op den negentienden dag vergunde men hem te spreken. Men wiesch hem en deed hem nieuwe symbolische kleederen aantrekken. Hij legde zijne gelofte af, en werd in de geheimen der goden-, natuur- en zedeleer, benevens in de bovennatuurkunde, enz. ingewijd. Was dit alles in onderscheiden tijdperken verrigt, dan had hij de zevende klasse bereikt, en hij nam deel aan den bovengemelden schitterenden en plegtigen omgang, bij welken hij een' witten sluijer over het hoofd had; hij droeg een wit kleed, met een' gordel, die met goud geborduurd was, daarbij een zwaard aan een' witten en zwarten draagband.

Gedurende den geheelen optogt bestrooide hem het volk met bloemen, en besprengde hem met reukwateren. In den tempel aangekomen, nam hij plaats op een' hoogen troon, voor welken een gordijn gehaald werd. Onder het zingen van lofgezangen, door de Priesters, werden hem de sluijer en prachtige gewaden afgenomen, en het priesterkleed aangetrokken, dat hij van nu af moest dragen, waarna het gordijn weggetrokken, en hij aan het volk werd vertoond, dat een luid jubelgeschreeuw aanhief.

De strekking der Egyptische mysteriën was, om de ingewijden met de hoogere wetenschappen bekend te maken en hen te veredelen.

[Egyptenaren]

EGYPTENAREN. Het was eene algemeene gewoonte bij de volkeren der oudheid, geheim onderrigt te geven in de wetenschappen, kunsten en handwerken. Zoo maakten, bij voorbeeld, bij de Egyptenaren, de Priesters afzonderlijke volksklassen uit, welke zich allen aan het onderwijs van eenen bijzonderen tak der menschelijke kundigheden wijdden. Elke klasse liet hare leerlingen eene bepaalde reeks van oefeningen, tot hare eigene kunst of wetenschap behoorende, doorloopen, en onderwierp hen daarenboven, voor elken graad, in den leertijd aan zekere proefnemingen, die ten doel hadden, om zich van hunne geschiktheid voor het vak te verzekeren. Door deze proeven werd de geheimzinnigheid, waarin dit onderwijs voor het volk gehuld was nog vermeerderd. (zie EGYPTE.)

[Egyptische Vrijmetselarij]

EGYPTISCHE VRIJMETSELARIJ. Zie CAGLIOSTRO en VRIJMETSELARIJ (EGYPTISCHE).

[El]

EL. (God.) Dit Hebr. woord bevat, door eenige bijvoegingen, nog andere beteekenissen, die gezamenlijk in de hoogere graden als herkenningswoorden voorkomen, zij zijn: ELCHAI. (Levendige God.) ELIAB. (Sterke God.) ELIëL. (Sterkte des Heeren.) ELIAH. (God de Sterke.) ELOAH. (God.) ELOHIM. (De Godheid.) ELIGNAM. (God des volks.)

[Elchanan]

ELCHANAN (Barmhartigheid van God) is een beteekenend woord in vele hooge graden.

[Eleusiniën]

ELEUSINIëN. (De) Deze geleken naar de Egyptische geheimen, hoewel zij welligt andere betrekking op de Vrijmetselarij hebben, als dat zij onder de geheime vereenigingen behooren. Niettemin willen eenige schrijvers, dat zij de wieg van de eerste en van de tegenwoordige Vrijmetselarij zijn.

De Eleusiniën dragen hunnen naam van *Eleusis*, eene stad van het oude *Griekenland*, in de nabijheid van *Athene*, waar zij hunnen zetel en tempel hadden, die 30,000 menschen kon bevatten, en gewijd was aan de geheime diensten ter eere

van CERES en hare dochter PROSERPINA. Hun oorsprong klimt tot de vroegste tijden van *Griekenland* op, doch is geheel onbekend; onwaarschijnlijk is het echter, dat zij eene voortzetting of navolging waren der Egyptische geheimen, aan ISIS gewijd.

De mysteriën waren verdeeld in kleine en groote; de kleine dienden ook tot noviciaten voor de laatste. Om zich tot dezelve voor te bereiden, moesten de Kandidaten zich met allerlei aandachtsoefeningen en heilige gebruiken bezig houden, en eene reiniging ondergaan. Aan den ingang des Tempels moesten zij het hoofd met mijrten omkransen, hunne handen met gewijd water wasschen, en zekere woorden of een formulier uitspreken, hen bij de reiniging als teeken derzelve, medegedeeld, en tegelijk betrekking hebbende op mystische handelingen, gedurende de reiniging; ook werd hen openlijk toegeroepen, dat zij de mysteriën met reine handen, reine ziel en reine Grieksche uitspraak moesten naderen. Na deze voorbereidingen konden zij aan de mysteriën deel nemen. Niet alleen mannen uit elken stand, maar ook vrouwen en kinderen van Griekschen oorsprong, in het vervolg ook uitlanders, die men *barbaren* plagt te noemen, werden in de kleine mysteriën toegelaten, en dan *mystae* genaamd. Daarentegen op de inwijding in de grootere durfde slechts een klein getal aanspraak maken, dewijl zij de openbaring behelsden van waarheden, die boven de algemeene begrippen verheven, en daarmede in strijd waren. De groote mysteriën hadden, volgens het algemeene gevoelen, de leer tot onderwerp, die van de volksgodsdienst afweek, van de erkenning van een hoogste wezen in de natuur, en de voorschriften van de reinste en edelste zedeleer.

Het is waarschijnlijk, dat de kleine mysteriën eene soort van *verstandiger* veelgoderij voorstelden; dat men in deze de leer voordroeg van de belooningen en straffen, in eenen toekomstigen toestand na den dood, welke echter de grenzen van de heerschende godsdienst niet overschreed; dat daarentegen in de grootere, de *Epopten* (zoo heetten de daarin ingewijdden), meer juiste begrippen erlangden van de Godheid en de betrekkingen van de menschen tot haar; van de oorspronkelijke waarde der menschelijke natuur en de middelen, om de menschen, niettegenstaande den zondenval met de Godheid te hereenigen, van de onsterfelijkheid der ziel en van den toestand na den dood.

Het openbare feest van deze Eleusiniën werd jaarlijks slechts eenmaal gevierd, en duurde negen dagen en negen nachten, waarbij de grootste pracht en feestelijkheid heerschte, en hetwelk door heilige ceremoniën, inwijdingen, offers, omgangen, dansen, spelen, voorstellingen en gastmalen verzeld werden.

De personen, die de Eleusinische mysteriën bestuurden, waren: 1.) de *Hierophant* (vertooner van het heiligdom), of *Mystagoog* (geleider der ingewijden), die slechts uit de oude en de edele geslachten der *Eumolpiden* mogt gekozen worden. Het hoofd met een diadeem getooid, en in zijne kleeding het beeld van den *Demiurgos*, of oppersten wereldschepper daarstellende, voerde hij bij de kleine mysteriën de Kandidaten in den tempel, en wijdde degenen, die te voren genoeg beproefd waren, in de laatste en grootste geheimen in. 2.) De *Opperfakkeldrager* was met de symbolische attributen van de zon getooid. Zijn ambt bestond daarin, dat hij de Kandidaten moest reinigen, en in den vijfden nacht van het feest, waarin men het omdwalen van CERES bij de *Etna* voorstelde, de overige fakkeldragers aan te voeren. 3.) De *Heraut*, of *Uitroeper*, droeg de attributen van HERMES (MERCURIUS). 4.) De *Altaardienaar*, met het zinnebeeld van de *Maan.* Buiten deze ter inwijding, of ter verrigting van offers en andere feestelijkheden bestemde personen, had nog een der Archonten, die den titel van *koning* voerde, in last, gedurende het feest alle wanorde te verhoeden; in naam van het geheele volk te offeren, en deszelfs wenschen en gebeden aan de Goden voor te dragen. Na het sluiten der mysteriën hield hij nevens zijne vier, door het volk gekozen bijzitters, regt over de misdadigers, die de feesten gestoord hadden. De aan den tempel van CERES behoorende *priesteressen* werden *bijen* genaamd, en de voornaamste van haar was *koningin*, die de gemalin was van denzelfden Archont, die het opzigt over de mysteriën voerde.

Men noemde deze mysteriën te gelijk de verschrikkelijkste en de vrolijkste feesten, en zelfs mannen, als SOCRATES en CICERO,

zeiden van de Eleusinische mysteriën, dat men daarin niet alleen leerde gelukkig en vergenoegd te leven, maar ook onderwijs verkreeg, met de beste hoop te sterven.

In den jare 381, na CHRISTUS geboorte, werden zij door Keizer THEODOSIUS I bij de strengste straffen verboden, en sedert zijn de sporen van hun bestaan geheel onzeker. (Zie MYSTERIëN.)

[Elizabeth]

ELIZABETH. Den 27sten December 1561 hield de Broederschap der Metselaars in *Engeland* hare jaarlijksche vergadering te *York*, onder het voorzitterschap van THOMAS SACKVILLE, toen men, te midden der beraadslagingen, vernam, dat de Koningin, vertoornd, door dat men haar om hare sekse de inwijding en het opengevallen Grootmeesterschap niet had aangeboden, krijgsvolk had afgezonden, om hen uiteen te jagen. De Gr M en zijne Opzieners gingen dadelijk deze bende te gemoet, en het gelukte hen, de bevelvoerende Officieren over te halen, de uitvoering hunner bevelen op te schorten, totdat zij met eigene oogen zich zouden hebben overtuigd, of hunne vergadering zoo misdadig was, als de Koningin voorgaf. Daarop werkelijk in de Loge geleid zijnde, werden zij, met hunne toestemming, aan de proeven onderworpen, en in de geheimen der Metselarij ingewijd. Zij woonden daarna de beraadslagingen der Groote Loge bij, welke na hunne aanneming waren hervat. Thans volkomen ingelieht zijnde omtrent hetgeen er in deze vergaderingen voorviel, haastten zij zich dit der Koningin te berigten, en hun verslag werd in zulke voordeelige en vurige bewoordingen gegeven, dat ELIZABETH niet alleen afzag van alle vervolging der Metselaars, maar hen bovendien van toen af aan onder hare bijzondere bescherming nam, en het volgende jaar, het vijfde van hare regering, eene verordening uitgaf, waarbij het parlements-edict van 1425 al zijne kracht verloor.

[Eloel]

ELOEL is de zesde maand van het burgerlijk en de elfde van het kerkelijk jaar der Hebreeuwen. Zie verder ALMANAK.

[Elus-Coëns]

ELUS-COëNS. Deze Orde was eertijds zeer verspreid in *Duitschland.* In bijna al de groote steden vond men genootschappen, onder den naam van Loges van *Coën.* Zij werd ingevoerd door MARTINEZ PASCHALIS. Eenigen schrijven het woord met

een *K*, anderen met eene *C*, en weder anderen *Cohen.* (Het is het Hebreeuwsche woord כהן, Priester.) De *Elus-Coëns* hebben zich eenen grooten naam verworven; zij namen slechts een klein getal uitgezochte personen aan, en deze werden dan nog met buitengewoon vele omstandigheden ingewijd. Dit was een middel, om der instelling waarde bij te zetten, en om het geheim der inwijding meer en meer te bewaren. Zij zouden dit doel zekerlijk hebben bereikt, indien zij niets over hunne geheimen geschreven hadden. De ondervinding heeft bewezen, dat alles, wat aan het papier wordt toevertrouwd, vroeg of laat wordt ontdekt, en het erfdeel van menschen wordt, die geene reden hebben, om het geheim te honden. Dit heeft ook plaats gehad met de *Elus-Coëns.* Na den dood van SAINT-MARTIN heeft men de cahiers der graden, als ook de instructiën en geschrevene reglementen gevonden. De familie deed daarvan afstand, ten behoeve van eenen vriend, die geene zwarigheid maakte, deze aan eenige Broeders mede te deelen, die daarvan afschriften bekwamen. SAVALETTE DE LANGES, die tot dit genootschap behoorde, had dezelve ook; men weet, dat zijne manuscripten met zijne bibliotheek verkocht zijn, en daaruit is voortgevloeid, dat de Orde der *Elus-Coëns*, zoowel als menig ander systema, is openbaar geworden, waardoor wij in staat zijn, hieromtrent het een en ander te kunnen mededeelen. Het stelsel van dezen Ritus, dat tegenwoordig niet wordt bearbeid, omvat de schepping van den mensch, zijne straf, de smarten van ligchaam, ziel en verstand, die hij ondergaat. Het doel, dat de inwijding zich voorstelt, is de wedergeboorte van den mensch, zijne herstelling in zijne oorspronkelijke onschuld, in zijne regten, die hij door de eerste zonde verloor. Zij wordt in twee verschillende deelen gescheiden. In de eerste is de Kandidaat in de oogen der inwijders slechts een klomp aarde en slijk. Hij krijgt het leven alleen op voorwaarde, dat hij zich wachten zal, de vruchten van den boom der wetenschap te proeven. De Kandidaat belooft dit; maar hij wordt verleid; hij wordt ontrouw aan zijne belofte, en wordt gestraft en in de vlam-

men geworpen. Indien hij evenwel door nuttige werkzaamheid en een heilig en voorbeeldig gedrag zijne fout herstelt, wordt hij tot een nieuw leven herboren. Dit alles wordt hem in de klasse, der graden van Leerling, Medgezel en Meester, onderwezen, waarvan men alles in het eerste boek van MOZES lezen kan. In het tweede gedeelte wordt de neophiet door den adem der Godheid bezield; hij wordt geschikt, om de verborgenste geheimen der natuur te kennen; de hoogere scheikunde, de Cabbala, de waarzegkunde, de kennis der onligchamelijke wezens, dat alles wordt hem gemeenzaam.

Deze bevoorregte wezens vormen de tweede klasse in de Orde van *Elus-Coëns.* Deze klassen worden in vele andere verdeeld, in welke men de ingewijden, naar hunnen smaak, genie en bekwaamheden, de Cabbala en de meest verborgene wetenschappen in al hare deelen onderwijst.

De graden zijn dus in de eerste klasse: *Leerling, Medgezel, Meester, Groot-Elu* (of Groot-Uitverkorenen). In de tweede kiasse: *Leerling-Coën, Gezel-Coën, Meester-Coën, Groot-Bouwmeester* en *Ridder-Kommandeur.* Volgens dit plan ziet men, dat de Orde van *Elus-Coëns* niet alleen alle personen heeft moeten vereenigen, die smaak voor de bovennatuurlijke wetenschappen hadden, maar ook die, welke zich door bijzondere gedachten in het stuk der godsdienst kenmerkten, als: MARTINEZ PASCHALIS, SWEDENBORG, enz.

Ieder weet, dat SAINT-MARTIN, officier bij het regement van FOIX, welke zijn begonnen werk voortzette, en zich beijverde, om het stelsel van zijnen meester te hervormen; de Baron D'HOLBACH, schrijver van *het stelsel der Natuur*; DUCHANTEAU, wien men mystieke tafereelen, zeer gezocht bij de liefhebbers, heeft te danken, en vele andere lid dezer Orde waren.

MARTINEZ PASCHALIS voerde dezen Ritus eerst in sommige Loges van *Marseille, Toulouse* en *Bordeaux* in. Later, in 1767, bragt hij dien naar *Parijs*, alwaar hij eenige op zich zelve staande aanhangers kreeg. Eerst in 1775 werd zijn stelsel door enkele Loges aangenomen. Het is blijkbaar, dat

uit deze school vele philosophische werken zijn gekomen, die meer vol geest zijn dan doeltreffend.

De *Elus-Coëns* hebben zich altijd, zoo in *Frankrijk* als elders, als zedige menschen onderscheiden; gehecht aan hunnen vorst, het vaderland, de regtvaardigheid en de menschelijkheid.

Degene, die aangenomen wil worden, is verpligt, zich zelven aan de Orde voor te stellen. In het voorportaal ingeleid zijnde, maakt men hem bekend aan de deur van den ingang.

Personen worden gezonden, om onderzoek te doen naar zijnen naam, zijn vaderland en zijne godsdienstige denkbeelden. Daarna laat men hem den eed afleggen, 1e. van geheimhouding; 2e. om de ongebondenheden en de publieke spelen te vermijden; 3e. om geene publieke vrouwen te bezoeken, geen overspel te bedrijven, en eindelijk getrouw te zijn aan de statuten der Orde.

Hierop heeft de receptie met de gebruikelijke plegtigheden plaats.

[Elus de la verité]

ELUS DE LA VERITÉ. De Loge der *Parfaite Union* te *Rennes*, die uit verdienstelijke mannen bestond, stelde in 1775 een nieuw systema: het Rituaal van *de Uitverkorenen der waarheid*, daar, waaruit zij alles had gebannen, wat naar zwarte kunst, alchimie of cabbala zweemde. De Ritus bevatte veertien instructiegraden, in drie klassen verdeeld. De eerste klasse, die der mindere graden, bestond uit *den Leerling, den Gezel, den Meester* en *den volmaakten Meester*. In de tweede klasse, die der hoogere graden, behoorden *de Uitverkorene der negen, de Uitverkorene der vijftien, de Uitverkoren Meester, de kleine Bouwmeester, de tweede Bouwmeester, de groote Bouwmeester, de Oostersche Ridder en de Rozenkruiser*. Deze graden, ontleend aan het Rituaal *der volmaking*, hadden, hetzij in hunne leer, hetzij in de aannemingsformulieren, wezenlijke veranderingen ondergaan. De derde klasse, die van de eigenlijk gezegde *Uitverkorenen der Waarheid*, werd beheerd door een opperkapittel, dat constitutiën afgaf aan vele Loges, zoo te *Parijs* als in de Provinciën. De Heer DE MANGOURIT, dezelfde, die later de

Metselarij van adoptie der dames van den berg *Thabor* invoerde, was de voornaamste daarsteller van het Rituaal der *Uitverkorenen van de waarheid.*

[Emanuel]

EMANUEL. (God is met ons.) Een Hebr. woord, in eenige hoogere graden van veel beteekenis.

[Emerech]

EMERECH. (Welsprekend.) Een Hebr. woord, van veel beteenis in de hoogere graden.

[Emunah]

EMUNAH. (Waarheid.) Een Hebr. woord, van veel beteekenis in de hoogere graden.

[Engeland]

ENGELAND. Toen *Engeland* in de vijfde eeuw eene prooi der barbaren van het noorden werd, ging er veel goeds verloren, dat reeds begon te ontkiemen. Uitmuntende inrigtingen, welke de Romeinen sedert 400 jaren als heeren des lands tot stand gebragt hadden, verdwenen geheel en al. De beschaving verachterde evenzeer, als elders in andere gedeelten van het ten val neigende Romeinsche rijk. De half wilde veroveraars, de Angelsaksen en hunne medgezellen, zochten alles te verwoesten, waarvan zij de waarde niet kenden. Na de omhelzing des Christendoms werden de Angelsaksen handelbaarder, en bevlijtigden zich hunne Koningen, om datgene weder te herstellen, wat door hunnen ruwen moedwil omver gerukt was. Deze zucht nam blijkbaar toe, sedert de vereenigingen der kleine koningrijken, in het jaar 824, onder EGBERTS kroon, en de inwendige rust, welke deze gebeurtenis ten gevolge had.

Men gevoelde inzonderheid eene dringende behoefte, om de openbare gestichten en woonhuizen, die door den tijd en den oorlog verwoest waren, weder op te bouwen en te vermeerderen. ALFRED *de Groote* (872-900) had *Rome* in eigen persoon bezocht, en deed zijn best, om het navolgenswaardige, hetwelk hij op deze reis had leeren kennen, bij zijn volk in te voeren. Zijne pogingen, om wetenschappen en kunsten uit derzelver diep verval weder op te beuren, bleven niet zonder gevolg. Hij stichtte de universiteit van *Oxford*, die sedert zoo veel licht verspreid heeft, en zocht ook inzonderheid de bouwkunst te verbeteren.

ALFRED'S opvolger, EDUARD *de Oudere*, moest van 900-924

onophoudelijk de Denen bevechten, waardoor hij zich op de kunsten des vredes niet kon toeleggen. Maar ALFREDS kleinzoon, de Koning ATHELSTAN, die van 924-940 regeerde, verdreef de ongenoode gasten, en kon toen met vrucht het voorbeeld van zijnen grootvader volgen. Hij deed vele groote gebouwen oprigten, en verleende eene bijzondere bescherming aan de Broederschap der Metselaars, riep vele leden der Fransche vereenigingen naar *Engeland*, stelde hen als opzigters der bouwkundige werkzaamheden aan, en droeg zijnen jongeren broeder EDWIN het opperbestuur op. Bovendien deed hij de statuten, reglementen en verpligtingen, door welke de Romeinsche kollegiën bestuurd werden, en welke onder de Maçonnieke genootschappen van het vaste land in kracht waren gebleven, bijeen verzamelen, en daaruit, in eene algemeene vergadering der Broederschap, in de maand Junij 926 gehouden, een wetboek voor de Metselaars in *Engeland* zamenstellen. Van dezen tijd af te rekenen, had de Broederschap in *Engeland*, onder den naam van Groote Loge, een regelmatig bestuur, welks hoofdplaats de stad *York* was, en dat in zijne jaarlijksche bijeenkomsten, al wat het genootschap betrof vaststelde. Zie CONSTITUTIE.

Onder de regeringen, welke op die van ATHELSTAN volgden, werd de Broederschap insgelijks aangemoedigd en ondersteund. Personen van den hoogsten rang, Kerkvoogden, Prinsen en zelfs Koningen, lieten zich in dezelve opnemen, en de meeste hunner prijkten op de lijst der Grootmeesters. In 1155 werden de Loges bestuurd door de Orde van den Tempel, die dit beheer behield tot in 1199. Drie eeuwen later plaatste zich de Orde van *Malta* aan het hoofd der Broederschap, en gaf haar al den luister weder, dien zij gedurende de bloedige twisten der huizen van *York* en *Lancaster* had verloren. In 1492 onttrok zij zich aan de bescherming dezer Ridders, en koos tot Grootmeester JOHN ISLIP, *Abt* van *Westminster.* Van toen af tot de laatste tijden werd zij beurtelings bestuurd door Lords, Bisschoppen en vermaarde Bouwmeesters, zoo als INIGO JONES en CHRISTOPHORUS WREN (zie dat Art.).

In het begin der zeventiende eeuw hervindt men in *Enge-*

land de Maçonnieke Broederschap met eene oorspronkelijke en eenvoudige inrigting en bedoeling. Zij was toenmaals, uit bouwende werklieden zamengesteld, die door een mysterie verbonden waren, en gezamenlijk de oprigting van publieke gebouwen ondernamen. Hare leden hadden eene eigendunkelijke magt, om zich tot Loges te vormen, in den omtrek van ieder in aanbouw zijnde gesticht, met de goedkeuring van den opzigter des arbeids, alsmede om den gang van de werkzaamheden, het aantal der arbeidslieden en de werkuren te bepalen. Men was toen nog niet op het denkbeeld gekomen, om achtbare Meesters en opzieners der Loges aan te stellen, die als Groote Loge vergaderden, of eenen Grootmeester, die het regt had, om constitutionele patenten uit te reiken aan afzonderlijke vereenigingen van Broeders, waardoor deze het regt verkregen, om op zekere plaatsen en onder bepaalde voorwaarden te vergaderen. Geene beperking van dien aard belemmerde nog de vrijheid der Broederschap. De leden waren, ieder voor zich, alleen verpligt tot de naleving van reglementen, omtrent voorwerpen van gemeen belang of innerlijk beheer, die door de Broederschap in eene algemeene vergadering, een- of tweemaal 's jaars, waren vastgesteld, en het gezag van den Grootmeester strekte zich niet uit buiten de deuren der vergaderzaal. Elke Loge stond onder het bestuur van eenen Meester of Achtbare, wiens gezag ophield met de zitting, voor welker doeleinden hij was verkoren. Indien eene Loge ergens voor een' bepaalden tijd was gevestigd, gold een getuigschrift der tegenwoordige Broeders, dat in het register der werkzaamheden was ingeschreven, als een in hunne oogen voldoend bewijs van de regelmatige constitutie der werkplaats.

Ofschoon al de leden der vereeniging werkelijk Metselaars waren, wijdden zij niettemin tot hunne mysteriën mannen in van allerlei beroep, van wie de vereeniging eenig nut of eenigen steun kon verwachten. Zoo werd, bijv. in 1641, ROBERT MORAY, Kwartiermeester-Generaal van het Schotsche leger, door de Loge *la Chapelle de Marie* van *Edimburg* ingewijd, en werden de geleerde Oudheidkenner ELIAS ASHONOLE en de Kolonel

MAINWARING VAN KERTHINGHAM, in 1648 te *Warington*, in het graafschap *Lancaster* in het genootschap opgenomen. Op gelijke wijze werden nog den 11den Maart 1682 de Ridder WILLIAM WILSON en andere lieden van rang te *Londen* door de *Company* der Metselaars toegelaten, en woonden het banket bij, waarmede de zitting werd besloten. De naam van Metselaar, dien de personen, aan dit ambacht vreemd, ontvingen, was slechts een eeretitel, en gaf geenerlei aanspraak op de voorregten, die de wezenlijke werklieden genoten. Men duidde hen in het bijzonder aan met den naam van *accepted Masons*, aangenomen, toegelaten Metselaars, terwijl de andere als *operative Masons*, werkelijke Metselaars, bekend stonden.

De onlusten, waaraan *Engeland*, op het einde der regering van KAREL I en in de daarop volgende tijden, ter prooi was, bragten de Broederschap een aanzienlijk nadeel toe. De *accepted Masons*, welke tot de partij des Konings behoorden, trachtten haar over te halen, zich met staatkundige kuiperijen in te laten, en mede te werken tot de herstelling van de monarchie der STUARTS. Maar ofschoon KAREL II, die gedurende zijne ballingschap als Metselaar was opgenomen, bij zijne komst tot den troon eene bijzondere bescherming aan de vereeniging schonk, blijkt het echter geenszins, dat hij, ten herkrijging van de oppermagt, van dezelve eenige krachtdadige ondersteuning genoten hebbe. Het is veeleer waarschijnlijk, dat de kunstgrepen zijner aanhangers de vredelievende en verstandige Metselaars uit de vergaderingen verwijderden; want van dit oogenblik af te rekenen, werd het aantal der Loges, ondanks den ijver, welke de Grootmeester CHRISTOPHORUS WREN vele jaren achtereen aan den dag legde, telkens geringer, en de weinige werkplaatsen, die nog waren overgebleven, stonden in 1705 bijna geheel onbezocht. In dit jaar nam de Loge *St. Paul*, te *Londen* (tegenwoordig *l'Antiquité*, N°. 2), een besluit, hetwelk het voorkomen der Broederschap ten eenemale veranderde; zij bepaalde namelijk: de voorregten van de Metselarij zullen voortaan niet langer het uitsluitend deel zijn der Metselaars van beroep, maar mannen van allerlei stand zullen die kunnen ge-

nieten, mits zij regelmatig zijn goedgekeurd en in de Orde opgenomen. Deze nieuwigheid, welke veelligt geen ander doel had, dan het steeds afnemend getal der leden te doen aangroeijen, ten einde later aan de Broederschap haar eerste gewigt en hare oorspronkelijke werkzaamheid te hergeven, had echter gevolgen, welke de invoerders geenszins voorzagen. Er lag toch in de leerstellingen der Metselarij een beschavend grondbeginsel, dat slechts verlangde, zich te ontwikkelen; en toen de hinderpalen, waardoor die kiem binnen de enge grenzen eener werktuigelijke vereeniging besloten bleef en verstikte, waren weggenomen, toen gehoorzaamde ook de Orde der Vrijmetselaren aan haar uitzettend vermogen; zij drong in een oogenblik tot in het inneriijke deel des maatschappelijken ligchaams door, en bezielde het, als 't ware, met een nieuw leven.

Ofschoon dan ook de Orde onder Koningin ANNA, die toen de teugels van het bewind in handen had, veel van haren luister moest derven, was toch dit tijdvak van hoog belang voor hare zedelijke ontwikkeling. Haar kortstondig verval strekte alleen, om de slagboomen te doen vallen, die tot op dezen tijd toe door verschil van maatschappelijken stand, kerkelijk geloofsbegrip of staatkundige denkbeelden, aan eene algemeene verbroedering waren in den weg gelegd.

Van dit besluit der Loge van *St. Paul* moet men alzoo den aanvang der hedendaagsche Vrijmetselarij, of liever van hare tegenwoordige gedaante dagteekenen.

Gedurende de staatkundige verdeeldheden en godsdienstige twisten, welke het einde der regering van Koningin ANNA en de komst van GEORGE VAN BRUNSWIJK, Keurvorst van *Hanover*, tot den troon van *Engeland*, verontrustten, alsmede de opstanden, welke kort daarna uitbarstten, ten voordeele van FRANS EDUARD STUART, bekend onder den naam van Pretendent, verhinderden aanvankelijk, dat het besluit der Loge van *St. Paul* die gevolgen had, welke men er van verwachtte. Vele Loges hielden zelfs op bijeen te komen, en de jaarlijksche vergaderingen en feesten werden geheel en al veronachtzaamd. Wat dezen toestand der Metselarij nog hagchelijker maakte, was de

hooge ouderdom en de zwakheid van CHRISTOPHORUS WREN, die sedert 1702 was genoodzaakt geweest zijn ambt van Grootmeester neder te leggen, waardoor de Broederschap, zonder opperhoofd, geheel aan zich zelve was overgelaten.

In dien staat waren de zaken, toen de Metselaars van *Londen* en omstreken besloten, eene nieuwe poging te doen, om hunner waggelende instelling eenige kracht bij te zetten. De eenige Loges, welke toenmaals in *Zuid-Engeland* bestonden, waren zij, die vergadering hielden in de herbergen *de Gans* en *de Rooster*, in *St. Paul's Church-gard; de Kroon*, in *Parker's-lane; de Appelboom*, in *Charles-street, Covent-Garden; de Beker* en *de Druiven*, in *Channel-Row, Westminster.* De vier Loges, aan welke zich eenige afzonderlijke Metselaars aansloten, vergaderden in de maand Februarij 1717, in de herberg *de Appelboom.* Hare eerste zorg was, zich als tijdelijke Groote Loge te constitueren, en na beslist te hebben, dat de gemeenschap der kwartieren of driemaandelijksche bijeenkomsten, alsmede de jaarlijksche feesten van *St.* JAN, voortaan hunnen geregelden loop zouden hernemen, bepaalden zij hunne eerste vergadering op den 24sten Junij eerstvolgende, ten einde eenen Grootmeester te verkiezen en de aangevangene werkzaamheden voort te zetten.

De zitting had plaats in de herberg *de Gans* en *de Rooster*, in het lokaal der Loge van *St. Paul*, de oudste der vier. De werkzaamheden geopend zijnde, onder het voorzitterschap van den oudsten Deken, maakte men eene lijst van Kandidaten voor het Grootmeesterschap, uit welke bij meerderheid gekozen werd ANTONY SAIJER, die onmiddellijk in zijne waardigheid werd geinstalleerd door den Meester van den Stoel, en de gelukwenschingen ontving van de vergadering, die hem hare hulde bragt.

Nadat in het jaar 1717 de nieuwe Engelsche Gr□ Loge opgerigt geworden, en voor de eenig geldende oppermagt der Broederschap verklaard was, waardoor zij allezins een fakkel der tweedragt in het verbond wierp, die bijna honderd jaren achtereen den vrede stoorde, verkondigde de Groote Loge van

York, welke het naaste regt op zulk eene verklaring had gehad, luide, dat zij van hare oude voorregten geenen afstand doen wilde. Dit deed insgelijks de Groote Loge later, en vele Engelsche Loges verklaarden zich ten gunste der oude Groote Loge van *York.* Daarom vereenigden zich vele werkplaatsen, om het plan der Londensche Groote Loge te begunstigen. Eensdeels was het de keuze der hoofdstad, anderdeels ontwikkelde zij eene groote werkzaamheid in de grondlegging van nieuwe Loges, en ten derde werd het haar gemakkelijk, voorname personen tot Grootmeesters te benoemen, dat van grooten invloed was. Hier tegen verklaarden zich alle Schotsche Loges en ook vele Engelschen voor afhankelijk aan de oude Loge te *York*, doch de Groote Loge van *Londen* had het meerendeel Loges aan zich getrokken, ook zelfs dan nog, toen zij door de eigenmagtige veranderingen van het Maçonniek gebruik, van vele willekeurigheden verbreid werd door JACOB KING en *Lord* VISCOURT KINGSTON, die in 1729 Grootmeester der Engelsche Loge in *Londen* was geworden, en in het daarop volgende jaar (1730) voor zich een onafhankelijk Grootmeesterschap van *Ierland*, in *Dublin*, naar de constitutie en gebruiken der oude VV□ MM□ had opgerigt. Buiten de Groote Loge door Prins EDWIN in 926 te *York* opgerigt, had *Schotland* de oudste Loges aan te wijzen. Als de wieg der Schotsche Vrijmetselarij is *Kilwinning* te beschouwen, want naar men wil, zouden volgens de stedelijke archieven, reeds in 450 door vreemde bouwlieden eene abdij gebouwd en eene Loge opgerigt zijn, welker bestaan zich, onafgebroken tot aan het einde der vijftiende eeuw zou laten aantoonen. De eigenlijke Groote Loge van *Schotland* werd eerst in 1736 opgerigt, en wel te *Edimburg*, waarheen de Loge van *Kilwinning* in 1744 haren zetel overbragt, onder den naam van Koninklijke Groote Loge en Groot-Kapittel der Orde van HERODOM, en zich met de Edimburger Gr□ Loge vereenigde, zoodat zij aan deze het bestuur der *St. Johannes*-Loges overliet, en voor zich de leiding en het bestuur der Kapittels van de hoogere graden behield. Over de geschiedenis en de tegenwoordige werkzaamheid der Groote Loge van *Ierland*, in *Dublin*, zwij-

gen zelfs de Engelsche berigten, en wij vinden naauwelijks iets verder over dezelve, dan dat zij in 1730 is opgerigt, en zich voor de gebruiken der oude Metselaren verklaard heeft.

Eindelijk kwam op den 27sten December 1813, tusschen de beide Engelsche Groote Loges te *York* en te *Londen*, eene vereeniging tot stand, tot welke ook de Groote Loge van *Schotland*, te *Edimburg*, zoo als ook de Groote Loge van *Ierland*, te *Dublin*, hare afgevaardigden zonden, en wel gene haren Groot-Secretaris LAWRIE, en deze den Groot-Secretaris W.F. GRAHAM. Sedert dien tijd hebben de verschillen onder de Groote Loges van *Brittanje*, welke 96 jaren bestaan hebben, opgehouden, en broederlijke eendragt en liefde heerschen overal.

Behalve de verwarringen, die ten deele uit ijverzucht, ten deele uit godsdienstverschil ontstaan waren, had de Vrijmetselarij in *Groot-Brittanje* hare oorspronkelijke reinheid behouden. Den Jezuiten was de gelegenheid benomen, *daar* het verbond te vervalschen en tot hun doel te bezigen, zoo als zij, na de vlugt van JACOBUS II, uit *Engeland* naar *Frankrijk*, in het kollegie van *Clermont* deden; bedriegerijen vonden geenen ingang, de alchemie werd verbannen, en de beoefening van ijdele kunsten afgeschaft.

De vrije staatsregeling, over welke zich de Britten mogten verheugen, en de vrijheid van de drukpers, gaven hen gelegenheid, zich ongehinderd over godsdienstige aangelegenheden uit te drukken. Vrijgeesterij pastte niet aan het Engelsche karakter, en de Fransche praal en pronkzucht werd spoedig door hare talrijke hoogere graden en blinkende decoratiën belagchelijk gemaakt. Veeleer kon men der Engelsche Vrijmetselarij met grond ten laste leggen, dat hare zamenkomsten meer gezelligheid, dan Maçonnieke verbreiding van het doel ten grondslag hadden, en dat in de ondersteuning van milddadige inrigtingen de geheele Maçonnieke werkzaamheid bestond. In betrekking op *Schotland* moet nog bijzonder worden aangewezen, dat de Vrijmetselarij hoofdzakelijk, eerst sedert den jare 1736, regt levendig is voortgekomen, dat de Ridderorde van den Heiligen ANDREAS, door Koning JACOBUS II in 1540 gesticht, ofschoon men van hare

nietigheid overtuigd is, nog immer, ofschoon ook afgezonderd van de symbolieke Vrijmetselarij, bestaat, en dat het bijna schijnt, alsof de drie *Johannes*-graden als eene voorbereiding tot de zoogenaamde hoogere Schotsche graden, van welke de Engelsche Vrijmetselarij niets weten wil, beschouwd moet worden.

Staatswetten en verbod van de Overigheden zijn nimmer in *Groot-Brittanje* tegen de Vrijmetselaren uitgevaardigd geworden. Alleen vaardigde het Parlement, den 12den Julij 1799, eene acte uit, verontrust door de verschrikkelijke pogingen, die BARRUEL, ROBISON en anderen hen toeschreven, die tot de geheime vereenigingen der Jacobijnen in *Frankrijk* en tot de Illuminaten in *Beijeren* behoorden, en van hoog verraad beschuldigd waren; maar de geheime vereenigingen der Vrijmetselaren waren hiervan uitgesloten, dewijl deze heilzame oogmerken beoogden, en al heeft men zulks op de toen bestaande Loges willen toepassen, zoo heeft zulks zich nimmer tot de oprigting van nieuwe Loges uitgestrekt, noch is sedert dien tijd eenig mistrouwen door de Overheid tegen de Vrijmetselarij ontstaan. Voornamelijk heeft in *Schotland* de Broederschap immer in een zeer hoog aanzien gestaan, hetwelk in lateren tijd ten duidelijkste gebleken is. Zoo is, bij voorbeeld, openlijk geen groot gebouw ondernomen, zonder dat men de Groote Loge heeft verzocht bij het leggen van den eersten steen.

Niet zelden hadden bij zulke of andere feestelijke gelegenheden tegelijk openlijke processiën in Maçonnieke orde plaats, en ook in de tegenwoordige eeuw zijn zij nog met groote pracht en met al hare ordeteekenen gehouden. Zoo werd, bij voorbeeld, na LAWRIE'S aanstelling, op den 30sten November 1802, eene processie van meer dan 1200 Broederen in *Edimburg* gehouden, die van het Parlementshuis naar *Kingsarms-tavern* gingen, en op den 23sten September 1819 werd, volgens de dagbladen, ook te *Bath*, in het Engelsche Graafschap *Sommervelt*, eene processie gehouden, waarbij de Iersche Grootmeester, de Hertog VAN LEICESTER, de Engelsche Grootmeester, de Hertog VAN SUSSEX, benevens vele andere Provinciale Grootmeesters en 900 Broeders bijeen waren, om eene nieuwe Loge in te wijden,

bij welke gelegenheid zij zich vertoonden in hunne Maçonnieke kleeding en teekenen, en openlijk over de straten der stad gingen.

De Groote Loge van *Engeland*, die te *Londen* haren zetel heeft, had, gedurende een tijdverloop van 30 jaren (van 1813), den onlangs overleden en algemeen beminden en hooggeschatten Br∴ Hertog VAN SUSSEX als Gr∴ M∴ aan het hoofd. Onder dezen stonden een eerste en tweede gedeputeerd G∴ M∴, de Graaf VAN ZETLAND en de Markies VAN SALISBURY.

Het Logewezen in gewesten en landen, onder het Engelsche Gouvernement staande, of welker Loges onder de G∴ L∴ behooren, wordt bestuurd door Provinciale Grootmeesters. Onder het besturend ligchaam der G∴ L∴ staat een Raad van algemeene zaken, bestaande meestal uit gewezen of nog regerende Meesters van Loges. De Groote Loge bezit, behalve eene prachtige vergaderzaal, ook eene boekerij, bevattende Maçonnieke, geschiedkundige en wetenschappelijke werken, deze boekerij is dagelijks geopend voor de Groot-Officieren, de verschillende Meesters, Oud-Meesters en Opzieners van Loges.

In het jaar 1843 telde de Gr∴ L∴ van *Londen* 716 Loges onder haar beheer, van welke er tot zelfs in *Australië* gelegen zijn, en waarvan er zich te *Londen* alléén 107 bevinden.

Onder de inrigtingen van weldadigheid, door de Engelsche Vrijmetselaars gesticht, behooren: 1°. Eene school, tot onderwijs en verzorging van dochters van minvermogende Vrijmetselaars. 2°. De Maçonnieke instelling van weldadigheid. Door deze instelling worden de zoons van minvermogende of overleden BB∴ van zeven tot twaalf jaren op verschillende scholen onderwezen, op ambachten besteed en van kleeding voorzien. 3°. Het Maçonnieke fonds, waaruit arme, oude en ziekelijke BB∴ ondersteuning ontvangen. Twee andere instellingen voor BB∴ en hunne weduwen, een oude mannen- en vrouwenhuis, zijn op het punt van daargesteld te worden. Wat het wetenschappelijke betreft, bestaan er negen Maçonnieke vereenigingen in *Londen*, in welke men zich eens per week bezig houdt met Maçonniek of wetenschappelijk onderrigt.

Het stelsel der Gr∴ L∴ van *Engeland*, de oudste der

geheele wereld, bearbeidt alleen de drie *Johannes*-graden, met toevoeging van *Royal-Arch*; eene soort van wetenschappelijke graad. Buitendien bestaan er nog daar enkele beoefende zoogenaamde Riddergraden, als van den Tempel, van *Maltha*, van *Calatrava*, van *Alcantara*, van de Teutonische Orde, van de Ster, van den Dierenriem, enz., welke echter geen wettig bestaan hebben, als zijnde niet erkend door de Gr L, die ze echter, door de weinige deelhebbers, ongestoord laat beoefenen.

[Engelhardt]

ENGELHARDT. Den 14den Junij 1823 wordt gekenmerkt door een gedenkwaardig voorval, in de jaarboeken der algemeene Vrijmetselarij. Het Hollandsch koopvaardijschip *Minerva*, van 400 tonnen last, keerde van *Batavia* naar *Europa* terug, en had vele rijke en bekende passagiers aan boord. Onder anderen de Broederen ENGELHARDT, een eerbiedwaardig grijsaard, oud Gedeputeerd Meester Nationaal in *Neêrlandsch Indië*; KILIAN, enz. Op de hoogte van de Braziliaansche kusten ontmoette dit schip, in den vroegen morgen, een' kaper, onder Spaansche vlag, en voorzien van de noodige kaperbrieven der Cortes. De *Minerva* werd aangevallen, en verpligt, zich, na een bloedig gevecht, over te geven. De hitte van het gevecht had den kapitein woedend gemaakt, en hem bevel doen geven, de geheele bemanning over de kling te doen springen. Reeds hadden de woestelingen een gedeelte van het scheepsvolk aan den mast gebonden, toen de passagiers bevel ontvingen, om aan boord van den kaper te komen. Zij kwamen; smeeken, jammerklagten, aanbiedingen, alles was vergeefs, en niets kon den kapitein verbidden. Eensklaps treft eene spoedige ingeving den Br ENGELHARDT. Hij meent in den Spaanschen kapitein Maçonnieke gebaarden te herkennen; hij blijft niet besluiteloos; hij noemt zich en maakt zich als V M bekend, hem zijne waardigheid en betrekking te kennen gevende. De kapitein, vroeger ongevoelig voor alles, schijnt nu verstomd en bewogen; hij twijfelt; hij vordert bewijzen. De teekens en woorden stemmen niet naauwkeurig overeen, en onze Broederen vreezen met regt nieuwe vervolgingen van de zijde eens volks, dat zij als vijan-

den der Vrijmetselarij beschouwden. Zij hadden gedurende den strijd hunne Maçonnieke decoratiën in zee geworpen, maar gelukkig, werden er op hetzelfde oogenblik eenige overblijfselen, die nog drijvende waren, opgevischt, onder anderen een in tweën gescheurd diploma op perkament, versierd met Maçonnieke zinnebeelden, en dat onder de oogen gebragt werd van hem, die dit verhaal met de levendigste en onwedersprekelijkste bewijzen bevestigt. Op dit gezigt houdt allen twijfel op. De Spaansche kapitein herkent zijne Broederen, omhelst hen, geeft menschen en goederen vrij, herstelt de geledene schade, gebruikt alle voorzorg, om hen voor de mishandelingen van zijn scheepsvolk te vrijwaren, waarvan het grootste deel, even als hij, tot eene Loge, in het O van *Ferrol*, in het jaar 1821 georganiseerd, behoorde, en waar zij gedurende eenige maanden, en zelfs den avond voor hun vertrek, gearbeid hadden; hij weigert elke belooning, en geeft hen een geschrift, dat hen veiligheid op hunne gansche reis beloofde.

Men leest ook verder, dat de Ex-Ged Grootm Nat ENGELHARDT, die sedert 1799 dien post in de *Indiën* bekleedde, werkelijk in het vaderland is aangeland. Hij had zijne hooge betrekking voor altoos nedergelegd, waarmede hij zoo lang en in zoo velerlei omstandigheden des levens bekleed was, doende de Vrijmetselarij in een ander werelddeel bloeijen; echter besloot hij weder naar de *Indiën* terug te keeren, om er zijne laatste dagen te eindigen, en volbragt dit besluit in het laatst van 1824.

[Enoch]

ENOCH. Een beteekenend woord in de hoogere graden.

[Epopt]

EPOPT (Priester Illuminaat) was de zesde graad der Illuminaten in *Beijeren.*

[Erkenningsgraden]

ERKENNINGSGRADEN. Zie GRADEN. (WETENSCHAPPELIJKE)

[Ernst II]

ERNST II, Hertog van *Gotha.* Zie GOTHA.

[Ernst en Falk]

ERNST en FALK. Zie LESSING.

[Erskine (Thomas)]

ERSKINE (THOMAS *Lord*) was in het jaar 1750 Grootmeester van de Groote Loge van *Schotland*, (van de *Ancient-Masons*), die onder zijn voorzitterschap zeer in glans en aanzien toenam.

[Eschi]

ESCHI. Het verminkte Hebr. woord *Ischi* (Heil), een in de hooge graden beteekenend woord.

[Esdras]

ESDRAS. (*Gnesra*, Hebr. ארזע) Een woord in de hooge graden (Schotsche Ritus, 32e. graad).

[Esoterisch]

ESOTERISCH werd in de oude mysteriën de geheime leer der ingewijden genoemd. *Exoterisch* daarentegen was de leer die voor de ongewijden bestemd was. Zie VERBOND (het Pythagoreesche).

[Espérance]

ESPÉRANCE. (*Ordre des Chevaliers et Dames de l'*) Een der vele in *Frankrijk* zoo ligt ontstane als weder uitgebluschte Vrouwenorden, die een deel der Vrijmetselaars-Broederschap moesten uitmaken.

[Esseërs]

ESSEëRS, (De) die in *beoefenende* en *bespiegelende* (welke laatste men gewoonlijk met den naam van *Therapeuten* bestempelt) worden verdeeld, maakten eene sekte van godvruchtige Joden uit, welke hunne instellingen zeer verborgen hielden en wier aanzijn, wat de eerstgenoemden betreft, slechts met zekerheid twee honderd jaren vóór en nog honderd jaren na CHRISTUS geboorte bekend is geweest, terwijl van de laatsten nog in de zesde eeuw sporen worden gevonden.

De eigenlijke *Esseërs* leefden hier en daar verspreid in de eenzaamste streken van *Syrië* en *Judea*, onderscheidden zich door eene bijzondere bedrijvigheid en vormden eene vereeniging, welke het kenmerk eener hooge aartsvaderlijke eenvoudigheid droeg. Van de drie hoofdsekten des Jodendoms vóór de verwoesting des tweeden tempels in Jeruzalem, waren de *Phariseërs* ישורפ□ om hunne geleerdheid en stipte opvolging der uiterlijke godsdienstige gebruiken in bijzonder aanzien, en verkregen door den schijn van heiligheid, dien zij aannamen, grooten invloed; zij werden voor de voornaamste steunsels der regtgeloovigheid gehouden. De *Saduceërs* יקורצ□, die zich uitsluitend aan den letterlijken zin der mozaïsche wet hielden en alle mondelinge overlevering verwierpen, leefden met hen gedurig in onmin. Geheel rustig daarentegen gingen de vreedzame *Esseërs*, die zich in allen deele van de gunstigste zijde deden kennen, hunnen weg. Het weinige dat omtrent de lotgevallen dezer sekte tot onze tijden is overgebragt, bestaat alleen hierin: dat de *Esseërs* (die reeds ten tijde van JONATHAN *den Maccabeër* als gevestigd voorkomen), de bescherming, die zij onder

de regering van HERODES genoten, verschuldigd waren aan een lid hunner orde, welke aan dezen vorst, in diens kinderjaren, zijne toekomstige grootheid zoude hebben voorspeld, en dat zij, gedurende den oorlog met de Romeinen, blijken hebben gegeven van ongemeene grootheid van ziel, door aan hunne beginselen, onder de hevigste folteringen, getrouw te blijven, en liever hun leven op te offeren dan van hun geloof afstand te doen; dat de *Therapeuten* daarentegen, die, volgens hunne grondstellingen, meer warsch van aardsch geluk moesten geweest zijn, minder standvastigheid hebben betoond; dat voorts, onder keizer CONSTANTINUS, twee zusteren dier sekte, MARTHA en MARTHENA, wegens hare vroomheid en heiligheid beroemd waren; en, eindelijk, dat deze sekte, die echter verscheidene veranderingen in leer en gebruiken had ondergaan, nog ten tijde van keizer JUSTINIANUS in aanwezen was.

Het tijdstip van het ontstaan dezer sekte is vrij onzeker; volgens sommigen stamt zij af van de *Keniten* of *Rechabiten* (Zie *Rigteren* I:16 en JEREMIAS XXXV). Anderen wilden het ontstaan derzelve reeds in de zoogenaamde profeten-scholen vinden, waarvan SAMUEL de stichter was. (Zie I SAM. XIX:48-24, II *Kon.* II:3 en 5. enz.) Het waren deze scholen, die de ware Godsvereerders JESAJA, MICHA en meer anderen voortbragten, welke alle de leer verkondigden, dat God te kennen en menschen wel te doen, het wezenlijke der godsdienst is. Aan deze scholen nu, welke buiten de steden en meestal in eenzame streken waren aangelegd, en waarop de scholieren ook gemeenschappelijke voeding genoten, hebben de *Esseërs* in latere tijden, in vorm als anderzins, meerdere ontwikkeling gegeven. Velen gelooven dat deze sekte uit die der *Hellenistische* Joden (ןיהמנלא), welke zich in *Egypte* ophielden, voortgesproten is. Het gevoelen van DE ROSSI in zijn werk: *Meor Enajiem* is hieromtrent, dat BAITHOS, een der scholieren van ANTIGONUS SOCHEUS, hun stichter was. Voor 't overige vindt men in den Talmud vele sporen van de leer en de gebruiken der *Esseërs*, zonder vermelding echter van wien dezelve herkomstig zijn. BRUCKER (in zijne *Hist. critica philos.* Lips:

1766, tom II, pag. 761), zegt, dat de vereeniging der *Esseërs* de oudste der joodsche sekten was. Even duister als de oorsprong der *Esseërs*, is ook de afleiding van hunnen naam, en de meeningen hieromtrent zijn ook zeer uiteenloopend. De een denkt, dat die van het grieksche woord *σιος* (*heilig*) afkomstig is, een ander van het hebreeuwsche woord המה (*stil zijn*), omdat het een voorschrift dezer sekte was, weinig te spreken; weder anderen beweren dat hun eerste stichter HOSSÉUS of ESSÉUS was genaamd. Het natuurlijkste en met de geschiedenis der sekte meest overeenkomende gevoelen is dat, hetwelk *Esseërs* van het arameïsche *Assia* אימא (Arts, Geneesheer) afleidt, hetzij omdat zij zich met de genees- en heelkunde onledig hielden, hetzij omdat zij tevens zielenartsen waren.

MÖRLIN zegt: ‘Volgt mij in de woning van den eenzamen joodschen *Esseër*, aan de westelijke zijde der Roode Zee! De dageraad wekt hem, hij verlaat zijne legerstede, en even als de edele Pythagoreër eens den nieuwen dag met de toonen der lyra begroette, en, met zich en zijne bestemming bezig, de harmonie van het Pentakoord over zijn geheel wezen trachtte te verbreiden, zoo ook begint de Esseër den dag met eene Hymne, met een van de vaders overgeërfd gebed: *dat het licht worde*! De zon verrijst. In een ligt, eenvoudig gewaad spoedt hij zich tot zijnen dagelijkschen arbeid, tot den landbouw of de ooftteelt, op het vrije veld of in eenen tuin, tot zijnen bijenkorf of zijne kudde. Slechts een aartsvaderlijk en vreedzaam leven is hij toegedaan, wapens vervaardigt hij nimmer, den handel kent hij niet. Door tevredenheid, matigheid en arbeidzaamheid, is hij rijk in zijne armoede; een stil, vrij leven is hem genoegzaam. Hij wordt niet gediend en is ook niet dienstbaar. Allen zijn vrij. Hij arbeidt niet voor zich alleen, maar voor allen, en allen voor hem; want het verbond en de bondsleden onderling, hebben de persoonlijke bezittingen in gemeenschappelijk goed veranderd. Hij zoekt kruiden of steenen, aan welke men genezende krachten toeschrijft, en nadert, helpend en vertroostend, de lijdenden. Hij spoedt zich naar zijne woning, baadt zich en kleedt zich aldaar in een *wit* linnen gewaad, zijn' eenigen

opschik. Zoodanig eenvoudig uitgedost, gaat hij aan het gemeenschappelijke maal, en vindt de broeders, na gelijken arbeid, in gelijke kleeding vereenigd. De opziener spreekt het gebed (איצומה) uit. De spijzen worden verdeeld, brood en groenten voor elk in eenen bijzonderen schotel. Wijn is van de tafel gebannen, doch gesprekken - ofschoon aan eene zeer bepaalde orde onderworpen, houden den kring levendig - gesprekken over natuur en landbouw, over zinspelingen en geheimzinnig verklaarde plaatsen der Schrift. Met bidden besluit men den maaltijd. De bezigheden van den morgen keeren ook na het middagmaal terug, en door eenen gelijksoortigen maaltijd, met gulle gastvrijheid ook voor den reizenden broeder bereid, wordt, met inachtneming derzelfde gebruiken, de dag onder feestelijke lofgezangen geëindigd, die voor niemand ten onnutte voorbijging, zelfs niet voor honderdjarige grijsaards, welke (volgens de uitdrukkelijke getuigenis van JOSEPHUS) onder deze overeenkomstig de natuur levende menschen, niet zeldzaam waren.' De inhoud van het ochtendgebed was welligt eene uitdrukking der hoop op den te verwachten Messias, of een gebed om innerlijk licht. Misschien was het ook het LX Kapittel van JESAJA, hetwelk gebeden werd, in de hoop op betere tijden, en het is bijna zeker dat JOSEPHUS daarop doelt, wanneer hij spreekt van gebeden, die van de voorvaderen overgeërfd waren, enz.

Bij deze schets, zullen wij nog vermelden, de bijzonder feestelijke viering van den Sabbath, welke hunnen wekelijkschen arbeid afwisselde; deze was aan de rust, de overdenking en aan de bijeenkomsten in hunne eenvoudige, tot godsdienstige einden bestemde vergaderzalen toegewijd, en werd met de uiterste gestrengheid gevierd, zoodanig dat zij niet konden besluiten op dien dag vuur te doen ontsteken, weshalve zij daags te voren hunne spijzen bereidden. Voor het overige moeten wij aanmerken, dat behalve de wijn ook de olie onder de gaven der natuur behoorde, wier genot volstrekt verboden was; dat zij zelve hunne woningen bouwden, en dat sommigen onder hen de weverij en andere bedrijven des vredes uitoefenden; dat, hoezeer zij nimmer wapens vervaardigden, zij die echter ter hunner

bescherming op reis medenamen, doch geene spijzen, omdat zij bijna in alle oorden van hun vaderland broeders vonden, die naar de voorschriften der orde leefden, hen gastvrij ontvingen, en ook in geval van nood, van gewaad, schoeisel en dergelijke zaken voorzagen; eindelijk, dat zij, daar de minste hunner zich in den huwelijken staat begaven, ongemeen gaarne vreemde kinderen opnamen, en naar hunne grondstellingen grootbragten.

Niet aan ieder die zulks verlangde was de toetreding geoorloofd tot de Esseïsche orde, waartoe, volgens het getuigenis van PHILO en JOSEPHUS, 4000 broeders behoorden. Omzigtig en gestreng in de keuze, onderwierpen zij elk, die zich ter inlijving aanbood, aan eene ernstige *beproeving.* Men gaf hem een *wit gewaad*, een linnen *voorschoot* en eene kleine bijl (*Dolabella*), en alsdan moest hij zijn proefjaar doorstaan naar de uiterlijke voorschriften der maatschappij. Slechts dan, wanneer hij in dit tijdsbestek bewijzen van onthouding en zelfbeheersching had gegeven, verleende men hem eenen naderen toegang, en hij werd de wijding door het *zuivere water* deelachtig. Waarschijnlijk eene soort van zuiveringsbad הליבט hetwelk ook bij andere mysterien gebezigd werd.

Tot de eeuwig onoplosbare verbindtenis met de leden der orde en hiermede tot de bijwoning van hunne *gemeenschappelijke maaltijden* kon hij niet geraken, dan na eenen herhaalden proeftijd van twee jaren te hebben ondergaan. Vóór zijne volledige intrede in de regten en pligten als lid, beloofde hij door eenen *vreesselijken* eed:

1°. Eerbied voor de Godheid te zullen hebben, geregtigheid jegens de menschen te oefenen en noch uit eigene beweging, noch op bevel van een ander tegen iemand, wie hij ook zijn mogt, onregt te plegen.

2°. Den booswicht te vlieden en den brave te beschermen, zich altijd getrouw jegens elk en vooral jegens de voerders der heerschappij te betoonen, dewijl niemand zonder den wil Gods regeert.

3°. Wanneer hij zelf eens tot het bestuur mogt geraken, nimmer willekeurig zijne magt te misbruiken noch zich in kleeding of versiering van zijne onderhebbenden te zullen onderscheiden.

4°. Nimmer zijne handen met diefstal - zijnen mond met logen - en zijn geweten met onregt te bezoedelen - en, eindelijk

5°. Voor zijne broeders niets te verzwijgen, maar hen de leer, zoo als hij die ontvangen had, weder te verkondigen, den vreemde daarentegen, al werd hij met de grootste folteringen bedreigd, niets van hunne geheimenissen noch van de boeken des verbonds of de namen der Zendelingen te verraden.

Behalve hetgeen wij reeds hebben aangestipt omtrent de volkomene gelijkheid en de gemeenschap van goederen, welke onder de Esseërs heerschte, willen wij nog het volgende vermelden. Er bestond onder hen slechts ééne *Wetgeving* en éénе *Regterlijke magt*, zamengesteld uit al de leden der orde, en waarin alle stemgeregtigd waren. Er konde geen vonnis wegens grove vergrijpen worden geslagen, wanneer niet minstens honderd van hen tegenwoordig waren.

De veroordeelde en verbannen *Esseër* konde, door eed en zeden verpligt geene spijzen van anderen aan te nemen, zich slechts met wilde vruchten en kruiden voeden, en zag alzoo, wanneer een jaargetijde genaakte waarin deze schaarsch waren, een langzaam verscheiden te gemoet. Meesttijds namen zij derhalve den half verhongerde weder in hun midden op. Voor het overige waren de Broeders in *drie* klassen verdeeld, en hadden hunne *priesters*, hunne *oudsten, voorzitters* en *voorzangers* bij hunne gemeenschappelijke maaltijden en hunnen gemeenschappelijken *schatbewaarder*; deze onderscheidingen werden geregeld naar de meerdere of mindere tijdruimte die zij als orde-leden hadden doorgebragt. Volgens JOSEPHUS werd door deze bestuurderen bepaald wat ieder verrigten moest; en, ofschoon hulpbetoon en 't bewijzen van deelneming aan elk lid veroorloofd was, zóó zelfs, dat zij aan waardige personen hulp bewijzen en den nooddruftige voeden mogten ten koste van den gemeenschappelijken schat, was het hen echter ontzegd, zonder voorkennis der opzieners, aan bloedverwanten geschenken te geven, waarschijnlijk ter voorkoming van de zoo mogelijke misbruiken, waar het de naaste betrekkingen gold.

De Esseërs geloofden aan één eenig eindeloos Wezen, van hetwelk zij waardiger begrippen koesterden, dan het grootste gedeelte hunner tijdgenooten, waarom een vroom leven hun

dan ook als Gode het meest behagelijk toescheen. In Hem stelden zij zich den Gever van al het goede voor. ‘God,’ dit is hunne hoofdstelling, ‘kan slechts in geest en in waarheid, door de deugd van het hart, niet door offers en uiterlijke gebruiken, vereerd worden.’ Eenige verordeningen, vooral wat de sabbathsviering betreft, volgden zij met de uiterste gestrengheid op. Hunne eerdienst beoogde voorts de Godheid in vaderlandsche en welligt ook, even als de *Therapeuten*, in door hen zelve vervaardigde lofzangen, in de daartoe bestemde vergaderzalen te prijzen, zoo als wij dit reeds hebben vermeld. Den eed, uitgezonderd dien, welken zij bij hunne aanneming aflegden, beschouwden zij als misdrijf, daar het strijdig zoude zijn met den eerbied, dien men aan het Opperwezen verschuldigd is, om Hetzelve wegens nietige aardsche zaken aan te roepen, en dewijl de handelingen van elk mensch zoodanig moesten zijn, dat men hem, zonder aflegging van eeden, geloof kon schenken.

Dat de ziel met het ligchaam niet vergaat, was bij hen een onwankelbaar geloofspunt. De ziel, leerden zij, was een etherisch wezen, tijdelijk in het ligchaam als in een' kerker gebannen, en dat, na volbragten proeftijd, bevrijd van de banden des vleesches, overzweeft naar verhevener gewesten, veel gelijkende naar de gewesten der zaligen, waarvan de grieksche dichters gewagen, en van welke de *Esseërs*, volgens JOSEPHUS, de volgende voorstelling hadden: Den brave, zeggen zij, wacht een leven aan gene zijde van den Oceaan, in eene streek, die noch van stortregens of sneeuwvlagen, noch van brandende hitte, te lijden heeft; maar door uit een van den Oceaan derwaarts waaijend windje eene verfrisschende koelte ontvangt. - Des te vreesselijker schetsen zij daarentegen met hunne rijke verbeeldingskracht de woningen der boozen af. Voor het overige strekte huns inziens het geloof aan belooning en straf hiernamaals zoo wel tot meerdere aanmoediging der vromen, als om goddeloozen terug te houden van buitensporige handelingen in dit leven.

Hunne zedeleer was gevestigd op den drievoudigen stelregel, *bemin God, bemin de deugd, bemin de menschen.*

Broederliefde, matigheid, kuischheid, waarheidsmin en onkreukbare goede trouw, eerbied der jeugd jegens de ouderen van jaren, zindelijkheid, arbeidzaamheid, geduld en standvastigheid in tijden van beproeving, onwrikbare vastheid van zedelijke beginselen, die zelfs door de uitgezochtste martelingen van vijanden niet aan het wankelen konde gebragt worden, en vooral eene onbeperkte weldadigheid, die zich over *alle* menschen uitstrekte, waren de uitvloeisels dezer schoone zedeleer, en de grondtrekken waardoor deze sekte uitmuntte.

In de heilige boeken van hun volk zochten zij, buiten den bewijsbaren woordelijken, nog een' verborgen zin, en besteedden vele moeite tot deszelfs ontcijfering, terwijl hunne leerwijze overigens zinnebeeldig was.

De *Esseërs*, plaatsten in hunne vergaderzalen het cabbalistische *zegel van Salomo* of het Phytagorisch zinnebeeld der schepping, hetwelk uit twee in elkander geschovene regtzijdige en met zonnenstralen omgeven driehoeken bestond.

In dit mystieke teeken lag toenmaals het zinnebeeld der vermeende vier grondstoffen, vuur, water, lucht en aarde, opgesloten, waaruit de Schepper met hulp van het *licht*, de wereld naar maat, getal en gewigt meetkunstig had gebouwd. Nog heden vindt men dit geheimzinnig teeken (als kerkelijk zegel) bij vele Israëlitische Synagogen in gebruik, het wordt het *schild* DAVIDS, of SALOMONS *zegel* genaamd.

Bij de Israëliten bestaan nog stukken, welker inhoud en eigendommelijke uitdrukkingen, hunne afstamming van de *Esseërs* doet gissen; zoo als: *De Spreuken der vaderen*, (in den *Talmud*) II. § 15 en 16. ‘De dag is kort, de arbeid veel, de werklieden zijn traag, de belooning is groot, en het opperhoofd des huizes spoort ernstig aan. U wordt, wel is waar, niet opgelegd den arbeid te voltooijen, maar gij hebt ook geene vrijheid er u geheel aan te onttrekken. Naar mate gij de H. Leer veel bestudeerd hebt, zal u ook veel loon gege-

ven worden. De Heer, wiens werk gij verrigt, is ook getrouw om u het loon voor uwen arbeid te vergelden. Maar bedenk dat de belooning der regtvaardigen eerst in de toekomstige wereld plaats heeft.'

IV. § 1. 'Wie is een (ware) wijze? Hij die van een ieder leert.... Wie is een (ware) held? Hij die zijne hartstogten bedwingt.... Wie is (inderdaad) rijk? Die met zijn deel tevreden is.... Wie is (wezenlijk) geëerd? Die zijne medemenschen eert....'

Gewoonlijk aten de strenge Esseërs niet voor zonsondergang, en hadden zij voor grondregel, dat de tijd des lichts aan de wijsheid en den arbeid, en die van de duisternis aan het voeden des ligchaams moest gewijd worden. Alle waren bij hunne zamenkomsten in het wit gekleed; de mannen hielden hunne handen onder de kleederen verborgen, wordende de regterhand tusschen de borst en de kin geplaatst, terwijl de linkerhand langs het ligchaam nederhing, klaarblijkelijk als het teeken van nadenken. In de Esseërs vindt men wel niet het geheel, maar toch een gedeelte verwezenlijkt der republiek van PLATO, zoowel als het gedeeltelijk denkbeeld van den nog ouderen wijsgeer PYTHAGORAS. Dit bijeengenomen, is het dus niet onwaarschijnlijk, dat de *Kuldeërs* (zie dat Art.), de latere hervormers of stichters van de Maç gebruiken, zich, vooral bij de invoering van de drie groote lichten, hoofdzakelijk hebben gegrondvest op de drie gemelde grondstellingen der Esseërs. Vergelijk over deze sekte JOSEPHI, *antiqq. Judaicae* en *De bello Judaico*, gelijk ook PHILONIS, *Liber de vita contemplativa*, en *Tract. quod omnis probus Liber. Colon.* 1613, of *Frankf.* 1691.

[Essex. (Thomas Cromwell)]

ESSEX. (THOMAS CROMWELL, Graaf van) Grootmeester der Engelsche Bouwlieden van 1539-1540, in welk jaar hij onthoofd werd.

[Ethelward]

ETHELWARD, zoon des Angelsaksischen Konings EDUARD *de Oude.* Zie ETHRED.

[Ethelwulf]

ETHELWULF, Koning der Angelsaksers. Hij benoemde in het jaar 857 ST. WITHIN tot opzigter der bouwondernemingen, die hij in zijn rijk uitvoeren liet.

[Ethred]

ETHRED, Graaf van *Mercia*, zwager van den Angelsaksischen Ko-

ning EDUARD *de Oude*, welke hem en zijnen broeder ETHELWARD, in het jaar 900, tot opzieners der bouwlieden en hunnen arbeid benoemde.

[Étoile (l') flamboyante]

ÉTOILE (L') FLAMBOYANTE. (*De vlammende Ster.*) De titel van een bekend Fransch Maç werk. Zie TSCHOUDY.

[Eugenius]

EUGENIUS. (Prins) Zoo ooit een man van verdienste in de jongste tijden bestond, wiens naam in de jaarboeken is ingeschreven, zoo er ooit een V M heeft kunnen bewijzen, door zijn gedrag niet alleen vrij van blaam, maar integendeel ook allen lof waardig te zijn, om de vervulling zijner pligten als zoon, echtgenoot, vader en burger, dan was het zeker de waardige aangenomen zoon van den Keizer NAPOLEON, de dappere Prins EUGENIUS, zoon van den Generaal Burggraaf DE BEAUHARNAIS en van JOSEPHINE TASCHER DE LA PAGERIE, die sedert als Keizerin der Franschen werd begroet.

EUGENIUS ROSE DE BEAUHARNAIS werd den 3den September 1781 geboren, en bezat een der edelste karakters. In het vierde jaar van NAPOLEONS bestuur werd het volk, op bevel van BARRAS, in de Kerk van *St. Rochus* ontwapend, en daarna had onmiddellijk de algemeene ontwapening der burgers van *Parijs* plaats. EUGENIUS, die het vernederend denkbeeld niet kon verdragen, om het zwaard, dat hem door zijnen stervenden vader geschonken was, over te geven, vervoegde zich bij den Generaal en beklaagde zich. Zoodra NAPOLEON, die zoo veel prijs op moed stelde, en zoo gaarne eene edele fierheid in zijne soldaten zag, zijne bede had verstaan, bezocht hij in persoon dien vijftienjarigen jongeling, en bood hem zijn eigen zwaard aan. Des anderendaags ging BUONAPARTE haar begroeten, aan wie dezen jongeling het leven was verschuldigd, met dat gevolg, dat hij haar weldra huwde.

Echtgenoot van JOSEPHINE geworden zijnde, haaste NAPOLEON zich, den Prins EUGENIUS als zoon aan te nemen, en hem weldra tot Aarts-Kanselier van *Frankrijk* en tot Onderkoning van *Italië* te verheffen, gelijk ook over de erfopvolging, in des Keizers brief van den 12den Januarij 1797, ten voordeele van EUGENIUS BEAUHARNAIS beschikt werd.

Daarna kreeg hij met zijne moeder ongenoegen, en brak er een hevige stormwind over *Frankrijk* los. EUGENIUS was toen sedert acht jaren (in 1806) gehuwd met de Prinses AMELIA, dochter van den Koning van *Beijeren.* Het verdrag van *Fontainebleau* bragt hem in *Rusland, Pruissen* en *Oostenrijk.* Toen stierf de uitmuntende JOSEPHINE in het kasteel van *Malmaison.* EUGENIUS *Frankrijk* ontvlugt zijnde, en zich van zijne familie meer en meer verwijderende, reisde al verder, onder den titel van Hertog van *Leuchtemberg*, tot in de Staten van zijnen schoonvader, en stierf aldaar den 26sten Februarij 1824.

Gelijk wij hebben gezegd, was hij Vrijmetselaar. De Loge *St. Eugenius*, in het O□ van *Parijs*, telde hem in 1805 onder hare leden. Hij was toen achtb□ Mr□ van Eer. Eene Loge te *Milaan* was ook naar zijnen naam genoemd, toen die stad Fransch was geworden, en het G□ O□ van *Italië* had hem tot G□ M□ der Italiaansche LL□ benoemd. Eindelijk benoemde de *Suprême Conseil* van den 33en graad van het oud en aangenomen Schotsche systema, hem tot Souverein Groot-Kommandeur voor geheel *Italië.*

[Euphraat]

EUPHRAAT. Eene der grootste, in den ouden tijd merkwaardigste Aziatische stroomen. Volgens de geschiedkundige mythe van verscheidene systema's, moesten de Ridders van het Oosten zich met de wapenen in de hand eenen overtogt over deze rivier banen.

[Evangelie van Johannes]

EVANGELIE VAN JOHANNES (Het) wordt door de Vrijmetselaars-Broederschap in bijzondere achting gehouden, dewijl het veel van de leer der Esseërs en der oorspronkelijke Vrijmetselarij en vele hoofdgebruiken derzelve bewaard en tot ons heeft overgebragt. In enkele landen is het dit boek waarop de nieuw ingewijden den eersten eed moeten afleggen, ten welken einde het bij het eerste Hoofddeel voor den achtbaren Meester op het altaar opengeslagen ligt. Het eerste, dat daarbij geleerd wordt, is vermeld vs. 15. *Het licht schijnt in de duisternis, en de duisternis heeft hetzelve niet begrepen.*

[Evergeten]

EVERGETEN. (De) [de Weldoeners] Een in het jaar 1792 door

onderscheiden Metselaren in *Silezië* opgerigt geheim gezelschap, ter bevordering van het zedelijk goede, de ontwerping van welker statuten, innerlijke organisatie en Rituaal den Professor FESSLER, toen in *Carolath*, werd opgedragen, die den geheelen arbeid, nadat dit verbond reeds in het jaar 1795, zonder eigenlijk te hebben bestaan, was te niet gegaan, in het geschrift: *Actenmässige Aufschlüsse über den Bund der Evergeten in Schlesiën (Freyberg* 1804, in 8°.), in druk gaf.

[Excludeeren]

EXCLUDEEREN. Zie UITSLUITEN.

[Exoterisch]

EXOTERISCH. Zie ESOTERISCH.

[Expert]

EXPERT. (Een) *Een in de kunst ervarene.* Onder deze benaming bestaat in de Fransche Loges een Logeambt, wiens bezitter verpligt is, de bezoekenden te beproeven, en wanneer het noodig is, de plaats van iederen afwezenden beambte te vervullen.

[Exter, (van)]

EXTER, (Baron VAN) Officier in de lijfwacht des Konings LODEWIJK XVI van *Frankrijk*, was voor de verbreiding der *Strikte Observantie* in *Frankrijk* zeer nuttig. Hij voerde in de hoogere graden den ordesnaam: *Eques a pino virente.*

[Exter, (Johan Gotfried van)]

EXTER, (JOHAN GOTFRIED VAN) Doctor der Medicijnen in *Hamburg*, geboren in het jaar 1734, overleden den 12den April 1799, was van 1786 tot zijnen dood Provinciale Grootmeester van de Groote Provinciale Loge van *Neder-Saksen*, in *Hamburg*, en de onder haar werkende Loges van Engelsche constitutie.

F.

[Fabrè, (Bernhard Raymund)]

FABRÈ, (BERNHARD RAYMUND) Doctor in de Medicijnen te *Parijs*, werd in het jaar 1804 tot Grootmeester benoemd der nieuwere Tempelheeren in *Frankrijk*, onder den naam van BERNARDUS RAIMUNDUS.

[Falck, (Anthon Reinhard)]

FALCK, (ANTHON REINHARD Baron) Nederlandsche Staatsminister, een der verlichtste Staatsmannen van zijnen tijd, in 1776 te *Utrecht* geboren, verwierf hij aldaar zijne eerste kundigheden, en bezocht in het jaar 1800 de Universiteit te *Göttingen.* In zijn vaderland openden zich hem, bij zijne terugkomst, vele uitzigten. Aanvankelijk was hij Advokaat te *Amsterdam*, en vervulde toen eenige stedelijke ambten. In het jaar 1802 was hij Gezantschaps-Secretaris aan het Madridsche hof. In dezen tijd vond hij veel gelegenheid, in de geheimen der toenmalige Europesche diplomatie ingewijd te worden, en dit te meer, daar hij een' tijd lang, gedurende de afwezigheid van den Gezant, diens post vervulde. Hij keerde in 1806 naar zijn vaderland terug, sloeg onder Koning LODEWIJK NAPOLEON iedere aanstelling aan het hof en bij de diplomatie af, tot hij in 1808 als Secretaris-Generaal in het Departement van het zeewezen en der koloniën optrad. Bij de kritische tijdsomstandigheden, in den herfst van 1813, toonde hij evenveel moed als kloekheid. Als Kapitein eener kompagnie der Nationale Garde, was zijn naam de meest gehuldigde in zijnen tijd. Dadelijk tot Secretaris-Generaal gekozen der provisioneele regering, die zich, bij de verwijdering der Franschen, in *'s Hage* gevestigd had, werd FALCK, na de aankomst des Prinsen van *Oranje* uit *Engeland*, die daarna tot Koning der *Nederlanden* uitgeroepen werd, tot Staats-Secretaris benoemd, welken post hij tot 1818 vervulde, waarop hem de Ministeriën van het openbaar onderwijs, van de nationale industrie en der koloniën toevertrouwd werden, welke hij tot in 1824 bestuurde. Buitendien had hij verscheidene gewigtige diplomatische zendingen, onder anderen, in 1819 en 1820, naar *Weenen.* In 1824 verving hij den Baron FAGEL als Afgezant te *Londen*, waarheen hij later weder gezonden werd, en er buitengemeen werkzaam was bij de onderhandelingen, wegens de scheiding van *België* en de *Nederlanden.* Met den rang van Staatsminister is hij in 1832, nadat hij, uithoofde zijner gekrenkte gezondheid, eene buitenlandsche reis gemaakt had, stil gaan leven. In weerwil, dat zijne geschokte gezondheid hem de rust noodzakelijk maakte,

golden bij hem de belangen zijns vaderlands zoo zeer boven zijne eigene, dat hij de hem opgedragen post, als afgezant naar *België* in 1839, waartoe hij hoofdzakelijk benoemd werd, om de algemeene achting, die hem ook aldaar werd toegedragen, aannam. Met zijne gewone werkzaamheid nam hij dien post waar, tot hij op den 16den Maart 1843 te *Brussel* overleed. Zijn lijk werd van daar met statie overgevoerd naar *Utrecht*, waar het begraven werd. Kort geleden werd te *Brussel* ter zijner nagedachtenis eene medaille geslagen. Wat zijne Maç□ werkzaamheden betreft, werd hij, kort na de vestiging van het G□ O□ der *Nederlanden*, benoemd tot vertegenwoordiger van den G□ M□ Nat□ in de Noordelijke of Oud-Nederlandsche Provinciën, terwijl hem later den post werd opgedragen als Gedeput□ G□ M□ Zeldzaam zal men mannen vinden, die meer doordringendheid van geest met een meer beminnelijk karakter, zachtheid en bevalligheid van manieren en edeler inborst vereenigen.

Even zeldzaam waren zijne gaven als staatsman. Daarom zegt ook VAN DER PALM ten zijnen opzigte: ‘Door de natuur met smaak en gevoel voor het schoone begiftigd; door oefening rijk in kennis, zoowel der wereld als der boeken; bij uitstek beschaafd, bevallig in den omgang, voor fijne scherts zoowel als gepasten ernst gestemd, is hij in den kring der geletterden, in de gezelschappen van den goeden toon, en in de vergadering der staatslieden, gelijkelijk op zijne plaats. Staatsman te zijn was zijne bestemming, en paart hij met zijne overige talenten al de behoedzaamheid, tot dien stand vereischt; bezit hij de groote kunst, te zwijgen, zonder achterdocht te wekken, en te spreken zonder zich bloot te geven.’ Zijn rusteloos openbaar leven veroorloofde hem niet, zich als schrijver bekend te maken, waartoe enkele kleine verhandelingen in VAN HEMERTS *kritisch Magazijn*, en het geschrift: *Over den invloed der Hollandsche civilisatie op de volken van Noord-Europa, bijzonder op de Deenen*, in de verhandelingen van het Nederlandsch Instituut, de hoop gaven.

[Familie-Loges]

FAMILIE-LOGES. Zie CONFERENTIE-LOGES.

[Fanatismus]

FANATISMUS. Zie DWEEPZUCHT.

[Feesten der Orde]

FEESTEN DER ORDE. Van deze heeft men er twee in het jaar. Zij worden telkenmale met *St.* JAN gevierd. Het eerste heeft plaats op den 24sten Junij, het laatste den 27sten December.

[Feesten (Omstandigheids-)]

FEESTEN (OMSTANDIGHEIDS-) hebben bij zekere gelegenheden plaats, wanneer men meent, het eene of andere voorval in zijne Loge te willen gedachtig zijn.

[Félicitaires]

FÉLICITAIRES. Omstreeks 1730 werd de Metselarij der vrouwen ingesteld. Men kent haren daarsteller niet, doch zij verscheen in *Frankrijk* het eerst, en zij is ook wel gewis een voortbrengsel van Franschen geest. De vormen dezer Maçonnerie zijn echter eerst na 1760 vastgesteld, en zij werd niet vroeger dan in 1774, door het besturend ligchaam der Metselarij erkend en aangenomen.

Eerst droeg zij onderscheidene namen en had verschillende Ritualen, die niet tot ons zijn gekomen. In het jaar 1743 had zij zinnebeelden met eene kunsttaal, aan de scheepvaart ontleend. De zusters deden ingebeelde reizen naar het eiland des geluks (*Félicité*), onder het bestuur der Broeders. Dit was de Orde der Felicitarissen. Zij bevatte de graden van *Scheepsjongen, Schipper, Schout bij Nacht* en *Onder-Admiraal*; tot *Admiraal*, dat is tot Grootmeester, had zij den Broeder DE CHAMBONNET, die de oprigter was. De Kandidaat moest geheimhouding zweren aangaande het ceremonieël, waarmede de inwijding gepaard ging. Was deze een man, zoo zwoer hij: ‘Nooit zijn anker te zullen laten vallen in eene haven, waar reeds een ander schip der Orde ten anker lag.’ Was het eene vrouw, dan beloofde zij: ‘Nimmer een vreemd vaartuig in hare haven toe te laten, zoo lang er een schip der Orde lag geankerd.’ Dien eed leide zij af, gezeten op de plaats van den Schout bij Nacht of Voorzitter, welke bij die verrigting voor haar nederknielde. Eene scheuring in deze Orde gaf in 1745 het

aanzijn aan de Orde der *Ridders* en *Ridderessen van het Anker*, welke slechts eene zuivering der eerste was en hare formulieren had bijbehouden.

[Felicité]

FELICITÉ. Zie FÉLICITAIRES.

[Felix]

FELIX. (Graaf) Zie CAGLIOSTRO.

[Fendeurs]

FENDEURS. (*L'ordre des*) De Orde der Houthakkers, of Hout klovers. Deze geheime mannen- en vrouwenverbinding werd den 17den Augustus 1745 te *Parijs* door den Ridder DE BEAUCHAINE gesticht. Van dezen BEAUCHAINE zegt THORY, dat hij bekend was voor den dweepzuchtigsten van de onafzetbare Meesters der oude Groote Loges van *Frankrijk.* Hij had eene Loge gevestigd in eene herberg, alwaar *de gouden Zon* uithing; hij sliep in deze Loge, en gaf, tegen betaling van zes francs, op éénen dag al de graden van de Vrijmetselarij aan diegenen, die dezelven wilden ontvangen. Het Rituaal had in al zijne deelen betrekking op den stand der houtklovers.

[Ferdinand]

FERDINAND. Zie HÜTTEN.

[Ferdinand]

FERDINAND, Hertog van *Brunswijk*, geboren den 11den Januarij 1721, overleden den 3den Julij 1792, werd om zijne bekwaamheden als veldheer, zoowel als om zijne kundigheden in andere vakken en om zijne deugden, zeer bemind. Hij was een ijverig aanhanger der Vrijmetselarij, en oefende groote invloed op de orde in *Duitschland.* Op het convent (zie dat Art.), door de *Strikte Observantie*, in 1772 te *Kohlo* gehouden, werd hij tot Grootmeester verkoren der vereenigde Loges van dat systema, in hetwelk hij den naam van *Eques a victoria* (Ridder der overwinning), droeg. In 1775 riep hij te *Brunswijk* een convent bijeen van de Loges, onder zijn beheer staande; vervolgens in 1778 een ander te *Wolfenbuttel*, dat van 15 Julij tot 27 Augustus bijeen bleef, en toen een derde te *Wilhelmsbad*, in hetwelk hij zelf het voorzitterschap bekleedde, en benoemd werd tot Grootmeester der *Martinisten*, of *weldadige Ridders der Heilige stad.* In het eerste dezer drie conventen waren de Baron VON HUND (zie dat Art.) en de afgevaardigden der drie en twintig oud-Schotsche Loges verschenen, doch had dit convent geen' anderen uitslag dan dat de Loges der *Strikte Observantie* zich sedert

dien tijd *de vereenigde Duitsche Loges* noemden. De Loge *de gekroonde Zuil*, in zijne residentiestad, stichtte in 1771 een opvoedings-instituut,

tot welks uitbreiding en onderhoud de andere Loges in dat land later medewerkten en bijdroegen.

[Ferdinand IV]

FERDINAND IV, Koning van de beide *Siciliën*, geboren den 12den Januarij 1751. Reeds gedurende zijne minderjarigheid werden de Maçonnieke bijeenkomsten verboden; vervolgens werden de Vrijmetselaren in zijne Staten met de zwaarste straffen bedreigd. Zijne echtgenoote, CAROLINA van *Oostenrijk*, gelukte het intusschen, van hem te verkrijgen, dat bij een later edict van den 12den September 1775, alle verbod der Vrijmetselarij, en de straffen, op de overtreding gesteld, herriep, en door hem een eenvoudig opzigt over de vergaderingen aan de *Junta* werd overgelaten.

[Ferdinand VI]

FERDINAND VI, Koning van *Spanje*, verbood op den 2den Julij 1751 de Vrijmetselarij, op doodstraf, naar aanleiding van de Pauselijke Bul van BENEDICTUS XIV en de aanklagt van den Inquisiteur TORRUBIA. (vergel. TORRUBIA.)

[Ferdinand VII]

FERDINAND VII was naauwelijks in het bezit van den Spaanschen troon, of hij beval het sluiten der Loges en verbood de Maçonnieke Broederschap. Den 25sten September werden de Generaal ALAVA, de Markies DE TOLOSA, de Kanunnik MARINA, lid van de Akademie, de Doctor LUQUE, een der Geneesheeren van het hof, en andere buitenlandsche Broeders, Franschen, Duitschers en Italianen, die zich in *Spanje* met der woon hadden neêrgezet, te *Madrid* in hechtenis genomen, en in de kerkers van het Heilig Officie geworpen, als uitmakende een deel der verbodene Broederschap. Dezelfde geweldadigheden hadden andermaal plaats in October 1819. Twee aanzienlijke Vrijmetselaars van *Murcia* gaven den geest onder de martelingen, die de Inquisitie hen deed ondergaan, om hen bekentenissen af te persen. Den 25sten Augustus 1824 vaardigde FERDINAND VII een edict uit tegen de Vrijmetselaars-Orde, waarbij al de Vrijmetselaren ter dood veroordeeld werden, en ten gevolge waarvan zeven voorname personen te *Granada*, op den 9den September deszelfden jaars, ter oorzake van Vrijmetselarij, werden opgehangen.

[Ferrers, (Washington Sherley)]

FERRERS, (WASHINGTON SHERLEY, Graaf van) Grootmeester

der Groote Loge van *Engeland*, van de nieuwe Metselaren (*Modern Masons*), in het jaar 1762 en 1763.

[Fessler, (Ignatius Aurelius)]

FESSLER, (IGNATIUS AURELIUS) Doctor in de Theologie, en sedert 1820 Bisschoppelijk Super-Intendent der Evangelische Gemeente in negen Russische Gouvernementen, en Geestelijk Voorzitter van het Consistorie te *Saratof*, is in Julij 1756 geboren te *Czorndorf*, in *Neder-Hongarije.* Hij bezocht van zijn zevende tot zijn zestiende jaar de Jezuitenschool te *Raab*, werd in 1773 Kapucijner Monnik, en, na verschrikkelijke kastijdingen, in 1779, naar het Kapucijner Klooster te *Weenen*, verplaatst zijnde, geraakte hij in kennis met den Prelaat VON RAUTENSTRAUCH en andere waardige mannen, openbaarde Keizer JOZEF II het gedrag der kloosterlingen, hunne leer en handelingen, en bevorderde deszelfs plan tot hervorming der Kerk, waardoor hij zich den haat der Monniken op den hals haalde. In 1783 benoemde de Keizer hem tot Professor in de Oostersche talen en uitlegkunde te *Lemberg*, in *Gallicië*; doch wegens het vervaardigen van het treurspel *Sidney*, was hij genoodzaakt, in 1788 de vlugt naar *Silezië* te nemen. Daar ging hij tot de Luthersche gemeente over, huwde, en gaf de geschiedenis van MARCUS AURELIUS, ARISTIDES en anderen in het licht, die zijnen roem als schrijver bevestigd hebben. Later zette hij zich te *Berlijn* neder.

Zoo merkwaardig FESSLER zich bij het publiek als schrijver maakte, van eene even zoo uitstekende zijde is hij ook, om zijne werkzaamheid en ijver, bij de Vrijmetselaars-Broederschap bekend. Den 11den Mei 1783 was hij te *Lemberg* in de Loge *Fenix bij de Ronde Tafel* aangenomen, ging vervolgens den 2den Junij 1796 tot de Loge *Royale York der Vriendschap* over, en werd den 3den Junij 1797 tot gedeputeerde Grootmeester gekozen, welke betrekking hij, benevens die van achtbare Meester van de Loge *Urania der onsterfelijkheid*, tot 1802 waarnam. In 1796 droeg de Moeder-Loge *Royal York der Vriendschap* aan Professor FESSLER op een' nieuwen Ritus zamen te stellen. Dit stelsel werd in hetzelfde jaar aangenomen, en kreeg in 1797, de goedkeuring van Koning FREDERIK WILLEM. De Moeder-Loge verklaarde echter in 1800, dat zij alle hoogere

graden liet varen en zich uitsluitend aan de drie symbolische zou houden, en, in 1801 verbond zij zich met de Groote Loges van *Hanover* en *Hamburg*, met oogmerk, om de Vrijmetselarij tot hare oorspronkelijke zuiverheid terug te voeren. In 1809 werd hij naar *Petersburg* beroepen, verkreeg den titel van Hofraad en de plaats als corresponderend lid der kommissie van Wetgeving. Gedurende eenige jaren hield hij zijn verblijf te *Wolsk, Sarataf*, en in de Hernhutters kolonie te *Sarepta.* Op de laatste plaats vooral, verkeerde hij in den laatsten tijd van zijn verblijf, uithoofde van het plotseling intrekken zijner toelage, in groote behoefte, aan welken toestand Keizer ALEXANDER, in 1818, een einde maakte, door hem zijn inkomen terug te geven, en een' werkkring te verschaffen, die aan zijne verdiensten geëvenredigd was. Zie verder over het door hem verrigtte, op de Art. STELSEL (FESSLER'S) en YORK. (ROYALE)

[Fichte, (Johan Gottlieb)]

FICHTE, (JOHAN GOTTLIEB) Professor in de Philosophie te *Berlijn*, geboren te *Ramenau*, in de *Opperlausnitz*, den 19den Mei 1762, en overleden den 29sten Januarij 1814, was een ijverig aanhanger der Vrijmetselarij, en den Hoogleeraar FESSLER, bij de herstelling van de Loge *Royale York der Vriendschap*, behulpzaam. Hij schreef den 7den Junij den M BUDDEE, dat hij bedankte voor het lidmaatschap van de Gr L *Royale York*, bij welke hij tweede Opziener was. Eenige dagen bevorens had hij de betrekking van Groot-Redenaar nedergelegd.

[Fidelité]

FIDELITÉ. (*Ordre de la*) Orde der Getrouwheid. Eene van de vele in *Frankrijk* ontstane geheime Vrouwenorden, welke onder vormen naar de Maçonnieke gelijkende, in 1740 te *Parijs* gesticht werd, doch na een tweejarig bestaan weder te niet ging.

[Figuren]

FIGUREN, zijn Maçonnieke zinnebeelden, in het binnenste der Tempels geschilderd, onder de gedaanten van Kracht, Vereeniging, Wijsheid, Opregtheid, Weldadigheid, enz.

[Firrao, (Joseph)]

FIRRAO, (JOSEPH) Kardinaal-Priester en Staatssecretaris te *Rome.* Hij maakte de Bul van Paus CLEMENS XII, van 27 April 1758, in de Kerkelijke Staten bekend, door een Edict van 14 Janua-

rij 1739, en welk Edict in het Italiaansch en Fransch is te vinden, in *Histoire de la fondation du Gr Or de France, p.* 289-295. Door deze Bul, versterkt door het Edict, werd het aan een ieder, op straf van excommunicatie, van verbeurdverklaring der bezittingen, en zelfs op doodstraffe, verboden, zich tot Maç vergaderingen te vereenigen, of tot deze toe te treden. De huizen, in welke zoodanige Maç bijeenkomsten geduld werden, moesten gesloopt worden, en zij, wie men den voorslag zoude doen, om zich te laten inwijden, waren verpligt, de personen die hen daartoe aanleiding wilden geven, zoowel als de vergaderplaatsen der Vrijmetselaars aan te geven, op straffe eener boete van 1000 gouden kroonen, of zelfs op straf van de galei. Zie BUL.

[Fitz-Allen. (Thomas)]

FITZ-ALLEN. (THOMAS) Zie SURREY.

[Florence]

FLORENCE. In *Italië* is de Vrijmetselarij nimmer zeer krachtvol geweest; de geestelijke banvloeken en de nationale vooroordeelen hebben dit voortdurend belet. Zij is er doorgaans alleen het deel geweest van het klein getal der meest uitstekende geesten, en van hare invoering af tot op het tijdstip der Fransche overheersching is zij er steeds in het diepst geheim uitgeoefend. Een gedenkpenning, ter eere van den Hertog VAN MIDDLESEX geslagen, is het eenige teeken, dat ons het bestaan eener Loge te *Florence* sedert 1733 verraadt. Omstreeks 1737 waren eenige Loges te *Florence* ontstaan. JAN GASTON, de laatste Groot-Hertog uit het huis van MEDICIS, werd ongerust over hare vereenigingen, en gaf een Edict tegen de Broederschap uit. Bij zijnen dood echter, die kort daarna plaats had, gingen de Loges met hare bijeenkomsten voort. Nu klaagde de geestelijkheid van *Florence*, die kennis droeg van den door GASTON genomen' maatregel, de Vrijmetselaars bij Paus CLEMENS XII aan, als voortplanters van doemwaarde leerstellingen. De Heilige Vader zond deswege eenen Inquisiteur naar *Florence*, die vele leden der Maçonnieke Broederschap liet in hechtenis nemen en in den kerker werpen.

Op den 4den der kalenden van Mei (28 April) des volgenden jaars, schoot de Paus tegen deze Orde eenen banvloek uit, in eene

Bul, (door ons onder het Art. BUL opgegeven), die, alsof dezelve niet duidelijk genoeg ware, door den Kardinaal FIRRAO, in zijn afkondigingsedict van den 14den Januarij 1739, om alle dubbelzinnigheid te vermijden, dus verklaard werd: 'Dat niemand vermag bijeen te komen, te vergaderen en zich te verbinden, op welke plaats ook, met de gezegde Broederschap, nog tegenwoordig te zijn bij zulke vergaderingen, op *straffe des doods* en verbeurte van goederen, die men beloopen zal, zonder verschooning en *zonder hoop op genade.*'

Bij hetzelfde Edict werd aan alle eigenaars verboden, Maçonnieke vereenigingen te ontvangen, op straffe van hunne huizen te zien afbreken; er werd gelast aan allen, die men had zoeken over te halen om zich te laten inwijden, aan zijne Eminentie op te geven den naam der lieden, welke hen dit voorstel gedaan hadden, alsmede de plaats, waar de vergaderingen der Vrijmetselarij gehouden werden, op straffe voor de overtreders, van in eene boete van duizend gouden kroonen beslagen en naar de galeijen gezonden te worden. Den 24sten April werd een zekere CRUDELIE, te *Florence* aangehouden en in den kerker der Inquisitie geworpen, op de pijnbank gebragt, en na eene langdurige opsluiting veroordeeld, als verdacht van huisvesting verleend te hebben aan eene Loge van Vrijmetselaars. De Loges van *Engeland*, berigt van het gebeurde gekregen hebbende, sprongen voor dezen ongelukkige in de bres, verkregen zijne loslating en zonden hem eenen geldelijken onderstand. Maar FRANS STEPHANUS VAN LOTHARINGEN, dezelfde, die in 1731 te '*s Hage* was ingewijd, had kortelings bezit van den Groot-Hertogelijken troon genomen, en een der eerste daden van zijne regering was, al de Vrijmetselaars, die de Inquisitie in hare kerkers hield, in vrijheid te stellen. Hij deed meer; hij werkte in eigen persoon mede tot de vestiging van vele Loges, zoo te *Florence* als in andere steden van zijn Groot-Hertogdom.

[Foere, (de)]

FOERE, (De Abt DE) tegenstander der V M, heeft in 1819 een werk geschreven, ten titel voerende: *Monument Maç Historique (Geschiedkundig Maçonniek Gedenkteeken.).*

[Folkes, (Martyn)]

FOLKES, (MARTYN) President van de Koninklijke Maatschappij

der wetenschappen te *Londen*, was van 1724-1725 gedeputeerd Grootmeester van de Groote Loge van *Engeland* (van de *Modern Masons*), onder Hertog KAREL VAN RICHMOND. De Vrijmetselaars te *Rome* deden in 1742, ter zijner eere, eene medaille met zijne beeldtenis slaan, welke achter de *Histoire du Gr Or de France*, op bl. IV, fig. 14, is afgebeeld.

[Fonctionnaris]

FONCTIONNARIS. Zie AMBTENAAR.

[Forbes, (Jakob)]

FORBES, (JAKOB) Grootmeester der Groote Loge van *Schotland* (van de *Ancient Masons*), in 1755.

[Forbes, (William)]

FORBES, (WILLIAM) Baronnet van *Pitsligo*, Grootmeester der Groote Loge van *Schotland*, (der *Ancient Masons*), in 1777 en 1778.

[Fragmenten voor en tegen de Vrijmetselarij]

FRAGMENTEN VOOR EN TEGEN DE VRIJMETSELARIJ, is de titel van een werk, waarvan de schrijver niet bekend is, maar die in de voorrede zegt, dat zij uit overtuiging van een eerlijk, waarheidlievend, vrijmoedig man zijn voortgekomen. Na eenige aanmerkingen op de Vrijmetselarij gemaakt te hebben, spreekt hij de jongelingschap, welke zich nog in het voorportaal des Tempels bevindt, op de volgende wijze aan:

'Komt dan gij allen, voor wie de blinddoek nog niet van de oogen viel, die met geslotene oogen in de heldere schepping ronddwaalt, en daarin de bouwstoffen herkennen zult, noch kunt, waaruit het heerlijk gebouw opgetrokken zal worden. Die de geheimvolle schatten der natuur in handen houdt en dezelve niet acht, dewijl zij voor u in het gebruik geene waarde hebben, zoo lang uw onverlicht verstand en uwe onreine begeerte niet bevredigd zijn. Komt en hoort de verhevene leer der Vrijmetselarij. Weet, wat uw Meester u, door den mond zijner medehelpers, zal bekend maken. De vlammende ster verlicht uw pad, waarheen gij u begeeft. De passer bepaalt da juistheid uwer handelingen. De winkelhaak brengt uw hart, op de teekenplank des levens, op den regten hoek, opdat gij daar op den kubieksteen uwe gereedschappen scherpt, om de Ac of sitak af te snijden, onder welke de Meester

der VV□ MM□ begraven ligt, om wien de zonen der weduwe rouw dragen, en reeds sedert

eeuwen jammeren, dewijl het Meesterwoord met hem verloren is gegaan. En dit verloren woord weder te vinden is het streven van den waren Vrijmetselaar, enz.’

[Franck]

FRANCK, Ex-Jezuit, Biechtvader van den voorlaatsten Keurvorst van *Beijeren*, KAREL THEODOOR, was een der bitterste vervolgers der Illuminaten en Vrijmetselaars, in de jaren 1784 en 1785.

[Francs Regeneres]

FRANCS REGENERES. (LES) Eene politieke Cotterie in *Frankrijk*, gedurende de jaren 1815 en 1816, die wegschool onder den dekmantel van Maçonnieke gebruiken. Ofschoon zij weldra door de policie werd vernietigd, gaf haar bestaan nogtans aanleiding, dat de vreedzame Loges der wezenlijke Vrijmetselarij, vooral in de Departementen, door de policie zeer verontrust, en zelfs een' tijd lang in hunnen arbeid geheel belet werden.

[Frankfort aan den Main]

FRANKFORT AAN DEN MAIN. In het jaar 1742 bevond zich aldaar eene Loge, onder den naam van: *De drie Distels*, in welke de Baron VON HUND (zie dat Art.) werd aangenomen. In het jaar 1766 constitueerde de Groote Loge van *Engeland* (van de *Modern Masons*) aldaar eene Provinciale Loge voor *Frankenland*, den *Boven*- en *Beneden-Rijn*, die echter, te gelijk met den dood van den toenmaligen Provincialen Grootmeester Br JOHANN PETER GOGEL, te niet ging. In het daarop volgende jaar ontstond daarentegen de thans nog bestaande Directoriaal-Loge van het Eclectische stelsel. (zie dat Art.)

Behalve de beide daar ter plaatse vereenigde Loges: *zur Einigkeit* en *Socrates zur Verschwiegenheit*, werd op den 12den Junij 1808, ten gevolge van de wederregtelijke weigering der andere Loges, om Israëlitische Prof in te wijden, of Isr BB bij den arbeid toe te laten, in weerwil, dat zij voorzien waren van behoorlijke bewijzen, door bevoegde Maç authoriteiten afgegeven, eene Loge gesticht, onder den titel *zur Aufgehende Morgenröthe.* Deze Loge werd door het Groot-Oosten van *Frankrijk* geconstitueerd, die daartoe de Loge *Les Amis Rèunis* van *Mentz* afvaardigde. De, omstreeks 1817, in *Duitschland* heerschende geest was zoo zeer gestemd tegen alles wat Fransch was, dat alles, goed en kwaad, wat een Franschen oorsprong had, veroordeeld werd. De genoemde Lo-

ge, die vreesde, dat men haar van Franschgezindheid zoude beschuldigen, en deze beschuldiging als middel zoude aannemen om haar bij het burgerlijke bestuur aan te klagen, dat met gretigheid deze aanklagte tot middel zoude hebben gemaakt, om een blijk te geven van hare onverdraagzame denkwijze en terugkeer tot middeleeuwsche handelingen jegens de leden, toen allen Israëlieten. Hierdoor tot dubbele voorzigtigheid verpligt, vraagde de Loge, in dat jaar, om eene Engelsche Constitutie, welke haar, op den 30sten April van het jaar 1817, door den Eng Gr M Br Hertog VAN SUSSEX, werd uitgereikt, benoemende de BB GOLDSCHMIDT, GEISENHEIMER en GERSON als M en Opzieners. Later werd er eene andere Loge, onder Fransche Constitutie en onder den naam: *zum Frankfurter Adler*, opgerigt. Deze Loge sloot geene geloofsbelijdenis uit, en verheugde zich weldra in een groot aantal achtingswaarde Leden, welke zoo zeer vermeerderden, dat de Loge weldra een eigen gebouw daarstelde, zoo prachtig als welligt geen eigen gebouw eener bijzondere Loge ter wereld. Behalve een doelmatig geordonneerde voorgevel en dergelijke voorzalen, bevat dit gebouw, behalve de gewone en noodige bijzalen, eene grootsche Logezaal en eene banketzaal, terwijl er zich ook, ten behoeve eener bij die Loge behoorende societeit, eene conversatie- en billardzaal, eene boeken- en leeszaal, en een tuin bij bevinden. Dezelfde Loge heeft, in den jare 1834, een steeds klimmend fonds gesticht, waaruit verarmde BB, of hunne weduwen en weezen, door middel van vaste jaarlijksche toelagen, ondersteund worden, terwijl men ook later het plan opvatte, een tweede fonds daar te stellen, om verdienstelijke jongelingen, zonen van BB, studiebeurzen of toelagen uit te reiken. Een verschil, tusschen de LL *de Morgenröthe* en *de Adler* gerezen, was oorzaak, dat de eerste, den leden der tweede den toegang tot hare werkzaamheden, en hare eigene leden het bezoek dezer L verbood. Op zich zelf was dit interdict reeds eene bedroevende gebeurtenis, een onzin, die echter des te meer gewigt kreeg, door dat men bij de opgemelde, te *Frankfort* toen nog bestaande weigering, tot aanneming van

Prof, of toelating van BB, in het burgerlijk leven de Mozaïsche leer toegedaan, en na de welsprekendste pleitredenen en vertoogen van eenige der geleerdste en verlichtste BB van verschillende geloofsbelijdenissen, geene redelijke gronden meer wetende aan te voeren voor die wederregtelijke uitsluiting, eindelijk dit verschil en het daarop gevolgde interdict, door de *Morgenröthe* uitgevaardigd, tot voorwendsel nam, om de bestaande uitsluiting te doen in wezen blijven.

Eindelijk werd dit geschil vereffend, en het interdict der *Morgenröthe* opgeheven, waarna men, ten gevolge van langdurige en aanhoudende pogingen van verschillende verlichte BB, en vooral van Br KRETSCHMAR (zie dat Art.), het verbod van *toelating*, (niet van *inwijding*) bij de Eclectische LL te *Frankfort* ophief. Zie ISRAëLIETEN en UITSLUITING.

[Franklin, (Benjamin)]

FRANKLIN, (BENJAMIN) geboren te *Boston*, op den 17den Januarij 1706, en aldaar overleden op den 17den April 1790. Deze beroemde Amerikaansche staatsman, geleerde en natuurkundige, was de stichter en Reg M der eerste Loge in *Philadelphia.* Deze Broeder is in elk opzigt beroemd; wat hij schreef, kenmerkt zich door eenvoudigheid, gezond verstand, diepe kennis van het menschelijke hart, beminnelijke wijsbegeerte, bevallige voordragt en bevattelijken stijl. Aan de bevrijding van zijn vaderland, in den onafhankelijksoorlog, een gewigtig deel genomen hebbende, maakte hij zich ook als natuurkundige onsterfelijk, door het uitvinden van de bliksemafleiders.

[Frankrijk]

FRANKRIJK. (Geschiedenis der V M in) Naar luid van het Keulsche Charter en van eenige Fransche schrijvers, zoude het blijken, dat er reeds in 1535 eene Loge te *Parijs*, en eene andere te *Lyon* zoude hebben bestaan, en dat in 1668 de V M in *Frankrijk*, meer stellig zou ingevoerd zijn. Zoo veel men met zekerheid weet, is in het jaar 1725 eene Loge in *Frankrijk*, en wel in *Parijs* opgerigt, waarop spoedig vele andere volgden. Deze eerste Loge, welke eene Engelsche constitutie had, werd opgerigt door *Lord* DERVENT WATERS, den Ridder MASKELYNE, den Heer D'HEGUETTY, benevens nog eenige Franschen.

Nadat de V□ M□ zich zoodanig had uitgebreid, dat er zich te *Parijs* een zeshonderdtal BB□ bevonden, vereenigden zich de verschillende inmiddels opgerigte Loges, en benoemden in 1736 *Lord* HARNOESTERS tot Grootmeester en opvolger van *Lord* DERVENT WATERS, welke in 1738 vervangen werd door den Hertog D'ANTIN. Reeds in 1742 telde de Orde 22 Loges te *Parijs*, en omtrent 200 in de verschillende Provinciën. Zeer spoedig ontaardde in dit land de Vrijmetselarij, waartoe eensdeels de aankomst van den verdreven Koning JACOBUS II van *Engeland* (1689 in *Parijs*, in het Jezuitenklooster van *Clermont*) bijdroeg, en vele aanhangers deszelven, welke de Vrijmetselarij mede naar *Frankrijk* bragten, in verschillende geheime Ordegraden werkten, waardoor de grond tot de talrijke hoogere graden gelegd werd; anderdeels uit de eigendommelijke zucht der Fransche natie voor ceremoniën, titels, rangen en ordeteekens.

Volgens BAZOT, *Manuel du Franc-Maçon*, zouden er geschiedkundige bescheiden bestaan, die vermelden, dat reeds in 924 door Fransche Metselaars pogingen zouden zijn aangewend bij ATHELSTAN, kleinzoon van ALFRED *den Grooten*, Koning van *Engeland*, om de Metselaars uit verschillende oorden bijeen te trekken, en met dezen eene Loge te vormen, en dat dienvolgens door deze Vorst al de Vrijmetselaars zijner Staten vereenigd zouden zijn geworden, met zijnen broeder EDWIN aan het hoofd.

Eene begunstiging van de zijde des Staats had de Vrijmetselarij in dien tijd niet te wachten, daar zij verscheidene malen, in de jaren 1737, 1744 en 1745, werd verboden door Koning LODEWIJK XIV, waarbij de overtreders met eene boete van 3000 franken of gevangenis bedreigd werden, ofschoon zij echter zoo niet vervolgd werd, als in *Portugal* en *Spanje*; van daar verklaart men ook, dat de Hertog van ANTIN, ofschoon de Koning hem de deelneming in de Vrijmetselarij strengelijk verboden had, en niemand als zoodanig aan zijn hof dulde, zich de keuze van levenslang Grootmeester, in 1738, liet welgevallen, en dit ambt tot aan zijnen dood in 1743 bekleedde, waarop hem in dit jaar een Prins van koninklijk bloed, LODE-

WIJK VAN BOURBON, Graaf van *Clermont*, op den 11den December opvolgde, welke tot dezen post benoemd was door de meerderheid van eene vergadering van Meesters en Opz□ der LL□, uit het O□ van *Parijs*. Dat de keuze op die wijze geschiedde, was het gevolg der bijzondere inrigting der Fransche LL□, en vooral van die te *Parijs*, welke de eigendom waren van personen, die *Logemeesters* genoemd werden. Zoodanige Logemeester, bestuurde zijne L□ naar welbehagen. Onderling waren zij onafhankelijk en erkenden geene andere magt dan hunne eigene. Te gelijk met de keuze van den G□ M□, vormde zich eene G□ L□, welker leden, door hunnen stand en hunne verdiensten uitblonken. Van toen af was er een punt van algemeen bestuur gevormd. Men beging nogtans tevens den grooten misslag, de MM□ der Parijsche LL□ levenslange benoemingen uit te reiken. Van hare zijde besloten de Parijsche LL□, dat de G□ L□ ter herinnering van de invoering der V□ M□, den naam zoude voeren van *Engelsche Groote Loge* van *Frankrijk*, welke men in 1756 veranderde, in dien van *Gr□ L□* van *Frankrijk*.

Deze keuze van den Graaf van *Clermont* werd echter voor de Vrijmetselarij in *Frankrijk* in veelvuldige betrekkingen nadeelig, want naauwelijks was hij in zijn ambt van Grootmeester geinstalleerd, of hij liet de Loges aan zich zelve over, en verzuimde het bijeenroepen der Groote Loge. Toen hij later gedrongen werd, in het beheer der Orde te voorzien, stelde hij tot zijne plaatsvervangers ongeschikte personen aan, dat tot de grootste oneenigheden aanleiding gaf. Zijn eerste Gedeputeerd Grootmeester BAURE, een bankier in *Parijs*, maakte zich aan het grootste pligtverzuim, ten aanzien der Orde, schuldig; de tweede, in 1761 benoemd, was een Parijsch dansmeester, LA CORNE geheeten, die zich bij den Graaf van *Clermont* wist in te dringen, doch wien de andere medeleden der Groote Loge weigerden te erkennen of onder zijn voorzitterschap te vergaderen. LA CORNE bekommerde zich daarom weinig, vormde eene nieuwe Groote Loge, benoemde lieden van zijn slag tot Groot-Officieren, en stichtte daardoor eene bittere

vijandschap tusschen de beide nu bestaande Groote Loges, welke het verbond belagchelijk maakte. Eindelijk zag zich de Graaf van *Clermont*, op verzoek der Broederschap, gedrongen, LA CORNE, na een jaar den M□ gevoerd te hebben, te ontslaan, en in het jaar 1762 CHAILLOU DE JONVILLE in deszelfs plaats te benoemen, wien het gelukte, de beide partijen te vereenigen, en, ten minste uiterlijk, vrede te bezorgen. Deze vrede duurde echter niet lang; in korten tijd vormden zich nieuwe verschillen, die zoo ernstig werden, dat de regering genoodzaakt was, andermaal de vereenigingen der Vrijmetselaren te verbieden. Dit geschiedde in het jaar 1767. Ook van de zijde der geestelijkheid waren intusschen op vele plaatsen van *Frankrijk* scherpe edicten door de Bisschoppen uitgevaardigd, b.v. van BELSUNCE DE CASTEL MORON, Bisschop van *Marseille*, op den 4den Januarij 1742, en van GUYON DE CROCHANS, Aartsbisschop van *Aignon*, volgens de Pauselijke Bul van BENEDICTUS XIV, van den 22sten Julij 1751. Om de verwarring te voltooijen, hadden zich middelerwijl ook in *Lyon, Bordeaux, Marseille, Orleans* en *Builton* Groote Loges gevormd, die in voortdurenden twist leefden. De afgescheiden BB□ volgden de Gr□ L□ in hare werkeloosheid niet na; maar bij het overlijden van den Graaf van *Clermont* vereenigden zij zich, en begaven zich naar den Hertog van *Luxemburg*, zich daar doende aandienen als de leden der wezenlijke Gr□ L□ van *Frankrijk.* De Hertog ontving hen, en bood, namens hen, het Grootmeesterschap aan den Hertog van *Chartres*, die dien post aannam en A.C. SIGISMUND VAN MONTMORENCY. Hertog van *Luxemburg*, tot zijnen administrateur-Generaal benoemde. Hierdoor werd het verbod der Vrijmetselarij weder ingetrokken, maar de twist duurde onder de Groote Loges nog voort, ofschoon de Hertog van *Orleans* niet alleen als Grootmeester der Fransche Vrijmetselarij, maar ook als Souverein Grootmeester van alle Raden, Kapittels en Schotsche Loges van *Frankrijk* uitgeroepen, en op den 28sten October 1773 feestelijk geinstalleerd werd.

Het in 1772 in *Parijs* opgerigte Groot-Oosten won steeds in magt en aanzien, en het scheen, alsof er eenheid in het

verbond zoude komen, toen eensklaps de Staatsrevolutie uitbrak, die alle vereenigingen verbrak, en nadat de Grootmeester, die, om de op het kussen zittende personen te vleijen, den naam van PHILIPPE EGALITÉ hebbende aangenomen, niettemin op den 6den November 1793, was geguillotineerd, werd de eene Loge na de andere gesloten, en de twist tusschen de Vrijmetselaren ging ook meer en meer verloren. Kortelijk moeten wij hier vermelden, dat zich de V□ M□ niet te verheugen had, over de keuze van den Hertog van *Chartres.*

Het Groot-Oosten van *Frankrijk* had zich naar de Groote Loge van *Londen* gevormd, en bestond uit de Representanten van alle Fransche Loges. Het levenslang Meesterschap werd afgeschaft. Er was bepaald, dat alle Loges zich bij haar zouden aanmelden, en den tijd harer constitutie moesten opgeven, terwijl er in het geheel niet werd opgelet, vanwaar zij hunne constitutie ontvangen hadden. Door deze opgave en de bewilliging in eene jaarlijksche bijdrage tot het armenfonds, werden zij erkend. In dezen tijd bestonden reeds in *Frankrijk* vele Loges van de *Strikte Observantie* (in welke de Vrijmetselarij als een vervolg der Tempelorde beschouwd werd), en ook deze sloten zich, onder den naam van het Schotsche Directorium, bij het Groot-Oosten aan.

Nadat de rust in *Frankrijk* grootendeels hersteld was, begonnen eenige Loges eerst in 1796 hunnen arbeid weder te hervatten, echter waren zij vriendschappelijker omtrent elkander, dan voorheen. Van nu af werd er wezenlijk leven in het verbond der Vrijmetselaren opgemerkt, zoo als blijkt, dat tusschen de jaren 1805, in welk jaar JOZEF NAPOLEON (van 1806 Koning van *Napels* en *Sicilië*, en naderhand, sedert 1808, Koning van *Spanje*) tot Grootmeester, en de Aartskanselier Prins CAMBACERES, en MURAT Koning van *Napels*, tot zijne Adjuncten benoemd waren geworden, en het jaar 1812, in *Parijs* alleen, tusschen 128 en 130 Loges bestonden, en in het gansche Fransche rijk bij de 1200 geteld werden. Deze hereeniging en de bloei, waarin zich de V□ M□ in mogt verheugen, was het werk van eenen enkelen Br□, die, met de levendigste

zucht voor de Orde bezield, dezen uitslag met de grootste zelfverloochening en volharding te weeg bragt, zijnde dit de Br∴ ALEXANDER LODEWIJK ROETTIERS DE MONTALEAU. (zie dat Art.)

Zoo stond de Vrijmetselarij in eenen grooten bloei, gedurende het Keizerrijk, ofschoon NAPOLEON wantrouwen tegen dezelve had opgevat. Desniettegenstaande benoemde hij zijnen broeder JOZEF tot Grootmeester, dewijl hij, met het ligt vuur vattend karakter der Franschen bekend, de Vrijmetselaren niet geheel aan hen zelven wilde overlaten, of hoopte eenmaal van hen voordeel te trekken. Als Grootmeester had JOZEF nimmer eene Loge bezocht, maar dit was ook niet noodig, daar NAPOLEON bevolen had, in het gansche verbond de fijne draden van zijn staatkundig systema in te weven.

De woelige staatkundige aangelegenheden, in de jaren 1814 en 1815, veroorzaakten weder eene opschorting van den Logearbeid. Zeer spoedig na de herstelling der rust in het Koningrijk, hervatteden zij hunne vergaderingen, en het Groot-Oosten opende zijne werkzaamheden daarmede, dat het den Grootmeester JOZEF NAPOLEON, die zich, na het verlies zijner kroon en zijns rijks, in de Vereenigde Noord-Amerikaansche Staten, ophield, en deszelfs eersten Adjunct CAMBACERES, Hertog van *Parma*, vervallen verklaarden van hunne betrekkingen, en een drietal Groot-Conservateurs der Orde benoemde, namelijk, MACDONALD, Hertog van *Tarente*, de Graaf BEURNONVILLE, Staatsminister, Maarschalk en Pair van *Frankrijk*, en TEMBRUNE THIEMBRONE, Graaf van *Valence*, ook Maarschalk en Pair van *Frankrijk.*

Nu had men eindelijk ook in *Frankrijk* rust en de vrede in het Vrijmetselaarsverbond, zoo als op de gansche beschaafde aarde het geval is, durven verwachten, maar de wortel der twisten, die nog voortduurden, lag in de talrijke hoogere graden, welke de Fransche ijdelheid niet wilde vernietigen.

Tot in 1754 had de Orde in *Frankrijk* zich alleen bezig gehouden met de blaauwe Maç∴, maar in dat jaar voerde de Ridder DE BONNEVILLE de *roode* of zoogenaamde *Schotsche* graden in, en rigtte een Kapittel op, onder den naam van Kap∴ van

Clermont. Het Fransche volkskarakter deed deze nieuwigheid spoedig ingang vinden. De Kapittels der hooge graden (zie dat Art.) vermenigvuldigden, groeiden aan in getal, en dwongen het Gr O, die graden aan te nemen.

De Graaf van *Grasse-Tilly*, die zich langen tijd in *Noord-Amerika* opgehouden, en van den *Suprême Conseil* van de 33 graden in *Charlestown* de volmagt had bekomen, in alle oorden, waar hij komen mogt, de Vrijmetselaren tot den 33sten graad te bevorderen, en Loges, Kapittels, Raden en Consistoriën van dit systema op te rigten, trad, na zijnen terugkeer naar *Frankrijk* in 1804, in vereeniging met de Broederen HACQUET en PYRON op, om dit zoogenaamde Engelsche, op het vaste land onbekende systema te verbreiden, en in *Parijs* een *Suprême Conseil* (zie HOOGE GRADEN en SCHOTSCH STELSEL) op te rigten voor het nieuwe stelsel, dat men het *oude* en *aangenomen Schotsche stelsel* noemde, en aan het hoofd van welken hoogen raad hij zich stelde, onder den titel van Souverein Groot-Kommandeur-Generaal. Reeds in 1803 was een dergelijke poging gedaan tot invoering van datzelfde stelsel, en daarvoor een afzonderlijk centraal bestuur daar te stellen, doch had het G O, door toedoen van Br ROETTIERS DE MONTALEAU, verkregen, dat die afgezonderde instelling onder haar bestuur werd vereenigd. Ook de nieuwe hooge raad (onder den naam van *algemeene Schotsche G L voor Frankrijk*,) vereenigde zich spoedig met het G O, zich echter in 1805 weder afscheidende, werd die er nogtans weldra onder CAMBACERES nogmaals mede vereenigd; hetwelk echter niet belette, dat er in 1812 weder eene zoodanige afzonderlijke hooge magt gesticht werd, onder den naam van *Amerikaanschen Raad*, terwijl in 1816 een nieuw stelsel werd ingevoerd, onder den naam van Mitzraïmitisch stelsel (zie dat Art.), dat echter voor onwettig werd verklaard. Veel waren de pogingen, welke aangewend werden, om eene vereeniging tot stand te brengen; maar gedurende een' zeer langen tijd bleven de sterkste pogingen zonder uitwerking, ja zelfs was de twist zoo hoog gerezen, dat men elkander uitsloot, het bezoeken der leden verbood, en

zelfs eene der schoonste Loges van *Parijs (la Clemente Amitié)* door het G∴ O∴ werd vervallen verklaard, omdat zij ondersteuning had verleend aan eenige BB∴ met het G∴ O∴ in vijandschap levende, welk besluit echter kort daarna weder werd ingetrokken. Meer dan één dergelijk, met de grondbeginselen der orde in strijd zijnde besluit werd er genomen, en de grootste spanning heerschte er tusschen de twee magten, tot het in 1841, door de edele en rustelooze pogingen en de mannelijke wegslepende welsprekendheid, vooral der BB∴ BOUILLY, JUGE en DESANLIS, de beide laatsten leden der L∴ *la Clemente Amitié*, en Officieren van het G∴ O∴ gelukte, zich jegens de V∴ M∴ de verdienste te verwerven, om, na eene langdurige en stormachtige buitengewone vergadering, op den 6den November, de uitsluiting en het interdict te doen opheffen; sedert dien tijd is men er op uit, eene geheele ineensmelting te bewerken, welke maatregel in een dubbel opzigt als doelmatig is aan te merken, omdat het G∴ O∴ een groot aantal LL∴ onder haar beheer heeft, terwijl de *Suprême Conseil*, bij een alleruitstekendst corps Groot-Officieren, weinig Loges onder hare regtsmagt telt. Sedert 1831 heeft men ook vele pogingen aangewend, opdat de tegenwoordige Koning der Franschen, of een van zijne zonen, den post van G∴ M∴ op zich zoude nemen, welke pogingen echter tot hiertoe zonder gevolg zijn gebleven. De Vrouwen-Maçonnerie [zie het Art. LOGES (ADOPTIE)], hier met stilzwijgen voorbij gaande, hebben wij nog te vermelden, op welke wijze de V∴ M∴ zich in een gedeelte van *Afrika* vestigde en uitbreidde.

Na het veroveren van *Algiers* reeds, werd op den 1sten Maart 1832, de eerste L∴ in de hoofdstad van dien naam, onder den titel van *Belisarius*, gevestigd, weldra gevolgd door de vestiging eener L∴ te *Bone*, in 1834 te *Oran*, en in 1836 te *Bougie*, welke later door meer anderen opgevolgd zijn.

Het Fr∴ G∴ O∴ bestaat uit de afgevaardigden van de verschillende LL∴ Bovendien telt het 1 G∴ M∴, 4 GG∴ Dignitarissen en 81 Officieren (waarvan 6 Dignitarissen van het Gr∴ O∴). Het wordt verdeeld in vier kamers, als: 1. K∴ der geldmiddelen en briefwisseling, 2. de symbolische K∴,

3. de Hooge Raad der Riten, en 4. de Raad- en Appèlkamer, bovendien een centraal Comité, uit de drie administrative kamers. Elke der drie eerste kamers bestaan uit 27 leden, en vaardigen bij elke der beide andere twee leden af. De kamers vergaderen alle veertien dagen. Eindelijk bestaat er een Groot-Collegie der Riten, dat in zoo veel sectiën verdeeld wordt, als er erkende stelsels onder haar beheer zijn. In de k van correspondentie en financiën zijn twee kommissiën, als: 1. van financie en weldadigheid, en 2. van inspectie voor het secretariaat, de statistiek en de archieven. De Dignitarissen zijn: 1 Gr Zegelbewaarder, 1 Gr Schatmeester, 1 Gr Aalmoezenier, 1 Gr Archivaris, 1 Gr Bouwmeester, 1 Gr Onderzoeker.

De Officieren zijn alle drie jaren herkiesbaar. De MM der LL kunnen niet langer dan drie jaren in functie blijven.

Nadat het aantal Loges, onder het bestuur van het Gr O, in 1833 tot 263 was gezonken, klom dit vóór 1840 weder tot 431. De stelsels onder het G O bewerkt, zijn voornamelijk het zoogenoemde Fransche of nieuwe stelsel (*Rite Français* of *Rite moderne*), bestaande, behalve uit de drie blaauwe gr, ook uit vier hoogere, namelijk: ÉLU, SCHOT, RIDDER VAN HET OOSTEN, SOUVEREIN PRINS VAN HET ROZENKRUIS.

Nadat in 1788 de *Raad der Keizers van het Oosten en Westen (Conseil des Empereurs d'Orient en d'Occident)*, met zijne nieuwe hooge graden was komen opdagen, verscheen in 1766, juist hetzelfde jaar, waarin de oude Groote L die oppergraden had afgewezen, een afgescheiden deel van dien raad met zijn stelsel, ten gevolge waarvan de Gr L, die in 1756 reeds den naam had aangenomen van G L van *Frankrijk*, ook deze graden ter bewerking toeliet, onder den naam van *oud of volmaakt stelsel (Rite ancien ou de perfection)*, bestaande toen uit vijf en twintig graden, verdeeld in zeven klassen, en wel

1.
    1. Leerling.
    2. Medgezel.
    3. Meester.

2.
    4. Maître secret.
    5. Maître parfait.
    6. Secretaire intime.

7. Intendant des Batiments.
8. Prevôt et Juge.

3\.

9. Elu des neuf.
10. Élu des quinze.
11. Chef des douze tribus.

4\.

12. Grand Maître Architecte.
13. Royal Arch.
14. Grand Élu ancien.

5\.

15. Chevalier de l'epée.
16. Prince de Jérusalem.
17. Chevalier d'orient et d'occident.
18. Rose croix.
19. Grand Pontife.

6\.

20. Grand Patriarche.
21. Grand Maître de la clef.
22. Royal hache.

7\.

23. Prince Adepte.
24. Commandeur de l'aigle blanc et noir.
25. Commandeur du Royal secret.

Later werden deze vijf en twintig graden vermeerderd met acht andere, en alzoo tot drie en dertig gebragt. Van deze acht graden werd toen in *Frankrijk* gezegd, dat FREDERIK II, Koning van *Pruissen*, die zoude hebben daargesteld, hoewel de onwaarheid hiervan duidelijk bewezen is. (Zie het Art. FREDERIK II.) De acht bijgevoegde graden bestonden in:

1. Chef du Tabernacle.
2. Prince du Tabernacle.
3. Chevalier du serpent d'airain.
4. Prince de merci.
5. Grand Inquisiteur Commandeur.
6. Noachite.
7. Commandeur du Temple.
8. Drie en dertigste graad.

De *Prins Adept*, die eerst de 23e. graad was geweest, werd de 28e.; de *Kadosch*-graad, die de 24e. was geweest, werd de 30e., en de *Royal secret*, die eerst de 25e. was

geweest, werd nu de 32e., zoodat, na nog eenige hervorming de lijst thans is zamengesteld:

1e. klasse.	{ 1. *Apprenti.* Leerling.
1e. klasse.	{ 2. *Compagnon.* Medgezel.
1e. klasse.	{ 3. *Maître.* Meester.
2e. klasse.	{ 4. *Maître secret.* Geheim Meester.
2e. klasse.	{ 5. *Maître parfait.* Volmaakt Meester.
2e. klasse.	{ 6. *Secretaire intime.* Geheim Secretaris.
2e. klasse.	{ 7. *Prevôt et Juge.* Provoost en Regter.
2e. klasse.	{ 8. *Intendant des Bâtiments.* Intendant der gebouwen.
3e. klasse.	{ 9. *Maître Élu des neuf.* Uitverkoren Meester der negen.
3e. klasse.	{ 10. *Maître Élu des quinze.* Uitverkoren Meester der vijftien.
3e. klasse.	{ 11. *Sublime Chevalier Élu.* Verheven uitverkoren Ridder.
4e. klasse.	{ 12. *Grand Maître Architecte.* Grootmeester Architect.
4e. klasse.	{ 13. *Royal Arche.* Koninklijke Ark of Kist.
4e. klasse.	{ 14. *Grand Ecossais de la voute sacrée de* JAQUES VI. Groot Schot van het heilige gewelf van JACOB VI.

5e. klasse.	{ 15. *Chevalier de l'Orient ou de l'Epée.* Ridder van het Oosten of van den Degen.
5e. klasse.	{ 16. *Prince de Jérusalem.* Prins van *Jeruzalem.*
5e. klasse.	{ 17. *Chevalier d'Orient et d'Occident.* Ridder van het Oosten en Westen.
5e. klasse.	{ 18. *Souverain Prince de Rose croix.* Souverein Prins van het Rozenkruis.
6e. klasse.	{ 19. *Grand Pontife ou sublime Ecossais.* Groot Opperpriester of verheven Schot.
6e. klasse.	{ 20. *Vénérable Grand-Maître de toutes les Loges.* Achtbaar Grootmeester van alle Loges.
6e. klasse.	{ 21. *Noachite ou Chevalier Prussien.* Noachiet of Pruiss. Ridder.
6e. klasse.	{ 22. *Royale Hache ou Prince de Liban.* Koninkl. Bijl of Prins van den Libanon.
6e. klasse.	{ 23. *Chef du Tabernacle.* Opperhoofd van den Tabernakel.
6e. klasse.	{ 24. *Prince du Tabernacle.* Prins van den Tabernakel.
6e. klasse.	{ 25. *Chevalier du Serpent d' Airain.* Ridder van de koperen Slang.
6e. klasse.	{ 26. *Prince de Merci.* Prins van genade.
6e. klasse.	{ 27. *Souverain Commandeur du Temple.* Souverein Kommaudeur des Tempels.
7e. klasse.	{ 28. *Chevalier du Soleil, Prince Adept.* Ridder van de Zon, Ingewijde Prins.
7e. klasse.	{ 29. *Grand Ecossais de Saint* ANDRÉ *d'Ecosse.* Groot-Schot van *St.* ANDRÉ van *Schotland.*
7e. klasse.	{ 30. *Grand Élu Chevalier Kadosch.* Groot Uitverkoren Ridder Kadosch.
7e. klasse.	{ 31. *Grand Inquisiteur Souverain Commandeur.* Groot-Inquisiteur Souverein Kommandeur.
7e. klasse.	{ 32. *Souverain Prince de Royal secret.* Souverein Prins van het Koninklijk Geheim.

7e. klasse. { 33. *Souverain Grand-Inspecteur-Général.* Souverein Groot-Inspecteur-Generaal.

Het Fransche Gr O heeft bijzondere vriendschapsverbonden aangegaan met de G L van *Bern, België, Brazilië, Charlestown, Dublin, Haïti, Hamburg, Louisiane, New-York, New-Grenada, Richmond, Virginië, Zweden.* Wat betreft de instellingen van weldadigheid en bevordering van Maç deugden, heeft de L *Isis Monthyon* in 1827, en die *des sept Ecossais réunis* in 1828, (beide te *Parijs*), een fonds gesticht, voor een' eereprijs aan diengenen onder de leerlingen der armscholen te *Parijs*, die zich, gedurende zijnen leertijd, het meest zal hebben onderscheiden, een twaalftal mindere prijzen voor de daarop volgende leerlingen, en een

gouden eerepenning voor den meester, die den hoogst bekroonden leerling zal hebben onderwezen. De Loges *les fidèles Ecossais* en *les Frères unis intimes*, bragten in hetzelfde jaar een fonds bijeen, om daaruit op het *St.* JANS-feest eereprijzen uit te reiken aan personen, die door bijzondere deugden hadden uitgeblonken. In het jaar 1858 besloot het G O, op voorstel van den Secretaris Br MORAND, tot het jaarlijks uitreiken van eerepenningen, ter belooning van zulke werkplaatsen en BB, die zich zouden hebben onderscheiden, door instellingen of vindingen, die tot nut van het menschdom strekken, door daden van zelfopoffering, door deugd, of door uitstekende diensten jegens de Orde, of eindelijk door werken, die wezenlijk nuttig voor de V M zijn. In hetzelfde jaar werd door twee LL van *Lyon, Union et Confiance* en *les Chevaliers du Temple*, elk voor zich zelve inrigtingen daargesteld, om uitstekende Mac of maatschappelijke daden te beloonen, door medailles of door fraaije Maç decoratiën en juweelen, terwijl eindelijk in 1842 te *Marseille* eene inrigting gevormd is, om jonge meisjes onderwijs te verschaffen, en haar een ambacht te doen leeren, daar zij hun bestaan in kunnen vinden.

Eindelijk zijn er op onderscheiden plaatsen bewaarscholen opgerigt, en is ook onder anderen te *Parijs*, door eene Loge, eene vereeniging daargesteld tot het geven van gratis geneeskundige behandeling aan behoeftige zieken, en regtsgeleerden bijstand aan ongelukkige behoeftigen, zoowel VV MM als profaneu.

De Loge *la Clémente Amitié* te *Parijs*, die zich reeds zoo vaak op eene bijzondere wijze verdienstelijk had gemaakt, niet slechts door ruime giften, in tijden van nood en aan hulpbehoevenden uitgereikt, maar ook door in 1838 te besluiten, jaarlijks medailles voor deugdzame daden uit te reiken, en in 1840 door het instellen van een' kosteloozen cursus van burgerlijke huishoudkunde voor alle VV MM, heeft aan hare pogingen de kroon opgezet, door, op het voorstel van haren Reg M, Br DESANLIS, te besluiten, om met ijver aan

te dringen bij het G□ O□, tot het oprigten van eene instelling, welke algemeene navolging verdient, en waartoe het G□ O□ ook heeft besloten. Al dadelijk is door het G□ O□, de L□ *Clémente Amitié*, de BB□ DESANLIS, JUGE, ROUHAUD en een inmiddels overleden B□ ingeschreven voor fr. 3150. Deze instelling is die van een centraal gesticht van weldadigheid te *Parijs*, dat zich bevindt in de *Saint-Gilies*-straat, N°. 10, door eene afzonderlijke kommissie bestuurd wordende.

De ondersteuning bestaat in voeding en huisvesting, of alleen in voeding. Een Br□ kan daar veertien dagen verblijven; is hij reizend Br□, dan beslist de kommissie, of hem bij zijn vertrek reisgeld zal worden gegeven. De Loges en VV□ MM□ die ingeschreven hebben, bezitten alleen het regt tot voordragt der plaatsing, de kommissie beslist. Zijn er meer aanvragen dan plaatsen, dan hebben de voordragten der LL□ de voorkeur. Er bestaan correspondenten, om over de verzoekers informatiën in te winnen, welke zij binnen 24 uren moeten inzenden. Geen Br□ wordt toegelaten, tenzij in het bezit van zijne papieren, en behoeftig en onbesproken van gedrag zijnde. Bij het intreden moet de toegelatene zijne papieren aan den directeur afgeven, van wien hij ze bij zijn vertrek terug ontvangt. Buiten de voeding en het verblijf in het gesticht, kan de kommissie ook daar buiten onderstand *in natura* verleenen, als: brood, vleesch, hout en kleedingstukken. In meer dan gewone gevallen kan de kommissie ook ondersteuning in geld uitreiken, en ook voorloopig ondersteuning geven tot het inkomen van het noodige berigt. Ten einde de kommissie in staat te stellen tot het verschaffen van arbeid aan BB□, die zonder werk mogten wezen, maken de Reg□ M□ bij elke te houden L□ bekend, welke soort van werklieden geplaatst wenschen te worden, en noodigen de aanwezigen uit tot de mededeeling, of zij, en zoo ja, welke werklieden zij kunnen plaatsen, terwijl de kommissie geene andere werklieden ter plaatsing zal voorslaan dan hen, omtrent wier zedelijk gedrag en ijver zij voldoende berigten hebben ontvangen. De kommissie vergadert ten minste een's weeks op een' vastgestelden avond. Dagelijks bezoekt een der leden

bij beurten het gesticht, onderzoekt de spijzen, neemt de klagten aan, en maakt een dagrapport, Drie malen achtereen verzuimende, zonder wettige redenen, is hij van zijnen post vervallen.

Behalve de ingekomen ruime bijdragen in geld en kleedingstukken, hebben hout- en wijnkoopers aangeboden, ieder op zijne beurt het gesticht voor een' geheelen winter van het in hun vak noodige te voorzien, en is door onderscheidene BB, op hunnen naam, ieder een bed met al het noodige geschonken.

Door de oprigting van dat voorbeeldig gebouw, hoopt men der wezenlijke behoefte te gemoet te komen, en het misbruik, dat van de liefdegiften gemaakt wordt, uit den weg te ruimen, terwijl daardoor tevens gelegenheid is gegeven, de behoeftige BB, die zonder werk zijn, dit op eene behoorlijke wijze te verschaffen. - Het G O heeft een nieuw gebouwd eigen lokaal, in hetwelk men eene bibliotheek en een penningkabinet heeft aangelegd.

[Frans I, (Stephanus)]

FRANS I, (STEPHANUS) Roomsch-Duitsch Keizer, gemaal der Oostenrijksche Keizerin MARIA THERESIA, geboren den 8sten December 1708, overleden den 18den Augustus 1765. Hij werd in het jaar 1731, toen hij nog Hertog van *Lotharingen* was, in '*s Hage* onder het voorzitterschap van den Graaf VAN CHESTERFIELD (zie het Art. DORMER STANHOPE) tot leerling en gezel opgenomen. Naar PRESTON'S *Illustratiën (Ed.* 1821, bl. 231), en NOORTHOUCK *Const.*, bekleedden daarbij de Esquire STRICKLAND het ambt van gedeputeerde Meester, BENJAMIN HADLEY en een Hollandsche (*Dutch*) Broeder de Opzienersposten. Uit dit *Dutch* hebben de Franschen den naam *Ducth* gemaakt, (zie DUTCH.) In *Londen* ontving hij in hetzelfde jaar den Meestergraad. Toen hij na den dood van JOHANNES GASTO VAN MEDICIS, in het jaar 1737, de regering van het Groot-Hertogdom *Toskanen* aanvaardde, liet hij niet slechts in zijne Staten alle voormalige vervolgingen tegen de Vrijmetselaren ophouden, maar beschermde hen ook tegen de geestelijkheid.

[Frans, (Joseph Karel)]

FRANS, (JOSEPH KAREL) Keizer van *Oostenrijk*, en tot dep 6den Augustus 1806, ook Roomsch-Duitsch Keizer, en als zoodanig FRANS II, geboren den 12den Februarij 1768, verbood de Vrijmetselarij in

verschillende tijdvakken. In het jaar 1794 liet hij, op den rijksdag te *Regensburg*, den voorslag doen, alle geheime gezelschappen, zoo als: de Vrijmetselaren, Rozenkruizen en Illuminaten, te onderdrukken. Doch op de vertoogen der gezanten van *Pruissen, Brunswijk* en *Hanover*, weigerden de Stenden het besluit, en antwoordden den Keizer, dat hij wel in zijne eigene Staten de Loges kon verbieden, dat men echter in de overige Duitsche Staten de vrijheid wilde handhaven. Ten gevolge van de verordening des Keizers, van 23 April 1801, moesten toen alle staatsdienaren, zoowel die aangesteld zouden worden, als zij, die reeds eenig ambt bekleedden, een eed afleggen, dat zij in geene geheime verbindingen stonden, en moesten beloven, in geen geval zich met hen in te laten.

[Fransch Systema]

FRANSCH SYSTEMA. Zie STELSEL en FRANKRIJK.

[Frazer, (Georg)]

FRAZER, (GEORG) Hoofd-Opziener van de Accijnsen van *Schotland*, Meester der Loge te *Cannongate-Kilwinning*, had de acte, waardoor aan WILLEM SINCLAIR VAN ROSLIN, den 24sten November 1736, het Erf-Groot-Meesterschap ontzegd werd, als getuige mede onderteekend.

[Frederik I]

FREDERIK I, Koning van *Zweden*, verbood door een edict van 21 October 1738, de vergaderingen der Vrijmetselaars op doodstraf, doch trok dat in hetzelfde jaar weder in.

[Frederik II]

FREDERIK II. Het is genoeg bekend, en op nieuw door de levensbeschrijving van FREDERIK *den Grooten* als Vrijmetselaar, voor alle medeleden des verbonds uitvoerig bewezen, dat *Pruissens* groote held het besluit in *Holland* opvatte, om Vrijmetselaar te worden. In de maand Julij 1738 kwam hij namelijk met zijnen vader, den toen regerenden Koning FREDERIK WILLEM I, en de Prinsen van *Anhalt-Dessau* en *Holstein-Beck*, den Graaf VON DER LIPPE BUCKERURG, en verscheidene andere voorname Heeren, van *Middagten*, over *Zutphen*, naar *het Loo*, om den Prins van *Oranje* en diens gemalin, FREDERIK WILLEMS nicht, een bezoek te geven, welligt ook, om nog eenige aangelegenheden nopens de nalatenschap van WILLEM III te

regelen. Toen zij aan tafel zaten, liet Koning FREDERIK WILLEM I, zich met hevigheid uit tegen het verbond der Vrijmetselaren, die hem als Atheïsten en

ketters afgemaald waren. Toen de regerende Graaf VON DER LIPPE, die als Vrijmetselaar bekend stond, de Orde openlijk verdedigde, en zulks met kracht deed, ontkiemde in FREDERIKS borst de wensch, om ook Vrijmetselaar te worden, en nog dienzelfden dag gaf hij zijne begeerte te kennen aan dien verdediger des verbonds, die ook door bemiddeling eens Broeders, den Baron VON ALBEDYLL, in *Hanover* (daar hij zelf in *Engeland* aangenomen, en met den stand der Vrijmetselarij in *Duitschland* niet bekend was), den wensch des Kroonprins ten uitvoer bragt. Wie de betrekking kende tusschen den Kroonprins en zijnen vader, die geene tegenspraak dulde, en ongaarne tegenkantingen ondervond of aanhoorde, had veelligt tot het vermoeden aanleiding kunnen krijgen, dat juist de tegenovergestelde inzigten des Konings voor den Kroonprins eene bijzondere beweegrede tot de niet aanneming zouden geweest zijn. Maar FREDERIK *de Groote* wide anders beoordeeld zijn; hij, die zich met zijnen doorluchtigen en voorwaarts strevenden geest blindeling aan den wil zijns vaders moest onderwerpen, zonder eenig woord tot zijnen regtvaardiging te kunnen inbrengen; die jegens zijnen vader geheel onderwerping was, schatte in den Graaf VON DER LIPPE den mannelijken moed, de waarheidsliefde en de vrijmoedigheid zeer hoog, en verkreeg daardoor de overtuiging, dat een zoo edel man ook eene goede zaak moest voorstaan. De nacht van den 14den op den 15den Augustus 1738, toen de Kroonprins met zijnen vader in *Brunswijk* wilde zijn, werd tot de aanneming bepaald, en de eerste Hamburger Loge, (die in den jare 1740 den naam van *Absalom* aannam), waartoe de Baron VON ALBEDYLL behoorde, zond de afgevaardigden VON OBERG, LÖWEN en BIELFELD, bij welke zich nog de Graven VON DER LIPPE en VON KIELMANSEGGE en de Baron VON ABEDYLL bevonden, en voltrokken de aanneming in de drie graden, op uitdrukkelijken wensch des Kroonprinsen, met alle ceremoniën. Op de reis van *Hamburg* naar *Brunswijk* voerden de afgevaardigde BB□, Baronnen VON BIELFELD, OBERG en LÖWEN, een' grooten koffer met zich, waarin zich de noodige werktuigen, meubelen, enz. bevonden. Uit hoofde van degen koffer moesten zij, om onaangenaamheden te ontgaan, bij

het doorzoeken hunner bagaadje door de kommiesen, en ten einde nadeelige vermoedens te ontgaan, zich voor kwakzalvers uitgeven. Deze stad werd met opzet gekozen, eensdeels, omdat men daartoe VV□ MM□ van *Hamburg* wilde doen komen, en anderdeels, omdat tegen het bepaalde tijdstip aldaar mis of jaarmarkt zoude gehouden worden, welke eene menigte vreemdelingen daarheen lokte; door welke omstandigheid men hoopte, de geheele zaak te bedekken voor den Koning, die hen alle, als de zaak hem bekend ware geworden, zeker niet zeer zoetsappig behandeld zoude hebben. In den aanvang moest de Kroonprins zijne aanneming in de Orde zeer geheim houden, om des Konings argwaan niet op te wekken; dus werden op het Slot *Rhijnsberg*, waarheen de Kroonprins de Hamburger Broeders VON OBERG en BIELFELD ontboden had, vele vergaderingen naar Maçonniek gebruik gehouden. Reeds op den 2den Junij 1740, vier dagen na zijne troonsbeklimming, verklaarde de Koning openlijk, dat hij Vrijmetselaar was, hield tien dagen later, op het Koninklijk Slot te *Charlottenburg*, eene Loge, waarin bij zelf den hamer voerde, en den Prins WILHELM van *Pruissen* (oudste broeder des Konings), den Markgraaf KAREL, den Hertog van *Holstein-Beck* en den Kapitein VON MÖLLENDORF, in de beide eerste graden aannam. Deze □ heette *Loge Première.* De voornaamste Leden dezer □ worden zelfs in *prof*□ werken van dien tijd opgegeven, en wel in de volgende bewoordingen: ‘Al dadelijk bij den aanvang werden van de Medeleden derzelve te *Berlijn* de navolgende bekend gemaakt. De Graven VON WARTENSLEBEN, VON TRUCHSESS, VON WALDBURG, de Heeren VON QUEIST, VON KAISERLING, VON KNOBELSDORF, Geheimraad JORDAN, VON MÖLLENDORF en FREDERSDORF.’ Opmerkelijk is het, dat het meerderdeel der genoemde personen behoorden tot diegenen, welke, tijdens 's Prinsen verbanning van het Hof zijns vaders, zijn stil en afgezonderd leven te *Ruppin*, en later te *Rhijnsberg*, met hem deelden, en op zeer vertrouwden voet met hem omgingen, zoodat men die personen als zijne gunstelingen kon aanmerken, gelijk er dan ook geen onder is, die niet, na de troonsbestijging van den Kroonprins, spoe-

dig tot eer, aanzien en groote posten klom. Vele dezer personen werden later tot de gewigtigste diplomatieke zendingen gebruikt; andere, in hooge krijgsambten geplaatst, deden hunnen naam op de slagvelden van de Silezische en zevenjarige oorlogen schitteren, terwijl eindelijk het laatste gedeelte hunner met gewigtige burgerlijke ambten werd begiftigd. Om dit ons gevoelen met een enkel woord te staven, daar wij, tot ons leedwezen, om het bestek, buiten staat zijn den levensloop van al de hier genoemden in de Pruissische geschiedenis te volgen, zullen wij een' der personen aanhalen, welke, onder de genoemde, de minst verhevene maatschappelijke betrekkingen vervulde, namelijk, den Heer FREDERSDORF, die toen 's Konings Kamerdienaar was. FREDERSDORF, in de laatste jaren 's Prinsen liefste Kamerdienaar, werd dadelijk na de troonsbestijging tot eersten Koninklijken Kamerdienaar benoemd, en hem eene Ridderlijke Heerlijkheid van 20,000 rijksdaalders geschonken. In de daaropvolgende maand September benoemde hem de Koning tot Geheim-Kamerheer en Opper-Thesaurier.

Later hield de Koning nog vele Loges in het Slot te *Berlijn*, in *Charlottenburg* en *Rhijnsberg*, en voltrok in November 1740 in zijne kamer de aanneming zijns zwagers, den regerenden Markgraaf van *Bayreuth.* Den 13den December 1740 werd, met toestemming des Konings, de eerste Loge in *Berlijn*, onder den naam: *de drie Wereldbollen*, ingewijd, en verklaarde hij zich tot Grootmeester der Orde, en van dezen tijd af hield de Maçonn werkzaamheid van FREDERIK II, door zijne gewigtige staats- en krijgsaangelegenheden, meer en meer op. De voorname oorzaak tot zijne geheele terugtrekking lag echter in de volgende gebeurtenis.

Toen FREDERIK *Silezië* veroverd had, moest hij ook trachten dat land te behouden, en zijne overige provinciën te dekken. Om dit oogmerk te bereiken, was het noodig de oude vestingen te verbeteren en er nieuwe aan te leggen. De Koning droeg de uitvoering hiervan op aan den Generaal WALLRAVE, een' zijner bekwaamste Ingenieurs. In het bijzonder werd de vesting *Neisse* versterkt door eenige forten, en door mijnen, die haar tot

op een kwartieruurs afstands omgaven; want zij was de grensvesting tegen *Oostenrijk*. Die zelfde Generaal WALLRAVE, die een lieveling des Vorsten en Medelid der L□ was, in welke zijn Koning als R□ M□ voorzat, was, door goud verblind, met Prins KAUNITZ te *Weenen* in briefwisseling getreden, en wilde het plan van de vesting *Neisse*, van de ligging der mijnen, en van derzelver verbinding met de werken, aan het Oostenrijksche Kabinet verkoopen. De onderhandelingen echter werden niet voorzigtig genoeg voortgezet; de Postmeester-Generaal kreeg argwaan, en gaf den Koning berigt. Toen nu weder een brief van WALLRAVE verzonden zoude worden, werd deze aan den Koning gebragt. FREDERIK brak dien open, en de misdaad stond klaar voor zijne oogen. Hij zag zich aan zijne vijanden verraden; verraden door zijnen gunsteling; door een Medelid zijner L□, die slechts uit 24 leden bestond, op welker trouw, liefde en verknochtheid hij, krachtens zijn' helderzienden blik, onwrikbaar gebouwd had. Hij zag zich verraden en verkocht als Koning, vriend en B□, en in de treurige noodzakelijkheid gebragt, hem, dien hij met weldaden overladen en als B□ omarmd had, als landverrader te straffen. Langen tijd overlegde FREDERIK, totdat hij een besluit nam, tot hetwelk slechts de echte V□ M□ in staat is, die, voor zoo verre het den mensch gegund is, den O□ B□ H□ der wereld tracht na te streven. Hij riep eene L□ bijeen, in welke hij met geestdrift en vuur op eene leerzame wijze sprak over de pligten, welke de echte V□ M□, zoowel jegens de O□, zijne Broeders, als ook jegens het Vaderland moet vervullen. Bij het einde dezer ernstige en indrukmakende redevoering, werd zijn toon ernstig, en zijne woorden deden allen verwonderd staan. De diep gekrenkte Vorst verhief zich van zijnen zetel en sprak:

'Een der hier vergaderde BB□ heeft op eene zware, ja, doodschuldige wijze gezondigd tegen de wetten der O□, tegen zijn' pligt, tegen den Staat, zijn' eed en zijne trouw en dankbaarheid jegens mij, als voorzittend M□ en als zijn' Koning. Als Koning wil ik het niet weten, als regerend M□ het hem vergeven, als B□ bied ik hem de hand, om hem van zijnen

val weder op te rigten, en als mensch wil ik hetgene geschied is, vergeten. Ik verlang slechts, dat hij zijne misdaad hier bekenne, dat hij in zich zelven keeren en zich zal beteren; in dit geval blijft alles onder ons, en nimmer zal hiervan weder melding gemaakt worden. Zwijgt hij echter, en neemt hij de hem aangebodene vergiffenis niet aan, zoo moet ik als M□ hem bekend maken, dat ik genoodzaakt zal zijn, de L□ voor altijd te verlaten, en, als Heer en Koning, als eerste Ambtenaar van den Staat, hem aan de uitspraak der wetten over te geven.'

Ontroerd zagen de leden der Vergadering elkander aan. Niemand kon zich de schrikbarende woorden des Konings verklaren; zelfs WALLRAVE vermoedde niet, dat zijn verraad ontdekt en die op hem gemunt waren. Na eene poos herhaalde de Koning dezelfde woorden. Alle zwegen. FREDERIK sprak ten derden male. Alle waren verstomd. In de oogen van den grooten Koning blonken tranen. Hij sprak verder: 'Als V□ M□ heb ik mijnen pligt vervuld; ik ontwaar echter, dat onder dit kleine aantal geen V□ M□'s gevoel heerscht, dat eed, pligt, trouw noch erkentelijkheid in staat zijn menschen te boeijen, en het alvermogen der hartstogten te beteugelen. Zoo doende sluit ik dan heden en voor *altoos* deze L□; nooit zal ik den M□ weder voeren!' Plegtig sloot FREDERIK, volgens V□ M□'s gebruik, de L□, en legde, tot in zijn binnenste bewogen en met ontbloot hoofd, den M□ op het altaar voor altoos neder.

In het voorvertrek eischte de Koning den Generaal WALLRAVE den degen af; liet hem in arrest brengen, en later zijn proces opmaken. Hij werd tot streng en levenslang vesting-arrest veroordeeld, en naar eene door hem zelven gebouwde gevangenis gevoerd. WALLRAVE moest namelijk vroeger op 's Konings bevel, te *Maagdeburg* in een Fort eene gevangenis bouwen. Deze gevangenis moest voor een' Staatsmisdadiger dienen, en zoodanig ingerigt zijn, dat het onmogelijk ware, daaruit te ontkomen, of zich daarin om te brengen. De wanden en de grond waren opgevuld en met zwart laken overtrokken, zoodat men zich niet eens door stooten konde kwetsen. WALL-

RAVE leefde hier zeven jaar zonder licht (want slechts eene kleine schemering viel van boven neêr), zonder schrijfbehoeften of boeken, aan zich zelven en aan het scherpknagende gevoel van naberouw overgelaten. Geen mensch mogt bij hem toegelaten worden, en zelfs de Officier die hem het voedsel bragt, dat zoodanig voor hem toebereid was, dat hij het zonder lepel, mes en vork nuttigen konde, mogt geen woord met hem wisselen. Na verloop van zeven jaar, verkreeg hij, op 's Konings last, eene betere gevangenis, met een klein tuintje, waarin hij lucht konde scheppen en zich beweging verschaffen. De overige omstandigheden bleven nogtans dezelfde. WALLRAVE zat hier tot aan zijnen dood, afgescheiden van de wereld der levenden. Eens waagde hij het, door den 88sten Psalm, om bevrijding uit zijnen kerker te smeeken, waarop de Monarch hem met den 101sten Psalm antwoordde.

Van den tijd af, dat FREDERIK II gedwongen was, het strafambt tegen eenen B∴ op zich te nemen, kon hij niet langer Medelid zijn, en dit alleen was de oorzaak, waarom de groote Koning en menschenvriend de L∴-Vergadering niet meer bezocht.

Doch de Koning vereerde de O∴ tot aan zijnen dood; want hij was overtuigd, dat de Medeleden der O∴ met liefde, trouw en verknochtheid aan hunnen Koning en aan hun vaderland waren gehecht.

Deze daadzaak wordt, wel is waar, tegengesproken door sommigen, en vooral door hen, die aan de Loge *de drie Wereldbollen*, als eene oorspronkelijk door den Koning gestichtte L∴, een groot overwigt en aanzien wenschten te verschaffen; maar de waarschijnlijkheid pleit er voor. Behalve de voormelde bewijzen zijner op eens bekoelde belangstelling in de Orde, en zijne persoonlijke voorzitting als reg∴ M∴ en bestuurde in wij dingen, is WALLRAVE, van wien hier boven gesproken wordt, bekend in de geschiedenis als zeer in aanzien bij FREDERIK. Bij diens komst tot den troon was WALLRAVE slechts Kolonel der Genie; na het innemen der vesting *Brieg* echter (4 Mei 1741) werd hij tot Generaal-Majoor bij dat wapen bevorderd, en niet lang daarna (vóór 29 Maart, 1742) tot Chef van het toen op-

gerigte regement pioniers, Generaal en Chef van het corps Koninklijke Pruissische ingenieurs, Kommandant der vesting *Neisse* en Directeur des vestingbouws te *Neisse* en *Brieg* benoemd. Daar den Koning meer dan eens medegedeeld werd, dat *Oostenrijk* het oogmerk had, om in zijn land te vallen, hetzij langs de grensvestingen van *Oud-Pruissen*, of wel het oog had geslagen op zijne Silezische vestingen, zoo droeg hij den Generaal WALLRAVE onder anderen op, de werken van *Maagdeburg, Wezel, Brieg* en *Neisse* te volmaken en die van *Stettin* aan te leggen. Wij vinden dan ook de plegtigheden in het breede vermeld, waarmede op den 29sten Maart 1742, te *Neisse* de algemeene herziening en verbetering der vestingwerken begonnen werd, en ook die, waarmede de Koning in persoon, op den 30sten Maart 1743, den eersten steen legde tot het Fort *Pruissen*, dat WALLRAVE daar aan zou leggen (gelijk hij er ook een van denzelfden naam te *Stettin* heeft aangelegd). Doordien nu WALLRAVE de meeste vestingen hersteld of aangelegd had, was er niemand in *Pruissen*, die *Oostenrijk* vollediger narigten daaromtrent kon geven. Hij was dus een man van groot gewigt voor *Oostenrijk*; en wanneer men nu bedenkt, dat, gedurende de verschillende oorlogen tusschen *Pruissen* en *Oostenrijk*, menschen uit de hoogste standen het van zich konden verkrijgen, om zich tot handlangers en werktuigen van den vijand te laten gebruiken; dat men almede van beide zijden niet altijd even kiesch was in de keuze der middelen, om elkander nadeel toe te brengen, ja dat men het meer dan eens toelegde op FREDERIKS leven, en daartoe zelfs een' Kamerdienaar omkocht, die den Koning vergif in een' kop chocolade aanbood, dan zal men wel kunnen begrijpen, dat er pogingen werden aangewend, om een' persoon te winnen, die zoo vele en alles afdoende inlichtingen kon geven. Bij al het aangevoerde zou het echter eene vooronderstelling blijven, en niets meer, wanneer de schriften van dien tijd, hoewel dan ook gedeeltelijk, daar niet in te gemoet kwamen.

Wij vinden dan geboekstaafd, dat de Generaal WALLRAVE, in Februarij 1748, gearresteerd en vervolgens naar *Maagdeburg*

vervoerd werd, zijnde tot eene levenslange gevangenis aldaar veroordeeld. Wel is waar (en de waarheidsliefde noopt ons, dit niet met stilzwijgen voorbij te gaan), dat twee schrijvers als oorzaak opgeven, dat dit was uit hoofde van gepleegde ontrouw in zijne directie van den vestingbouw, waarin hij het land met 40,000 rijksdaalders zoude hebben benadeeld; maar hier tegenover staat de getuigenis van een' anderen schrijver (*Vie de* FREDERIC II, *Roi de Prusse, Strasbourg* 1788, 8°., *T.* VI., *Suppl. pag.* 233.), die, gelijk uit zijn geheele werk blijkt, eenigzins beter ingelicht schijnt. Deze schrijver zegt, na de vermelding van WALLRAVE'S vervoer naar *Maagdeburg*, dat hij de plannen der forten en operatiën, die de Koning hem toevertrouwd had, aan den vijand had gezonden, maar dat zijne brieven onderschept en aan den Koning overgeleverd werden; dat FREDERIK hem had doen komen, hem zijne trouweloosheid verweten, en hem had toegevoegd, dat hij, alles bekennende, volkomene vergiffenis zoude erlangen; en verder, dat WALLRAVE hardnekkig bleef ontkennen; maar dat de Koning hem toen zijne eigene brieven toonde, waarop WALLRAVE verplet aan 's Konings voeten viel, en om genade smeekte; doch dat de Koning daarop zeide, dat het thans te laat was en hem liet wegvoeren. Wel is waar, die schrijver zegt, dat WALLRAVE door eene bijzit verraden werd. Deze omstandigheid kan echter evenzeer waar zijn; zij kan de eerste geweest zijn, die dit berigt aan den Postmeester Generaal bragt en kan alzoo het eerste spoor aangewezen hebben.

Na het aangevoerde meenen wij te kunnen besluiten, dat het medegedeelde, hoewel eenigzins gekleurd, waarheid behelst. Wij zagen, dat Generaal WALLRAVE in 's Konings gunst en vertrouwen deelde, en dat deze door onderscheidene schrijvers, hoewel dan ook op verschillende wijzen, van ontrouw beschuldigd wordt. Doch deze tegenstrijdigheid moest uit den aard der zaak zelve geboren worden, en geeft nog meer grond, om de waarheid der daadzaak te gelooven. Het gewigtige van den persoon, het geruchtmakende der zaak, en ook de geheime plaats, waar die was voorgevallen, en die het onmogelijk maakte, dat de

geheele waarheid ter oore van het publiek kwam; dit alles moest natuurlijk aanleiding geven tot vele en vreemdsoortige gissingen, zoo als dan ook een schrijver het bestaan van vele gissingen deswege bevestigt.

FREDERIK II werd dus de grondlegger der eerste Loge in *Pruissen*, en, voor geheel *Duitschland*, de magtigste beschermer der van vele zijden verdachte Vrijmetselaars-Broederschap, en de Duitsche Broeders vierden, na het honderdjarig bestaan hunner Groote Loge, in 1840 hiervan nog de plegtige gedachtenis. Zij lieten bij die gelegenheid eene medaille ter gedachtenis van deze gebeurtenis vervaardigen.

Deze medaille vertoont aan de eene zijde het borstbeeld des Konings, in toenmalige krijgmanskleeding, met den band van Reg□ M□ omhangen; op de keerzijde ziet men een' ingelegden vloer en eene gordijn, op welke de Pruissische adelaar boven het wapen der *drie Wereldbollen* zweeft; boven de gordijn zijn de stralen van het daarachter geplaatste licht zigtbaar. De Latijnsche spreuken vermelden hem als stichter der V□ M□ in *Pruissen* en de viering van het eeuwfeest.

Bij het openen en sluiten werd dezelfde M□ gebezigd, welke door FREDERIK *den Grooten* was gebruikt, tijdens hij als Reg□ M□ de werkzaamheden zijner L□ bestuurde. Ook het door hem gedragen schootsvel was aanwezig, terwijl ook later de Loge *Horus*, te *Breslau*, aan die der *drie Wereldbollen* het zwaard schonk, dat bij de aanneming van dien vorstelijken Br□ was gebruikt.

Tot een klaar bewijs voor eene vroeger te *Berlijn* bestaan hebbende afzonderlijke Loge onder het onmiddelijk bestuur des Konings, en welke zich *Loge Noble* of *Loge Première* noemde, en waaruit reeds dadelijk is op te maken, dat zij uit de voornaamste personen bestond, moge dienen, dat de L□ *de drie Wereldbollen*, - zelve in hare geschiedenis (*Berlijn* 1840) opgeeft, dat zij op den 14den Februarij 1743 had besloten, om den Graaf GOTTER schriftelijk te verzoeken, haar te willen onderrigten, of het waar was, wat men verhaalde, namelijk, dat op den 30sten Januarij, op bevel van den Koning, eene

vereeniging van Vrijmetselaars had plaats gevonden, en dat daarbij slechts aan zekere daartoe uitverkoren BB den toegang vergund was, terwijl er bijgevoegd wordt, dat er in de notulen *niets naders* wordt gevonden, nopens den uitslag dier zaak, dan alleen, dat dit schrijven op den 21sten Februarij bewerkstelligd, en door eene deputatie, bestaande uit den Reg M, benevens twee BB, was overhandigd geworden. Bovendien blijkt het, dat de L *de drie Wereldbollen*, in hare vergadering van 23 Mei 1743, besloten heeft, de *Byoux* der *Loge Noble* voor omstreeks 200 thalers (*f* 360, -) te koopen.

FREDERIK, dit is bekend, vraagde eens den sterrekundige MAUPERTUIS, wat de Differentiaal-rekening was. Deze gaf den Koning nu eene oppervlakkige verklaring, waarmede FREDERIK niet tevreden was, en eene meer grondige uitlegging vorderde, waarop de wiskundige ten antwoord gaf: '*Sire*! hiertoe zie ik geene kans; de hoogere wiskunde is even, als het geheim der VV MM; door verhalen leert men dit niet kennen; men moet zich doen inwijden, om het geheel te kunnen bevatten,' hierop hernam de Koning glimlagchend: 'Dan zal ik de hoogere wiskunde niet leeren; want ik zie het aan mij-zelf, dat de inwijding niet elks zaak is.'

Op den 7den Februarij 1778, antwoordde FREDERIK op de inlevering van eene teekenpl der L *Royale York*, door een kabinetschrijven, dat eindigde met de woorden: 'Dat hij altijd belang zoude hechten aan eene vereeniging, die haren hoogsten roem stelt in het onvermoeid en onafgebroken verbreiden van alle deugden, die den regtschapen man en den goeden burger versieren.'

In het gouden boek van den Hoogen Raad van den 33sten graad, in *Frankrijk* (1808), bladz. 7, staat: 'dat FREDERIK II, op den 1sten Mei 1786, de hooge graden en Maçonnieke constitutiën van het oude stelsel had doen herzien; dat hij acht graden had gevoegd bij de 25, welke reeds in *Pruissen* bestonden; dat hij een' Hoogen Raad voor de 33 graden had gesticht, en in persoon, ten dienste van dezen, een reglement in 18 arti-

kels had opgesteld.' Dit alles is nogtans verdicht. FREDERIK hield zich op dat tijdstip volstrekt niet meer bezig met de V M, uit welke hij zich reeds ruim veertig jaren te voren had teruggetrokken. Buitendien had hij nooit anders gearbeid, dan in de drie eerste graden, en spotte met de hoogere, zoo als hij dan ook, op den 2den Julij 1786, tot zijn' geneesheer Prof. ZIMMERMANN had gezegd: 'Alchymie en Theurgie hebben thans hunnen zetel in de V M opgeslagen; ik bespot deze dwaasheden.'

Op den 24sten Januarij 1712 geboren, overleed hij op den 17den Augustus 1786.

[Frederik Willem Lodewijk]

FREDERIK WILLEM LODEWIJK, Prins van *Pruissen.* Ofschoon WILLEM III eerst laat medelid der Vrijmetselaars-Orde is geworden, en nimmer als zoodanig werkzaam was, zoo gaf hij bij het aanvaarden zijner regering der Groote Nat Moederloge: *de drie Wereldbollen*, de verzekering, haar te willen beschermen, en gaf hij ook die verzekering later aan twee andere GG LL, en ten bewijze, welke groote gedachte hij van de Orde had, dient nog de aanneming zijns tweeden zoons, Prins FREDERIK WILLEM LODEWIJK, en de overgave aan dezen zoon van het Protectoraat der Orde in alle Pruissische Staten, dat kort voor zijnen dood plaats had. Deze aanneming geschiedde op den 22sten Mei 1840, in tegenwoordigheid van de Grootmeesters der Pruissische Groote Loges, terwijl tot aandenken aan dezelve, door den kunstenaar G. LOOS, een gedenkpenning geslagen werd.

[Frederik]

FREDERIK, Prins der *Nederlanden.* Zie WILLEM FREDERIK KAREL.

[Frederik Hendrik]

FREDERIK HENDRIK. Het register der notulen van eene Loge, die in 1637 te '*s Hage*, onder den titel van FREDERIKS *Vrededal*, bestaan heeft, maakt gewag van de benoeming van Prins FREDERIK HENDRIK VAN NASSAU tot Grootmeester der Vrijmetselarij in de Vereenigde Provinciën, en tot Opper-Uitverkoren Meester, welke benoeming door de in Kapittel vergaderde Broeders was geschied. Zie VREDENDAL.

[Furlak]

FURLAK. Een beteekenend woord in de hoogere graden. (Schotsche Ritus 22e. graad.)

G.

G is die letter, welke in de Loges gewoonlijk in het midden der vlammende ster staat, en welker beteekenis den Medgezellen medegedeeld wordt.

Vele Vrijmetselaren beschouwen dezelve als het middelpunt van alle geheimen der Vrijmetselarij, overigens wordt zij onderscheiden als de aanvangsletter der namen: God, Groot, Geometrie, Glorie, Goël, enz. opgegeven. Daar de Geometrie onder de mathematische wetenschappen geheel en al op de bouwkunde betrekking heeft, zoo gaf dit in latere tijden, bijzonder bij de nieuwe Engelsche Vrijmetselaren, aanleiding, om onder Geometrie de geheele kunst der Vrijmetselarij te verstaan, en de, te voren uit geheel andere gewigtige gronden gebruikte letter G, alleen op Geometrie of op God betrekking te doen hebben, om daardoor den inhoud van den Medgezellengraad uit te breiden.

[Gabaon]

GABAON. (Eigenlijk Gibeon, Heuvel.) Zie 2 *Chron.* I:3, welke de *Vulgata* in *Gabaon* veranderd heeft. Deze plaats heet ook *Gibea* (zie 1 *Sam.* VII:1 en 2 *Sam.* VI:3 en 4), de naam van de plaats, waar de Israëlieten in oorlogstijden de Arke des Verbonds verborgen. Het is de zinnebeeldige naam van eenen Meester, en beteekent, dat een Meester over de onderhouding der Orde en de naauwkeurige naleving der ingevoerde grondregelen moet waken; ook nog, dat het hart van eenen Vrijmetselaar zoo zuiver moet zijn, dat hetzelve God tot eenen aangenamen tempel strekke.

[Gädicke, (Johann Christiaan)]

GäDICKE, (JOHANN CHRISTIAAN) geboren den 14den December 1763, was Groot-Hertogelijk Kommissieraad te *Weimar* en Boekhandelaar te *Berlijn.* Hij werd in 1792 in de Loge *Joseph zur Einigkeit*, te *Nurnberg*, tot V□ M□ aangenomen, en in 1804 bij de tot het verbond der Groote Loge

de drie Wereldbollen behoorende Loge *de drie Seraphynen*, in *Berlijn*, geaffilieerd. Behalve zijne technologische en andere werken, heeft hij uitgegeven:

a. Eene getrouwe opgave der BB VV MM, welke naar het systema der Groote Loge de drie Wereldbollen *arbeiden. Berlijn*, bij Br GÄDICKE, gr. 8vo. 1e. druk 1810, 2e. 1813, 3e. 1817.

b. Vrijmetselaars-Lexicon, na veeljarige ondervinding en de beste hulpmiddelen bearbeid. Berlijn 1818, in 8vo.

Dit werk bevat, in eenen alphabetischen rang, narigten van geheime gezelschappen van den ouden en hedendaagschen tijd, van Duitsche Loges, van personen, die zich in Maçonnieke en in andere, met deze in betrekking staande vereenigingen, meer of minder bekend hebben gemaakt, hetzij door hunne bijzondere mede- of tegenwerking. De schrijver verzet zich bijzonder in de voorrede tegen die BB, die vóór het drukken des werks deszelfs verschijning meenden tegen te gaan, omdat daarin zooveel van de hieroglyphen, symbolen en gebruiken der Vrijmetselaren zou bekend gemaakt worden, hetwelk zonder pligtverzaking niet kon geschieden.

Wegens de uitgave van dit werk werd tegen den Br GÄDICKE, door een besluit van het Oud-Schotsche Directorium der Groote Nationale Moeder-Loge *de drie Wereldbollen*, op den 10den Maart 1818, de verbanning uitgesproken.

De gebeurtenissen, ten opzigte der verschijning van dit werk, werden door wijlen den Br J.C.F. GERLACH medegedeeld, in het volgende geschrift: *Logen-Hierarchie, besonders in bezug auf Krause's*, HELDMAN'S *und* GÄDICKE'S *Freimaurerschriften. Nebst* 34 *Actenstucken. Freiberg, bei* CRAZ *und* GERLACH, 1819. In gr. 8vo. (Zie HELDMAN.)

[Gador]

GADOR. Een beteekenend woord in de hoogere graden.

[Galaad]

GALAAD. De naam van den Zegelbewaarder in den Groot-Schotten graad van het Heilige Graf van JACOBUS VI (Sch. R. 14e. gr.).

[Galbert]

GALBERT, een Franschman, was, volgens de *Strikte Observantie*, de achtste Grootmeester der Tempelheeren, na der-

zelver herstelling verkozen in 1459 en overleden in 1500.

[Galloway (Alexander van)]

GALLOWAY (ALEXANDER Graaf VAN) was Grootmeester der Groote Loge in *Schotland* (van de oude Vrijmetselaren), in de jaren 1758 en 1759.

[Gand, (van)]

GAND, (De Burggraaf VAN) een voornaam persoon van *Spanje*, was de tweede Grootm van het Schotsch philosophisch systema in *Frankrijk*, verkozen in den jare 1785.

[Gandulf]

GANDULF. Zie EDGAR.

[Gangen]

GANGEN. Dus noemt men de schreden, die elk Vrijmetselaar in zijne graden doet.

[Gangen van den Tempel]

GANGEN VAN DEN TEMPEL. De Leerling doet *drie*, de Medgezel *vijf* en de Meester *zeven* schreden, om in den Tempel te komen.

[Garimont]

GARIMONT, of *Guimont*, een beteekenend woord in de hoogere graden (Schotsche Ritus 32e. graad.).

[Gassicourt (de)]

GASSICOURT (Cadet DE) ontwikkelde in zijn werk: *het Graf van* JACOB MOLAY, ten jare 1796 uitgegeven, de stelling, dat het de Vrijmetselarij was, die de Fransche

omwenteling had voortgebragt, en, zoo ver de hooge graden aangaat, ten doel had, om altaren en troonen omver te werpen. Later bekende hij, dat hij in zijn *Graf van* JACOB MOLAY niets anders had gedaan, dan het beweerde van den Abt LEFRANC en van ROBISON na te schrijven en uit te breiden. Hij verzocht zelfs in de Metselarij te worden ingewijd, hetwelk ook in 1805 in de Loge der *Abeille*, te *Parijs*, plaats had. Hij bekleedde achtereenvolgend in die Loge de waardigheid van Redenaar en van Achtbare Meester. In 1809 Adjunct-Redenaar van de Loge *Sainte Joséphine* zijnde, sprak hij zelfs de lofrede uit van dienzelfden RAMSAY, wiens hooge graden hij met zoo veel heftigheid en verontwaardiging had aangevallen.

[Gaston, (Johan)]

GASTON, (JOHAN) de laatste Groot-Hertog van *Toskane*, uit het huis der *Medicis*, vaardigde in 1737 een streng Edict tegen de VV MM uit, hetwelk echter na zijnen dood, in hetzelfde jaar, nog door zijnen opvolger, den Hertog FRANS VAN LOTHARINGEN, die naderhand Roomsch Keizer werd, weder werd ingetrokken. (Zie FRANS L)

[Gaulen]

GAULEN. (Convent der) Zie CONVENT (GALLISCH) en LYON.

[Gebelin]

GEBELIN. Zie COURT DE GEBELIN.

[Gedaante eener Loge]

GEDAANTE EENER LOGE, (De) is een langwerpig regthoekige vierhoek, waarvan de lengte door het oosten en het westen, en de breedte door het noorden en het zuiden bepaald wordt. Hare hoogte gaat van de aarde tot den hemel, en hare diepte van de oppervlakte der aarde tot derzelver middelpunt.

De opgave van de vlakken duidt den omvang en de uitgebreidheid eener Loge aan, als de verzamelplaats der Vrijmetselaren en de algemeenheid der wereldburgerlijke grondstellingen. De hoogte geeft de vereeniging met een hooger Wezen en de verheffing tot het oneindige te kennen, gelijk de diepte de bewondering der voor ons liggende natuur aanwijst. (Zie VIERHOEK.)

[Gedeputeerde]

GEDEPUTEERDE is iemand, welke een gedeelte van eene deputatie uitmaakt, of die gekozen wordt, om, bij afwezigheid van eenen Officier, deszelfs plaats te bekleeden, of de daaraan verbondene werkzaamheden met hem te deelen.

[Gedeputeerde Achtb□ Mr□]

GEDEPUTEERDE ACHTB□ MR□ is hij, die bij afwezigheid van den Achtbaren Meester deszelfs betrekking waarneemt.

[Gedeputeerde Grootmr□ Nat□]

GEDEPUTEERDE GROOTMR□ NAT□ Zie M□ NAT□ (GROOT-)

[Gedeputeerde voor het Groot-Oosten]

GEDEPUTEERDE VOOR HET GROOT-OOSTEN zijn in de eerste plaats de regerende Meesters en Opzieners eener Loge, welke hunne Loge vertegenwoordigen; zij kunnen ook vervangen worden.

[Gedeputeerde van Loge tot Loge]

GEDEPUTEERDE VAN LOGE TOT LOGE. Twee verbroederde Loges benoemen wederkeerig eenen Gedeputeerde, om elkander in de werkzaamheden behulpzaam te zijn. Deze Gedeputeerde, schoon altijd in het Oosten geplaatst zijnde, heeft slechts eene raadgevende stem.

[Gedike, (Frederik)]

GEDIKE, (FREDERIK) Opper-Consistorieraad, Directeur van het Frederik-Werdersche Gymnasium te *Berlijn*, geboren den 15den Januarij 1754 en overleden den 2den Mei 1803, heeft zich als Vrijmetselaar zeer beroemd gemaakt, door zijne aanvallen in het Berlijner maandschrift, op de Jezuitische strekking, welke men in de jaren 1776-1785 aan de Vrijmetselarij wilde geven.

[Geestenzienerij]

GEESTENZIENERIJ, (De) De leer der Indische Godin der liefde MAJA, was bij de oude Perzen de leer van de natuur der

dingen, aan welke zich de Priesters of Magiërs toewijdden. (zie MAGIëR.) De grondstellingen dezer leer verbreiden zich meer en meer onder verschillende wijzigingen en uitvloeisels, en zijn zelfs tot ons overgekomen, waar zij zich bepaalden tot de leer, dat de mensch door ligchamelijke en geestelijke reiniging, door het gebed, en door de kennis der verwantschap van zekere getallen en woorden met de natuurkrachten, niet alleen gelijken gang met de natuur houdt, maar zich zelven tot heer derzelve maken kan. De magie der laatste tijden bestond niet in de kennis der natuur, maar enkel in *waarzeggerij, voorzeggingen* en *geestverschijningen*, en ook aan deze kunst heeft de Vrijmetselarij, in de laatste helft der achttiende eeuw, tot eenen dekmantel moeten dienen. CAGLIOSTRO, SCHRÖPFER en andere Magiërs, hebben niet alleen door hunne schandelijke bedriegerijen, maar vooral omdat zij Vrijmetselaren waren, de Vrijmetselarij aan de grootste bespotting en verachting blootgesteld. (Zie MAGIER.) De magie werd door de ouden voor de hoogste en heiligste aller wetenschappen gehouden, en bij alle volkeren onder den sluijer der mysteriën ingevoerd en geleerd. Zij bestond, naar de begrippen van den toenmaligen tijd, in de kennis van alle zigtbare en onzigtbare krachten des heelals en deszelfs geheime of openbare werkingen, en bevatte de verklaring der gansche natuur, de kennis van de onderlinge betrekking en afkeerigheid aller dingen en de daaruit voortvloeijende gevolgen. Zij strekte zich zoowel over het geestelijke als zinnelijke gebied uit. Men verdeelt dezelve in physische of natuurlijke, mathematische of hemelsche, en in theologische of ceremonieele magie. De physische magie bevat de leer der natuur van alles, wat in de wereld is, derzelver oorzaken, werking, krachten en veranderingen. Het mathematische deel verklaart de bewegingen en den loop der sterren, als ook de leer en den invloed van de boven- op de benedenwereld. Het theologische deel handelt over de Godheid, over des menschen ziel, over de goede en kwade geesten, over heilige gebruiken en mysteriën. Verder over het geloof, de wonderen, de kracht van zekere woorden en figuren, en over geheime werkingen. Onder de

oudste wijsgeeren hebben zich ZAMOLXIS en ZOROASTER bijzonder beroemd gemaakt, zoodat men hen voor de uitvinders derzelve hield. Meer waarschijnlijk echter stamt zij van de Chaldeën af, bij welke zij door overlevering werd voortgeplant; zij was het doel en de hoofdaangelegenheid aller mysteriën, en de meeste wijsren des ouden tijds lieten zich inwijden, en onderwierpen zich aan de strengste proeven, om slechts met deze leer bekend te worden.

Onder dezen behooren ORPHEUS, PYTHAGORAS, ABARIS, HERMIPPUS, APOLLONIUS en anderen. De Joodsche geschiedschrijver MOZES liet zich in alle Egyptische geheimen inwijden, waartoe zijne opvoeding aan het Egyptische hof hem ruime gelegenheid gaf.

Egyptenaren, Perzen en Grieken, en de oudste der ons bekende volken geloofden aan wonderen en geheime krachten. De Priesters waren overal in het uitsluitend bezit dezer leer, en daar zij zich als dienaren Gods en als menschen van buitengewone kennis voordeden, waren zij ook bij het volk geacht. Zoo ontstonden dan ook van lieverlede de mysteriën door een priesterdespotismus; men stapelde wonderen op wonderen; de eenvoudigste werkingen der natuur werden ingekleed, en als raadsels en geheimen beschouwd, die alleen door de Priesters en hunnen aanhang opgelost konden worden. De volksmenigte geloofde blindelings, dewijl men derzelve alle gelegenheid, om zelf te oordeelen, benam, en men alles aan de werking van goede of kwade geesten, en niets aan die der natuur toeschreef. De hemel, de vaste sterren, de planeten en de gansche aarde werden met goden vervuld, die men eerbiedigen en welker toorn men moest trachten te doen bedaren. Zoo ontstonden offergaven en de meeste godsdienstige verordeningen.

De leer van een hoogste Wezen, van den toestand der wereld, van het geestelijk aanzijn des menschen, en deszelfs waarschijnlijke voortduring na den dood, werden zoo zeer verholen en onder zoo velerlei raadsels en beelden verstoken, dat de waarheid voor den oningewijde onmogelijk te begrijpen was. De bestgezinde wijsgeeren, onder de ingewijden van *Grieken-*

land, werden door de Priesters zoo zeer tot geheimhouding aangespoord, dat niemand van hen het wagen durfde, dezelve te openbaren. Zij beproefden hunne leerlingen lang en op menigerlei wijze, alvorens hen de waarheid mede te deelen. Het publiek of de oningewijden kregen hiervan niets te weten. De regeringsvorm, die geheel in handen der Priesters was, zoo als in *Egypte*, of die grootendeels van hen afhing, zoo als in *Griekenland*, waakte met zorg voor de geheimhouding.

Alles, wat van aanzien was, moest zich laten inwijden, en diegenen, welke het weigerden, of vrijer in hunne denkwijze waren, werden als godslasteraars veracht, en somtijds met den dood gestraft. (Vergelijk hiermede het Art. mysteriën.)

Hoe stellig zich de wijsbegeerte tegen de geestenzienerij heeft verklaart, en zelfs KANT, in zijne *Träume eines Geistersehers, erläutert durch Träume der Metaphysik*, daartegen de pen heeft opgevat, hoezeer die wetenschap heeft bewezen, dat alle beroep op ondervinding ten deze niets bewijst, omdat de veronderstelling van het aanwenden eener optische begoocheling en het zelfbedrog eener verhitte verbeeldingskracht, nog altijd mogelijk, ja stellig is, zoo blijft toch altijd de groote menigte zeer geneigd tot het geloof aan de mogelijkheid van geestverschijningen. Uit dien hoofde hebben ook in der tijd de geschriften van JUNG STILLING, over de geestenwereld, zulk een' grooten bijval gevonden. (Zie ook het Art. SWEDENBORG.)

Uit de gewone geestenbezwering vloeide ook het nog geenszins geheel verdwenen geloof aan amuletten voort, gelijk ook de vroeger bestaan hebbende meening van de magt, die de eene mensch over den anderen had, wanneer deze de wapenafbeelding van een' anderen bezat. In de heksenverhalen vindt men vaak vermeld, dat men zulk een afbeeldsel voor het vuur deed smelten, of met spelden prikte, en dat de persoon, daardoor verbeeld, dezelfde smarten moest lijden, alsof hij-zelf gepijnigd werd. De meer poëtische zijde van het gebied der magie vindt men behandeld in de verhalen, getiteld: *Duizend en één nacht*, enz. Ook de geschiedenis van het dierlijk magnetismus geeft opheldering omtrent eenige onderwer-

pen. Zeer zeker is het, dat de oude magie grootendeels gegrondvest was op eene zeer grondige kennis der natuurkrachten. Op dezelfde wijze behoort ook de geschiedenis van den zeilsteen, en eene menigte daarmede in verband staande verschijnselen, tot het gebied dezer leer.

De neiging tot het bijgeloof wordt bepaald door de menschelijke natuur, en vloeit voort uit het geloof aan hoogere wezens. Het geloof aan werkelijken invloed van goede en booze geesten op het ondermaansche was dienvolgens een volksgeloof, dat algemeen heerschte, en is dit zelfs in het N.T. en het Christendom niet geheel te miskennen. Uit die algemeenheid van dat geloof vloeit ook de verscheidenheid van vorm, dewijl het zich met elken trap van individueele beschaving kan vereenigen. Hoe afwijkend echter ook de vormen en de uitkomsten mogen zijn, steeds ligt er één hoofddenkbeeld ten grondslag, het streven namelijk, om door middel der magie niet slechts te geraken tot eene grondiger kennis der natuur, maar ook zelfs, om deze door medewerking van verhevener magten, volgens derzelver geheime krachten en werkingen, aan zich te onderwerpen, en zich daardoor te verheffen tot meester over zijn eigen en anderer lot. De afzonderlijke vormen der magie wijzigen zich in de verschillende toover-theoriën hoofdzakelijk naar de verschillende denkbeelden, welke de onderscheiden volken van de geestenwereld en haren invloed op de natuur en het lot voeden. In latere tijden heeft men zelfs de heidensche *daemonomagie* uitgebreid, en er eene veel vreesselijker *diabolomagie* van gemaakt, welke men in de heksenprocessen van de 15e., 16e., 17e. en ten deele nog in de 18e. eeuw niet zonder afgrijzen waarneemt.

Magie en tooverij zijn woorden, die gelijke beteekenis hebben; zij worden nogtans verdeeld in *witte* of goede, natuurlijke, en in *zwarte*, of kwaadaardige, of wel bovennatuurlijke. Terwijl de laatste ons bij afwisseling weemoedig maakt, of van afgrijzen vervult, is de eerste, die eene onschuldige, op studie en natuurkennis gegrondveste kunst is, vatbaar voor de meestmogelijke volmaking, en kan van veel

gewigt worden voor de kennis der natuur, welker beoefening voornamelijk gegrond is op het onderzoek der verwantschap, of van de gewigtige wetten van antipathie en sympathie. Even als al het goede nogtans misbruikt kan worden, zoo was het ook gelegen met de witte of natuurlijke magie, die alleen den naam van magie verdient. Deze werd door onverstandigen of boosaardigen soms met de *zwarte* magie verbonden, dat is, tot misdadige einden, tot volksbedriegerijen of allerhande slechtaardige goochelkunsten misbruikt en vernederd. Past zij daarentegen hare proeven met ernst en eerbied toe op de nog lang niet geheel onderzochte of bekende geheime krachten der natuur en van den menschelijken geest, dan draagt zij eindelijk bij, tot het volmaken van de kennis der natuur in den verhevensten zin, waarbij tevens zoo menige wonderkracht zich als natuurkracht doet zien. Van deze magie, en wij voeren als voorbeeld van hare volmaakbaarheid en verheffing tot wetenschap, slechts de *astrologie* (sterrewigchelarij), die thans tot *astronomie* (sterrekunde) is geworden, van deze magie onderscheidt zich de *theosophische magie*, welke het denkbeeld en de strekking van het toovergeloof tracht te vermengen met het geloof aan den eenigen eeuwigen God. In alle stelsels van toovergeloof spelen de bezweringen van onderscheiden aard eene hoofdrol. Wat nu de wijsgeerige geschiedenis der magie over het algemeen verder betreft, moet men wel in aanmerking nemen, dat de geheime kunsten bij alle volken vooral in de kindschheid der beschaving behooren. In zoodanigen toestand zijn zoowel de aanleidende oorzaken, als de vatbaarheid daartoe, in gelijken graad aanwezig. De onwederstaanbare aanleiding daartoe ligt vooral in de zucht tot het bewaren van leven en gezondheid, en de vrees voor ziekte. Wie daartoe middel weet, is bij elken mensch welgezien. De geneeskunde van den ruwen wilde kan geene natuurlijke wetenschappelijke middelen aan de hand geven. Voor dezen moeten de ziekten, even als alle werkingen der natuur, het werk van onzigtbare wezens zijn, welke men op geene andere wijze kan tegenwerken, dan door de kunst, met deze onzigtbare wezens

om te gaan, hen te verzoenen, of te bedwingen, en dienvolgens is ook de kunst van den arts en de wijsheid der priesters bij zulke volken in denzelfden persoon vereenigd. Deze opmerking is reeds door PLINIUS (*Hist. natur.* LXXX. C. 1.) gemaakt; derzelver waarheid moet echter thans nog veel beter in het oog vallen, dan ten zijnen tijde, omdat zij thans door al de wilde volken, met welke wij door wijsgeerige reizigers bekend werden, ten volle bezegeld en bevestigd is. Eene tweede aanleiding ligt in de algemeene zucht des menschen, om het *verborgene*, en in zonderheid de *toekomst* te kennen. De kunst van dit te onderzoeken, welke in den beginne op de wigchelarij en verklaring van den rook, der wolken en het vliegen der vogels berustte, werd later, toen zich meer kundige geleerden met het waarnemen van den sterrenhemel bezig hielden, verheven tot de hooger staande kunst der *astrologie.*

Van hier dan ook, dat de oude volken, die de magie als het toppunt en einddoel der menschelijke wijsheid aanzagen, hunne wetgevers, zoo als, b.v. ZOROASTER, enz. voor magiers hielden. Gaat men nu de geslachtsrekening der magie na, dan wordt men alras geleid op de *Cabbala* (zie dat Art.), en vooral op de *nieuw Platonische wijsbegeerte*; deze is een tak der *Pythagoreesch-Platonische* wijsbegeerte, die zich van uit *Allexandrië* verbreidde, nadat zij de *mythen* (zie dat Art.), van PYTHAGORAS en PLATO in haar stelsel had ingeweven. Deze mythen bevatten de ruwste volksdenkbeelden, over de natuur der hoogere wezens en hunne gemeenschap met den mensch; dezelve werden nogtans door PLATO alleen gebezigd tot het volmaken of opluisteren, van zijne wijsgeerige voordragt. Het bijgeloof, dat op dergelijke wijsbegeerte gebouwd is, staat gelijk met die, welke men bij alle ruwe volken vindt; en is dezelfde geheimzinnige wijsheid, welke alle onbeschaafde natiën bij hunne vermeende wijzen veronderstellen. Dusdoende heeft men hare bron bij de oudste volken en hunne vroegste wetgevers gezocht, en die, naar aanleiding van eene verkeerd begrepen plaats bij PLATO (*Alcibiades* I. *Cap.* 17), bij de Perzen,

hunne *magiers* en hunnen ZOROASTER, meenen te vinden, en haar daarom magie genoemd.

Aangezien de magie op de *mythische daemonenleer der Grieksche volksgodsdienst* gebouwd was, zou men ook kunnen veronderstellen, dat de ondergang van deze laatste ook de vernietiging der eerste had moeten ten gevolge hebben. Desniettemin was dit niet het geval, en is zij zelfs heden ten dage nog niet geheel verdwenen. Het eenige, wat zij door den ondergang der heidensche volken heeft verloren, is de vorm, welke zij van deze ontving, en die zij thans voor eene andere heeft verwisseld. Deze daadzaak moet nogtans minder verwondering baren, dan men bij den eersten oogenblik wel zoude denken; want even als alle bijgeloof, heeft ook dit magtige steunsels in de menschelijke natuur, die zich nooit geheel van hetzelve heeft ontdaan. Dit is zelfs het geval bij velen, welke door hunne edele denkwijze boven alle verzoeking van eerzucht in hare slechte beteekenis en eigenbaat zijn verheven. Bij de zoodanigen kunnen slechts twee soorten van beweeggronden bestaan, welke hen tot zoodanige waarnemingen der natuur leiden, en wel *verwondering* en *kennis.* Zoo lang hen de wetenschappelijke navorsching der natuur te moeijelijk is, trachten zij naar het *geheimzinnige.* Hij, wiens krachten nog niet voldoende zijn, om te *leeren kennen*, tracht naar het genoegen te *gevoelen.* Het duistere, het huiveringwekkende van het geheim, heeft voor de ziel van den ongeleerde eene even onwederstaanbare bekoorlijkheid, als er voor den geleerden kenner der wetenschap is gelegen in het bevredigen des verstands, door het aanschouwen der waarheid, de eenige, die op hem kan werken, en hem tot prikkel kan worden. Op eene andere wijze kan men wel kwalijk het raadsel verklaren, waarom overal de meest ongeoefende, wien nog de eerste letters in het alphabeth der wetenschap vreemd zijn, zich zonder vrees of aarzeling waagt aan zoodanige opgaven, welke den geoefendsten kenner onoplosbaar zijn. Hij, die nog bij de eerste leerstellingen der wiskunde is, wil de quadratuur des cirkels vinden, en hij, wien de meest bekende wetten der ligchamen onbekend

zijn, wil vaak zelfs het onzigtbare rijk der geestenwereld beheerschen. Uithoofde hem het *duidelijke* en *bekende* der wetenschap te moeijelijk is, tracht hij naar het *geheimzinnige*, en vermits hij zich niet kan vermaken in het aanschouwen, behelpt hij zich met *fictiën.* Zoo is het met elk individu, en *even zoo* is het met geheele volken gelegen. Voor dat de astronomie den hemel kende, profeteerde de astrologie uit de sterren; voordat de chemie de grondstoffen der ligchamen dieper en op meer doordringende wijze had onderzocht, beproefde zij reeds hare gedaanteverwisseling. Overal was, gelijk ARISTOTELES zegt, de *verwondering*, de moeder der *kennis*, of volgens eene meer naauwkeurige geslachtsrekening, der *opmerkzaamheid*, die langzamerhand de *wetenschap* heeft voortgebragt. Bij velen echter blijft de verwondering onvruchtbaar, of in plaats van dezelve, langs de uitgestrekte baan des *onderzoeks* te leiden, voeren zij haar op het pad van het *bovennatuurlijke.* Deze weg zoude zeker de kortste voor de wetenschappen wezen, als hij slechts begaanbaar ware. Het zoude inderdaad gemakkelijk wezen, met een' sprong het einddoel der wetenschap te bereiken, als men zich daarbij niet aan het blinde toeval zou moeten overgeven. Ondertusschen loopen al deze beweeggronden, de liefde voor het geheimzinnge, het ongeduld, om spoedig het doel te bereiken, te zamen, om dien weg allen aan te bevelen, wier onwetendheid hen de oogen doet sluiten voor al deszelfs moeijelijkheden. Met deze zucht, die in 's menschen natuur is geweven, kan men wel kwalijk verwachten, dat het einde der Grieksche volksgodsdienst ook tevens de magie konde doen eindigen. Het Christendom verwierp de magie; maar de Christenen hielden daarom niet op, de magie als wetenschap aan te zien, want het Christendom had haar verworpen op gronden, bij welke zij altijd nog had kunnen bestaan. Op deze wijze ging het in de *Christelijke* godsdienst, en op *dezelfde* wijze was het bij de *Joodsche* gebeurd. Langen tijd voor de Christelijke godsdienst, sprak men het banvonnis over de wijsgeerige magie uit, was hare veroordeeling luide verkondigd in de schriften van het *Oude Verbond*; maar

evenzeer niet als een bijgeloof, waarover zich het gezond verstand moest schamen, maar als huldiging van vreemde goden, en als een inbreuk op de regten van den waren God, door de Israëlieten vereerd wordende.

Hieruit volgt dan ook, dat het Christendom niet alle magie over het algemeen, en uithoofde dit een bijgeloof was dat met de rede streed, zoude hebben verworpen. Het verklaarde zich slechts tegen de *heidensche* magie, omdat deze door de krachten der heidensche goden werkte, welke men niet zoozeer loochende, dan wel die als krachten van kwaadaardige *daemons* hield. De geheele verandering, welke men, na het ontstaan des Christendoms, in de magie kan waarnemen, bestaat dus alleen daarin, dat de Christelijke leer deze in onderscheiden afdeelingen verdeelde, van welke zij er eenige toeliet, andere verwierp.

De hoofdafdeeling is afgeleid van de geesten, door welker krachten de geheimzinnige werkingen plaats hebben. Hieruit ontstonden twee soorten, en wel de *goddelijke* en *daemonische* magie, van welke de eerste op de krachten der goede, en de andere op de krachten der booze geesten berustte. De Kerkvaders hielden beide soorten voor werkzaam; de goddelijke werd zelf aangezien als het aandeel der lievelingen van God.

Beide soorten bedienden zich, hetzij van zekere voorbereidingsplegtigheden, *wijdingen (consecrationes)* en *bezweringen (incantationes)* genoemd, of men verrigtte de handelingen zonder eenige voorafgaande plegtigheid. De wijdingen werden bij de Magie door goede geesten gebezigd; deze heette dan *Theurgie* (zie dat Art.) De bezweringen werden bij de magie door booze geesten aangewend; deze heette *goetie*, of in de latere spreekwijze *zwarte kunst.* In het heidendom waren beide soorten van geesten *daemons*, en nademaal het christendom al de heidensche *daemons* voor booze geesten verklaarde, moest het ook al de heidensche magie veroordeelen.

Het is niet te ontkennen, dat de magie der ouden, onder de groote menigte bijgeloovige en dweepachtige gevoelens, ook veel goeds bevatte. Zoo is, bijv de leer van de mogelijkheid der geestelijke vereeniging van den mensch met de god-

heid, van de afzondering der ziel van haar ligchaam, van de magt der driften en de volmaaktheid, die de mensch daardoor erlangen kan, zeer verheven en vertroostend, als ook vele andere leerstellingen, welke naderhand, onder den naam van philosophie, onafhankelijk van de magie zijn verbreid. Toen men, bij het ontstaan van het Christendom, heidensche wijsbegeerte met christelijke godsdienstbegrippen vereenigde, en het zoogenaamde nieuw-platonische systema opgtte, zonk alles weder in de vorige duisternis terug. De reine en eenvoudige leer van CHRISTUS werd door bijgeloof en dweeperij verward; het ceremonieele verdrong overal de godsdienst des harten. Men vergenoegde zich niet, om het uitzigt op een toekomend leven door reine zeden en werkdadige liefde tot den naaste te verhoogen; men wilde de toekomst door bijgeloovige ceremoniën weten. Waarzeggerij, hekserij, doodenbezwering, de leer van eene algemeene artsenij, de steen der wijzen, sympathie en antipathie, en alle onzin van oude tijden werden weder te voorschijn gebragt en tot geloofsartikelen gemaakt. Vertrouwen op levenlooze dingen verdrong het vertrouwen op God, en dwaze gebruiken veroorzaakten allerlei zonden.

Het licht der waarheid, dat den mensch ook in zijnen meest verworpen toestand niet geheel verlaat, begon na eenen geruimen tijd van duistere barbaarschheid weder door te blinken, en eenige geleerden verbreidden in alle wetenschappen meer kennis en licht. KEPLER, NEWTON, LEIBNITZ, GALILEI en anderen, ontdekten de wetten der beweging, den loopbaan der sterren en de gesteldheid der aarde, en wierpen daardoor ten eenenmale het schaduwbeeld der Astrologie, als sterkste steunsel der oude magie, omver. Na hen betraden anderen den eenmaal gebaanden weg, en vermeerderden door hunne ontdekkingen het gebied der menschelijke kennis. Het bijgeloof werd met het wapen des verstands en met behulp der ervaring bestreden. Menig heilig wonderwerk, menige duisterheid verdween, dewijl men door natuur- en scheikunde in staat werd gesteld, om dingen op eene natuurlijke wijze te verklaren, die te voren als onnatuurlijk werden beschouwd. Zoo als het licht immer van

schaduw is omgeven, zoo werden ook in veel lateren tijd, in weerwil van al de gemaakte vorderingen in de kennis der natuur, velen nog door het oude bijgeloof beheerscht; en, gelijk men reeds van de vroegste tijden af opmerkt, schijnt het 't lot der menschen te zijn, dat verlichting en beneveling des geestes, zoowel als licht en duisternis, gedurig met elkander in strijd zijn.

[Geheimen]

GEHEIMEN. Of de Vrijmetselarij tegenwoordig nog voor de oningewijden eenige geheimen bevat, en welke die zijn, is aan geenen twijfel onderworpen. Zelfs het met eigen oogen aanschouwen der voorwerpen en het met eigen ooren hooren van de leer, die men verkondigt, is nog voor de oningewijden een geheim, ofschoon ook ingewijden *zien* en *hooren* en toch niet begrijpen. Over deze omstandigheid van nadenken en navorschen, van gelooven en verwerpen, van dwaling en bedrog, in ouden en lateren tijd, zouden vele plaatsen uit verschillende schrijvers kunnen aangevoerd worden, waardoor men veel daarvan beproeven en zelf zou kunnen beoordeelen. De eerste, die eene theorie der geheime vereenigingen heeft geschreven, was ADAM WEISHAUPT, de stichter der Duitsche Illuminaten-Orde. Na derzelver opheffing gaf hij een werk uit, getiteld: PYTHAGORAS, *of Beschouwingen over de geheime Wereld- en Regeringskunst. Frankf.* en *Leipzig* 1790. In dit werk weidt hij uit zoowel over de nuttigheid, als schadelijkheid der geheime vereenigingen, en zegt, dat elke der tegenwoordige geheime vereenigingen reeds in den beginne de kiem tot hare vernietiging bevat, en heeft hij dat, wat deze zaak groot, wezenlijk en bij een rijp geworden menschengeslacht uitvoerbaar maakt, in het behoorlijke licht tracht te plaatsen, om het zoo diep gezonken geloof aan eene veredeling en volmaking van ons geslacht te verheffen.

Zie hier eenige vragen en antwoorden uit een geacht werk, over de stilzwijgendheid omtrent de geheimen.

Vr. Waarin bestaan onze geheimen?

Antw. In de stof en in den vorm der Vrijmetselarij.

Vr. Welke is de stof?

Antw. Kunsten en wetenschappen.

Vr. Welke is de vorm?

Antw. Het middel, om in deze wetenschappen vorderingen te maken, en de wijze van onderrigt, welke voor allen die geene VV□ MM□ zijn, verborgen gehouden wordt.

Vr. Welke kunsten worden er voornamelijk behandeld?

Antw. Elke ruwe stof in eenen vorm te brengen, gebouwen te vervaardigen, handel en welvaart te doen bloeijen; den band der liefde onder de Broederen vast te knoopen, en middelen uit te vinden, om degenen, die zich uit gebrek aan arbeid in nood bevinden, te helpen.

Vr. Welke zijn de haar eigendommelijke wetenschappen?

Antw. Geometrie en bouwkunst.

Vr. Hoe wordt men in deze wetenschappen onderwezen?

Antw. In eene Loge van Meesters en van anderen, die van hunne kennis en stilzwijgendheid voldoende proeven hebben gegeven.

De V□ M□ is dus aan te zien als eene edele, verhevene wijsbegeerte, die hare leden beter tracht te maken.

Het hem toevertrouwde geheim te bewaren, ziedaar het streven van den verstandigen en eerlijken Br□ Dat geheim uit te vorschen, dit was reeds sedert lang het onophoudelijk pogen van dwazen. En nademaal zelfzuchtigen en slechtaards, met dat pogen bekend zijnde, daarvan gebruik en eene speculatie maakten, en aan de nieuwsgierige ongewijden dingen in de hand gaven, waarin deze opzettelijk misleid werden, of hen, onder aanlokkende titels, allerhande nietigheden in de hand duwden, zoo laat het zich eenigermate verklaren, waarom de ligtgeloovige ongewijde zich nog altijd aan die nietigheden blijft vergapen, niettegenstaande hij reeds zoo dikwijls daardoor misleid en bedrogen is geworden, en hij reeds voorlang had moeten komen op het denkbeeld, dat al die schrijvers, en daaronder ook zoogenaamde ingewijden, de mededeeling der geheimen wel beloofden, doch niet konden volbrengen, en daarvoor iets anders in de plaats moesten geven, en dat er weder anderen waren, die dit eenigzins beter konden doen, maar dat juist deze het niet wilden, en dat hij, die zich vernedert tot zulke speculatiën, schoon ook

in naam tot de Orde behoorende, nimmer op de hoogte stond om dit te kunnen doen.

De theologanten trachtten nu eens naar de vereeniging *van alle godsdiensten in eene enkele*, al ware die ook eene natuurlijke, dan eens naar eene algemeene herstelling van het Katholicismus, en dit in weerwil van alle inwendingen der Broeders, dat de Orde zich niet bekommerde om de uiterlijke geloofsbelijdenis of kerkpartijen, maar zich als algemeene orde aan de eerste oude grondwet hield, vervat in de oude pligten (zie Art. OUDE PLIGTEN), en dat zij zich zelfs met die partijgeschillen niet dorst bemoeijen. Dat alles was vruchteloos, en diende alleen om het vermoeden te versterken, dat het geheim daarin moest gelegen zijn. Zoowel Katholijke als Protestantsche Inquisiteurs vielen de Broeders met gelijke heftigheid aan, welke beschuldigd werden, nu eens atheïsmus, dan weder het jezuïtisme te prediken. Nog heden ten dage hebben beide meeningen, over den aard van het geheim der Vrijmetselaars, nog eene menigte evenzeer verbitterde aanhangers.

Godsdienstige dweepers zochten in de Vrijmetselarij (en door zelfbedrog misleid, meenden zij het er ook in te vinden) een *godsdienstig* geheim, en ook dat van eene innige *vereeniging met God*, die van innerlijke verlichting uitging, en tot de zedelijke volkomenheid verhief. Anderen zochten het in *eene verbindtenis met de zalige geesten*, die den tempel der Vrijmetselarij nog niet hadden verlaten, en den V□ M□ een voorsmaak van toekomstige zaligheid gaven; weder anderen zochten het *in eene verhooging der menschelijke krachten tot een' graad, van verre gelijkende naar die des Scheppers*, door een geloof, dat bergen verplaatst, en door de gaven van den Goddelijken geest, zoo als zij die in de eerste eeuwen des Christendoms dachten te vinden. En deze dweepers hebben hun stelsel met niet minder bitterheid verdedigd, dan de theologen het hunne.

De beminnaars der natuur geloofden, dat des Vrijmetselaars pligt en doel bestond, in het *indringen tot in het binnenste der natuur*. Dat zijn geheim bestond in de gedane ontdekkingen, zoo als: *goudmakerij, steen der wijzen* (zie die

Art.) en kostelijke *Arcana* (geheime geneesmiddelen), tegen alle mogelijke ligchaams- en zielkwalen, zoo als dan ook menige van dezulken, zoo als de goud- en rozenkruizers, zich afzonderden van de overigen, om ongestoord op onderscheiden heilige en onheilige wegen tot in dat binnenste te dringen, en het gordijn weg te schuiven, dat de geheime werkplaats der natuur bedekt.

Andere bespiegelende geesten geloofden, dat der Vrijmetselarij door den allesvernielenden tijd, haar geheim wel moest ontnomen zijn, en trachtten haar dit veronderstelde verlies te vergoeden, door haar een ander onder te schuiven. Geschiedkundigen zagen dit in *eene Orde van reeds lang vergeten ridders*, en intriganten, in het *Clerikaat*, of eene zoogenaamde geestelijke Orde. Ieder van dezen wilde naar zijn stelsel Commanderijen stichten, welke voor de BB bestemd zouden wezen. Het eene plan verving het andere, hetgeen des te gemakkelijker konde geschieden, omdat de wind hunnen op mullen zandgrond gebouwden tempel telkens omblies.

Eindelijk beproefden eenige denkers, te philosopheren over het geheim eener Orde, die met zoo veel nadruk en ernst staande hield, dat zij er een bezat, tot welks kennis slechts weinige menschen konden geraken. Welke verlichte mannen zich daaronder ook bevonden, zoo vond toch menigeen *niets*, gaf aan zijne lnim der vrijen teugel, en maakte *satires*, op het geloof aan een iets, dat niets was. Anderen weder, gelijk de edele LESSING (zie dat Art.) in zijn *Ernst en Falk* beweerde, geloofden, dat haar geheim moest gelegen zijn in de gevolgen, welke een zoo uitgebreid verbond kon en moest hebben, en *dat zij de banden vaster snoerde, op welker losknooping zoo aanhoudende aanvallen werden gedaan, door het vooroordeel van Staten en volken, van godsdienst en secten, van standen en bedrijven, van dwaling en onnoozelheid.*

Elke vereeniging behoort bij hare daarstelling en bij haar in wezen blijven te weten, *waarom* zij deze of gene zaak doet, of moet doen, en wat hare wezenlijke bestemming zij; dit is ook het geval met de V M Eenige vereenigingen ver-

kondigen het publiek hun *waarom*, andere niet het wezenlijke, of slechts ten deele, of ook wel volstrekt niet. Alle hebben de magt, het publiek onwetend te laten, ten opzigte van de wezenlijke gronden hunner vereeniging. Alle kunnen dus iets *geheim houden*, en voor het groote publiek *een geheim*, ja, vele geheimen bezitten; want wat toch is een geheim? niet, dat, wat de wereld niet kan begrijpen of verstaan, al werd het ook gezegd. Deze verklaring van het woord is door eenige theologen gevonden, om voor eenige van hunne dogmen een' gemeenschappelijken naam te hebben, onder welken die in het stelsel aan elkander konden worden geschakeld. Deze beteekenis is nogtans niet de ware, en is als zoodanig niet overgenomen geworden in het gewone leven, waar zij geheel zonder zin zoude zijn.

Volgens het spraakgebruik, dat hier beslissend is, noemt men *geheim*: 1°. wat niet bekend is bij hen, die het gaarne zouden willen weten; want hij, die iets niet verlangt te weten, geeft aan zoodanig hem onverschillig iets, den naam van *onbekend.* 2°. Dat, wat zij niet moeten of mogen weten, die het gaarne zouden willen weten. 3°. Dat, wat zij, die het weten, niet mogen mededeelen, opdat het niet door hun toedoen verder of algemeen bekend worde. Van hier dan ook, dat verschillende zaken van zeer onderscheiden aard met gelijk regt geheimen genoemd worden. Na deze beteekenis van het woord *geheim*, bezit dan ook de V□ M□ werkelijk *een geheim*, of zelfs wel *geheimen.* Zij bevat *iets*, dat vele nieuwsgierigen gaarne willen, maar niet mogen weten; *iets*, dat niet gezegd kan worden, opdat de ongewijde het niet ervare; *iets*, dat de nieuwsgierige niet weten kan en niet weten mag; *iets*, dat alleen op den geest der Orde betrekking heeft. Na dit alles zullen wij nog eenige woorden laten volgen over hetgeen, dat geheim al of niet kan wezen.

De *old charges* (oude pligten) behelzen reeds de leer, dat de Vrijmetselarij *niets tegen God, niets tegen den Staat, niets tegen de goede zeden* bevat. Overeenkomstig deze overoude leeringen kan geen onderwerp, dat in strijd is met

een dezer grondbeginselen, er aanspraak op maken, dat een zoodanig het geheim der orde zoude wezen.

Diezelfde oude aanwijzingen vorderen *drie graden*, in welke men op eene geleidelijke wijze het geheim aanleert, opdat men in het volle bezit daarvan kome. Hoe schoon dus ook het wijsgeerige denkbeeld van den voortreffelijken LESSING zij, zoo kan dit nogtans niet doorgaan voor het echte geheim van den Vrijmetselaar. De denkende leerling toch kon dit geheele geheim al dadelijk na zijne inwijding in de Orde vinden, en zoude dan niet noodig hebben, eerst langs meer graden tot het bezit van het algeheele licht te geraken. Wat LESSING als het geheim der Vrijmetselarij voorstelt, is slechts een *gevolg*, dat natuurlijk en noodwendig moest voortvloeijen uit de algemeene verspreiding der vereeniging en de enge onderlinge verbindtenis der leden.

Evenmin kunnen ook de *gebruiken* der Vrijmetselaars het eigenlijke geheim uitmaken, hoezeer het waar zij, dat zij, in weerwil der vele zoogenaamde werken over Vrijmetselarij, altijd nog behooren onder die dingen, welke voor de wereld verborgen zijn, omdat alleen de ingewijde het ware van het valsche in de mededeelingen kan onderscheiden, en hij-alléén het ware gedeelte op eene juiste wijze kan toepassen. Zij zijn dus geheimen voor de wereld, maar niet het geheim der Orde. Op zich zelve beschouwd kunnen die gebruiken der Vrijmetselaars slechts die beteekenis hebben, welke men daaraan toekent. Onbetwistbaar is het, dat zij *waarde* bezitten, omdat de BB□ elkander daaraan erkennen, maar zij zijn zoo willekeurig, dat zij naar verkiezing, zonder groot nadeel, in elken willekeurigen vorm konden overgegoten worden, als alle Vrijmetselaars zich slechts onderling met elkander verstonden. Ook deze kunnen dus het geheim niet uitmaken.

Geheel afgescheiden van de buitenwereld, is de Loge eene wereld op zich zelve, geheel ondoordringbaar voor het oog van den ongewijde, en toch zoo groot als de wereld. Geene van al de onderscheidingen van het maatschappelijke leven, geen van al de verschillen, door Staat, de gewoonte of

vooroordeel geschapen, geen van al de aangeworven voordeelen, die buiten den mensch liggen, verzellen den Vrijmetselaar tot binnen in het heilige tempelgewelf. Allen zijn gehoorzaam aan de wetten, aan welke-alléén de magt is toegekend. Zelfs de regerende Meester is slechts meester, zoo lang hij den gebiedenden M voert; hij voor zich is bedienaar van dien M, is *mensch* is *broeder* en niets meer. Eer, achting en gehoorzaamheid is het eigendom der *wet.* Liefde is het erfgoed van de Broeders, zoowel der sterke, als der zwakke Broeders; verschoonende inschikkelijkheid, tegemoetkomende opwekking, om aan een elk zijne veredeling gemakkelijker te maken; en, als geene broederliefde, geen aansporen, geene aanmoediging meer helpt, als de Broeder, de mensch, met bloedend harte, verpligt is, de hoop geheel en al op te geven, van den vijand zijner eigene veredeling op een beter pad te geleiden, als hij met grond moet vreezen, hem slechts als beletsel voor het edele, als struikelblok voor het goede, als hinderpaal voor het verhevene te ontmoeten, dan eerst, dan volgt eerst de straf, de eenige straf, de afscheiding van het verbond.

Met den broedernaam sluit zich hier de vorst aan den onderdaan, de kunstenaar aan den geleerde, de rijke aan den arme, de Nederlander aan den Zuid-Amerikaan, de Brit aan den Franschman; kortom, al wat in de groote wereld van elkander afwijkt, nadert elkander hier wederkeerig. Liefde en menschelijk gevoel bedekken alle scheuringen, en verscheidenheden. Alle kloven zijn gevuld, alle hoogten onder het gemeenschappelijke waterpas gebragt; allen slaan op gelijke vlakte, en alle zijn - dat, wat zij waren bij de geboorte, en wat zij na het verscheiden zullen wezen - *menschen.* Slechts dat, wat den *mensch* belang inboezemt, is een waardig onderwerp voor de burgers dier ideale maatschappij. Niets van den *Staat.* De verscheidenheid van leerstellige geloofsbegrippen *kan* daar geen belang inboezemen. Maar wat verdwaalden terugbrengt, onverschilligen aanspoort, overijlden bedachtzaam maakt, al wat menschen tot menschenadel verheft, en uit de strikken van het verderf redt, dit is het onderwerp

hunner leer, hunner gesprekken, het voorwerp van hunnen arbeid.

Allen *bevelen*, allen *gehoorzamen*; niet de mensch aan den mensch, maar de Broeder aan den Broeder. Waar *volkomenheid* ten troon zit, daar worden verordeningen, noch heerschers gevorderd. De wet is door der waarheid gouden stift in aller hart gegrift. Wij zouden de geschrevene kunnen ontberen, wanneer zich ook niet zwakken onder ons bevonden, en langen, langen tijd schreef men daarom ook niet. In ons leeft de wet, daarom zijn wij alle wetgevers, en onze kunst is de Kon□, die der wetgevers. Wij behoeven geene beheerschers, om eerbied voor de wet te doen ontstaan. De herinnerende M□slag is voor den zwakke, die hulp of ondersteuning noodig heeft. Deze M□ wordt gevoerd door een' mensch, door een' B□, zonder onderscheiding van naam; hij heet Br□ als wij. Ieder van ons, die daartoe de vereischten bezit, heeft aanspraak op deze eerste plaats; die vereischten zijn niet geboorte, rang, vermogen of kundigheden, met welke wij in de burgerlijke maatschappij alleen schitteren, zonder daarom altijd nuttig te wezen, maar waarde als mensch en werkzaamheid als mensch.

Tot de schoone geheimen der Orde voeren drie trappen; heeft de Kandidaat deze bestegen, dan ziet hij het symbool der Orde; hij ziet den tempel, waarin alle VV□ MM□ werkzaam zijn, en uit dat, wat zich aan zijne, met verwondering en opgetogenheid rondstarende oogen opdoet, moge hij dan beproeven, het symbool van den tempel te verklaren, en het schitterende licht te naderen, dat in deszelfs heiligdom glanst.

Het is inderdaad reeds grootsch, zich zoodanig doel te stellen; nogtans zoude men verkeerd handelen, met dit reeds al dadelijk aan te zien als werkelijkheid, of als voorlang bereikt. De ondervinding toont veeleer het tegenovergestelde, en moet dit des te meer ten spoorslag verstrekken, om dat verheven ideaal al meer en meer te naderen. Deze omstandigheid moet geene verwondering baren, aangezien de

toestand van het geheel en de inwendige zamenstelling der Orde het niet kunnen doen veronderstellen, dat men het meerendeel der medeleden reeds dadelijk dit doel kon doen bereiken. Het is toch wel niet te ontkennen, dat er onder honderd individus, die zich doen inwijden, slechts een klein getal gevonden wordt, die in staat zijn, eene voldoende reden voor dezen hunnen stap te geven, Het grootst aantal Kandidaten worden gedreven, of door nieuwsgierigheid, door begeerte naar het bekend worden met de geheimen, of soms ook uit geldelijk belang. Slechts een klein gedeelte is er onder, dat tot ons toetreedt met het edele doel, om wijzer en beter te worden, of uit eenige andere wezenlijk vereerende reden. De meesten van de zich aanmeldenden haasten zich, om in graden te stijgen, alleen met het doel, om een nieuw versiersel te ontvangen, en als dezulken (voor wie het eigenlijke licht der Orde nooit opgaat) tot den hoogsten graad zijn gestegen, en zij daar staan, omringd door den glans van het O□, en men vraagt hen dan: *wat weet, of wat denkt gij van onze geheimen*? dan zal men van hen een antwoord ontvangen, dat slechts medelijden inboezemt, en bewijst, dat zij nimmer hebben nagedacht, en nog minder zich een denkbeeld hebben kunnen vormen, dat juist ware, en u konde overtuigen, dat zij ooit met vrucht in de Loge gearbeid hebben.

De V□ M□ zal van alle vereenigingen altijd de beste zijn, en door de in haar besloten geheimen altijd het meest verlicht wezen, en alzoo het gezegde bevestigen: *Luci nox addit honorem* (de duisternis der nacht verhoogt den glans van het licht). Deze geheimen vielen altijd slechts aan een zeer klein getal ten deele, en dit zal wel altijd zoo zijn en blijven, aangezien een groot deel die geheimen op paden en wegen zal zoeken, waar die niet te vinden zijn, en langs welke zij zich langs hoe meer van het einddoel verwijderen, verblind en medegesleept, als zij worden door allerlei uiterlijkheden. De beste VV□ MM□, zijn dus zij, die, zonder te trachten naar het bereiken van dingen, die geheel buiten hunnen kring liggen, al hunne beste pogingen aanwenden, om zich het be-

zit van de geheimen der Orde waardig te maken door een achtingswaardig gedrag, door verbetering en veredeling van zich zelven, en door de liefde tot hunne naasten in het algemeen, en voor hunne broeders in het bijzonder.

Wanneer de oude volken de verhevenste definitiën bezigden voor hunne mysteriën, wanneer zij deze beschouwden als de *quintessentie* van alles; als het licht, als het edelste, als het begin van een volmaakt leven, zoo kan men met gerustheid hetzelfde zeggen van het geheim der Vrijmetselarij, ofschoon deze met de oude mysteriën niets gemeens heeft. Alles is daar bestemd en berekend, om de geestdrift op te wekken. Alles is er geschikt, om het hart te openen, en zoowel den geest, als de verbeeldingskracht, bezig te houden.

Het doel der Orde is te gelijker tijd de verspreiding zoowel, als de bewaring harer geheimen. Dit was het in den beginne, dit zal het altijd blijven. Ieder V M zoekt, gelijk wij reeds zeiden, het doel der Vrijmetselarij; weinigen zijn er echter, die het dáár zoeken, waar zij het zouden kunnen vinden. De Vrijmetselarij in den mantel der hieroglyphen en allegoriën gehuld ziende, trachten velen al dadelijk te raden, wie zij is, die zich onder dezen sluijer verbergt, in plaats van eerst tot de beteekenis van dezen door te dringen. Van hier dan ook, dat vele ingewijden meenen, dat zij reeds door den naam van Vrijmetselaar datgene zijn geworden, wat zij niet anders kunnen bereiken, dan door het beoefenen der Maç en Prof pligten, en door hetwelk zij alleen kunnen geraken tot de wezenlijke kennis der geheimen.

Een der hoofdbedoelingen der Vrijmetselarij kan in niets anders bestaan, dan in de zedelijke beschaving en opvoeding. Deze wordt in twee klassen verdeeld, en wel die van het *verstand* en die van het *hart*, of van den *wil*, op beide is de Vrijmetselarij gegrondvest; over het algemeen is zij eene school der beoefenende zedeleer, en het geheele stelsel der Vrijmetselarij is zoodanig ingerigt, dat men zijn verstand moet inspannen, om tot de kennis van het geheim te geraken. Daarom kunnen Broeders, die geen' aanleg tot denken, en geene voorbereidende kennis

of inzigt met zich in de Loge brengen, noch naar het verkrijgen daarvan trachten, op geene wijze hoegenaamd tot het innerlijke wezen des geheims doordringen, ofschoon zij, wat hunne zedelijkheid betreft, zeer waardige en achtbare Broeders kunnen wezen.

[Geheimschrift]

GEHEIMSCHRIFT. Zie de Plaat achter dit Deel.

[Geheim-Secretaris]

GEHEIM-SECRETARIS, (De) *Secretaire intime ou Maître par curiosité*, is de zesde graad van den *conseil des Empereurs d'Orient et d'Occident* te *Parijs*, zoowel als van het daarheen uit *Amerika* overgevoerde oude en aangenomen, of zoogenaamde oud-Engelsche, en ook tevens van het in *Frankrijk* bestaande Egyptische of Mitzraïmitische stelsel. De kleeding is wit, met rooden rand en voering; op de klep bevindt zich een gouden geborduurde driehoek. Het juweel bestaat uit twee in elkander geslingerde driehoeken, aan een' rooden band. De beide voorzittende BB□ stellen SALOMON en HIRAM, Koning van *Tyr*, voor, waarbij nog een hoofdman en onderhoofdman der wacht komen. De overige BB□ verbeelden SALOMONS lijfwacht.

[Geldboete]

GELDBOETE. Waar deze gevorderd wordt, gelijk in eenige Duitsche Loges, wordt zij altijd besteed ten voordeele der armen.

[Geloof, Hoop en Liefde]

GELOOF, HOOP EN LIEFDE zijn drie hoofdbeginselen of deugden der Orde van het Rozenkruis, in welke de drie kolommen der Vrijmetselarij: W□ K□ en S□ veranderd zijn. Hoe ook voor het overige de zin dezer woorden moge zijn, zoo kende de oude overgeleverde Vrijmetselarij dezelve niet, maar zijn die eerst later ingevoerd geworden. De Fransche graad: *Souverein Prins van het Rozenkruis*, gebruikt deze drie deugden bij de receptie in dien graad. Het *Geloof* is de grondslag der *Geregtigheid*, de band der *Eendragt* en de eerste steun van een *Genootschap.*

De *Hoop* is het onwankelbare *anker der ziel*, en dringt tot in de verborgenste dingen door.

Liefde is de proefsteen en het beste bewijs van de godsdienst.

[Gelijkheid]

GELIJKHEID. (Zie VRIJHEID.) Zal onze vereeniging als een afbeeldsel van het denkbeeld der oorsprong van den mensch, ja, gelijk aan eene naauwe vereeniging in den kring van goede menschen, een krachtig middel bevatten, uit hetwelk eene toe-

nadering tot dezen oorsprong voortvloeijen kan, zoo moet daarin bovenal de *gelijkheid* tot grondslag gelegd worden, welker de *vrijheid*, de *wettigheid* en de *vriendschap* de zusters zijn.

[Generaal-Inspecteur (De Souverein Groot-)]

GENERAAL-INSPECTEUR (DE SOUVEREIN GROOT-) en Souverein Groot-Inspecteur-Generaal is de 33ste en laatste graad van het in *Frankrijk* ingevoerde zoogenaamde Oud-Engelsche systema. In het midden der zaal bevindt zich een vierhoekig, met karmozijnrood tapijt bekleed altaar, waarop een Bijbel, en een ontblootte degen ligt. In het noorden der zaal staat een menschengeraamte, dat in de linkerhand de Ordevaan en in de regter een' dolk houdt. Boven den ingang staan de woorden: *God en mijn regt.* De vergadering noemt zich *verheven Raad.* De Grootmeester draagt den titel van *zeer magtige Souverein, Groot-Kommandeur*, en verbeeldt FREDERIK II, Koning van *Pruissen.* De eerste Opziener heet *Souverein, Luitenant-Kommandeur.* Bovendien heeft men een' Schatbewaarder van het Heilige Rijk, een' Kapitein der wacht, en de Medeleden dragen den naam van *verheven Souvereinen, Groot-Inspecteurs-Generaal.* Op hun kleed bevindt zich het roode kruis der Duitsche Ridders. Het kleinood is een tweehoofdige zwarte adelaar, met een zwaard in de klaauwen.

[Geneve]

GENEVE. Reeds in 3737 werd er te *Genève*, op bekomen magtiging van het G van *Engeland*, door *Sir* GEORGE HAMILTON eene provinciale Groote Loge gesticht. Doch reeds in 5738 werd de opgerigte Loge door den Magistraat verboden, Later nogtans begon men weder met veel ijver te arbeiden, zoo als de Vrijmetselarij daar ter plaatse steeds met warmte werd behartigd, en er in die stad, in verhouding tot het aantal inwoners, een groot aantal Loges ontstonden. In 1773 werd aldaar uit zeven der bestaande Loges, zijnde: 1. *la Franche Amitié*, 2. *l'Union des Coeurs*, 3. *la Parfaite Égalité*, 4. *la Triple Union et Amitié*, 5. *les Amis sincères*, 6. (eene Duitsche Loge) *l'Heureuse Rencontre*; en 7. *la Bienfaisance*, eene groote Loge gesticht, welke zich nogtans zeven jaren later met het G O van *Frankrijk*

verbond. Thans bestaan er drie werkplaatsen te *Genève*, en wel: 1. *l'Amitié*, 2. *la Prudence*, en 3. *les Amis-Unis.* De eerste, is door het Groot Oosten van *Genève* in 5797 gesticht. Nadat hare werkzaamheden van 5804 tot 5806 gerust hadden, opende zij hare tempelpoort weder, waartoe zij gemagtigd was door het Fransche G O, dewijl het Groot-Oosten van *Genève* op dat tijdstip niet meer bestond. In 5816 schaarde zich deze Loge onder het Helvetische Groot-Oosten, te *Lausanne* zitting houdende (zie het Art. ZWITSERLAND), uit hetwelk later, door ineensmelting met de Engelsche Provinciale Groote Loge te *Bern*, de Zwitsersche Groote Loge ontstond. Voor korten tijd nam zij het besluit, afwisselend in de Fransche en Duitsche talen te arbeiden. Eene andere werkplaats, onder den naam van *la Prudence*, in 5750 gesticht, wendde zich, bij het te niet gaan van het Geneefsche Groot-Oosten, naar dat van *Frankrijk.* Thans, na onderscheiden malen haren arbeid gestaakt te hebben, werkt zij onder de Zwitsersche Groote Loge. De derde Loge, *des Amis-Unis*, in 5789 door het Groot Oosten van *Genève* geconstitueerd, arbeidde daaronder tot in 5794, het tijdstip, waarop het Schrikbewind begon, en de revolutionnaire stormen zich deden gevoelen, gedurende welke zij haren arbeid staakte. In 5801 hare werkzaamheden, onder de Provinciale Groote Loge van *Genève* hervat hebbende, staakte zij die weder in 5803. Naderhand hare werkzaamheden hervattende, schaarde zij zich onder de oppermagt van het Mitzraïmitisch systema, dat zij omhelsde. Nadat die Loge onder het bewerken van dat stelsel had gebloeid, stond het opperbestuur van dat stelsel ten doel aan onderscheiden aanvallen, ten gevolge waarvan het alle briefwisseling met de onder hetzelve staande werkplaatsen afbrak. Aangezien nu de BB door de leden der andere Loges niet als wettig werden aangezien, wendden zij zich tot de Groote Loge voor *Zwitserland.* Deze weigerde de constitutie, door het bestuur van het Mitzraïmitisch stelsel uitgevaardigd, te erkennen. Ten gevolge hiervan, moest de Loge een ander constitueerend patent nemen, dat zij

nog bezit. In 5826 omhelsde de Loge het stelsel der oude en aangenomen VV MM. Behalve de opgenoemde werkplaatsen, bestond er nog eene Duitsche L, onder den titel van *l'Heureuse Rencontre*, maar deze is later te niet gegaan, door dat hare bestanddeelen, ten gevolge van gebrek aan eene gestrenge keuze in het aannemen van Kandidaten, zoodanig waren, dat zij te gronde moest gaan, en zelfs nadeelig werkte op de andere Loges.

[Geometrie]

GEOMETRIE, (De) is de wetenschap van de vormen, die eene groote uitgebreidheid bezitten. Zij is eene voor de bouwlieden noodzakelijke wetenschap, daar zij door dezelve alleen aan hunnen arbeid sterkte, juistheid en schoonheid kunnen geven. De symbolische metselaars wenden de grondstellingen der meetkunde op hunnen arbeid en handelingen aan, en behouden in eenen zedelijken zin hetzelfde doel. (Zie Art. G.)

Naar het systema der nieuw-Engelsche Groote Loge van *Londen*, zijn geometrie en Metselarij oorspronkelijk uitdrukkingen van gelijke beteekenis. (Zie het Art. ORCHARD HALLIWELL). De geometrie handelt over de krachten en eigenschappen der hoegrootheden, in zoo verre daarbij lengte, breedte en hoogte in aanmerking komen. Zij wordt verdeeld in lagere en hoogere meetkunde. Tot de lagere meetkunde behoort het grootste gedeelte der navorschingen, over de regte lijn, over de figuren, die binnen regte lijnen bepaald zijn, over de ligchamen binnen platte vlakken besloten, en over den cirkel, den bol en den cilinder. De hoogere meetkunde houdt zich met kromme lijnen, vlakken en ligchamen bezig. Deze begint gewooonlijk met kegelsneden, en gaat daarna over tot andere sneden en vlakken. Bij haar onderzoek bedient zij zich meestal van de differentiaal- en integraalrekening. De methode der nieuwe Geometrie is van die der oude Grieken wezenlijk onderscheiden, door dat in de eerste de mathematische analysis op de geometrische onderwerpen wordt toegepast, terwijl de oude volken zich bepaalden bij de onmiddellijke beschouwing van de figuren. De laatste vordert meer scherpzinnigheid; de eerste is gemakkelijker en leidt tot algemeene resultaten, waartoe men in

de laatste niet zoo wel kan geraken. Men noemt de methode der oudere volken de synthetische, die der nieuwere de analytische methode. Door deze wetenschap wordt de bouwkundige in staat gesteld, zijne ontwerpen ten uitvoer te brengen, het legerhoofd zijne soldaten in slagorde te stellen, de ingenieur de plaats voor het veldleger aan te wijzen, de aardrijkskundige den aardbol te meten, teekeningen van den omvang der zeën te leveren, en de afdeelingen van geheele rijken en provinciën te bepalen; ook wordt daardoor de sterrekundige in staat gesteld, zijn onderzoek steeds verder te brengen en den loop der hemelligchamen te berekenen; kortom, de meetkunde is de grondslag der bouwkunde, de bron der werktuigkunde.

De geometrie heeft haren oorsprong voornamelijk aan de Egyptenaren te danken, die door de natuur genoodzaakt waren, dezelve te beoefenen, dewijl zij anders door den *Nijl* overvallen werden, die hare akkers onder water zettede, en bij het verwaarloozen van de noodige kennis, om de verschillende vormen en den inhoud der verschillende gronden te berekenen en te bepalen, de grootste verwarring onder de eigenaars zou hebben te weeg gebragt, aangezien de afscheidingen bij het afloopen van het water niet te onderkennen waren.

Men noemde deze kunst eerst geometrie of geodesie (aardmeetkunde), maar haar nut strekt veel verder; alle zaken toch, die naast elkander liggen, of in reeksen op elkander volgen, en eene ruimte vervullen, of schijnen te vullen, zijn onderwerpen voor deze wetenschap. Zoo kan men zelfs de snelheid door regte lijnen voorstellen, zoodat de geometrie ook daar te pas komt, waar men van snelheid in de beweging spreekt. Dewijl men zich eindelijk ook den tijd kan voorstellen, als zamengesteld uit deelen, die elkander geregeld en onophoudelijk opvolgen, en dus als een' draad, kan men ook den tijd door eene regte lijn verbeelden. De Geometrie is dus niet alleen dienstig bij het onderzoek naar de tallooze voortbrengselen van natuur en kunst, maar kan ook op vele wetenschappen toegepast worden, en is zelfs onmisbaar voor het uitbreiden der kennis van de hoogere gedeelten van deze. Zij scherpt het

verstand, en stelt ons in staat, om alle zaken heter in te zien, en eene naauwkeuriger kennis van deze te verkrijgen. Hierom lieten de oude wijsgeeren niemand tot de studiën toe, die deze wetenschap niet tot eene zekere hoogte had beoefend. Men verdeelt de lagere geometrie in *elementaire* (ook wel beschouwende of leerstellige genoemd) en in *beoefenende.* Uit *Egypte* kwam zij in *Griekenland*, waar zij door THALES, PYTHAGORAS, ARCHIMEDES, EUCLIDES en anderen, veel wijzigingen bekwam. Des laatsten grondstellingen getuigen van de groote volkomenheid, tot welke deze wetenschap bij de ouden gebragt was, en zoo doende is zij allengs meer uitgebreid en naar omstandigheden gebruikt geworden.

Hoe hoog moeten wij alzoo deze wetenschap niet achten, door welke de mensch den loop der hemelligchamen, en hunne veranderingen, ontdekt, om daardoor tot de heerlijkheid der schepping op te klimmen, en zoo tot den O□ B□ H□ te mogen naderen. Het is dus niet te verwonderen, dat de eerste stichters onzer Orde deze wetenschap voor heilig hielden, en dezelve bezigden, om daardoor der Godheid nader te komen, en den eeuwigen, almagtigen Schepper meer en meer te leeren eerbiedigen en beminnen.

[Geometros]

GEOMETROS-*Xinche Yzirie-Yva-Hiram-Stolkin.* Eene phrase, die in den zevenden Schotschen graad, Prevôt en Regter, of Iersche Meester, van veel beteekenis is.

[Gerebzow, (Alexander van)]

GEREBZOW, (ALEXANDER VAN) Keizerlijk Russisch Generaal-Majoor, was in 1815 Grootmeester der Groote Directoriaal-Loge van *Rusland, Wladimir der Orde* geheeten.

[Gerlach, (Joh. Christoph. Friedrich)]

GERLACH, (JOH. CHRISTOPH. FRIEDRICH) geboren den 15den November 1756, overleden den 24sten September 1820, was Boekdrukker en Boekhandelaar te *Freiberg*, in het Saksische *Ertsgebergte*, en heeft van zijnen prof□, en bijzonder van zijnen Maç□ levensloop, een berigt gegeven in het werk, genaamd: *Anti-Sarsena.* Hij was een ijverig V□ M□, die door het drukken en uitgeven van Maç□ werken, bijzonder door die van FESSLER, veel tot verbreiding van goede inzigten in het gebied der Vrijmetselarij heeft mede gewerkt;

ook was hij een vurig vriend van degenen, wie hij zijn vertrouwen had geschonken. Zie HELDMAN.

[Geschiedenis der Kruistogten]

GESCHIEDENIS DER KRUISTOGTEN. Het was in het Oosten een overoud gebruik, om bedevaarten en godsdienstige reizen te doen naar plaatsen, die als heilig werden beschouwd, en waar vrome menschen hadden geleefd. Zoo werd de *Caäba*, te *Mecca*, sedert onheugelijke tijden door pelgrims en karavanen van bedevaartgangers bezocht, en zoo had men ook elders in *Azië* dergelijke plaatsen van godsdienstige vereering. Daar het den mensch eigen is, om gaarne voorwerpen en plaatsen te beschouwen, waaraan groote herinneringen zijn vastgehecht, zoo is het niet vreemd, dat ook bij vrome Christenen in *Europa* een godsdienstig verlangen werd opgewekt, om *Jeruzalem* en *Golgotha* te aanschouwen, benevens het heilige graf, waarin het ligchaam van CHRISTUS was besloten geweest. Sedert de vierde eeuw was het dan ook niet zeldzaam, pelgrims derwaarts te zien trekken, en met de uitbreiding van het Christendom begon het geloof veld te winnen, dat deze bedevaarten een Gode welgevallig en verdienstelijk werk waren. Overal vonden de pelgrims milde handen, die hen onderweg van het noodige voorzagen, en hetgeen eerst uit godsdienstigheid, daarna uit nieuwsgierigheid was geschied, begon nu ook wel eens uit hebzucht en eigenbaat ondernomen te worden, zoodat deze bedevaarten zeer menigvuldig werden. Zoo lang *Jeruzalem* in handen der Arabische Kalifen was, vonden de pelgrims aldaar bescherming; maar nadat *Palestina* door de Turken was veroverd, werden de bedevaarten naar het heilige graf, door de knevelarijen van dit volk, steeds gevaarlijker. Van dien tijd af begon men er in *Europa* aan te denken, om het heilige land aan de ongeloovigen te ontweldigen; maar de eerste uitnoodigingen daartoe, door de Pausen gedaan, bleven zonder gevolg. Het gelukte eindelijk eenen eenvoudigen pelgrim van gemeene afkomst, geheel *Europa* in beweging te brengen. Deze pelgrim was PIETER VAN AMIENS, bijgenaamd *de Heremiet.* Op zijne bedevaart naar *Palestina* was hij getuige geweest van de verdrukkingen, welke de Christenen, daar

komende, te lijden hadden, en onder goedkeuring en bescherming van Paus URBANUS II, trok hij, in eene ruwe pij gekleed, blootvoets, met een kruisbeeld in de hand en op een ezel gezeten, rond, met al de kracht zijner welsprekendheid, de ontheiliging van het Christendom door de ongeloovigen schilderende. In *Frankrijk* maakte hij den meesten opgang, en toen daarop URBANUS II, eerst te *Piacenza*, en daarop te *Clermont*, in *Frankrijk*, eene groote Kerkvergadering hield, was de toevloed van geestelijke en wereldlijke grooten verbazend, en de geestdrift zoo geklommen, dat vele duizenden, Bisschoppen en andere Geestelijken, edelen en burgers, hun verlangen betuigden, naar het heilige land te trekken. Zij hechtten allen, tot een teeken van hun voornemen, een rood kruis op den regter schouder vast; van daar kregen zij den naam van Kruisvaarders, en de onderneming zelve dien van kruistogt, en daar het grootste aantal Kruisvaarders uit *Frankrijk* was, zoo werd aan al de Kruisvaarders veelal den algemeenen naam van Franken gegeven. Terwijl de vorsten nog bezig waren toebereidselen tot hun vertrek te maken, begaven zich reeds ongeduldige hoopen volks, geleid door PIETER VAN AMIENS en andere dergelijke aanvoerders, ten jare 1095 op marsch; maar van niets voorzien wat tot zulk eenen togt noodig was, en onbekend met de wegen en de landen, die zij moesten doortrekken, vergingen de meesten van gebrek, of vielen door het zwaard der Turken. Men zegt, dat 300,000 menschen reeds op die wijze het leven hadden verloren, toen de vorsten van *Europa*, nog in hetzelfde jaar, hunnen togt aanvingen. De voornaamste dezer vorsten waren GODFRIED VAN BOUILLON, Hertog van *Neder-Lotharingen*, ROBERT, Hertog van *Normandië*, ROBERT, Graaf van *Vlaanderen*, HUGO, broeder des toenmaligen Konings van *Frankrijk*, en RAIMUND; Graaf van *Toulouze.* Na het doorstaan van vele moeijelijkheden kwamen zij met een leger, hetwelk op 600,000 menschen wordt begroot, voor *Konstantinopel*, staken van daar over naar *Azië*, en drongen, onder gedurig vechten met de Turken, tot in *Syrië.* Aldaar viel de hoofdstad *Antiochië* door verraad in

hunne handen, en eindelijk, in 1098 voor *Jeruzalem* gekomen, namen zij, na een' hardnekkigen tegenstand van de Saracenen, en een vreesselijk bloedigen strijd, de stad, het doel van hunnen togt, ten jare 1099, in. Aldus werd het heilige graf aan de magt der ongeloovigen ontrukt, en GODFRIED VAN BOUILLON werd, in weerwil van zijne weigering, om eene koningskroon te dragen, waar CHRISTUS een' doornenkrans gedragen had, ten jare 1100 verkozen tot Koning van *Jeruzalem.*

Na dit nieuwe Christelijke rijk verhieven zich op gelijke wijze een Graafschap *Edessa*, een vorstendom *Antiochië*, en daarna een koningrijk *Cyprus*, waarover de voornaamste der Kruisvaarders vorsten werden. Doch deze nieuwe Staten konden zich niet staande houden. Tallooze scharen van Turken of Arabieren kwamen gedurig opdagen, en bedreigden de Christenen, zoodat er, door de welsprekendheid van BERNHARD, Abt van *Clairveaux*, tot een' tweeden kruistogt besloten werd, waaraan weder velen deel namen, uitgelokt zijnde door de voordeelen, welke de Paus daaraan verbond. Keizer KOENRAAD III en LODEWIJK VII, Koning van *Frankrijk*, voerden ten jare 1148 dezen tweeden kruistogt aan, welke zonder veel voorspoed afliep. Zelfs werd daarop *Jeruzalem* door SALADYN, Sultan van *Egypte* en *Syrië*, heroverd, waardoor er een derde kruistogt noodzakelijk werd.

Drie aanzienlijke vorsten van *Europa*, (Keizer FREDERIK I, bijgenaamd *Barbarossa* of *Roodbaard*, FILIPS AUGUSTUS, Koning van *Frankrijk*, en RICHARD LEEUWENHART, Koning van *Engeland*), togen in den derden kruistogt met hunne legers naar het heilige land. Keizer FREDERIK verdronk, ten jare 1190, op den togt in eene rivier van *Azië*; duizenden kwamen om door de pest, en *Jeruzalem* kon niet weder veroverd worden.

De vierde kruistogt was merkwaardig, door dat de Kruisvaarders, voornamelijk daartoe aangespoord door den haat der Latijnsche geestelijken tegen de Grieksche, in 1202 *Konstantinopel* stormenderhand innamen, en BOUDEWIJN, Graaf van *Vlaanderen* aldaar tot Keizer verkozen, terwijl de overige Kruisridders de landen van het Byzantynsche rijk onder elkander ver-

deelden. Al deze nieuwe Staten waren van korten duur, en *Konstantinopel* werd, in het jaar 1261, door de Grieksche Keizers heroverd.

De vijfde kruistogt werd aangevoerd door ANDREAS, Koning van *Hongarije*, en bijgewoond door WILLEM I, Graaf van *Holland*, die in het jaar 1219 de vesting *Damiate*, in *Egypte*, innam.

Bij deze verovering onderscheidden zich de burgers van *Haarlem* op eene buitengewone wijze. Aan de overzijde der stad *Damiate* lag een sterke toren, vanwaar er sterke ijzeren kettingen over de rivier gespannen waren, die de schepen beletteden, hooger op te zeilen. Reeds wilde men den aanslag opgeven, toen de Haarlemmers voorstelden, en dit ook ten uitvoer bragten, om hunne schepen onder de kiel van zagen te voorzien, en de kettingen al zeilende door te zagen, terwijl de Hollanders en Vriezen op twee schepen eene soort van toren daarstelden, van waaruit zij den toren van *Damiate* aanvielen, en na eene mislukte poging veroverden. De afbeelding dezer schepen hangen nog in de Groote Kerk te *Haarlem*; ook worden aldaar elken avond, gedurende een half uur, zekere klokjes geluid, *Damiaatjes* geheeten. WILLEM I stierf in 1222. Overigens was deze togt zonder belangrijke uitkomsten.

In het jaar 1227 voerde Keizer FREDERIK II eenen zesden kruistogt aan, doch was de laatste Christelijke held, die de Europesche wapenen in *Palestina* met kracht deed gelden. Onlusten in zijne Italiaansche Staten riepen hem naar *Europa* terug, en de Turken vielen daarop van alle zijden weder in het heilige land, plunderden *Jeruzalem* en staken het in brand. Toen werd nog eenmaal, maar ook voor het laatst, de geestdrift opgewekt, om het heilige graf aan de magt der ongelovigen te ontrukken. LODEWIJK IX, Koning van *Frankrijk*, liet in zijn rijk iedereen ter kruisvaart uitnoodigen, en rigtte met een leger van Franschen zijnen aanval tegen *Egypte*; hij nam *Damiate* stormenderhand in, maar viel in 1250 met zijn geheele leger in handen der Sarracenen. Voor eene groote som gelds kocht LODEWIJK zich vrij, en in zijn rijk teruggekeerd,

maakte hij groote toebereidselen tot eenen nieuwen logt. Deze zou nu over *Tunis* gaan, maar bij die stad gekomen, rukte eene aanstekende ziekte, in het jaar 1270, een groot deel des Franschen legers en ook den Koning weg, wien den eernaam van den heilige werd gegeven. Na dien tijd namen de volken van het Oosten al de plaatsen, door de Christenen bezet, weder in, en met verlies van de stad *Ptolemaïs (St, Jean d'Acre)*, gingen in 1291 al de veroveringen der Kruisvaarders verloren, welke, zoo men de gedane opgaven gelooven mag, in minder dan 200 jaren, aan zeven millioenen Europeanen het leven hadden gekost.

Na den zevenden kruistogt, onder LODEWIJK IX, hadden er geene togten van dien aard naar *Palestina* meer plaats; maar het vervolgen en uitroeijen van allen, die van de algemeen aangenomene Kerkleer, of van het Christendom in het algemeen, afkeerig waren, bleef nog lang daarna voortduren. Tot de eerstbedoelden, die met den algemeenen naam van ketters werden bestempeld, behoorden de Waldenzen, aldus genoemd naar PETRUS WALDUS (PIERRE DE VAUX), een rijk koopman uit *Lyon*, en de Albigenzen, naar de stad *Albi*, in *Languedoc*, beide in het zuiden van *Frankrijk.* Onder degenen, die in het algemeen van het Christendom afkeerig waren, en daarom vervolgd werden, waren, behalve de Joden, ook de Heidensche bevolking in *Lijfland* en *Pruissen*, en vooral de Mooren of Arabieren, in *Spanje* en *Afrika.* Wat deze laatsten betreft, zoo hadden reeds vóór de kruistogten de West-Gothen hen verscheidene landstreken van *Spanje* ontweldigd, en daaruit bijzondere Staten gevormd, als de koningrijken *Leon* en *Arragon*, en het Graafschap, naderhand koningrijk *Kastilië*, welks Koningen ook *Portugal* in bezit kregen. Vele Kruisridders voegden zich bij de West-Gothen, om de vijanden des Christendoms te bestrijden, en een hunner HENDRIK VAN BOURGONDIë, kreeg de dochter eens Kastiliaanschen Konings ten huwelijk, en het Graafschap als leen. Zijn zoon ALFONSUS 1 nam, met toestemming van den Paus, den koningstitel aan, en was dus de eerste Koning van *Portugal*, Van twee belangrijke inrigtingen der middeleeuwen, de Monni-

ken- en Ridder-Orden, heeft de eerste zich, gedurende de kruistogten, bevestigd en uitgebreid, de laatste eenen aanvang genomen. Zij verdienen eene bijzondere vermelding.

Het klooster- en kluizenaarsleven was reeds veel vroeger in *Egypte* ontstaan. Toen het zich ook over *Europa* had uitgebreid, werden er vaste leefregels voor de Monniken gemaakt door BENEDICTUS VAN NURSIA, en die dezelve volgden, heetten Benedictijnen. Na den tijd van KAREL *den Grooten*, die het stichten van kloosters bevorderde, als een middel, om de Christelijke godsdienst meer algemeen te verspreiden, werden deze leefregels in onderscheidene kloosters veranderd, en hierdoor kwamen er verschillende geestelijke Orden, die den naam kregen naar het klooster, welks leefregels zij volgden, of naar den Geestelijke, door wien zij waren ingesteld. Zoo ontstonden de Karthuizers, aldus genoemd naar het klooster, in de toen nog woeste landstreek *Chartreuse*, bij *Grenoble*, en de Dominicanen, die hunnen naam kregen van den Spaanschen Geestelijke DOMINGO GUZMAN; deze werden ook Predikheeren genaamd, omdat zij meer bijzonder hun werk maakten van het prediken der erkende Kerkleer aan de ketters. Een tijdgenoot van DOMINGO was FRANCISCUS VAN ASSISI, stichter van de Orde der Franciscanen, die zich ook Minne- of Minderbroeders (*Fratres Minores*) noemden, en in *Frankrijk* den naam van *Cordeliers* kregen, naar den riem, dien zij om het lijf droegen. In dezelfde stad *Assisi.* in *Italië*, stichtte gelijktijdig eene geestelijke dochter, CLARA, de Nonnen-Orde der Clarissen. Gedurende de kruistogten groeiden deze verschillende geestelijke Orden tot meer dan twintig aan, en dewijl het afgezonderd leven der kloosterlingen tijd en gelegenheid gaf tot het beoefenen van letteren en wetenschappen, en tot het afschrijven van boeken, aangezien de boekdrukkunst toen nog onbekend was, zoo zijn daardoor de werken der oude schrijvers behouden gebleven, zonder welke wij thans genoegzaam niets van de oude geschiedenis zouden weten. De Ridder-Orden hadden haar bestaan aan de kruistogten te danken. Ridders waren oorspronkelijk de vrije Leenmannen, die het voorregt hadden, om de krijgsdienst te paard te doen,

waarom zij ook in *Frankrijk Chevaliers* genoemd werden, van *Caballus*, een rijpaard. Zij moesten in handen der Geestelijken eene plegtige gelofte afleggen, waarbij zij zich verbonden, om vrouwen en hulpelooze menschen te verdedigen, en de vijanden der Kerk overal en altijd te vervolgen en te bestrijden. Gedurende de kruistogten in *Azië* verbonden zich aldaar vele dezer Ridders onderling, om de pelgrims te beschermen, om voor het onderhoud en de verpleging der zieken te zorgen, en zich aan andere dergelijke werken van barmhartigheid toe te wijden. Ook namen zij eene bepaalde kleeding, of een zeker onderscheidingsteeken aan, stelden regelen vast, waarnaar zij zich te gedragen hadden, welke door den Paus goedgekeurd werden, en zoo ontstonden er geestelijke Ridder-Orden. De oudste was die van *St.* JAN van *Jeruzalem* van 1099, ook Hospitaal-Ridders genoemd (zie het Art. CHARTER VAN KEULEN), omdat zij te *Jeruzalem* een hospitaal voor pelgrims gesticht en toegewijd hadden aan *St.* JAN. Toen het heilige land voor de Christenen weder was verloren gegaan, zetteden zij zich op het eiland *Rhodus*, en ten laatste op *Maltha* neder, waarom zij sedert Malthezer-Ridders genoemd werden. Eene dergelijke Orde was die der Tempelheeren of Tempeliers, die hun verblijf hadden bij den Jeruzalemschen Tempel, en zich vervolgens in *Europa* verspreidden. Deze maakten zich daarna door trotschheid en ongebondenheid gehaat, en hebben, na een bijna tweehonderdjarig bestaan, een treurig einde gehad; want velen hunner zijn in verscheidene landen om het leven gebragt, en is de Orde in 1311 voor ontbonden verklaard. Eene derde Orde was die der Duitsche Ridders of Kruisheeren, die te *Jeruzalem* een gasthuis voor Duitsche pelgrims hadden gesticht. Zij kregen vaste bezittingen in *Polen*, waarheen zij zich vervolgens begaven, en waar zij, door het bestrijden der heidenen in *Lijfland* en *Pruissen*, ten jare 1222, hun gebied vergroot, het Christendom uitgebreid, en veel hebben toegebragt tot het beschaven der nog ruwe volken in de landen, die thans het koningrijk *Pruissen* uitmaken.

De onafhankelijke Bouwvereenigingen van *Frankrijk* gingen

te niet door het verbod van FRANS I tegen alle werkgezelschappen, in 1539 uitgevaardigd. In *Duitschland* bleven zij langer bestaan, en schijnen zelfs tot een omkleedsel gebruikt te zijn voor de pogingen ter Hervorming. Ten minste verhieven zij zich kort voor en na de Hervorming tegen de Duitsche Vrijmetselaars (vóór 1440 Johannes-Broeders genoemd, dewijl de bouwhutten, bij den Straatsburger torenbouw, den heiligen JOHANNES tot schutspatroon hadden). Onder anderen beschuldigde men hen van de Tempelheeren-Orde te herstellen, en wraak aan allen te nemen, die hen stoorden; zich alle voormalige Ordebezittingen toe te eigenen, oproer aan te stoken tegen alle wereldlijke en geestelijke magten, en alleen de eigene opperhoofden te willen gehoorzamen. Toen vergaderden op den *Johannes*-dag in 1535, te *Keulen* aan den *Rijn*, de opzieners en afgevaardigden van negentien vereenigingen (niet alleen enkele Loges), uit verscheidene landen bijeengekomen, die in eene opzettelijke oorkonde verzekerden, dat zij met de Tempelheeren-Orde niets gemeens hadden, maar alleen de zuivere leer der Orde wilden herstellen. (Zie het Art. CHARTER.)

[Geschiedenis der Vrijmetselarij]

GESCHIEDENIS (De) DER VRIJMETSELARIJ. Geene geschiedenis was tot heden zoo onderhevig aan willekeur, en geene ontbeerde meer de echte geloofwaardige bronnen, dan die van den oorsprong en voortgang der Vrijmetselarij. Dikwijls schreef elk systema zich een' eigen oorsprong voor. Zoo noemde men de Jezuiten, de Rozenkruizers, CHRISTOPHORUS WREN, de Tempelieren, de Esseërs, als hunne eerste stichters, of het Pythagoreesche verbond, de Eleusinische, ook de Egyptische geheimen als hare wieg. ADAM zelfs zou reeds in het paradijs met het schootsvel bekleed zijn geweest. Voor ongeveer 40 à 50 jaren heeft men reden gehad, om te gelooven, dat eenige geleerde Vrijmetselaren, als: FESSLER, SCHNEIDER, KRAUSE, MOSSDORF en anderen, en voor hen de Broeders BODE, NICOLAÏ en VOGEL, den knoop zouden doorhakken, de geschiedenis der Orde op geloofwaardige gronden vaststellen, en haar met de Prof geschiedenis gelijken gang zouden doen houden. Volgens deze geschiedkundige navorschingen zou de tegenwoordige Vrijmetselarij uit de bouwvereenigingen der middeleeuwen ontspringen. Toen ALFRED en

ATBELSTAN in de tiende eeuw Fransche, Engelsche, Italiaansche, Spaansche en Grieksche Bouwlieden naar *Brittanje* riepen, om geestelijke en andere gebouwen te vervaardigen, verkregen deze burgerlijke en geestelijke vrijheid, en bekwamen hun eigen vierschaar. Deze vrijheden waren voor hen des te noodzakelijker, dewijl despotismus en geloofsdwang dier eeuw, met de gevoelens van zoo verschillende natiën en geloofsgenooten moesten strijden, en zij door hun te zamen wonen, eene dezen tijd vooruitijlende zedeleer beoefenden, waarvan de oude Yorksche constitutie van Prins EDWIN, in 926, een sprekend bewijs oplevert (zie YORKSCHE CONSTITUTIE). Als ketters moesten zij zich verbergen, en waren aan de hevigste vervolgingen blootgesteld; welke hen bewogen, om eene geheime aanneming hunner Medeleden, den eed van stilzwijgendheid en de zinnebeeldige mededeeling hunner leer en kennis in te voeren. Koningen, Prinsen, Grooten en Prelaten des Rijks, en geleerden werden hunne beschermheeren, of deels hunne Medeleden, onder den naam van *aangenomene Metselaars*; ook vermeerderde het getal der laatsten meer en meer, toen de bouwkunde ook door nietbouwkundigen beoefend werd, en bijzonder, toen zij de partij van KAREL I opgevat hadden, zoodat in 1717 de toenmalige Loges alleen uit vrije en aangenomene Metselaars bestond. Van dit tijdstip begon de Vrijmetselarij zich ook uit te breiden over alle deelen der aarde, zoo ver als de Europesche beschaving reikte, en heeft zij zich eindelijk, na de menigvuldigste afwisselingen in verscheidene landen, zoo gevestigd, als wij dezelve tot heden voor ons zien.

De V∴ M∴ moge in het uiterlijke wijzigingen hebben ondergaan, de berigten uit de allervroegste tijden mogen ons geheel ontbreken, die uit lateren tijd mogen slechts gedeeltelijk tot ons gekomen zijn, zoo is het nogtans voor den onbevoordeelden onderzoeker, uit de nog voorhanden berigten en uit de aaneenschakeling van de bouwcorporatiën, met de vereeniging der Therapeuten, Esseërs en der Egyptische mysteriën, bewezen, dat de V∴ M∴ met de Mozaïsche geschiedenis van het menschelijke geslacht begint, en dit te meer, dewijl het Maç∴ karakter rust op grondslagen, die de menschelijke natuur veredelen, zoo-

dat die vereeniging vroeger aanwezig moet geweest zijn, dan eenige vereeniging, uitsluitend onder den naam van V□ M□ bekend. Het is reeds opgemerkt, dat de bouwkunst de eerste kunst was, tot welke de menschen aanleiding kregen. Ook ten dezen opzigte, hoewel de sporen der Orde, onder den huidigen vorm, niet hooger dan tot SALOMO'S tempelbouw opstijgen, is de Maç□ kunst in de uitoefening en de grondstellingen van gelijken ouderdom, als de mensch zelve, zoo als ANDERSON teregt aanmerkt. De echte oudere geschiedenis der Broederschap was reeds bij de BB□ der nieuwe Engelsche LL□ algemeen bekend. ANDERSON geeft in zijn Constitutieboek van 1723 en 1738 slechts, zoo als hij zelf zegt, wenken over de geschiedenis der Broederschap; want men besloot daaromtrent eenige speelruimte te laten aan de fantasie der nieuw aangenomen BB□. De wenken van ANDERSON bleven lang nutteloos, dewijl men die voor verdichting aanzag. De op ANDERSONS opgaven gegronde onderzoekingen van navorschers hebben eindelijk de nevelen der Maç□ geschiedenis meer op doen klaren, en den waren oorsprong, als ook het hoofdpunt van de ontwikkeling der V□ M□ Broederschap, meer bepaald. De eerst ontstane bouwcorporatiën in de middeleeuwen, zijn veel vroeger in de vereenigingen der Bouwlieden bij de Romeinen te zoeken. NUMA POMPILIUS had reeds vijftig jaren na de bouwing van *Rome* de Romeinsche burgers naar hunne bezigheden afgedeeld. Dat deze gezelschappen (*Collegia*) of genootschappen (*Sodalitia*) der kunstenaars en handwerkers reeds bij de Romeinen bestonden, daarvan vinden wij onloochenbare bewijzen bij de Romeinsche schrijvers, op de gedenkteekenen en in het *Corpus juris.* Zij hadden het regt van eenen zedelijken persoon (*universitas*), eene genootschapskas, beambten, waaronder zich de Meester en de Opzieners onderscheidden, eigene wetten en vierschaar, eenen eigen Beschermgod en eigene Priesters, die de godsdienstige aangelegenheden des gezelschaps bezorgden; ook namen zij de aanzienlijksten uit alle standen op, als een bewijs van eer en om door hen beschermd te worden. Verder is het uit de getuigenissen des ou-

derdoms bewezen, dat bij de tempels der Hoofdgoden, onder de Grieken en Romeinen, corporatiën van Bouwkundigen waren, welke door hunne gemeenschap met de Priesters, en bijzonder later met de mysteriën der Grieken en Romeinen, waarin de uit *Indië* komende, meer reine godenleer onderhouden en plegtig werd voorgesteld, in zulk eene vereeniging stonden, dat de uitoefening der mysteriën daaraan verbonden werd. Dat dit alles het geval bijzonder is geweest met de Bouwverenigingen der Bouwkunstenaars, in alle deelen van het Romeinsche rijk, leeren ons dezelfde geschiedkundige bronnen. Had een aanzienlijk Romein het der moeite waardig gekeurd, over het gildewezen te schrijven, wij zouden hiervan zeker meer weten. Over de kunstleer en de levensregelen der Romeinsche Bouwvereenigingen in het bijzonder, welke zij van de Architecten ontvingen, hebben wij van VITRUVIUS slechts eenige aanteekeningen bekomen. Deze schrijver handelt eigenlijk meer over de voor eenen Bouwkundige noodige vorming; intusschen is het merkwaardig, dat de Yorksche Constitutie zoo bijzonder op VITRUVIUS doelt, en zich met oude Romeinsche wetten en gebruiken der Romeinsche Bouwvereenigingen in *Brittanje* bezig houdt, en dat het verhoor, uit de tijden van Koning *hendrik* VI, in dezen zelfden geest is vervat. Welken omvang en invloed op den Staat, welk een aanzien in geheele Romeinsche rijken, zoo als in *Brittanje*, de corporatiën der Bouwkunde hebben gehad, leeren ons de talrijke overblijfselen der Bouwkundige werken, die overal gevonden worden, waar het gezag der Romeinen zich uitstrekte, als ook vele getuigenissen van geloofwaardige schrijvers en de ten dezen aanzien gegevene staatswetten.

Ook naar *Brittanje* kwamen vroegtijdig Romeinsche Bouwvereenigingen; want elk Romeinsch legioen had er eene bij zich en moest dezelve hebben, dewijl deze legioenen niet alleen bestemd waren, om krijg te voeren, maar ook, om Romeinsche beschaving en zeden in de veroverde provinciën te verbreiden, en om aan de Romeinsche staatsinrigtingen meer kracht en klem te geven. De leden dezer Bouwvereenigingen beschouwden zich altijd als

ondergeschikte werklieden, die weder onder andere Meesters stonden.

De Romeinsche beschaving vatte onder CESARS regering, in *Brittanje* bijzonder goed wortel, en de vredelievende inlanders leefden onder de Romeinen zeer gelukkig. De verdraagzaamheid der Romeinen bewerkte eene vermenging van de leer, de wijsheid, zeden en vorming der Druïden met die der Romeinen; later ook met het Christendom, te gelijk ook met de Stoïcijnsche en Platonische wijsbegeerte, en door de op de Britsche eilanden verbreide leer der Gnostieken (zie GNOSTIEK) ontstond er eene vereeniging met de oud-Perzische leerbegrippen. In *Brittanje* werden velen, zoowel inlanders als Romeinen, Christenen, en daar reeds vroeg vele Christelijk Godsdienstige gebouwen werden opgerigt, zoo is het niet te betwijfelen, dat zij ook daar, nog vóór den jare 449, Bouwvereenigingen onder de Christenen hebben opgerigt. Deze bloei der beschaving werd in *Brittanje* reeds vroeg door de invallen der Picten en Schotten tegengegaan. De Romeinen, die het rijk tegen de Noorsche, Duitsche en Iersche zeeroovers niet konden verdedigen, verlieten hetzelve geheel in het jaar 426. Reeds lang te voren waren de Christenen door DIOCLETIANUS vervolgd geworden, en waren genoodzaakt, zich in het gebergte *Wallis*, en op de eilanden tusschen *Engeland, Schotland* en *Ierland*, bijzonder op *Anglesey* en *Man*, op te houden, waarheen ook vroeger de Druïden hunne toevlugt hadden genomen. Voor de Britten bleef dus ook niets anders over, wilden zij zich voor de ruwheid der Picten en Schotten bevrijden, dan zich ook daarheen te begeven, waar nog tot heden oud-Britsche spraak en zeden in gebruik zijn. Daar onthielden zich ook de Bouwkunstenaars, onder hunne oude Constitutie, wetten en gebruiken. In 597 zond Paus GREGORIUS I den Monnik AUGUSTIJN met nog veertig andere Monniken naar *Brittanje*, om de Saksische Koningen te bekeeren, en om in hunne landen onder hem-zelf staande Bisschoppen aan te stellen, waarvan voornamelijk BEDA ons vele goede narigten heeft gegeven. Deze geestelijken vonden daar de Bouwvereenigingen en Loges, en vereenigden zich met deze.

ANDERSON-zelf duidt in zijn Constitutieboek hierop, waarvan de gansche Yorksche Constitutie een duidelijk bewijs oplevert. Door de rijkdommen der Koningen en grooten ondersteund, verhieven zich spoedig prachtige kerken en kloosters, waartoe de Geestelijken Bouwkunstenaars behoefden, en dezen tot zich moesten lokken, wilden zij goede Bouwmeesters vormen. Welk eenen uitgebreiden en gewigtigen kring de middeleeuwsche Bouwcorporatiën aanboden, daarvan kan men zich overtuigen, wanneer men de groote kunststukken beschouwt, die door eene algemeene vereeniging zijn opgetrokken, als de Dom te *Straatsburg*, te *Keulen*, te *Weenen*, te *Milaan*, te *Siena* en te *Parijs*, alsmede der groote kloosters b.v. te *Batalha*, enz.

Van lieverlede begonnen de ervarene Bouwmeesters echter te verminderen, en de Bouwlieden zelven werden dommer. Daarbij kwam nog, dat de Bouwlieden zich bij alle Europesche volken en gilden verdeelden, dat zij zich meer in bloeijende steden plaatsten, en zich aan stedelijke wetten onderwierpen. De onder hen bestaande vertrouwelijkheid, welke door zamenwonen, zamen reizen en een zelfstandigen regeringsvorm en regtbank werd onderhouden, zonk spoedig te niet, en het is de vraag, of dezelve niet geheel zoude zijn verloren gegaan in de zeventiende eeuw, indien INIGO JONES, CHRISTOPH. WREN en anderen, zich niet met kracht op het behouden en bewaren der corporatiën hadden toegelegd. Indien in 1717 niet de ijver ware opgewekt door eenige verstandige Broeders, dan ware de Orde zeker voor lang of voor altoos verloren geweest. Onder deze verlichte en ijverige BB telde men voornamelijk ANDERSON en DESAGULIERS, die het ondernamen, om, op het voetspoor van CH. WREN en INIGO JONES, de niet zeer talrijke leden der Gr Loge in 1717 te vereenigen, waarbij van toen af een rein, edel en verheven zedelijk doel werd erkend; en zoo gelukte het hen, het oude overgeleverde V M verbond te bewaren, het tot eene nieuwe vereeniging te brengen, en dit tot een zelfwerkend ligchaam te verheffen. De Groote Loge te *York* nogtans was ijverzuchtig op hare jongere zuster; zij beschuldigde haar, in het herzien der *oude pligten* al te willekeurig te werk te zijn gegaan.

De spanning hield aan, en werd vermeerderd, door dat de ontevredenen in het zuiden van *Engeland* zich met haar vereenigden, en (1739) een afzonderlijk ligchaam daarstelden, waarbij zij, even als de Schotten, bij uitsluiting den naam van *oude Metselaars (ancient Masons)* aannamen, terwijl de Gr□ Loge van *Londen* den naam voerde van *nieuwe Metselaars (Modern Masons).* De geschillen en afscheiding bleven voortduren tot in 1813, toen die beide gedeelten der Orde zich onder het bestuur van den Hertog VAN SUSSEX, tot een ligchaam vereenigden, dat den naam aannam van Groote Loge van *Engeland* (zie verder NIEUWE en OUDE METSELAARS), waarbij men den in 1777 ingevoerden graad van *Royal Arch* (zie dat Art.) bleef behouden. Doch vooral in andere landen ontstonden ook spoedig in de V□ M□, behalve de bestaande drie *Johannes*-graden, eene menigte andere graden, onder den naam van hoogere graden bekend, waardoor zwakheid, tweedragt, wantrouwen en dwang in de V□ M□ moesten ontstaan. (Zie verder de Art. HOOGE GRADEN, SCHOTSCHE GRADEN, MITZRAÏMITISCHE GRADEN, enz.)

Zoo werd dan de V□ M□ in hare huidige vormen uit den voortijd tot ons overgebragt. Reeds van haren oorsprong was zij eene hoogst gewigtige instelling, en bevatte een van die oorspronkelijke moederdenkbeelden, die den mensch treffen en verlichten. Zij bragt tot stand, wat noch kerk, noch staat vermogt; zij bevorderde de zedelijke en godsdienstige volmaking, en bragt door broederliefde en verdraagzaamheid tot elkander, wat door de inrigting der maatschappij gescheiden was; zij bleef staan, wat ook rondom haar viel. De geschiedenis van hare uitbreiding en van haar ontstaan in andere landen, vindt men op de verschillende Artikels aangewezen.

[Geschiedenis der Vrijmetselarij in de verschillende Rijken]

GESCHIEDENIS DER VRIJMETSELARIJ IN DE VERSCHILLENDE RIJKEN. Zie de Art. van elk dier Rijken.

[Geslingerd Koord]

GESLINGERD KOORD. Dit dient tot omsluiting van het *tableau*, wordt gewoonlijk met zoogenaamde vriendschapsknoopen gestrikt, en is aan de uiteinden van kwasten voorzien. Het verzinnelijkt den band, die alle BB□ ver-

bindt (zie verder het Art. OUD-MEESTER). Het zinspeelt op de liefderijke zorg der Voorzienigheid, die ons met zoo vele teederheid omvat, en onder hare bescherming houdt, zoo lang wij in ons leven en in onze handelingen de vier godsdienstige hoofddeugden: *de matiging, de standvastigheid, de wijsheid* en *de geregtigheid* zonder afwijking tot doorgaand rigtsnoer nemen. Bovendien behoort het ons te herinneren, dat wij in onzen arbeid nooit de *schoonheid* durven veronachtzamen, aangezien het goede en het schoone door een' hemelschen band met elkander is verbonden. Hoe verstrooid onze BB ook zijn over de geheele oppervlakte des aardbols, zoo worden zij nogtans allen omsloten door een' gemeenschappelijken band, en daarop wordt gezinspeeld door het geslingerd koord. Deze band is de belangstelling in hunne zaak, door de natuur gestrengeld, onderhouden door de verwantschap der geesten, verheven door een gemeenschappelijk doel des harten, en bevestigd door de Orde en hare betrekkingen, en wordt hier alzoo aangetoond, hoezeer vereenigde kracht kan werken, waar de alleenstaande niets vermag.

[Getal]

GETAL. In de Vrijmetselarij bestaat een punt van gelijkvormigheid met de leer der oude mysteriën, namelijk, het gebruik der geheimzinnige getallen, dat zich enkel tot de onevene, als de volmaakste bepaalt. *Numero Deus impare gaudet.* De Leerling is drie jaar oud, zijnde dit het getal der volbrenging, welke onder de drie voorwaarden: een werkend, een bewerkt en een voortgebragt wezen, bestaat. De Medgezel is vijf jaar oud, het getal van het werkdadig leven, in den mensch gekenteekend door de vijf zinnen. De Meester telt zeven jaren, het volmaakte getal, met zinspeling op de zeven aanvankelijk bekende planeten, welke het zonnestelsel volmaakten, doelende ook op de zuiveringen, welke der zielen bij haren togt door de zeven werelden te beurt vielen, en die haar geschikt maakten, den toegang te verwerven tot het lichtend verblijf, den zetel en het brandpunt van den geest der schepping.

Tot het leerstelsel van PYTHAGORAS (zie dat Art.) behoorde vooral ook de *getallenleer.* Deze wijsgeer zeide: ‘Het getal

een, of de *Monas*, is het oorspronkelijke, het aan zich zelf gelijke, het op zich zelf bestaande, het op zich zelf gedachte,' enz. Deze eenheid is het grondbeginsel van alle dingen, *God*, het goede op zich-zelf, de eeuwige wijsheid, het ware, het goede, het schoone. Op deze wijze verkreeg de leer van Gods eenheid, die in dadelijken strijd was met de veelgoderij der tijdgenooten, een mystiek aanzien, gelijk dit ook zeer wel paste bij de toenmalige mysteriën. Over het algemeen strekte deze ver voortgezette getalleer tot een voorbeeld, hoezeer de eerste verklaring van alle physieke voorwerpen, niet uit de stoffelijke, maar uit de intellectuële ideënwereld, waartoe het begrip der getallen behoort, getrokken worden. PYTHAGORAS streefde vooral naar de bevordering van: *a.* De vereering der goden, *b.* Het uitoefenen van deugd. *c.* De liefde tot den naaste en de broedermin. Even als de Esseërs, leidde hij, ofschoon van een ander grondbeginsel uitgaande, nogtans op gelijke wijze, de leer der pligten van elkander af, en bragt ook de verhoudingen der getallen tot de zedeleer. Tevens gebruikte hij daarbij twee leerwijzen, waarvan de eene voor den grooten hoop, en de andere voor zijne vertrouwelingen bestemd was. De eerste bepaalde zich tot het praktische der ervaring, terwijl de tweede zich uitstrekte tot de natuur der dingen. Aldus ontstond de *exoterische* en de *esoterische* leer (Zie die Art.)

Het zoogenaamde Verhoor (zie dat Art.) van HENDRIK VI, stelt, in het antwoord op de eerste vraag, de wetenschap der getallen, gelijk ook die van gewigt en maat, als het hoofdzakelijkste mysterie der Vrijmetselaren, en in de oudste Engelsche Leerlingsvragen wordt op de 81e. vraag geantwoord, dat de *arithmetica* ons de *eigenschap (natuur, virtue*, volgens *the three distinct knocks*, of het *gebruik, use* volgens *Jachin* en *Boaz*) der *getallen* leert. Lezenswaardig is hetgeen in dat opzigt medegedeeld wordt in KRAUSE, *die drei ältesten Kunsturkunden der Freimaurerei*, Deel I. Afd. I. bl. 203-206, en vooral in de noot 94. In deze beproeft hij, aan de getallen eene beteekenis te geven, ten opzigte van *eenheid, gelijkmatigheid* en *harmonie*, als grondvorm van het leven in

den geest des menschdoms, en toont aan, dat de getallen een' diepen zin hebben, die toegepast kan worden op de levenskunst; een' zin, die niet slechts bevattelijk zij voor elken Mathematicus, maar ook voor elken mensch, als mensch, ligt en duidelijk te bevatten zijn. Hieruit leidt hij tevens een' op wijsbegeerte en gezond menschenverstand gevestigden grond af, voor de spreekwijzen van heilige en volkomene getallen, welke in de Orde gebruikt worden. Te gelijker tijd verdedigt hij zich reeds bij voorbaat, tegen eene mogelijke beschuldiging, dat hij op dezelfde lijn te stellen ware met diegenen, welke uit mangel aan wijsgeerige helderheid van denkbeelden, de getallen met dweeperij vereeren, als hebbende daartoe eene te duidelijke, wijsgeerige kennis van het zamenstel der mathematische wetenschappen, en dewijl hij ook wist, dat zelfs in de wiskunde, die hoogere, wezenlijke en algemeene getalleer (eigenlijk leer der *getalheden*) nog altijd ontbreekt; diezelfde getalleer, welker bestaan door PYTHAGORAS en PLATO vermoed, maar die door hunne opvolgers door allerhande bijgeloof werd ontwijd. En inderdaad spreekt zelfs KANT van eene metaphysica der getallen.

In de toonkunst hangt de diepte en hoogte der toonen af van het aantal trillingen, door een ligchaam binnen eene gegeven tijdruimte ondervonden. Een toon van bepaalde hoogte heeft altijd in denzelfden tijd een gelijk aantal trillingen, door welk ligchaam die ook voortgebragt worde, hetzij dit lucht, metaal of hout zij, terwijl die ligchamen des te minder trillingen in denzelfden tijd ondervinden, naar mate zij minder innerlijke spanning hebben. Door de bepaalde *verhoudingen der getallen* tusschen de trillingen van elken afzonderlijken toon, worden de *intervallen* of toonafstanden bepaald, waarop zoowel de *harmonie* als *melodie* gegrondvest zijn. Voor zoo verre de toonen, die eene bepaalde getalverhouding hunner trillingen hebben, *te gelijk* klinken, vormen zij de *harmonie*, en voor zoo ver zij zich *achtervolgens* aan het oor merkbaar maken, leveren zij de *melodie.* Zoowel harmonie als melodie berusten dus, wat hare verschijning betreft, op denzelfden eeuwigen grondslag, de *verhouding* der getallen, terwijl zij, wat

haar innerlijk wezen aangaat, gegrond zijn op de aaneenschakeling van de geheele bewerktuiging der wezens en der wereld, welker eeuwige vorm en orde zich in de getallen en in de getalverhoudingen vertoonen. Onderscheidene bepaalde toonen, die, achtervolgens of te gelijk klinkende, ons gemoed bevredigen, noemen wij *welluidende toonen*, of *consonanten*; die, welke daarentegen ons gemoed spannen, en verwachting voortbrengen, noemen wij *tegenklanken*, of *dissonanten.* Deze dissonanten vereischen, dat men ze door consonanten bevredige, of daarin oplosse, gelijk elke spanning van onderling tegenoverstaande krachten van de schoonheid en gezondheid des levens, zich weder tracht op te lossen in eene harmonische bevrediging of zamensmelting. Elke interval - consonerend of dissonerend - is de uitdrukking eener bepaalde getalverhouding, of anders gezegd, deze stelt in het rijk der toonen een of meer bepaalde getallen levendig voor. Al de *octaven* worden door het getal 2 bepaald, de *quinten* door 3, de *groote* of *harde tertsen* door het getal 5, de *kleine* of *mineur tertsen* door de vereenigde 5 en 3, de *kleine* of *wezenlijke septima* oorspronkelijk door het getal 7, doch in ons tegenwoordig toonstelsel door de vereenigde getallen *twee* en *drie*, of *drie* en *vijf*, en de groote *none*, gelijk op eene andere wijze ook de kleine *none*, door de getallen *twee, drie* en *vijf.* Aangezien nu de geheele harmonie en melodie op deze intervallen berust, zoo kan ook, dewijl de septime door *twee* en *drie* in de uitoefening wordt bepaald, in zoo verre gezegd worden, dat de grondgetallen *een, twee, drie* en *vijf* den grondslag van ons geheel toonstelsel uitmaken, en dit wel met des te meer grond,. dewijl ook de muzikale *Rhytmus* dezelfde getallen volgt. Daarom zeide reeds LEIBNITZ, dat de ziel, bij het hooren en gevoelen van muzijk, eene hoogere arithmetica uitoefent, en, zonder het te weten, tevens telt. De ziel volbrengt nogtans deze telling niet, maar haar wordt toegeteld; het is het gevoel van bevrediging, of van verwachting, dat zij in toonkunstig geordende klanken onmiddelijk gewaar wordt. Reeds PYTHAGORAS stelde vast, dat de grond van bevrediging en niet-

bevrediging, welke wij bij bepaalde intervallen gewaar worden, daaruit voortvloeit, dat de intervallen, in bepaalde volgorde, in getallen, de eeuwige, goddelijke wetten van het wereldgebouw daarstellen, op welke alle leven en alle schoonheid berust. De reden van het welbehagen, dat wij in al het goede en schoone vinden, ligt daarin opgesloten, dat het goede en schoone, in zijne eindigheid en bepaalden vorm, de eigenschappen van God-zelf voorstelt, en juist daardoor naar God gelijkend, ja goddelijk is. Dit denkbeeld stemt overeen met dat van PYTHAGORAS; want de getallen zijn oorspronkelijk eene eigendommelijke voorstelling van de goddelijke eigenschappen, van de wetten des wereldbouws en van het algemeene leven, naar derzelver vorm, terwijl de wereld-zelve in hare eindelooze aaneenschakeling, zoowel als in haar tijdelijk bestaan, een eindig, maar getrouw afbeeldsel is der volkomenheid van God, haren Schepper, Onderhouder en Bestuurder. Zie verder de Art. DRIE, VIJF, ZEVEN, NEGEN, VOLMAAKT, LOGE, DRIEHOEK, VIER, VIERHOEK, ZESHOEK, TIEN, TWAALF en ORMUZD.

[Getallen]

GETALLEN (Geheime) in de Vrijmetselarij zijn: *drie, vijf, zeven* en *negen.* In de hoogere graden heeft men nog andere.

[Getalverhouding]

GETALVERHOUDING. Getalverhoudingen en meetkundige figuren zijn in dingen en gedachten volkomen hetzelfde. De sterren zijn naar getalverhoudingen geregeld, bare banen zijn geometrische figuren. De stof, uit welke de menschelijke ligchamen zijn zamengesteld, is naar bepaalde arithmetische verhoudingen vermengd. Andere verhoudingen heerschen in dierenen plantenligchamen. De levende ligchamen, zoowel als hunne kleinste deelen, hebben meetkundige gedaanten, die van hare arithmetische betrekkingen afhangen. De muzikale betrekkingen, die des menschen geest zoo sterk in beweging brengen, die hem de reinste verrukking verschaffen en hem in eenen bovenaardschen toestand kunnen verplaatsen, zijn arithmetische verhoudingen. De snaren eener lier, eener harp, die de grondtoonen bevatten, vormen geometrische lijnen in bepaalde verhoudingen tot elkander. Alle schoonheid, alle harmonie berust op getalverhoudingen. De magtige, schoone bouwkunde, die zoo veel tot bescha-

ving der menschheid heeft bijgedragen; berust op de zorgvuldigste aanwending der meetkunde. Bij den harmonischen, eeuwigen loop der sterrenbanen liggen de muzikale verhoudingen tot grondslag. Kortom, alles, alles in de zedelijke, zoowel als in de ligchamelijke wereld, is getal en vorm. Het grondgetal, de bron van alle harmonie en schoonheid, is de Godheid (Zie verder het Art. GETALLEN).

[Getande Rand]

GETANDE RAND (De) omsluit de teekening van het tableau, en wordt verklaard door de noodzakelijke verdediging der Broeders tegen den inval van buiten, tegen de vijanden der Broederschap en tegen de ondeugd.

[Gewelf. (Azuren)]

GEWELF. (AZUREN) De Loge, die zich uitstrekt van het oosten naar het westen, van het zuiden naar het noorden, van de oppervlakte der aarde tot aan deszelfs middelpunt, wordt bekroond door het azuren gewelf, daar met gouden teekens de waarheid is bezegeld, dat de wolken, dat wel tijdelijk kunnen benevelen, maar dat straks, na het verdeelen dier wolken, de gouden glansen van dat gewelf weder zullen afdalen. Deze overtuiging doet den V M zich boven tijd en ruimte verheffen tot God, die boven de tallooze menigte zonnen en werelden troont. Van hier dan ook, dat het oude Rituaal opgaf, dat het Oosten versierd was door een groot licht, in goud en azuur gehuld.

[Gewelf]

GEWELF (Het stalen) wordt door de wederzijdsche zamenvoeging der degenspitsen afgebeeld, zoodat iemand daaronder doorgaan kan, en dient tot eerbewijzing bij de intrede of uitgang van een' Groot-Dignitaris eener Groote Loge, of van eenen achtbaren Meester (Zie het Art. EERBEWIJZEN).

[Gewelf]

GEWELF. (Het Star-) Beeld van den hemel en van de onmetelijkheid.

[Gezang]

GEZANG. (Het) Eenige Loges openen en sluiten hare werkzaamheden onder gezang. Het meerendeel zoekt den geest harer medeleden door poëzy en melody tot den arbeid voor te bereiden, ten einde dan het zegel op het gezang te drukken. De gezangen bij de Tafel-Loges zijn niet zoo ernstig, als die der Arbeid-Loges, maar hebben daarom niet minder invloed.

Dit onderwerp is over het algemeen belangrijker, dan velen denken, en wanneer dus het gezang bij den tafel-arbeid meer en meer wordt verzuimd, kunnen wij dit niet anders toeschrijven, dan aan het onbeduidende van het meerendeel der stukken in het bestaande gezangboek. Dubbel te wenschen is het daarom, dat men zich beijvere, door BB, die den Nederlandschen zangberg tot sieraad verstrekken, een nieuw gezangboek te doen vervaardigen, welks inhoud den hoogen stand der Nederduitsche poëzy en deszelfs edele en geestverheffende bestemming waardig zij. Te betreuren is het daarom, dat eene eerste poging daartoe, schipbreuk heeft geleden.

[Gezel, ook Medgezel]

GEZEL, ook MEDGEZEL. Deze tweede graad der V M, van alle systema's, dient als overgang van Leerling tot Meester. De gezel is een persoon, die zijnen tijd als Leerling wel heeft volbragt en besteed, en zich door de opneming in dezen graad, in de Vrijmetselarij wil bekwamen.

De Gezellengraad is later ontstaan, dan de Meestergraad, en vormt eene afgezonderde afdeeling der BB, die minder doel heeft; want de Gezellen oefenen doorgaans geen hun eigendommelijk beroep uit, dat hen van de Leerlingen onderscheidt.

De aanneming tot gezel is het beeld van de zedelijke vorderingen des menschen op de baan der menschelijkheid, zij voert hem de troosteressen des levens, en der menschenkennis (de schoone kunsten, de veredeling des geestes en de ware gezellige vriendschap) in de armen.

De plegtige gelofte des Gezels, (*Journeyman*) luidde oudtijds als volgt: ‘Ik beloof, dat ik alle menschen zoo zal behandelen, als ik wensch, dat zij mij zullen doen; dat, wanneer ik voor anderen arbeid, ik zulks met allen ijver doen zal, even als ware het voor mij zelven; dat ik zorgvuldig bedacht zal zijn, nimmer iets te beloven, dan hetgene geoorloofd en regtvaardig is, en deze mijne belofte zal terug nemen, noch verbreken; dat ik mij naar mijne meeste krachten zal beijveren om te arbeiden; dat ik mij jegens een' ieder eerlijk zal gedragen; dat ik het schoone geslacht alle achting zal bewijzen,

mij niet onbescheiden in woorden, werken of daden zal gedragen, niet eerder zal huwen, voordat ik het zekere vooruitzigt heb, eene familie te kunnen onderhouden, en dat ik na het huwelijk mijne vrouw zal liefhebben, met achterstelling van alle andere, enz.'

In het vraagstuk van den eersten graad der Koninklijke Orde van *Herodom*, wordt als oorzaak, waarom vijf BB eene Medgezellen-Loge vormen, opgegeven: 1°. Omdat er vijf tijdperken zijn, naar welke wij onze handelingen inrigten, namelijk: minuten, uren, dagen, maanden en jaren. 2°. Omdat er vijf orden in de Bouwkunde zijn, welke de gebouwen versieren, namelijk: de Toskaansche, Dorische, Jonische, Korinthische en de Zamengestelde. 3°. Omdat er vijf punten in het Meesterschap zijn, die de VV MM vereenigen of moeten vereenigen.

[Gezel (Schotsch)]

GEZEL (SCHOTSCH) is de 4e. graad van het systema van ZINNENDORF.

[Gezigt]

GEZIGT. Ofschoon het geval zich uiterst zelden opdoet, is het nogtans van belang na te gaan, of het gezigt behoort onder de vereischten, om tot V M te kunnen worden aangenomen, en of men alzoo een' duisterling, die van de geboorte af blind is geweest, of zulks later bij toeval is geworden, al of niet tot de Orde mag toelaten en inwijden. Deze belangrijke vraag werd aan het Groot-Oosten van *Frankrijk* onderworpen, en door hetzelve *ontkennend* beantwoord, in deszelfs zitting van den 4den dag der 2e. maand des jaars 5783. Toen er nu in 5800 nieuwe statuten werden vervaardigd, en deze geene melding maakten van uitsluiting om blindheid, nam de Loge *des Amis de la Sagesse*, te *Parijs*, dit stilzwijgen te baat, om op den 2den dag der 11e. maand van het jaar 5805 het licht der Orde te schenken aan DANIëL HEILMANN, Directeur van het Museum der blinden, en sedert zijn zevende jaar zelf blind. Ook later heeft men hier te lande een' enkelen keer een' blinde ingewijd. Wanneer men echter het vraagpunt bedaard overweegt, dan zal men moeten toetreden tot de meening, van zeer geleerde en verlichte BB, die vaststellen, dat men nim-

mer een blinde, hetzij hij blind geboren, of zulks door toeval is geworden. in de Orde behoort op te nemen.

De *old charges*, door ANDERSON medegedeeld, zeggen dan ook (3e. pligt):

'Zij, die Vrijmetselaars willen worden, moeten wezen vrijgeborenen (of geene lijfeigenen), van rijpen ouderdom en welgevormd, sterk en gezond, en op het oogenblik hunner aanneming noch aan het ligchaam, noch aan de ledematen verminkt (geschonden). Vrouwen en gesnedenen worden niet toegelaten.' Deze *old charges* zijn bij het overnemen en vertalen, door andere volken meestal op eene zeer willekeurige wijze verminkt, zoodat men in *de pligten, Wetten, of algemeene Reglementen der Vrijmetselaren ('s Hage*, 4°. 1772. en ook 8°. 1773. IIIe. *Pligt*, bl. 14.) slechts vindt: 'Degenen, die als leden van eene Loge aangenomen worden, moeten eerlijke en deugdzame mannen zijn, van een' rijpen en bescheiden ouderdom, een afkeer hebbende van een ergerlijk en aanstootelijk leven, en lieden, die ter goeder naam en faam staan.' Terwijl eene oudere editie (1736) nog heeft: 'Dat zij geene slaven, geene ontuchtige, of schandelijke personen, geene vrouwen, maar mannen van een goed karakter moeten wezen.'

Deze tekst verminkingen zijn zeer laakbaar, omdat zij 1°. de eerwaardigheid dezer overoude gedenkstukken met heiligschennende hand ontwijden; 2°. geen nut aanbrengen, en 3°. omdat personen, noch ligchamen, de magt hebben, die grondbeginselen, zoo ruim, zoo edel en verheven, en welke aan geene verjaring onderhevig zijn, eigendunkelijk te veranderen; en wanneer men al moge voorgeven, dat er bepalingen in zijn, zoo als, bij voorbeeld, die van de vrijgeborenen, welke niet voor den tegenwoordigen tijd berekend zijn, zoo geeft dit nog geen regt, om die bepalingen, welke de naleving der overige niet beletten, eigenmagtig door te strijken. Overigens is het blijkbaar, dat dit voorgeven meer schijnbaar, dan wezenlijk is, omdat er landen zijn, waar de lijfeigenschap thans nog bestaat. Men heeft verder een grond voor die verminkingen willen vin-

den in het voorwendsel, dat men bij het daarstellen dezer bepalingen slechts het oog had geslagen op de Werkmetselarij. Maar ook deze schijngrond houdt geen steek, want hebbe ook de wezenlijke lijfeigenschap opgehouden, de Vrijmetselarij vordert leden, die zedelijk vrij zijn, wier beschaving en vrijheid van vooroordeelen een behoorlijk bestuur der driften mag doen veronderstellen. Zij vordert in de personen, die zij inwijdt, ongeschonden ledematen, en zeer zeker zintuigen die niet vernietigd zijn; niet slechts, omdat een ziekelijk ligchaam vaak eene zwakke ziel moet doen veronderstellen, maar ook omdat de Kandidaat moet kunnen hooren, wat er medegedeeld wordt, en dat, wat niet gezegd, niet medegedeeld kan worden, tot hem kunne ingaan, en zegenrijken invloed op hem kunne uitoetenen, terwijl dat zich, door middel van zijne oogen, in zijne ziel prent; hij behoort tevens zijn spraakvermogen te bezitten, om de leeringen en beginselen der Orde, zoo veel mogelijk, niet slechts door daden, maar ook door woorden te helpen verbreiden en vruchtbaar maken. Hierom dan ook mag vooral het aannemen van eenen blinde voor ongeoorloofd, voor onwettig gehouden worden.

Behalve de eerwaardige *old charges*, door ANDERSON medegedeeld, is er in den jongsten tijd door JAMES ORCHARD HALLIWELL, append tif 320 clean (zie het Art. ORCHARD HALLIWELL) een zeer oud stuk medegedeeld, waarin eene plaats voorkomt, bijna gelijkluidende met die van het Constitutieboek van ANDERSON, zijnde als volgt:

Articulus quintus.

The fyfthe artycul ys swythe good,
So that the prentes be of lawful blod;
The mayster schal not, for no vantage,
Make no prentes that ys outrage;
Hyt ys to mene, as □e mowe here,
That he have hys lymes hole alle y-fere;
To the craft hyt were gret schame,
To make an halt mon and a lame,

For an unparfyt mon of suche blod,
Schulde do the craft but lytul good.
Thus ȝe mowe knowe everychon,
The craft wolde have a myȝhty mon;
A maymed mon he hath no myȝht,
ȝe mowe hyt knowe longe ȝer nyȝht.

Vijfde Artikel.

Het vijfde Artikel is zeer goed,
De Leerling zij van echtlijk bloed;
De Meester voer ook om gewin,
Als Leerling, nooit een schandvlek in.
't Is wenschlijk, men verneem het hier,
Dat gaaf zijn leên zijn alle vier;
Hij die verminkt is of ontmand,
Doet aan het gilde groote schand;
De ontmande of spruit van schandlijk bloed,
Doet aan het gilde luttel goed.
Zoo leere het een ieder dan,
De kunst vereischt een krachtvol man;
Want die verminkt is heeft geen magt,
Neem dit uw leven lang in acht.

[Gezondheden]

GEZONDHEDEN. Zie TOASTEN.

[Giblim]

GIBLIM, eigenlijk *Ghiblim.* Een woord in den Meestergraad volgens het nieuw Engelsche en Fransche systema.

De *Ghiblims* waren bewoners eener streek bij den berg *Libanon*, staande onder de heerschappij van de Koningen van *Tyrus*, en werden door Koning SALOMO bij den Tempelbouw gebruikt. zie 1 *Kon.* V:18. Koning EDUARD III heeft, bij het bouwen van het Slot *Windsor*, onder andere den Bouwmeester JOHN DE SPOULEE aangesteld, en hem den naam van *Meester der Ghiblim* gegeven.

[Gichtel, (Johan George)]

GICHTEL, (JOHAN GEORGE) Advokaat, geboren te *Regensburg* den 14den Maart 1638, en overleden te *Amsterdam*, in den jare 1710, was een ijverig aanhanger van de leer van JACOB BÖHME, verviel zelfs tot dweeperij, en stichtte, op het

einde der zeventiende eeuw, eene mystiek-godsdienstige secte, *Engelen-Broeders* genaamd.

[Giffard, (Walther)]

GIFFARD, (WALTHER) Aarts Bisschop van *York*, was onder de regering van Koning EDUARD I (van 1272-1307), zoo als na hem GILBERT DE CLARE, Graaf van *Gloucester*, en RALPH, Lord van *Mount Hermer*, Groot-Opziener der Engelsche Bouwlieden. Onder hun opzigt werd de *Westminster* abdij voltooid.

[Girtanner, (Christoph)]

GIRTANNER, (CHRISTOPH) Hooglecraar te *Göttingen*, geboren in 1760, te *St. Gallen*, en overleden den 17den Mei 1800, was een geacht genees- en staatkundig schrijver, en overigens in *Duitschland* de weerklank van den Abt BARRUEL, dewijl hij, even als deze, de Vrijmetselarij aangreep, hoezeer hij van de zaken geene kennis droeg, en die dus op eene ongerijmde en onregtvaardige wijze beoordeelde.

[Glayre, (Petrus Maurits)]

GLAYRE, (PETRUS MAURITS Ridder van) geboren in het jaar 1743, en overleden in 1819, was een der Bestuurders der voormalige Helvetische republiek, en werd in 1810 tot Grootmeester Nationaal van het Romanische Groot-Oosten van *Helvetië* te *Lausanne* aangesteld. In het jaar 1764 plaatste hij zich aan het hoofd der Broederschap in *Polen*, en werd haar hersteller in dat rijk.

[Gleichen]

GLEICHEN, (Baron van) Kommandeur der Deensche Danebrog-Orde. Het groote Convent der *Philaleten* te *Parijs* verkoos hem, in 1785, tot haren Secretaris voor de Duitsche taal.

[Glocester]

GLOCESTER, een Engelschman, was volgens de *Strikte Observantie* de negende Grootmeester der Tempelheeren, na hunne herstelling verkozen in 1500, en overleden in 1504.

[Gloucester, (Gilbert de Clare)]

GLOUCESTER, (GILBERT DE CLARE, Graaf van) was onder de regering van Koning EDUARD I Groot-Opziener der Engelsche Bouwlieden. Zie GIFFARD.

[Gnosis]

GNOSIS, *Gnostiek, Gnosticismus*, was een stelsel in de tweede eeuw der Christelijke telling, die de theoriën van het Oostersch philosophisch systema zocht toe te passen. Het woord Gnosis beteekent eigenlijk: *met een grondig inzigt erkennen*, altzoo: aanschouwing of wetenschappelijke erkenning. Geschiedkun-

dig genomen, is deze ten opzigte van de Gnostieken en Mystieken, een meer vermoedend, dan op wetenschap gegrond en helder begrijpen van bovenzinnelijke onderwerpen.

De Gnostische godsdienstpartijen hielden der Joden God dan eens voor eenen boozen geest, dan weder voor een wezen dat aan den hoogsten God, dien de Christenen moesten aanbidden, ondergeschikt en tevens onvolmaakt was. Hieruit moest natuurlijk volgen, dat zij het Jodendom voor eene valsche, of onvolkomen godsdienst hielden, die met eenen hoogeren graad van verlichting niet was te vereenigen. Zij verwierpen haar daarom, en lieten zich er bijzonder aan gelegen liggen, om het Christendom geheel van haar af te scheuren, en elk spoor van de eerste daaruit weg te wisschen. Zij trachtten, meer dan de Platonischgezinde, regtzinnige Christenen, eene vereeniging tusschen de toenmaals zoo uitgebreide Pythagorisch-Platonische philosophie en hun Christendom tot stand te brengen, en deze hunne nieuwe leer te hullen in het heilige en indrukwekkende gewaad der mysteriën, welks magtigen invloed en groote werking zij, in de tweede, zoo uiterst geheimzuchtige eeuw, overal konden waarnemen. Daardoor bekwamen zij, boven alle andere Christelijke genootschappen, onmiskenbaar een dubbel voordeel. Hunne geheimvolle leer was veel meer overeenkomstig met de denkwijze dier eeuw, dan het oorspronkelijke Christendom dit was. De aard dezer vereeniging noodzaakte haar tot grootere opmerkzaamheid en strengheid in de keuze en aanneming der medeleden, en maakte het haar tot eene hoofdwet, alleen hen aan te nemen en geheel te vertrouwen, die ten volle beproefd waren. Naar hun stelsel was het Christendom niet meer eene dochter van het Jodendom, eene leer, blijkbaar door de daadzaken wedersproken, maar het was eene heilige leer van verborgene mysteriën, tot welke niet de groote hoop, maar de verlichtste en verstandigste menschen moesten toegelaten worden. Hun stelsel schijnt van den staat dezelfde achting te hebben genoten, als de andere mysteriën.

Wij vinden werkelijk sporen, uit welke schijnt te blijken, dat de Romeinsche Overheden, in hunne onderzoekingen ten opzigte der Christenen, behoedzamer en zachter te werk gingen, zoodra zij

aanleiding kregen, het Christendom aan te zien als eene leer die met de mysteriën verwant was, en dat de Gnostieken in het algemeen zelden vervolgingen hebben geleden. Dat nu de Gnostieken werkelijk vele inrigtingen van de mysteriën, of van de met deze verwante philosophische scholen van vroegeren en van hunnen leeftijd, ontleend hebben, wordt uit het weinige, dat verscheidene Kerkvaders van dezen melden, zeer waarschijnlijk. Uit hunne geheimzinnige inrigting en de door hen zoo streng gevolgde geheimhouding hunner leer en huns stelsels, is het duidelijk, waarom wij ook bij de volledigste verzameling en vergelijking van alle brokstukken en narigten, welke in de Kerkvaders uit vele eeuwen daarvan voorhanden zijn, zoo weinig grond vinden, om te vermoeden, dat hunne Constitutie een' volkomen Kerkelijken vorm en eene naauwe overeenstemming met de wetten der Roomsche Kerk hebbe gehad.

Voornamelijk onderscheidt zich de Alexandrijnsche school daardoor, dat zij in de schrift een' verborgen en hoogeren zin zocht; ook in de geschiedkundige plaatsen derzelve, dezen zin naspoorde; de bekendheid met dezen voor eene geheime wetenschap (*Gnosis*) hield, welke niet ieder begreep, en die over de leer der Christendoms philosopheerde. Van daar, dat de geschriften van clemens en origenes opgevuld zijn met allegorische beteekenissen en vreemde wijsgeerige beschouwingen, over den geestelijken zin der schrift, welke alleen door diegenen begrepen kon worden, die zich boven eene woordelijke vertaling verhieven. Dit geheimzinnig spreken en schrijven is dezen menschen dan ook zoo eigen, dat hetzelve in al hunne schriften voorkomt.

Men heeft wel eens beweerd, dat de ware geheimen, welke JEZUS in den schoot eener geheime orde zou hebben nedergelegd, bij deze secte nog eenen tijd lang bewaard waren gebleven. Het is ook inderdaad niet te ontkennen, dat de meeste Gnostische partijen iets geheims in zich hadden. Menige van hen, namelijk de *Valentinianen*, waren dan ook zoo voorzigtig bij de keuze dergenen, die zij in hun gezelschap opnamen, en zoo ternghoudend bij de trapswijze mededeeling hunner geheimen,

als eenige geheime vereeniging ter wereld. Zij hadden bovendien veel met symbolen te doen, en onloochenbaar ligt eene hoofdoorzaak van de ondoordringbare duisternis, in welke de leer van alle Gnostische secten is gehuld, in de hoogst mystieke spraak, waarvan zij zich bedienden. Hoe duister ook alles is, wat men van hunne leer en meeningen weet, zoo laat zich toch eenigzins begrijpen, dat zij datgene, wat men eene geopenbaarde godsdienst noemt, wilden doen vervangen door eene godsdienst der rede.

In de schriften der Apostelen vindt men dikwijls sporen, dat zij menige stelling der Gnostische partijen tegenspreken. Inzonderheid schijnt het hoofddoel van JOHANNES bij al zijne geschriften te zijn geweest, het bestrijden van eenige hoofd-leerstukken dezer secte, die toen reeds met het Christendom begonnen vermengd te worden, ofschoon hare verdedigers nog geene Gnostieken genoemd werden.

De *Basilidianen* en al de Gnostische partijen hebben zich van de zijde der Kerkvaders, vooral van EPIPHANIUS, de beschuldiging van ketterij en ondeugd op den hals gehaald. Zij verwijderden zich, namelijk, van de heerschende voordragt der leer en van de Joodsche gebruiken van het toenmalig Christendom, gaven aan hunne godsvereering een geheimzinnig aanzien, en hielden zich, uit hoofde hunner bovennatuurkundige kennis, voor verstandiger dan anderen. Zij hadden hunne eigene leer van de goddelijke kracht, die in den persoon des Heilands was. Deze kracht had zich, zoo zij zeiden, eerst bij zijnen doop met hem, in de gedaante eener duif, vereenigd, en is voor den kruisdood weder van hem gescheiden. Van daar volgde ook, dat de dag van JEZUS dood hen niet zoo gewigtig was, als die van zijnen doop. Ook stond JOHANNES *de Dooper* bij hen hoog aangeschreven. Hieruit blijkt nu wel de ketterij, doch nog geenszins de ondeugd. Integendeel betuigt CLEMENS van *Alexandrië*, dat zij eene gestrenge levenswijze leidden, en dat zij het wezen der godsdienst meer inwendig, dan ceremonieel beschouwden.

In deze oude goedhartige dweeperijen, door zucht naar bespiegeling over het wezen van God, liggen vaak merkwaardige sporen van Oostersche *Cosmogonie* (leer van het ontstaan der wereld). Van deze zijde beschouwd kan het oude, dat op den

eersten aanblik zonderling en vreemd toeschijnt, voor den onderzoeker aanlokkend worden, voor zoo verre hij daarin de pogingen van vroegere wijsgeeren ontdekt, om het ontstaan der dingen buiten God, zinnebeeldig voor te stellen.

De Gnostieken, die in de tweede eeuw zeer veel geruchts maakten, vooronderstelden, dat er acht, van elkander onderscheiden hemelen waren, en dat ieder van dien door zijnen bijzonderen vorst geregeerd werd. De vorst van den zevenden hemel, dien zij *Sabaoth* noemden, schiep den hemel en de aarde, de zes hemelen onder zich en een groot getal engelen. In den achtsten hemel plaatsten zij hunnen *Barbelo* of *Barbero*, dien zij somtijds den vader en somtijds de moeder van het heelal noemden. Al de Gnostieken onderscheidden den Schepper van het Heelal, van God, die zich zelven door zijnen Zoon, dien zij voor den CHRISTUS erkenden, aan de menschen bekend maakte. Zij loochenden, dat het Woord was vleesch geworden, en beweerden, dat CHRISTUS niet geboren was uit de maagd MARIA; dat hij alleenlijk een ligchaam had gehad in schijn, en dat hij in wezenlijkheid niet had geleden. Zij geloofden noch eene opstanding, noch een toekomend oordeel, maar verbeeldden zich, dat zij, die in hunne grondstellingen niet onderwezen waren geweest, in de wereld zouden wederkeeren, en dan in de ligchamen van zwijnen en andere dergelijke dieren overgingen. Zij hadden verscheidene apocryphe boeken, als: het Evangelie van PHILIPPUS, de Openbaringen van ADAM, het Evangelie der Volmaaktheid, enz. zij leerden verder, dat de Α□*τ*□*οσις* (verzoening) langs zedelijken weg plaats had, en een gevolg was van de goddelijke Γ*ν*□*σις* (godsdienst der volkomenheid) en van Α*ςετη* (een vroom leven).

De Gnosis van CLEMENS bevatte de, hetzij geschiedkundige of wijsgeerige kennis, die buiten den gezigtskring der oningewijden lag, en alleen uit dit gezigtspunt is de Gnosis voor de Vrijmetselarij nuttig. Als het waar is, dat de V□ M□ kennis kan opzamelen, die voor den prof□ ontoegankelijk, en toch voor den mensch bereikbaar zij, wanneer wij in het binnenste heiligdom der V□ M□ iets meer, dan zedekundige allegoriën en verouderde hieroglyphen, en toch iets minder dan

bovennatuurlijke, mystieke verschijningen aantreffen, zoo moeten wij aannemen, dat ook, de Gnosis niet onbelangrijk voor ons is, vooral wanneer wij in het ooghouden, dat er een afstand van verscheidene eeuwen bestaat, tusschen de toen levende Gnostieken en de tegenwoordige Vrijmetselaars.

De overeenstemming van de leeringen, zinnebeelden en gebruiken der *Veda*-schriften en *Vedanta*-philosophie, met den inhoud der oudste V□ M□ oorkonden, blijft voor de VV□ MM□ altijd merkwaardig, zelfs dan nog, als de zekerheid der geschiedkundige overlevering derzelve, aan de VV□ MM□ der middeleeuwen, onbewijsbaar ware. Wanneer men nu zegt, dat de oud-Indische leer, leerteekens en gebruiken aan de VV□ MM□ der middeleeuwen stellig zijn overgeleverd, dan beteekent dit daarom niet dat alle leerstellingen en gebruiken der middeleeuwen, zonder onderscheid van daar haren oorsprong hebben bekomen; ook kan men stellen, dat de gezelschappen der Christelijke VV□ MM□ in de middeleeuwen, als gezelschappelijke vereenigingen, van de Indiërs, Egyptenaren of Perzen, van derzelver Priesters en wijsgeeren, of van de geheime verbonden derzelven afstamden. Ten dezen laatsten opzigte is het nog veel meer bewezen, dat de Maç□ Bouwvereenigingen der middeleeuwen onmiddelijk, in onafgebroken opvolging uit de Romeinsche Collegiën zijn ontstaan, en zich door wederkeerige vereeniging met de Kuldeërs, de Pausgezinde Monniken-Orden en met de in dezen tijd gevormde volken en Staten verder hebben uitgebreid. De Romeinsche *Collegia* en de *Bouw-Collegiën* in het bijzonder, zijn naar Hellenische, en deze weder naar Egyptische en Indische voorbeelden gevormd. De overlevering dezer oud-Indische leer, leerteekens en gebruiken geschiedde in den oudsten tijd door de oud-Perzen, en de nog ten deele bij de Parsen overgebleven leer van ZERDUSCHT; door de Egyptenaren, die, zoo als thans geschiedkundig bewezen is, hunne vorming aan *Indië* te danken hebben; door de Phoeniciërs en door de Druïden, bij alle Celtische en Germaansche volken, welker vroegste inrigtingen aan de Indische gelijk zijn, en die hunnen Indischen oorsprong ook door mondelinge overleveringen en door de taal bewijzen; vervolgens door de Hebreën,

bijzonder door MOZES en de Profeten; door de Hellenen, Etruskers en Romeinen; verder door de *Soefi* in *Perzië*, later echter door de Gnostieken, bijzonder door MANES, aan welke zich eindelijk de Kuldeërs en de gansche rij der Christelijke Mystieken, in verschillende graden van verwantschap en vereeniging aansluiten. In den Hellenischen tak zijn PYTHAGORAS, PLATO en de Stoïcynen in dat opzigt vooral merkwaardig, ook wegens den invloed, die zij op de Esseërs, Gnostieken en Kuldeërs gehad hebben. De Gnostieken, voornamelijk de aanhangers van MANES, vereenigden in zich de overleveringen van vele der genoemde takken, bijzonder der Perzische, der Egyptische en die der Esseërs, alsmede die der *Soefi* (Perzen) en de nieuw-Platonische, en maakten den hoofdtak der zoogenaamde Heidensche Christenen uit, die zich, in tegenstelling der Joodsche Christenen (Nazareërs), reeds in de eerste eeuw des Christendoms vormden; ook schijnt hunne Constitutie met de oud-Maçonnieke gelijkvormig te zijn. Wat de *Soefi* betreft, heeft MALCOLM in de geschiedenis van *Perzië* aangetoond, dat de leer en levenswijze derzelve uit *Indië* voortkomen; dat zij met de *Vedanta*-philosophie in alles overeenstemmen; dat zij MOZES, PYTHAGORAS, PLATO en JEZUS als *Soefi* beschouwen, en den Esseërs zoo gelijkvormig zijn, dat deze als afstammende van de *Soefi* kunnen worden aangemerkt, en dat der laatsten afgezonderd leven, even als dit door JOHANNES *den Dooper* en JEZUS werd geleid, de merkwaardigste overeenstemming aanwijst. Zoo houden zij veertigdaagsche vasten, dragen eenen ongenaaiden leeraarsmantel en dergelijke meer. Ook is het blijkbaar, dat de leer der *Soefi* volkomen overeenstemt, zoowel met die der Kuldeërs als met die der VV MM in de middeleeuwen, zoo verre onze drie oudste kunstoorkonden aanwijzen, en nog staan zij in dezelfde betrekking tot het hedendaagsche Islamismus, als vroeger de Kuldeërs tot de heerschende Pauselijke kerk. Ook leeren de *Soefi*, blijkens het boek *Musnavi*, algemeene liefde en algemeene welwillendheid jegens alle menschen (zie het Art. SOEFI). De Druïden eindelijk staan, door de Kuldeërs, met de VV MM der middeleeuwen in geschiedkundigen zamenhang. Dat hunne leer, teekens,

gebruiken, enz. uit *Indië* zijn gekomen, wijst ons naauwkeurig de geschiedenis aan, die wij voornamelijk aan de Engelsche geleerden te danken hebben. De eerste Christenleeraars, kluizenaars en Monniken werden bij alle Celtische en Germaansche volken, in vele opzigten navolgers der Druïden, zij namen de betrekking van onderwijzers in de voor het leven onontbeerlijke kundigheden van hen over; zij maakten zich hunne leer en symbolen zoo veel mogelijk eigen, en rigtten hunne kluizenaarscellen en kerken op, in plaatsen die van oudsher der Druïden heilig waren, bij eikenboomen, in grotten en bij der Druïden steencirkels. De in de Britsche landen, bijzonder in *Schotland* en *Ierland*, nog voorhanden zijnde Druïdische en andere leerteekenen en symbolen op obelisken, kolommen en steenen kruizen, wijzen nog den Druïdischen, Gnostischen en Kuldeeschen oorsprong aan, en waar men op de plaats van Druïdische heiligdommen, tempels bouwde, behield men de drie steenen kolommen, welke in alle opene Druïden tempels onmisbaar waren, die zich ook in de Maç□ in de drie groote kolommen vertoonen, welke de Loge schragen. (Zie verder het Art. KOLOMMEN.)

[Godel]

GODEL. Het verminkte Hebr. woord *Gadol* (לדנ groot), een in de hooge graden voorkomend woord.

[Godsdienst]

GODSDIENST is eigenlijk elke handeling, die verrigt wordt uit gehoorzaamheid aan God en tot zijne eer. Evenzeer beteekent het een bijzonder zamenstel van godsdienstige waarheden, naar de bijzondere bevatting van godsdienstige wetgevers, zoowel als de waarheden, naar welke wij al onze daden moeten regelen, ten einde het hoogste Wezen te vereeren.

Aan den eenen kant wordt de godsdienst verdeeld in godsvereering (*cultus*), en eigenlijke godsdienst (*religio*), terwijl alle handelingen, die naar de voorschriften van den stichter van eenigerhande godsdienst, of de bepalingen van eene kerkelijke vergadering zijn ingevoerd, godsdienstige gebruiken genoemd worden. Het verschil der godsdiensten ligt in het onderscheid der godsdienstige voorstellingen, ofschoon ook het verschil van karakter, wetten en andere omstandigheden hebben bijgedragen

tot het daarstellen en bevestigen van dat verschil. De meest onvolkomen godsvereering is de *Fetischdienst*, die zonder invloed op de zedelijkheid is. Eene min onvolkomen godsvereering is die, welke de zon en de sterren als goddelijke wezens beschouwt, en welk stelsel *Sabaeïsmus* genoemd wordt. Een meer verheven stelsel is dat, hetwelk zich betrekt op wezens, die, ofschoon in het verondersteld bezit van bovenmenschelijk vermogen, nogtans naar menschen gelijken, en menschelijke zwakheden en gebreken hebben, dit is het *Polytheïsmus*, en van dien aard was onder andere de godsdienst der Grieken en Romeinen. De waardigste en volmaaktste godsdienst nogtans is die, welke gevestigd is op het geloof aan eenen almagtigen, eeuwigen en heiligen God, die, boven alle menschelijke beperkingen verheven, het Heelal met liefde en regtvaardigeid regeert. Dit stelsel heet het *Monotheïsmus*, en behooren hiertoe de Mozaïsche of Israëlitische, de Christelijke (al de verschillende Christensecten hieronder begrepen) en de Mahomedaansche godsdienst. De godsdienst wordt verder onderscheiden in natuurlijke en geopenbaarde godsdienst. De natuurlijke godsdienst is die, welke de menschen kunnen kennen, naar aanleiding van het licht der natuur en van de gewone regels van het gezond verstand, alleen door het onderzoek en zonder behulp der openbaring, en welker wetten zij ook zonder deze verpligt zijn te volgen. De geopenbaarde godsdienst is die, welke het Opperwezen, hetzij door middelijke, hetzij door onmiddelijke tusschenkomst, heeft bevolen op te volgen. Hiertoe behooren de Mozaïsche en Christelijke godsdiensten. De geopenbaarde godsdienst bestaat uit twee hoofddeelen, het geloof en de betrachting.

De godsdienst is het levendig geloof aan het hoogste goed: *God en onsterfelijkheid*, gelijk ook het geloof dan eerst levendig kan heeten, wanneer dat het wezen der stervelingen doordringt, en zich derhalve ook in edele handelingen en daden openbaart en vruchten voortbrengt.

Godsdienst, is dus het geloof aan God en zijne Voorzienigheid, alsmede aan de krachten van zijnen geest op de gemoederen der menschen, het geloof aan een tijdstip van vergel-

ding en aan eene eeuwige voortduring. Van den inwendigen kant beschouwd, is godsdienst het streven van den mensch, om zich ook het wezen en den geest dier uitwendige vormen zoo veel mogelijk eigen te maken, en in hare luisterijke volkomenheid is zij het leven, bewegen en zijn in God, het schier onwillekeurig werken en wandelen in dien geest. Godsdienst mag dus voor den mensch, en des te minder voor den veredelden mensch, den Vrijmetselaar, nooit een bloot voorwerp van koele verstandsoverweging, nog veel minder alleen eene zaak van het geheugen, of van geschiedkundige voorstelling zijn, maar de geest van een hooger inwendig leven. Men kan eene groote mate van godsdienstkennis hebben, onwankelbaar vast in zijne geloofsbelijdenis wezen, en hetgeen door den grooten hoop *geloof* genoemd wordt, bezitten, zonder daarom nog schijn of schaduw van godsdienst te hebben. Evenmin als, bij voorbeeld, om ons van eene gelijkenis te bedienen, de kennis der beeldende kunsten den schilder of beeldhouwer maakt, kan ook de kennis der Kerkelijke belijdenis en gezindtelijke grondstellingen op zich zelf den godsdienstigen mensch uitmaken. De geest, het leven en de kracht kunnen alleen van binnen voortkomen.

Het verkeerd verstaan, de verwisseling en het misbruik dezer onderscheiding heeft, reeds van ouds, vele huichelaars, schijnheiligen, bedriegers en bedrogenen doen ontstaan. Hier staat de echte Vrijmetselaar aan het scheidpunt, waar hij duidelijk ontdekken moet, wat in dit opzigt zijne bestemming van hem vordert.

De *Oude Pligten* (zie dat Art.), zeggen daaromtrent als eerste pligt: ‘De Vrijmetselaar is hierdoor verpligt, der zedewet als een echte Noachiet te gehoorzamen, en als hij de kunst goed verstaat, zal hij nimmer een dwaze Atheïst, noch een roekeloos vrijgeest wezen, noch tegen zijn geweten handelen. In oude tijden waren de Vrijmetselaars verpligt, zich te schikken naar de gebruiken van alle landen, waar zij werkten, of hadden te doen. Aangezien echter de Vrijmetselarij wordt aangetroffen onder alle volken, zoo zijn zij thans verpligt tot die godsdienst te behooren, waarin alle menschen overeenkomen,

en elken B∴ zijne bijzondere meening te laten, d.i. men vordert slechts, dat zij deugdzame en getrouwe menschen zijn; dat zij eer en eerbaarheid in eere houden, ofschoon zij ook voor het overige, op welke wijze ook, door deze of gene namen, godsdiensten of meeningen van elkander onderscheiden zijn; want zij stemmen allen in de drie groote punten van NOACH overeen, dat volstaat, om den band der Loge te bewaren. De vereeniging der Vrijmetselaren is aldus het middelpunt van vereeniging van goede en gemoedelijke menschen, en het gelukkige middel, om trouwe vriendschap te stichten onder mannen, die zonder deze in bestendige verwijdering hadden moeten blijven leven.'

Zij dus iemands godsdienst, of zijne wijze, om God te vereeren, zoo als zij wil, dit sluit hem geenszins uit van het genootschap der Vrijmetselaren, als hij slechts aan den eeuwigen Bouwmeester des hemels en der aarde en aan de onsterfelijkheid der ziel gelooft, en in zijne daden aan de hooge verpligtingen der zedelijkheid beantwoordt. De Vrijmetselaar knoopt, met de deugdzamen van iedere geloofsbelijdenis, den stevigen en bekoorlijken band van broederlijke liefde. Men leert hem de dwalingen des menschelijken geslachts met innige smart beschouwen, en er naar streven, om door reinheid van eigen' levenswandel de hooge voortreffelijkheid van het geloof, dat hij belijdt, aan den dag te leggen.

Daaruit volgt echter ook, dat de Atheïst, schoon ook door doop of besnijdenis tot het Christendom, Mozaïsmus of Islamismus behoorende, in de Orde niet mag worden aangenomen.

[God wil het]

GOD WIL HET, of *Dieu le veut*, ook *Dieu le volt.* Het oude krijgsgeschreeuw der Kruisvaarders, hetwelk ook in de meeste hoogere tempelgraden is aangenomen. Deze uitroep opende reeds in de elfde en twaalfde eeuw eenen afgrond in *Klein-Azië*, die de helft van *Europa* verslond.

[Gofton]

GOFTON. Een medeoprigter der Groote Loge van *Engeland.* Zie DESAGULIERS.

[Gogel, (Johan Peter)]

GOGEL, (JOHAN PETER) die gedurende zijn oponthoud aan de Hoogeschool te *Oxford*, en bij zijne reizen naar *Engeland*,

zich met de Engelsche Loge-Constitutie bekend gemaakt heeft, was van 1766 Engelsche Grootmeester der *Frankische* en *Opper*- en *Neder-Rijnsche Kreitsen* te *Frankfort aan den Main.* Met zijnen dood, in 1782, verviel dit Grootmeesterschap, door de Groote Loge van *Londen* opgerigt waardoor aldaar de Eclectische Vrijmetselarij ontstond.

[Gomez]

GOMEZ. Een woord in de hoogere graden (26e. gr. Sch. R.), en dat het eerste woord zou geweest zijn, dat de eerste mensch heeft uitgesproken, verbastering van *Gomel* (למג), goedertieren, weldoen.

[Gondulph]

GONDULPH. Zie GUNDULPH.

[Gordon, (Karel Hamilton)]

GORDON, (KAREL HAMILTON) *Esq.* Grootmeester der Groote Loge van *Schotland*, der oude Vrijmetselaren, in 1754.

[Gordon, (Jakob)]

GORDON, (JAKOB) Ridder der Koninklijk Spaansche Orden, werd in 1806, door de Groote Loge der *Koninklijke Orde Herodom van Kilwinning*, tot Provinciaal Grootmeester benoemd van de te *Xeres de la Frontera*, in *Andaluzië*, voor geheel *Spanje* opgerigtte Groote Loge, en van het Groot-Kapittel.

[Gotha, (Ernst Lodewijk)]

GOTHA, (ERNST LODEWIJK) Hertog van *Saksen* en *Altenburg*, geboren den 30sten Januarij 1745, overleden den 20sten April 1804, regeerde onder den naam van ERNST II. Hij was een edel, wetenschappelijk gevormd vorst, zoo als er weinigen zijn of waren, en was ook een ijverig Vrijmetselaar. In den jare 1774 door eenen Schotschen Meester in de Broederschap aangenomen, werd hij den 30sten Junij 1775 Grootmeester der Groote Lands-Loge van *Duitschland*, en deze keuze werd den 30sten Junij 1776 vernieuwd; evenwel bedankte hij voor deze waardigheid den 24sten December des laatsten jaars, omdat hij den strijd der Loge-systema's niet goedkeurde.

[Gotha. (Saksen-)]

GOTHA. (SAKSEN-) In weinige landen geniet de Vrijmetselarij eene zoo hooge achting, als in dit Hertogdom, dewijl niet alleen de daar bestaande Loges in de keuze hunner medeleden zeer voorzigtig zijn, en de Vrijmetselarij uit een hooger gezigtspunt beschouwen, maar ook, omdat zij de bescherming der Landvorsten op eene zeer bijzondere wijze geniet.

[Goud- en Rozenkruisers]

GOUD- EN ROZENKRUISERS. Zie ROZENKRUISER.

[Gouden zang der Pythagoreërs]

GOUDEN ZANG DER PYTHAGOREëRS. Zie PYTHAGOREESCH VERBOND.

[Goudgulden]

GOUDGULDEN, (Een) of het *Johannes*-offer. Ieder medelid der *Strikte Observantie*, in *Duitschland*, was verpligt, om aan zijne Loge de uit de oude riddertijden gebruikelijke som van eenen dukaat, of ten minste 1 thaler en 16 groschen (*f* 3, -), op den *Johannes*-dag ten offer te brengen; een gebruik, dat, zelfs na het verloren gaan van de Orde der *Strikte Observantie*, in vele Loges, ter dienste van hulpbehoevenden is blijven bestaan.

[Goudmakerij]

GOUDMAKERIJ, ook *Alchemie*, (zie dat Art.) aldus heeft men de kunst genoemd, door chemische bewerkingen, onedele of geringere metalen in edele te veranderen. De waarneming, dat er bij de zamensmelting van verscheidene metaalsoorten, een mengsel ontstaat, van eene geheel verschillende kleur, verbonden met den wensch, goud en zilver voort te brengen, leidde reeds vroeg tot het denkbeeld, de edele metalen uit de rijkelijk voorhanden onedele metalen te vormen. Tevens zocht men een algemeen middel, waardoor alle ziekte genezen, het leven verlengd en het ligchaam verjongd kon worden. Tot het veranderen der metalen dacht men een middel noodig te hebben, dat de grondslag van alle metalen in zich bevatte, en alzoo het vermogen bezat, alles in zijne bijzondere deelen op te lossen. Dit algemeen oplossingsmiddel, of *menstruum universale*, dat door kunst echt goud voortbrengen, en tegelijk de kracht hebben zou, alle ziektestof uit het ligchaam te verbannen en het leven te vernieuwen, werd de *steen der wijzen, (Lapis philosophorum, het groote magisterium, de roode tinctuur*, of *het groote elixir* genoemd. Het middel, om zilver voort te brengen, heette *de steen der tweede orde, het kleine magisterium*, of *de witte tinctuur.* De bezitters der wetenschap noemde men wijzen; hen, die licht zochten, heette men philosophen; de meesters der kunst Adepten; de leerlingen werden alchemisten genoemd. Hoe minder de alchemisten zelven duidelijke begrippen hadden van de verschijnselen, die zich bij hunnen arbeid vertoonden, des te

meer trachtten zij ook, zich in beelden en gelijkenissen uit te drukken, die zij ook later bleven bijhouden, om hunne geheimen voor de oningewijden te bedekken. Naar den Egyptischen HERMES TRISMEGISTUS werd deze kunst ook de hermetische genoemd. Zeker is het, dat de oude Egyptenaren zekeren graad van chemische en metaalkundige kennis bezaten, doch daaruit is nog niet te bewijzen, dat de oorsprong der alchemie bij hen zou zijn te zoeken. De Grieken werden door de Egyptenaren met de alchemie bekend. Ook onder de Romeinen verbreidde zich in lateren tijd de lust tot de magie, tot theosophische dweeperijen, en bijzonder tot de alchemie, die hen onmiddellijk goud in menigte beloofde. CALLIGULA beproefde reeds uit *auripigmentum* (*operment*, geel gezwaveld rattenkruid), goud te maken. DIOCLETIANUS daarentegen beval, dat men al de boeken, die over de chemie van goud en zilver handelden, zou verbranden. Dit besluit werd uitgelokt, door dat namelijk in dezen tijd door Egyptische monniken en kluizenaars, vele boeken over de alchemie vervaardigd, en met beroemde namen der oude tijd, b.v. DEMOKRIET, PYTHAGORAS en HERMES, als opschrift, voorzien werden. In de middeleeuwen bleven de monniken zich op de alchemie toeleggen. Ofschoon zij later door de Pausen verboden werd, zoo vond toch JOHANNES XXII veel smaak in haar. In de dertiende en veertiende eeuw was RAIMUND LULLY, of LULLIUS, een der beroemdste alchemisten, die bij zijne aanwezigheid in *Londen* voor Koning EDUARD I eene hoeveelheid van 100 ponden kwikzilver in goud zou hebben veranderd, waaruit men de eerste Rosenobles zou hebben gemunt. Ook PARACELSUS, ROGER BACON en BASILIUS VALENTINUS waren beroemde alchemisten. Niet voor dat de gezuiverde chemie en philosophie de verschijnselen bij de chemische bewerkingen begonnen te verklaren, nam de drift tot alchemistische proeven van lieverlede af, ofschoon in het geheim nog vele voorname lieden zich daarmede bezig hielden. Overigens is de alchemie, der chemie en zelfs der heelkunde nuttig geweest. De eerste en zorgvuldigste bearbeiding der chemie heeft in de alchemie haren oorsprong, zoo als wij dan ook aan het

werken en aan het geduld der alchemisten, menige nuttige uitvinding, b.v. verschillende kwikzilver-preparaten, het porselein, enz. te danken hebben. Over de mogelijkheid der metaalverandering laat zich niets met zekerheid beslissen. Wel is waar heeft de nieuwere chemie de metalen onder de eenvoudige stoffen gerangschikt, en daardoor de mogelijkheid ontkend, dat eene stof in de andere, en dus ook een geringer metaal in goud veranderd konde worden. Daar intusschen in de chemie immer meer opmerkelijke ontdekkingen gemaakt worden, en het van vele, toen als eenvoudig erkende stoffen nu bewezen is, dat zij zamengesteld zijn, zoo kan men de mogelijkheid niet volstrekt ontkennen, metaal voort te brengen uit andere zelfstandigheden, welke de stof daartoe bevatten, en het eene metaal in het andere te veranderen, of liever te veredelen. Ook mag men niet alle alchemisten als bedriegers aanzien, want velen onder hen werkten in wezenlijke overtuiging en hoop, om tot hun doel te geraken.

[Graad]

GRAAD, Trap. Hoogere graden, zijn afdeelingen der Maçonnieke wetenschappen, welke in hunne opeenvolging te zamen de verscheidene systema's in de Vrijmetselarij uitmaken. Oorspronkelijk behoefde men, volgens eenigen, slechts eene eenige aanneming tot het toetreden in de Broederschap, en bestond het onderscheid van Meesters, Medgezellen en Leerlingen, alleen daarin, dat uit de eersten de voorzittende achtbare Meester en de Officieren gekozen werden, dat de tweede de vereenigingen bijwoonden, en de laatsten de diensten vervulden. Met den dood van KAREL I van *Engeland*, in 1649, maakten de koningsgezinden van *Engeland* zich de verborgenheid der Maçonnieke vereenigingen ten nutte, om den Meestergraad tot hun doel in te rigten, en van den Medgezellengraad een tusschen- of beproevingsgraad te maken. Na de troonsbestijging van KAREL II verloren deze beide graden hun doel, doch werden onder eene symbolisch zedelijke beteekenis bijgehouden, en maakten, sedert dien tijd, het geheel der Maçonnieke mededeelingen uit, totdat in het begin der achttiende eeuw, het lot van JACOBUS II deszelfs aanhangers noodzaakte, zekere geheime orden op te

rigten, tot welker beproevingsgraden men evenwel de Vrijmetselarij noodig had. Hoe meer nu deze orden zich van het tijdstip harer stichting verwijderden, en hoe onwaarschijnlijker de uitvoering hunner plannen werd, des te meer werden zij tot de algemeene zaak der Vrijmetselarij gemaakt, en in *Frankrijk* door JACOBUS III en deszelfs zoon, den Ridder STUART, tot hoogere graden der V M verklaard. Van dit tijdperk dagteekent men dan ook het bestaan der hoogere graden, die den kwakzalvers, het bedrog en der dweeperij, den toegang in de Loges baanden, en niet alleen eene Babylonische verwarring onder de Fransche Broeders voortbragt, welke tot den aanvang der negentiende eeuw eene algemeene ergernis gaf, maar ook de nadeeligste gevolgen op het wezen der ware Vrijmetselarij had. Er bestaat geene doling van den menschelijken geest, die toenmaals niet in de hoogere graden gepredikt werd. Geestenzienerij, alchemie, theosophie, piëtismus, kruistogten, enz. waren de onderwerpen die in meer dan 1800 verschillende hooge graden geleerd werden, en de uit dezelve zamengestelde hierarchiën, werden, door het dwaze hunner benamingen, kleeding en ceremoniën, oorzaken van bespotting, ja zelfs, van verachting. *Duitschland* heeft, sedert eenen geruimen tijd, dit der Vrijmetselarij in alle opzigten onwaardig stelsel verlaten; in *Nederland* heerschte het nooit, alleen *Frankrijk* lijdt nog aan deze zucht naar titels, linten, sterren en zinledige ceremoniën, en zal bezwaarlijk daarvan genezen worden, zoo lang de Vrijmetselarij in dat land uit een te min verheven oogpunt, en ten hoogste als eene vereeniging van weldadigheid beschouwd wordt. Ofschoon de stelsels der hooge graden de drie eerste graden met kleinachting beschouwen, zijn deze nogtans de eenige ware, en worden die bij uitsluiting in de oorkonden vermeld. Zie verder HOOGE GRADEN.

[Graden. (Egyptische)]

GRADEN. (EGYPTISCHE) Zie MITZRAÏMITISCHE GRADEN.

[Graden. (Hermetische)]

GRADEN. (HERMETISCHE) Zie HERMETISCHE GRADEN.

[Graden. (Hooge)]

GRADEN. (HOOGE) Een hooge graad is een mysterie, in den laatsten tijd uit verschillende ceremoniën, symbolische formulieren en hieroglyphische voorstellingen, gevormd, en welke ce-

remoniën, formulieren en hieroglyphen een' ingewikkelden zin hebben, waarvan een gedeelte eerst in eenen volgenden nog hoogeren graad wordt medegedeeld, hetwelk dan zoo lang van graad tot graad voortgaat, als elk Loge-systema noodzakelijk keurt.

Deze hoogere graden liggen echter buiten het doel en wezen der Vrijmetselarij, hinderen de goede zaak der Broederschap, en verwijderen daardoor de weldenkenden vroeg of laat van haar. Dikwijls waren de hoogere graden het net, waarin de BB van mindere graden verward werden, en gaven deze aanleiding tot vele onaangenaamheden, twisten, heerschzucht, bijgeloof en dweeperij. Behalve de Hamburgsche vereenigde Loges (van de nieuwe Engelsche Constitutie) en die van het Eclectische stelsel, hebben alle systema's hunne hoogere graden. De Engelschen hebben de *Royal-Arch*; de Franschen hunne *Élus* en *Chevaliers.* De Nationale Moeder-Loge *der drie Wereldbollen* en de Groote Loge *Royale York* vieren ook hoogere mysteriën, terwijl de Groote Lands-Loge van Duitschland zich daarin regelt naar de Zweedsche Ritualen.

Ook hier te lande worden de hoogere graden beoefend, onder den naam van Kapittelgraden, echter niet zoo hartstogtelijk, als in andere landen. Zie verder HOOGE GRADEN.

[Graden. (Ridder-)]

GRADEN. (RIDDER-) Zie RIDDERGRADEN.

[Graden. (Schotsche)]

GRADEN. (SCHOTSCHE) Zie SCHOTSCHE GRADEN.

[Graden. (Wetenschappelijke)]

GRADEN. (WETENSCHAPPELIJKE) Zie WETENSCHAPPELIJKE GRADEN.

[Graden. (Wijsgeerige)]

GRADEN. (WIJSGEERIGE) Zie WIJSGEERIGE GRADEN.

[Graf. (De Ridders van het heilige)]

GRAF. (DE RIDDERS VAN HET HEILIGE) Deze Tempelheerengraad werd in 1812, onder den dekmantel der Vrijmetselarij, door eenen opticus (gezigtkundige)

in *Parijs*, met name CHEVALIER, Achtb Mr der Loge *les Admirateurs de l'Univers* (de bewonderaars van het Heelal), medegedeeld.

[Graf. (Ridders van het)]

GRAF. (RIDDERS VAN HET) De zesde graad van het voormalig systema der Loge *Royale York*, te *Berlijn.*

[Granaat-Appels]

GRANAAT-APPELS. (De) De kapiteelen der beide kolommen *J.* en *B.*, welke aan den oostelijken ingang des voorhofs van SALOMO'S tempel stonden, waren met leliën en granaat-

appels versierd, dat in de Vrijmetselarij eene zinnebeeldige beteekenis heeft.

[Grasse-Tilly]

GRASSE-TILLY. (Graaf van) Een Franschman, die zich langen tijd in *Noord-Amerika* heeft opgehouden. De *Suprème Conseil* van den 33en graad van het oud en aangenomen systema in *Charlestown*, gaf hem den 21sten Februarij 1802 de volmagt, om overal Vrijmetselaren tot den 33sten graad te bevorderen, en overal Loges, Kapittels, *Conseils* en Consistoriën op te rigten. Na zijne aankomst te *Parijs*, in 1804, vereenigde hij zich met HACQUET en PYRON, stichtte daar zulk een systema, en zat zelf als Souverein Groot-Kommandeur-Generaal voor, tot 1806, toen CAMBACÈRES tot die waardigheid werd benoemd. Verder stichtte hij een' dergelijken Conseil in 1805, te *Milaan*, en in 1811 te *Madrid.*

[Greep]

GREEP, (De) aanraking, is een der middelen, waardoor de V M zich op eene hem bekende wijze van iemand overtuigt, of hij tot den opgegeven graad behoort (Eng. *the grip*, Hoogd. *der Griff*, Fransch, *l'attouchement*).

[Greinemann]

GREINEMANN. Zie AKEN.

[Grenex]

GRENEX was, volgens de *Strikte Observantie*, de vijftiende Grootmeester der Tempelheeren, na hunne herstelling verkozen in 1627, overleden in 1659.

[Gridley (Jeremias)]

GRIDLEY (JEREMIAS) was de vierde Provinciale Grootmeester der Groote Loge in *Boston*, benoemd in 1755.

[Grieken]

GRIEKEN. Ongeveer duizend jaar voor de Christelijke tijdrekening, werden de mysteriën van BACCHUS, door eene volkplanting van Grieken, in *Klein-Azië* ingevoerd. Daar volmaakten de Dionysische werklieden hunne kunst, en voerden ze tot dien verheven trap, waarvan de nog bestaande bouwvallen der door hen opgerigte gedenkteekenen getuigenis dragen. Zij bezaten het uitsluitend voorregt, door het gansche land tempels, schouwplaatsen en andere openbare gebouwen op te rigten. Hun aantal wies er sterk aan, en men vindt hen onder dezelfde benaming in *Syrië, Perzië* en *Indië* weder. Hunne inrigting te *Teos*, dat de Koningen van *Pergamus*, omtrent drie honderd jaar voor CHRISTUS, hen tot verblijf hadden aangewezen,

vertoont eene treffende overeenkomst met die der Vrijmetselarij, op het einde der zeventiende eeuw. Zij hadden eene bijzondere inwijding, met herkenningswoorden en teekens. Zij waren verdeeld in afzonderlijke gemeenten, even als Loges, die men collegiën, synoden of genootschappen noemde, en die ook door eigenaardige namen van elkander werden onderscheiden, zoo als: *de gemeente van Attalus, de gemeente der gezellen van Eschines*, enz. Elke dezer gemeenten stond onder het opzigt van eenen Meester, alsmede van Presidenten of Opzieners, welke zij jaarlijks verkoos. In hunne geheime plegtigheden bedienden de Broeders zich op zinnebeeldige wijze van de gereedschappen tot hun beroep behoorende. Zij hadden op zekere tijden banketten en algemeene vergaderingen, in welke zij prijzen aan de bekwaamste werklieden toekenden. De rijken onder hen waren tot hulp en onderstand aan de behoeftigen en de zieken verpligt. Voor hen, die zich jegens de Broederschap verdienstelijk hadden gemaakt, rigtte men grafteekenen op, gelijk men daarvan nog sporen ziet in de begraafplaatsen van *Siverhissar* en *Eraki.* Dikwijls werden ook personen, die niet tot het bouwkundige vak behoorden, als beschermers of eereleden onder hen opgenomen, en, volgens een grafschrift, door CHANDLER aangehaald, is het waarschijnlijk, dat ATTALUS, Koning van *Pergamus*, in zoodanige betrekking tot het genootschap stond.

[Griekenland]

GRIEKENLAND. Zie TURKIJE.

[Groet, (Maçonnieke)]

GROET, (MAÇONNIEKE) wordt door de BB zoowel bij het treden in den tempel, als bij andere gelegenheden ten uitvoer gebragt.

[Grolman, (Lodewijk Adolf Christiaan van)]

GROLMAN, (LODEWIJK ADOLF CHRISTIAAN VAN) was Geheimraad van den Groot-Hertog van *Hessen*, Regeringsen Consistoriaal-Directeur te *Giessen*, en overleed in zijn achtenzestigste jaar, op den 25sten December 1809. Hij was medelid van verschillende in die omstreken ontstane en weder verdwenen systema's, en behoorde tevens tot het verbond dergenen, die het geloof zochten te verbreiden aan eene voor den Staat nadeelige Illuminaten-Orde.

[Grondbeginselen]

GRONDBEGINSELEN. De grondbeginselen der Vrijmetselarij als-

mede de gronddenkbeelden, die zij aankweekt, zijn van de meest nuttige en heilrijke gevolgen. Zij zijn volkomen overeenkomstig met de grondregels, in de school der Esseërs en Therapeuten geleerd, waarvan de mysteriën in de zedeleer gegrondvest waren (zie het Art. OUDE PLIGTEN).

[Grondleggers]

GRONDLEGGERS zijn Broeders, die eene Loge oprigten.

[Groot]

GROOT. Al de hier niet vermelde artikelen, welke met dit woord aanvangen, zoeke men onder de daaropvolgende zelfstandige woorden.

[Groot-Brittanje]

GROOT-BRITTANJE. Zie ENGELAND, SCHOTLAND en IERLAND.

[Groote Loge]

GROOTE LOGE. Zie LOGE. (GROOTE)

[Grootmeester]

GROOTMEESTER. Zie MEESTER. (GROOT-)

[Grootmeesters van Engeland]

GROOTMEESTERS VAN ENGELAND.

	Jaar.
ETHELBERT.	
AUGUSTYN DE MONNIK, of *St.* AUGUSTYN, eerste Aartsbisschop te *Canterbury*, stelde zich aan het hoofd van het Gild,	597.
KENRED	709.

BENNET, Abt te *Wirrall*, welke aan KAREL MARTELL geschreven heeft	680.
ETHELWULPH 836-857.	
ST. SWITHIN	857.
Koning ALFRED *de Groote*	872-900.
EDUARD *de Oude* 900-925.	
ETHRED, Onder-Koning te *Mercia*	900.
Prins ETHELWARD *de Geleerde*	900.
ADELSTAN 925-941.	
Prins EDWIN	926.
EDGAR 959-975.	
ST. DUNSTAN, Aartsbisschop te *Canterbury*,	959.
EDUARD de *Belijder* 1041-1065.	
Koning EDUARD *de Belijder*, en onder hem LOFRICK, Graaf van *Coventry*	1041-1065.
WILLEM de *Veroveraar* 1066-1087.	
WILLEM II *de Roode* 1087-1100.	
ROGIER VAN MONTGOMERY, Graaf van *Shrewsbury* en *Arundel*, en GUNDULPH, Bisschop van *Rochester*	1066.

	Jaar.
Koning HENDRIK I	1100-1135.
STEPHANUS 1135-1154.	
GILBERT VAN CLARE, Marquis van *Pembroke*,	1135.
HENDRIK II 1154-1189.	
De Grootmeester der Tempelheeren, belast met het toezigt	1155.
JAN *zonder Land* 1199-1216.	
PETER VAN COLECHURCH	1199-1209.
WILLEM ALCMAIN	1209-1212.
HENDRIK III 1216-1272.	
PETER DE RUPIBUS, Bisschop van *Winchester*	1216-1234.
GOTFRIED FITZ-PETER	1234-1272.
EDUARD I 1272-1307.	
WALTER GIFFARD, Aartsbisschop te *York*	1272-1307.
GILBERT DE CLARE, Graaf van *Gloucester*	- -
RALPH, Lord van *Mount Hermer*	- -
EDUARD II 1307-1327.	
WALTER STAPLETON, Bisschop te *Exeter*	1307-1327.
EDUARD III 1327-1377.	
RICHARD II 1377-1399.	
Koning EDUARD III, en onder hem	1327-1350.
JAN DE SPOULEE, Meester der Ghiblim	1350-1357.
WILLEM VAN WYKEHAM, Bisschop van *Winchester*	1357-1375.
ROBERT VAN BARNHAM	1375-1399.
(HENDRIK YEVELE, Koning der Vrijmetselaren	1375-1399).
SIMON LANGHAM, Bisschop te *Westminster*	- -
HENDRIK IV 1399-1413.	
THOMAS FITZ-ALLEN, Graaf van *Surrey*	1399.
HENDRIK V 1413-1422.	

HENDRIK CHICHELEY, Aartsbisschop van *Canterbury*	1413-1443.

HENDRIK VI 1422-1460.

WILLEM WANEFLEET, Bisschop te *Winchester*	1443-1471.

EDUARD IV 1461-1483.

RICHARD DE BEAUCHAMP, Bisschop te *Sarum*	1471.

HENDRIK VII (*Tudor*) 1485-1509.

	Jaar.
JAN ISLIP, Abt te *Westminster*	1492-1502.
REGINALD BRAY, Ridder van den Kousenband	1502-1509.
HENDRIK VIII 1509-1547.	
Kardinaal WOLSEY	1509.
THOMAS CROMWELL, Graaf van *Essex*	1539-1540.
EDUARD VI 1547-1553.	
JAN TOUCHET, Lord AUDLEY	1540-1548.
EDUARD SEYMOUR, Hertog van *Somerset*	1549-1552.
MARIA 1553-1558.	
JAN POYNET, Bisschop te *Winchester*	1552-1553.
ELIZABETH 1558-1603.	
Sir THOMAS SACKVILLE	1561-1567.
FRANS RUSSEL, Graaf van *Bedford*	1567-1578.
Sir THOMAS GRESHAM	1567-1578.
KAREL HOWARD, Graaf van *Effingham*	1579-1588.
GEORG HASTINGS, Graaf van *Huntingdon*	1588-1603.
JAKOB I (STUART) 1603-1625.	
INIGO JONES	1607-1618.
WILLEM HERBERT, Graaf van *Pembroke*	1618-1625.
KAREL I 1625-1649.	
Koning KAREL I	1625-1630.
HENDRIK DANVERS DANBY, Graaf van *Danby*	1630-1633.
THOMAS HOWARD, Graaf van *Arundel*	1633-1635.
CROMWELL 1650-1660.	
FRANS RUSSEL, Graaf van *Bedford*	1567-1578.
INIGO JONES	1636.
KAREL II 1660-1685.	
HENDRIK JERMYN, Graaf van *St. Albans*	1663.
THOMAS SAVAGE, Graaf van *Rivers*	1666-1674.
GEORGE VILLARS, Hertog van *Buckingham*	1674-1679.

HENDRIK BENNET, Graaf van *Arlington*	1679-1684.

JAKOB II 1685-1689.

Sir CHRISTOPH WREN	1685-1695.

WILLEM 1689-1702.

KAREL LENOX, Hertog van *Richmond* en *Lenox*	1695-1698.

	Jaar.
ANNA 1702-1714.	
Sir CHRISTOPH WREN nog eens,	1696-1714.
GEORGE I (*Hannover*) 1714-1727.	

Na WREN was er geen Grootmeester, tot de Loges bijeenkwamen, en daartoe verkozen:

ANTON SAYER	1717-1718.
GEORGE PAYNE, *Esquire*	1718-1719.
JAN GOTLIEB DESAGULIERS	1719-1720.
GEORGE PAYNE nog eens	1720-1721.
JOHAN MONTAGUE, Hertog van *Montague*	1721-1722.
PHILIP WHARTON, Hertog van *Wharton*	1722-1723.
FRANS SCOTT, Hertog van *Buccleugh*	1723-1724.
KAREL LENOX, (*Aubigny*) Hertog van *Richmond* en *Lenox*	1724-1725.
JACOB HAMILTON, Graaf van *Abercorn*	1725-1726.
WILLEM O'BRIEN, Graaf van *Inchiquin*	1726-1727.
HENDRIK HARE, Lord *Coleraine*	1727-1728.
GEORGE II 1727-1760.	
JACOB KING, Lord *Kingston*	1729-1730.
THOMAS HOWARD, Hertog van *Norfolk*	1730-1731.
THOMAS COKE, Lord *Lovell*, later *Leicester*	1731-1732.
ANTON BROWN, Lord Burggraaf van *Montacute*	1732-1733.
JACOB LYON, Graaf van *Strathmore*	1733-1734.
JAN LINDSAY, Graaf van *Crawfurd*	1734-1735.
THOMAS THYNNE, Lord Burggraaf van *Weymouth*	1735-1736.
JAN CAMPBELL, Graaf van *Loudon*	1736-1737.
EDUARD BLIGH, Graaf van *Darnley*	1737-1738.
HENDRIK BRYDGES, Markies van *Caernarvon*	1738-1741.
JAKOB DOUGLAS, Graaf van *Morton*	1741-1742.

JAN WARD, Burggraaf DUDLEY, Baron van *Birmingham*	1742-1744.
THOMAS LYON, Graaf van *Strathmore*	1744-1745.
JAKOB Lord CRANSTOUN	1745-1746.
WILHELM Lord BYRON	1747-1752.
JOHANN PROBY, Baron van *Carysfort*	1752-1753.
JAKOB BRYDGES, Markies van *Caernarvon*	1754-1756.

	Jaar.
GEORGE III 1760-1820. GORGE IV 1820-1830.	
WILLEM IV 1830-1837. VICTORIA 1837.	
SHOLTO DUOGLAS, Lord *Aberdour*	1757-1761.
WASHINGTON-SHIRLEY, Graaf van *Ferrers*	1762-1763.
CADWALLADER, Lord *Blayney*	1764-1766.
HENRY SOMERSET, Hertog van *Beaufort*	1767-1771.
ROBERT EDUARD, Baron van *Writtle*	1772-1777.
GEORGE, Hertog van *Manchester*	1777-1782.
HENDRIK FREDERIK, Hertog van *Cumberland*	1782-1790.
GEORGE AUGUST FREDERIK, Prins van *Wales*	1790-1813.
AUGUST FREDERIK, Hertog van *Sussex*	1813-1843.
ALBERT, Prins van *Saksen Coburg*	1843.

[Grootmeesters nationaal van Frankrijk]

GROOTMEESTERS NATIONAAL VAN FRANKRIJK.

	Jaar.
Lord DERVENT WATERS	1729-1736.
Lord Graaf van *Harnouester*	1736-1737.
Hertog van *Antin*, eerste Fransche Grootmeester	1738-1743.
LOUIS VAN BOURBON, Graaf van *Clermont*	1743-1771.
LOUIS PHILIPPE JOSEPH, Hertog van *Chartres*, naderhand Hertog van *Orleans*	1771-1793.
A.L. ROETTIERS DE MONTALEAU	1795.
JOSEPH BUONOPARTE, voormalige Koning van *Spanje*	1805.

Er zijn in *Frankrijk* geene Grootmeesters geweest sedert de restauratie van het huis der Bourbons.

[Grootmeesters nationaal in Nederland]

GROOTMEESTERS NATIONAAL IN NEDERLAND.

	Jaar.
A.N. Baron VAN AERSEN BEYEREN VAN HOOGERHEIDE	1756-1758.
C.F.A. Graaf VAN BENTINCK TOT VAREL	1758-1759.
C. Baron VAN BOETZELAER	1759-1798.
ISAAK VAN TEYLINGEN	1798-1804.
C.G. BYLEVELD	1804-1810.
ISAAK BOUSQUET	1810-1812.
Jhr. W.P. BARNAART	1812-1814.
M.H. REEPMAKER	1814-1816.
FREDERIK, Prins der *Nederlanden*	1816.

[Grootmeesters Provinciaal]

GROOTMEESTERS PROVINCIAAL. Zie PROVINCIALE GROOTMEESTER.

[Grootmeesters der Tempelieren]

GROOTMEESTERS DER TEMPELIEREN, na MOLAY.

	Jaar.
LARMENIUS	1324.

	Jaar.
FRANÇOIS-THOMAS THÉOBALD D'ALEXANDRIE	1324.
ARNAULD DE BRAQUE	1340.
JEAN DE CLERMONT	1349.
BERTRAND DUGUESCLIN	1357.
JEAN D'ARMAGNAC	1381.
BERNARD D'ARMAGNAC	1392.
JEAN D'ARMAGNAC	1419.
JEAN DE CROÏ	1451.
ROBERT DE LENONCOURT	1478.
GALÉAS DE SALAZAR	1497.
PHILIPPE DE CHABOT	1516.
GASPARD DE SALILX-THAVANNES	1544.
HENRI DE MONTMORENCI	1574.
CHARLES DE VALOIS	1615.
JACQUES ROUXEL DE GRANCEY	1651.
JACQUES-HENRI DE DURFORT, Hertog van *Duras*	1681.
PHILIPPE, Hertog van *Orléans*	1705.
LOUIS AUGUSTE DE BOURBON, Hertog van *Maine*	1724.
LOUIS-HENRI DE BOURBON-CONDÉ	1737.
LOUIS-FRANÇOIS DE BOURBON-CONTI	1741.
LOUIS-HENRI-TIMOLÉON DE COSSÉ-BRISSAC	1776.
BERNARD-RAYMOND FABRÉ-PALAPRAT	1804.

Zie verder TEMPELIEREN (GESCHIEDENIS DER)

[Groot-Oosten]

GROOT-OOSTEN. Zie HOOFDBESTUUR.

[Grossinger, (Frans Mattheus)]

GROSSINGER, (FRANS MATTHEUS) die in 1752 geboren werd, en onder den valschen naam van F.R. VON GROSSING vele bedriegerijen heeft gepleegd, stichtte, om de ligtgeloovigen des te beter op te ligten, in het laatste gedeelte der vorige eeuw, eerst de Rozen-Orde (zie dat Art.), en, toen zijne bedriegerijen ontdekt waren, onder den naam van *Lord* STAFF, de Harmonie-Orde; beide gingen echter spoedig te niet. Over dezen persoon bestaat een werkje van FRIEDRICH WADZECK, getiteld: *Leben und schicksale des berüchtigten* F.R. VON GROSSING. *Frankf. und Leipzig* 1789, kl. 8vo., zonder naam van uitgever.

[Grumpach (Sylvester van)]

GRUMPACH (SYLVESTER VAN) was, volgens het voorgeven der *Strikte Observantie*, de derde Grootmeester der Tempelhee-

ren, na hunne herstelling verkozen in 1330, overleden in 1332.

[Gugomos (van)]

GUGOMOS (Baron VAN) was vroeger Edelman des Vorsten van *Fürstenberg*, naderhand Hofraad van den Markgraaf van *Baden*, te *Rastad*, vergezelde den Prins LODEWIJK van *Hessen-Darmstadt* op zijne reizen, en gaf voor, dat de Engelsche Pretendent STUART hem te *Rome* tot Ridder had geslagen. Hij was medelid der hoogere graden van de *Strikte Observantie.* Op het Brunswijker Convent in 1775 trad hij ook op, noemde zich *Dux, Hoogepriester van den H. Stoel* van *Cyprus*, en zeide, dat hij gekomen was, om den VV MM, tot hun heil en verlichting, de bevelen hunner onbekende overheden over te brengen. Hij beloofde hen de kunst mede te deelen, om goud te maken, geesten te doen verschijnen, verborgene schatten te vinden, en andere geheime wetenschappen te leeren. Hij vond echter weinig of geen ingang, zoodat hij vlugtte, en in 1781, in eenen brief aan den Grootmeester FERDINAND VAN BRUNSWIJK, beleed, door booze menschen misleid te zijn. Hij was het werktuig der Jezuiten.

[Guido]

GUIDO. Zie VIENNOIS.

[Guimont]

GUIMONT. Zie GARIMONT.

[Gundulph]

GUNDULPH, Bisschop van *Rochester.* Hij en ROGIER DE MONTGOMERY, Graaf van *Shrewsbury* en *Arundel*, waren groote beschermers der bouwlieden in *Engeland*, onder Koning WILLEM *den Veroveraar*; ook worden zij als hunne Grootmeesters in 1066 opgegeven. Onder hunne leiding werd de *Tower* gebouwd.

[Gustaaf III]

GUSTAAF III, Koning van *Zweden*, geboren den 24sten Januarij 1746, en overleden den 29sten Maart 1792, aan eene wond, hem den 17den Maart, door eenen sluipmoordenaar toegebragt, was Grootmeester der Broederschap in *Zweden* tot

1780, toen de Hertog KAREL VAN SÜDERMANNLAND deze waardigheid bekwam. Hij was voortdurend een ijverig beschermer der Vrijmetselarij; ook had hij het plan de Orde te veranderen in eene openlijk weder herstelde Tempelheeren-Orde. (Zie verder het Art. ZWEDEN.)

[Gustaaf IV]

GUSTAAF IV, Koning van *Zweden*, zoon van GUSTAAF III, was den 1sten November 1778 geboren, en werd den 13den Maart 1809 onttroond, waarna hij den naam van Kolonel GUSTAFSON aan-

nam. In 1793 was hij, onder voorzitting zijns ooms, den Hertog KAREL VAN SüDERMANNLAND (zie KAREL XIII), tot V M aangenomen, en vaardigde in 1803 een bevelschrift uit, waarbij alle geheime genootschappen verboden werden, uitgezonderd de Vrijmetselarij, die hij onder zijne persoonlijke bescherming stelde.

[Guy]

GUY. Zie VIENNOIS.

[Gymnosophisten]

GYMNOSOPHISTEN, of naakte wijzen, was de naam, door de Grieken aan de Indische priesters gegeven. Deze laatsten waren bij de volken der oudheid beroemd om hunne veelzijdige kundigheden. Zij kleedden hunne leer in zinnebeelden. De door hen vereerde godheid was eene soort van drieëenheid, bestaande uit den scheppenden, den vernielenden en den onderhoudenden God (BRAMA, SIVA en VISHNOU). Zij werden in drie klassen verdeeld, namelijk: in *Leerlingen, Brachmanen* en *Sarmanen.* Men kon slechts na langdurige en zware proeven, trapsgewijze bevorderd worden. De leer werd mondeling medegedeeld, en het onderwijs, waartoe meer dan het derde gedeelte eener eeuw gevorderd werd, mogt niet opgeschreven worden. Deze wijze van inwijden werd later door Gallische en Scandinavische priesters (Druïden en Drotten) overgenomen. (Zie verder INDIëN EN HINDOOS).

[Gymnosophisten van Meroë]

GYMNOSOPHISTEN VAN MEROë. Deze stamden af van de oudere Gymnosophisten. Een gedeelte van deze verliet den *Ganges*, en vestigde zich op het eiland *Meroë*, in *Ethiopië.* Zij waren de raadslieden der koningen, die uit hun midden gekozen werden, en verzetteden zich vaak tegen onwettige daden. Een der vorsten (HERGAMENES), tijdgenoot van den Egyptischen PTOLOMEUS-PHILADELPHUS, die raadgevingen en beletselen moede zijnde, zocht middel, om zich daarvan te bevrijden, en verborg zijn' haat, tot hij gelegenheid vond dien te voldoen, door de priesters te verzeilen op hunnen togt naar eenen tempel, ten einde den goden te offeren, en hen allen, toen zij daarin bijeen waren, door zijne soldaten te doen ombrengen. Deze moord had echter ten gevolge, dat de beschaving, en dienvolgens ook de magt vernietigd werd van dat land, hetwelk vroeger in allen deele met *Egypte* kon wedijveren.

Register.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

Gedrukt bij A. Breeman.

Errata.

Bl. 6,	reg. 3, v.o. *staat*:	van AERSSEN BEIJEREN, *lees*: AERSEN BEYEREN.
Bl. 8,	reg. 8, v.o. *staat*:	AKIROPH, zie ABIRAM, *lees*: AKIROPH, zie ABIF.
Bl. 44,	reg. 7, *staat*:	AUSTIN, zie AUGUSTIJN, *lees*: AUSTIN, zie AUGUSTINUS.
Bl. 44,	reg. 9, v.o. *staat*:	Baclim, zie Behamlim, *lees*: Baclim, zie Behalim.
Bl. 44,	reg. 10, v.o. *staat*:	BACHUS, zie Dionysiën, *lees*: BACCHUS, zie Grieken.
Bl. 46,	reg. 4, *staat*:	Banbullen, zie Bullen, *lees*: Banbullen, zie Bul.
Bl. 50,	reg. 4, v.o. *staat*:	Behalim, *lees*: Behalim, of Behamlim.
Bl. 62,	reg. 1, *staat*:	Bouwcorporatie, zie Corporatie, *lees*: Bouwcorporatië, zie Korporatie.
Bl. 78,	reg. 11, *staat*:	het Artikel Bijbel, moet staan op bladz. 59, voor het Art. Bilschan.
Bl. 78,	reg. 15, *staat*:	BIJLEVELD, *lees*: BYLEVELD.
Bl. 95,	reg. 7, v.o. *staat*:	zie CHEF DE BIEN, *lees*: zie CHEF DE BIEN, Art. Convent van Parijs.
Bl. 134,	reg. 16, v.o. *staat*:	Compagnonage; zie Gezellen vereenigingen, *lees*: Compagnonage, zie Medgezellen vereenigingen.
Bl. 153,	reg. 4, *staat*:	AERSSEN VAN BEIJEREN, *lees*: AERSEN BEYEREN.
Bl. 180,	reg. 9, v.o. *staat*:	Eleusinische geheimen, *lees*: Eleusiniën.

Bl. 217,	reg. 3, v.o. *staat*:	ST. WITHIN, *lees*: ST. SWITHIN.
Bl. 223,	reg. 2, *staat*:	Fanatismus, zie Dweepzucht, *lees*: Fanatismus, zie Dweeperij.
Bl. 300,	reg. 10, *staat*:	Gnostiek, *lees*: Gnosis.
Bl. 325,	reg. 17, v.o. *staat*:	Gotha (ERNST LODEWIJK), *lees*: Gotha. (ERNST LODEWIJK, Hertog van Saksen-)